

UNIVERSITATEA DE STUDII EUROPENE DIN MOLDOVA

**ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINTE JURIDICE ȘI RELAȚII
INTERNAȚIONALE**

TEZĂ DE DOCTORAT ÎN DREPT

Conducător științific:

_____

AIRAPETEAN Artur,

doctor în drept, conferențiar universitar

Autorul:

_____

TALPA Ion

CHIȘINĂU, 2024

**UNIVERSITATEA DE STUDII EUROPENE DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE JURIDICE ȘI RELAȚII
INTERNAȚIONALE**

Cu titlu de manuscris

CZU: 343.1(043.3)

TALPA Ion
CONTROLUL JUDICIAR AL PROCEDURII PREJUDICIARE.
ASPECTE NAȚIONALE ȘI DE DREPT COMPARAT
Teză de doctorat în drept
Specialitatea: 554.03 – Drept procesual penal

Autor:

TALPA Ion

Conducător de doctorat:

AIRAPETEAN Artur
doctor în drept, conferențiar universitar

Comisia de îndrumare:

SEDLEȚCHI Iurie
doctor în drept, profesor universitar

PRODAN Svetlana
doctor în drept, conferențiar universitar

STAVILĂ Mihai
doctor în drept, lector universitar

Chișinău, 2024

© TALPA Ion, 2024

CUPRINS

ADNOTARE.....	5
LISTA ABREVIERILOR.....	8
INTRODUCERE.....	9
1. INSTITUȚIA CONTROLULUI JUDICIAR AL PROCEDURII PREJUDICIARE ÎN DOCTRINĂ ȘI LEGISLAȚIE.....	22
1.1. Materiale științifice referitoare la controlul judiciar al procedurii prejudiciare, publicate în Republica Moldova.....	22
1.2. Abordări științifice privind instituția controlului judiciar al procedurii prejudiciare, realizate în alte state.....	33
1.3. Concluzii la Capitolul 1.....	50
2. CONTROLUL JUDICIAR AL PROCEDURII PREJUDICIARE ÎN PROCESUL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA.....	53
2.1. Elongația istorică și cadrul juridic național al instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare.....	53
2.2. Noțiunea și importanța controlului judiciar în procesul penal.....	68
2.3. Controlul judiciar asupra legalității acțiunilor procesuale realizate în cursul urmăririi penale și asupra efectuării anumitor acțiuni de urmărire penală.....	89
2.4. Autorizarea efectuării măsurilor speciale de investigații.....	129
2.5. Controlul judiciar asupra aplicării arestului și a altor măsuri de constrângere cu caracter procesual penal.....	136
2.6. Alte atribuții ale judecătorului de instrucție.....	167
2.7. Concluzii la Capitolul 2.....	174
3. CONTROLUL JUDICIAR AL PROCEDURII PREJUDICIARE ÎN PROCESUL PENAL AL ALTOR STATE.....	178
3.1. Cadrul juridic internațional al controlului judiciar al procedurii prejudiciare.....	178
3.2. Conceptul și sistemul controlului judiciar al procedurii prejudiciare în legea procesual-penală a statelor din sistemul de drept anglo-saxon.....	184
3.3. Conceptul și sistemul controlului judiciar al procedurii prejudiciare în legea procesual-penală a statelor din sistemul de drept romano-germanic.....	193
3.4. Concluzii la Capitolul 3.....	212
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	215
BIBLIOGRAFIE.....	222
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	241
CV-ul AUTORULUI.....	242

ADNOTARE

TALPA Ion. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare. Aspecte naționale și de drept comparat. Teză de doctor în drept la specialitatea științifică 554.03 – Drept procesual penal. Chișinău, 2024.

Structura tezei: Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 280 de titluri, 222 de pagini de text de bază. La tema tezei au fost publicate 9 (nouă) lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: proces penal, control judiciar, procedură prejudiciară, judecător, acțiune de urmărire penală, măsuri speciale de investigații, plângere, recurs, demers, procuror, arest, măsuri de constrângere procesual-penală, contradictorialitate, încheiere.

Scopul lucrării constă în cercetarea complexă a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare, instituție care derivă din normele juridice privind dreptul fiecăruia la apărare și protecție judiciară, cu toate componentele caracteristice acestei activități (formele, sarcinile, condițiile și procedură.

Obiectivele studiului vizează: analiza materialelor științifice referitoare la controlul judiciar al procedurii prejudiciare; cercetarea elongației istorice a instituției controlului judiciar al procedurilor prejudiciare; abordarea conceptuală a controlului judiciar al procedurilor prejudiciare în cadrul procesului penal; determinarea importanței practice a controlului judiciar al procedurilor prejudiciare; analiza condițiilor controlului judiciar asupra legalității acțiunilor procesuale realizate la faza de urmărire penală; determinarea particularităților controlului judiciar în procesul autorizării unor măsuri speciale de investigație; relevarea condițiilor controlului judiciar asupra aplicării arestului preventiv și a altor măsuri de constrângere cu caracter procesual penal; identificarea altor atribuții ale judecătorului de instrucție la efectuarea controlului judiciar; cercetarea practicii judiciare naționale și internaționale în domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare; analiza reglementărilor internaționale procesual-penale în domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare; analiza comparată a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare în diferite sisteme de drept anglo-saxon, romano-germanic; identificarea carențelor legislative privitoare la controlul judiciar; formularea concluziilor și propunerilor *de lege ferenda*, menite să îmbunătățească actualul cadru legal de reglementare a controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

Noutatea științifică și originalitatea tezei este asigurată de cercetarea complexă a unui spectru larg de chestiuni și probleme actuale din domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare, conform prevederilor legii procesual-penale a Republicii Moldova și a altor state, în baza lor fiind trasate căile de perfecționare a practicii judiciare autohtone din acest domeniu. Teza de doctor reprezintă prin sine o cercetare substanțială și detaliată a controlului judiciar al procedurii prejudiciare, ca instituție de bază a procesului penal, care asigură apărarea drepturilor și libertăților omului și cetățeanului în cadrul etapelor prejudiciare.

Problemă științifică importantă soluționată vizează cercetarea complexă a specificului controlului judiciar al procedurii prejudiciare, fapt care a contribuit la relevarea rolului ei în protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului în cadrul procesului penal, inclusiv prin concluziile și recomandările formulate, în vederea garantării și consolidării corespunzătoare a ordinii de drept și a efectuării eficiente și corecte a justiției în cauzele penale.

Semnificația teoretică a tezei de doctor se manifestă în faptul că lucrarea este dedicată soluționării unor probleme legate de perfecționarea reglementărilor procesual-penale din domeniul exercitării controlului judiciar asupra etapelor prejudiciare. Teza de doctor reprezintă una din puținele lucrări, în care se studiază în ansamblu instituția controlului judiciar al procedurii judiciare, mai cu seamă analizându-se modificările aduse legislației procesual penale a RM la capitolul controlul judiciar al procedurii prejudiciare și elucidându-se particularitățile actuale în vigoare.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în faptul că recomandările și concluziile formulate în teza de doctorat pot fi aplicate în soluționarea lacunelor legale și în perfecționarea continuă a Codului de procedură penală; propunerile practice, argumentele lucrării pot fi utile practicienilor, și anume avocaților, procurorilor, judecătorilor, în vederea aplicării corecte a normelor legale și a uniformizării practicii judiciare. Subsecvent, conținutul tezei de doctorat poate fi utilizat de către teoreticieni în procesul didactic de formare inițială și continuă a specialiștilor din domeniul jurisprudenței.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele științifice ale tezei de doctorat au fost implementate în procesul aplicării directe a normelor de drept, doctorantul fiind Președintele Curții de Apel Bălți.

АННОТАЦИЯ

ТАЛПА Ион. Судебный контроль за досудебным производством. Национальные аспекты и сравнительное право. Докторская диссертация по научной специальности 554.03 – Уголовно-процессуальное право. Кишинев, 2024.

Структура диссертации: Введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 280 наименований, 222 страниц основного текста. По теме диссертации опубликовано 9 (девять) научных работ.

Ключевые слова: уголовное судопроизводство, судебный контроль, досудебное производство, судья, действия по уголовному преследованию, специальная розыскная деятельность, жалоба, кассационная жалоба, ходатайство, прокурор, арест, меры процессуального принуждения, состязательность, определение.

Цель статьи состоит в комплексном исследовании института судебного контроля за досудебным производством, вытекающего из правовых норм о праве каждого на защиту и справедливое разбирательство, со всеми характерными составляющими этой деятельности (формы, задачи, условия и порядок действий).

Задачи исследования касаются: а) исследования исторической протяженности уголовно-процессуального законодательства, с тем чтобы на основе исторического опыта совершенствовать деятельность судебного контроля за досудебным производством; б) изучение и анализ международно-правовых норм, гарантирующих защиту прав и свобод человека и гражданина в уголовном процессе, и определение степени их применения; в) исследование в контексте сравнительного права института судебного контроля за досудебным производством в уголовном процессе других государств; г) обоснование важности и необходимости существования и нормативного совершенства института судебного контроля за досудебным производством, его актуальности и ценности; д) формулирование понятия, определение объекта и пределов судебного контроля за досудебным производством; е) анализ уголовно-процессуальных норм в сфере судебного контроля за досудебным производством, выявление несоответствий в практической деятельности этой сферы и отслеживание путей их устранения; ж) разработка рекомендаций по совершенствованию деятельности в сфере судебного контроля за досудебным производством; з) выявление особенностей судебного контроля за проведением специальной розыскной деятельности и за действиями по уголовному преследованию, который может осуществляться только с санкции судьи по уголовному преследованию; и) разработка предложений по совершенствованию уголовно-процессуального механизма судебного контроля за досудебным производством во всем его многообразии и формах.

Научная новизна и оригинальность диссертации обусловлена комплексным исследованием широкого спектра актуальных вопросов и проблем в сфере судебного контроля за досудебным производством согласно положениям уголовно-процессуального законодательства Республики Молдова и других государств, на основании чего выделены пути совершенствования практики национальных судебных инстанций в этой сфере. Докторская диссертация представляет собой содержательное и подробное исследование судебного контроля за досудебным производством, как базового института уголовного процесса, обеспечивающего защиту прав и свобод человека и гражданина в досудебных стадиях.

Решенная важная научная задача касается комплексного исследования специфики судебного контроля за досудебным производством, что способствовало обоснованию его роли в защите основных прав и свобод человека и гражданина в рамках уголовного процесса, в том числе посредством выводов и рекомендаций, сформулированных в целях обеспечения и укрепления соответствующего законности и эффективного и правильного отправления правосудия по уголовным делам.

Теоретическая значимость докторской диссертации обусловлена тем, что работа посвящена решению некоторых проблем, связанных с совершенствованием уголовно-процессуального регулирования в сфере осуществления судебного контроля за досудебными стадиями. В тексте работы мы представляем собственное видение данного уголовно-процессуального института, а также тенденции и особенности его материализации в практической деятельности правоохранительных органов.

Прикладная ценность работы обусловлена тем, что рекомендации и выводы, сформулированные в докторской диссертации, в результате проведенного исследования могут быть приветствованы для «дальнейшего развития» различных теоретических и практических проблем, связанных с уголовным процессом, они могут послужить основой для проведения будущих научных исследований уголовно-процессуального характера в области судебного контроля за досудебным производством.

ANNOTATION

TALPA Ion. Judicial control of the prejudicial procedure. National aspects and comparative law. Doctoral thesis in the scientific specialty 554.03 - Criminal Procedure Law. Chisinau, 2024.

Dissertation structure: Introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 280 titles, 222 pages of main text. 9 (nine) scientific papers have been published on the topic of the dissertation.

Key words: criminal proceedings, judicial control, pre-trial proceedings, judge, criminal prosecution actions, special search activity, complaint, cassation complaint, petition, prosecutor, arrest, measures of procedural coercion, competitiveness, definition.

The purpose of the article is to comprehensively study the institution of judicial control over pre-trial proceedings, arising from the legal norms on the right of everyone to protection and a fair trial, with all the characteristic components of this activity (forms, tasks, conditions and procedures).

The objectives of the research relate to: a) researching the historical extent of the criminal procedure legislation in order to improve the activities of judicial control over pre-trial proceedings based on historical experience; b) study and analysis of international legal norms that guarantee the protection of human and civil rights and freedoms in criminal proceedings, and determine the degree of their application; c) a study in the context of comparative law of the institution of judicial control over pre-trial proceedings in the criminal process of other states; d) substantiation of the importance and necessity of the existence and normative perfection of the institution of judicial control over pre-trial proceedings, its relevance and value; e) formulation of the concept, definition of the object and limits of judicial control over pre-trial proceedings; f) analysis of criminal procedure norms in the field of judicial control over pre-trial proceedings, identification of inconsistencies in the practice of this area and tracking of ways to eliminate them; g) development of recommendations for improving activities in the field of judicial control over pre-trial proceedings; h) identifying the peculiarities of judicial control over the conduct of special investigative activities and over criminal prosecution actions, which can be exercised only with the sanction of a criminal investigation judge; i) development of proposals for improving the criminal procedure mechanism of judicial control over pre-trial proceedings in all its diversity and forms.

The scientific novelty and originality of the dissertation is due to a comprehensive study of a wide range of topical issues and problems in the field of judicial control over pre-trial proceedings in accordance with the provisions of the criminal procedure legislation of the Republic of Moldova and other states, on the basis of which ways to improve the practice of national judicial instances in this area are identified. The doctoral dissertation is a meaningful and detailed study of judicial control over pre-trial proceedings, as a basic institution of the criminal process that ensures the protection of human and civil rights and freedoms in the pre-trial stages.

The solved important scientific problem concerns a comprehensive study of the specifics of judicial control over pre-trial proceedings, which contributed to the substantiation of its role in protecting the fundamental rights and freedoms of man and citizen in the framework of the criminal process, including through conclusions and recommendations formulated in order to ensure and strengthen the appropriate legality and effective and correct administration of justice in criminal matters.

The theoretical significance of the doctoral dissertation is due to the fact that the work is devoted to solving some problems related to the improvement of criminal procedure regulation in the field of judicial control over the pre-trial stages. In the text of the work, we present our own vision of this criminal procedure institution, as well as the trends and features of its materialization in the practical activities of law enforcement agencies.

The applied value of the work is due to the fact that the recommendations and conclusions formulated in the doctoral dissertation, as a result of the study, can be welcomed for the "further development" of various theoretical and practical problems related to the criminal process, they can serve as the basis for future scientific research of a criminal procedural nature in the field of judicial control of the prejudicial procedure.

LISTA ABREVIERILOR

CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

CoEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului

CSJ RM – Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova

CC RM – Curtea Constituțională a Republicii Moldova

CP RM – Codul penal al Republicii Moldova

CPP RM – Codul de procedură penală al Republicii Moldova

RM – Republica Moldova

Ed. – editura

nr. – număr

pag. – pagină

art. – articol

alin. – alineat

lit. – literă

pct. – punct

par. – paragraf

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei cercetate. Importanța cercetării este determinată de necesitatea perfecționării controlului judiciar al procedurii prejudiciare. Or, instituția controlului judiciar al procedurii prejudiciare vine să aducă anumite remedieri în procedura penală, în special cu referire la garantarea și asigurarea drepturilor persoanelor vizate în procesul penal.

Asigurarea intereselor legale ale persoanei în cadrul procedurii prejudiciare în procesul penal se realizează pe câteva direcții și sub diferite forme procesuale, cu aplicarea metodelor corespunzătoare, specificate de legea procesual-penală. Sarcina de bază în acest domeniu revine unor subiecți ai procesului penal, la care se atribuie și instanța de judecată. Or, problema constituirii și funcționării controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal este una actuală pentru doctrina juridică și practica organelor judiciare.

Potrivit art. 16 din Constituția Republicii Moldova, „respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului”. Proclamând acest principiu fundamental al societății civile și al statului de drept, Constituția Republicii Moldova a determinat și a materializat, concomitent, cei mai importanți termeni ai mecanismului juridic de protecție a persoanei umane și a valorilor ei, un rol deosebit în aplicarea acestui mecanism avându-l puterea judecătorească.

La etapa actuală, drepturile persoanelor pot fi apărate prin diverse mijloace, care sunt specificate în lege. În același timp, este necesară și o îmbinare rezonabilă a diferitor forme de control – judiciar, al procurorului etc. Toate aceste forme de control se pot completa reciproc cu un anumit grad de eficacitate, apărând corespunzător drepturile și libertățile omului și cetățeanului, asigurând protejarea intereselor statului și ale societății.

Dacă realizăm o incursiune în trecut, anterior, instanța de judecată, practic, nu participa la efectuarea controlului asupra activității organelor de urmărire penală. Împuternicirea de control începea odată cu transmiterea cauzei spre examinare în instanța de judecată, unde judecătorul examina și soluționa cauza în fond și verifica legalitatea și temeinicia hotărârilor pronunțate în cadrul căilor de atac. În sfera procesului penal, toate aceste împuterniciri au reprezentat formele tradiționale ale apărării pe cale judiciară a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului. Dezavantajul lor principal îl constituia „distanțarea” și „îndepărtarea” în timp.

Prin intermediul implementării instituției controlului judiciar în dreptul procesului penal crește calitatea urmăririi penale și conturarea la momentul corespunzător a erorilor admise la faza de urmărire penală.

Astfel, erorile și încălcările admise la faza de urmărire penală urmează a fi corectate până la transmiterea cauzei penale în instanța de judecată, în special, dacă sunt încălcate drepturile și libertățile constituționale ale omului și cetățeanului.

Încadrarea temei în preocupările internaționale. Declarația Universală a Drepturilor Omului conține prevederi privind inviolabilitatea vieții intime, familiale și private, asigură secretul corespondenței și inviolabilitatea domiciliului. Prevederile Declarației sunt reproduse în Constituția Republicii Moldova, potrivit căreia: „Orice persoană are dreptul la satisfacția efectivă din partea instanțelor juridice naționale competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce-i sânt recunoscute prin constituție sau lege” (art. 20); Nimeni nu trebuie să fie arestat, deținut sau exilat în mod arbitrar (art. 9); Orice persoană are dreptul, în deplină egalitate, de a fi audiată în mod echitabil și public de către un tribunal independent și imparțial, care va hotărî fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzați în materie penală, îndreptată împotriva sa (art. 10). Doar stricta necesitate privind descoperirea rapidă a infracțiunilor și combaterea lor poate justifica îngrădirea drepturilor și libertăților omului și cetățeanului. Or, în asemenea circumstanțe, puterea judecătorească apare ca o barieră de netrecut în calea fărădelegii organelor de drept, orice acțiuni și hotărâri ilegale ale acestora urmând a fi examinate de către instanța de judecată la solicitarea persoanelor prejudiciate.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului¹ ocrotește dreptul la libertate și la siguranță, dreptul la un proces echitabil, dreptul la respectarea vieții private și de familie, dreptul la două grade de jurisdicție în materie penală ș.a. Convenția a devenit parte integrantă a sistemului legal național al RM începând cu data de 12 septembrie 1997. În special, art. 13 din CoEDO statuează că „orice persoană ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de convenție au fost încălcate are dreptul să se adreseze efectiv unei instituții naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora altor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale” ; art. 5 alin. (3) din CoEDO prevede că „orice persoană arestată sau deținută în condițiile prevăzute de par. 1 lit. c) din prezentul articol trebuie adusă îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare...” ; pct. 4 al art. 5 stipulează că „orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa, dacă deținerea este ilegală” ; art. 6 pct. 1 al CoEDO prevede că „orice persoană are dreptul la judecarea – în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil – a cauzei sale de către o instanță independentă și imparțială, instituită prin lege, care va hotărî asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală, îndreptate împotriva sa...”.

Astfel, concomitent cu ratificarea CoEDO, statul nostru și-a asumat, pe de o parte, obligația de a garanta fiecărei persoanei aflate sub jurisdicția sa drepturile și libertățile prevăzute de Convenție, iar pe de altă parte, statul nostru a acceptat să supună executarea acestei obligații unui

---

¹Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Publicată la 30-12-1998. În: *Tratate Internaționale*, nr. 1, art. 342. [online] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115582&lang=ro [accesat: 24.03.2023].

control juridic internațional, realizat de către CtEDO. Prin urmare, Republica Moldova a recunoscut dreptul la recurs individual în fața CtEDO, precum și jurisprudența obligatorie a CtEDO atât pentru instanțele judecătorești naționale, cât și pentru autoritățile publice naționale.

Mai mult, în baza angajamentelor RM asumate la momentul adresării la Consiliul Europei, precum și a obligativității realizării lor ce decurge și din prevederile constituționale, cadrul legislativ național a fost și este într-o continuă perfecționare ascendentă, care a condus, la rândul său, la reforme legislative și instituționale realizate conform standardelor europene.

Pornind de la principiile prevăzute în CoEDO și de la principiile statuate în jurisprudența constantă a CtEDO, drept garanție judiciară servește verificarea de către o instanță competentă, independentă și imparțială, sesizată în modul corespunzător, a acțiunilor organului de urmărire penală și ale organului care realizează acțiuni speciale de investigație, în vederea descoperirii și înlăturării încălcărilor drepturilor și libertăților omului în faza de urmărire penală și, totodată, a respectării drepturilor și libertăților legitime ale participanților la proces și ale altor persoane.

Încadrarea temei în preocupările naționale și zonale. În doctrina de specialitate, problemele legate de apărarea drepturilor și intereselor persoanei la aplicarea măsurilor de constrângere procesual-penală s-a aflat permanent în vizorul cercetătorilor. Pe durata cercetării acestui subiect. S-a constatat că oameni de știință, precum M. Strogovoci, I. Petruhin, V. Najimov, Iu. Stețovschi și mulți alții, de rând cu înaintarea altor propuneri, s-au pronunțat, cu ceva timp în urmă, în privința instituirii controlului judiciar asupra aplicării măsurii preventive sub formă de arest și în privința prelungirii acestuia. Totuși, în virtutea anumitor cauze, inclusiv și a celor privind statutul de altădată al instanței de judecată, a stereotipurilor privind rolul și locul organelor procuraturii în stat, aceste propuneri aveau și un șir de adversari din rândul oamenilor de știință și al practicienilor (A. Boicov, V. Djatiev, A. Soloviov, M. Tocarev, A. Ciuvilev, Iu. Iachimovici și alții).

În literatura de specialitate, inclusiv în conținutul unor teze de doctorat, au fost analizate, în principal, mai multe chestiuni referitoare la controlul judiciar al legalității și temeiniciei măsurii de arest preventiv și al prelungirii ei (V. Galuzo, O. Izotova, Iu. Leahova, O. Țocolova ș.a.). Acestei forme de control judiciar al procedurii prejudiciare sunt dedicate și lucrările altor cercetători: I. Dolea, D. Roman, T. Vizdoagă, T. Osoianu, A. Airapetean, V. Șterbeț, T. Popovici, S. Țoncu, M. Avram, S. Ursu, I. Roșca, A. Oganesean, N. Artemov, N. Bozrov, V. Verin, A. Dracenov, Gh. Cozârev, A. Larin, L. Maslennicova, I. Petruhin, V. Savițchi și alții.

Subsecvent, unele aspecte ale controlului judiciar al procedurii prejudiciare au fost analizate și de către autorii români, și anume de : M. Odroi, A. Pinte, D. C. Pinte, A. C. Bălănescu, C. Ghigheci, A. Crișu, I. Oprea, I. Neagu, M. Damaschin, R. Slăvoiu, M. A. Stanciu, Gr. Theodoru, N. Volonciu, A. Uzlă etc.

Constituirea și consolidarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare, precum și cerințele (nevoile) practicii judiciare au determinat apelarea la experiența altor state din acest domeniu: este vorba despre cercetările autorilor S. Bobotov, E. Bâcova, C. Guțenco, A. Nichiforov, V. Nicolaicic, C. Poleanshii ș.a.

Totodată, studiile realizate și lucrările publicate în acest domeniu nu au epuizat nici pe departe actualitatea analizei conținutului și a specificului controlului judiciar al procedurii prejudiciare. Or, acest lucru actualizează, în general, problema controlului judiciar al procedurii prejudiciare, relevând necesitatea perfecționării continue a legislației procesual-penale în privința esenței, a locului, a formelor și limitelor controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

Scopul lucrării. Scopul prezentei teze de doctorat constă în fundamentarea teoretică și cercetarea complexă a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare, și în optimizarea cadrului legal din acest domeniu.

Obiectivele cercetării vizează:

- analiza materialelor științifice referitoare la controlul controlului judiciar al procedurii prejudiciare;
- cercetarea elongației istorice a instituției controlului judiciar al procedurilor prejudiciare;
- abordarea conceptuală a controlului judiciar al procedurilor prejudiciare în cadrul procesului penal;
- determinarea importanței practice a controlului judiciar al procedurilor prejudiciare;
- analiza condițiilor controlului judiciar privind legalitatea acțiunilor procesuale realizate la faza de urmărire penală;
- determinarea particularităților controlului judiciar în procesul autorizării unor măsuri speciale de investigație;
- relevarea condițiilor controlului judiciar privind aplicarea arestului preventiv și a altor măsuri de constrângere cu caracter procesual penal;
- identificarea altor atribuții ale judecătorului de instrucție în efectuarea controlului judiciar;
- cercetarea practicii judiciare naționale și internaționale în domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare;
- analiza reglementărilor internaționale procesual-penale în domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare;
- analiza comparată a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare în diferite sisteme de drept anglo-saxon, romano-germanic;
- identificarea curenților legislative privitoare la controlul judiciar;
- formularea concluziilor și a propunerilor *de lege ferenda*, menite să îmbunătățească actualul cadru legal de reglementare a controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

Ipoteza de cercetare în prezenta lucrare rezidă în relevarea esenței instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare, relativ analizat în doctrina autohtonă, reieșind și din contextul ultimelor modificări și completări ale legislației procesual penale a RM.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Pentru stabilirea cadrului științifico-teoretic al prezentei lucrări, în cercetarea realizată s-au aplicat metode dialectico-științifice generale, dar și altele particulare, precum : metoda istorică, logico-juridică, comparativ-juridică.

Totodată, pe parcursul cercetării subiectului controlului judiciar al procedurii prejudiciare au fost aplicate și alte metode: istorico-juridică, comparativă, juridico-formală, gramaticală, sistemică etc.

Concluziile și recomandările din lucrare se întemeiază pe prevederile : actelor internaționale din domeniul drepturilor omului, ale Constituției Republicii Moldova, ale legii procesual-penale, precum și pe hotărârile Curții Constituționale și hotărârile explicative ale Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova.

Baza normativă a cercetării cuprinde prevederile legii procesual-penale, ale dreptului penal, ale dreptului constituțional și ale altor ramuri de drept. Totodată, au fost cercetate cu minuțiozitate reglementările procesual-penale din alte state în materia controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

Baza teoretică a tezei de doctor este constituită din lucrările doctrinarilor din domeniul dreptului, care au cercetat diverse aspecte ale controlului judiciar al procedurii prejudiciare în cadrul procesului penal.

Baza empirică a cercetării reiese din jurisprudența CtEDO, în special din deciziile pronunțate pe marginea cauzelor contra Republicii Moldova, și din multiple încheieri și decizii ale instanțelor de judecată din Republica Moldova, cu precădere ale Curții de Apel Bălți.

Sumarul capitolelor tezei. Volumul și structura lucrării sunt determinate de conținutul obiectului cercetării, de scopul și sarcinile propuse în lucrare, constituindu-se din : *Introducere*, trei capitole, concluzii generale și recomandări, precum și bibliografie. Acestea corespund rigorilor înaintate de către ANACEC în vederea elaborării tezelor de doctorat.

În *Introducerea* tezei este enunțată problema de cercetare, este argumentată actualitatea și importanța temei supuse investigării. Totodată, introducerea conturează scopul și obiectivele studiului, ipoteza de cercetare și sinteza metodologiei de cercetare a subiectului, argumentându-se semnificarea teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, implementarea rezultatelor științifice etc.

Capitolul 1, rezervat analizei situației în domeniul de cercetare și intitulat *Instituția controlului judiciar al procedurii prejudiciare în doctrină și legislație*, identifică, descrie și analizează cu lux de amănunte lucrările de specialitate, dedicate instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare și publicate atât în Republica Moldova (autori : I. Dolea, D. Roman, T.

Vizdoagă, T. Osoianu, A. Airapetean, V. Șterbeț. T. Popovici, S. Țoncu, M. Avram, S. Ursu, I. Roșca, A. Oganesean ș.a.), cât și peste hotare. Unii cercetători, precum M. Strogovoci, I. Petruhin, V. Najimov, Iu. Stețovschi și mulți alții, de rând cu înaintarea altor propuneri, s-au pronunțat, cu ceva timp în urmă, în privința instituirii controlului judiciar asupra aplicării măsurii preventive sub formă de arest și în privința prelungirii acestuia. Totodată, în virtutea anumitor cauze, inclusiv a celor privind statutul de altădată al instanței de judecată, a stereotipurilor privind rolul și locul organelor procuraturii în stat, aceste propuneri aveau și un șir de adversari în rândul oamenilor de știință și al practicienilor (A. Boicov, V. Djatiev, A. Soloviov, M. Tocarev, A. Ciuvilev, Iu. Iachimovici și alții.). Or, în literatura de specialitate au fost analizate, în principal, mai multe chestiuni referitoare la controlul judiciar al legalității și temeiniciei măsurii de arest preventiv și al prelungirii ei. De asemenea, constituirea și consolidarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare, precum și cerințele (nevoile) practicii judiciare au determinat și apelarea la experiența altor state în acest domeniu.

În consecință, s-a conturat gradul de cercetare a temei și aportul științific al studiilor în domeniul controlului judiciar, fiind formulată problema științifică ce urmează a fi soluționată și trasate direcțiile de analiză a acesteia.

S-a constatat că interpretarea corectă a noțiunii „controlului judiciar” are importanță atât teoretică, cât și practică, deoarece influențează în mod substanțial întreaga derulare a procesului de efectuare a controlului, domeniul de aplicare, subiecții implicați și alte particularități tangente.

Marea majoritate a autorilor sunt de părerea că controlul judiciar are un rol preventiv și de precauție, acționează ca un garant de încredere al respectării și protecției drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale participanților la procesul penal.

Capitolul 2, cu genericul ***Controlul judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Republicii Moldova***, reflectă un șir de considerații privind elongația istorică și cadrul juridic național al instituției controlului judiciar, aspecte referitoare la importanța controlului, dar și cele privind autorizarea măsurilor speciale de investigație, a măsurilor de constrângere cu caracter procesual penal, identificarea altor atribuții ale judecătorului de instrucție.

Din punct de vedere istoric, s-a constatat că, prin reforma judecătorească, promovată în Imperiul Rus pe parcursul anilor '60-'70 ai sec XIX, organizarea judecătorească a fost întemeiată pe principii moderne, principii care permiteau realizarea dreptului la justiție prin: eligibilitatea judecătorilor, oralitatea, contradictorialitatea, libera apreciere a probelor etc. Reforma judecătorească a fost efectuată și în regiunile naționale ale Rusiei, inclusiv în Basarabia.

În Țările Române, legiuitorul a avut în vedere separarea instrucțiunii de urmărire, care putea fi privită ca o puternică garanție a libertății individuale. Aceeași rațiune a determinat și separarea judecătării de instrucțiunea preparatorie. În Republica Moldova, evoluția și consolidarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare s-a desfășurat în trei etape.

Totodată, s-a remarcat că îmfăptuirea justiției de către judecătorul de instrucție reprezintă o sarcină responsabilă și dificilă, activitatea acestuia aflându-se permanent în vizorul publicului, fapt ce solicită o perfecționare continuă, pentru a îmbunătăți imaginea justiției în societate. Or, anume instituția judecătorului de instrucție este o instituție procesuală relativ nouă, care are scopul de a elimina excesele din partea organelor de urmărire penală și a organelor care exercită activitatea specială de investigații, reprezentând un remediu procesual menit să asigure respectarea exigențelor de legalitate, celeritate și echitate a procesului penal. Această instituție a apărut în urma extinderii competenței materiale a controlului judecătoresc asupra urmăririi penale, pornind de la controlul legalității unor acte de urmărire aparte.

Controlul judiciar asupra legalității acțiunilor procesuale realizate în cursul urmăririi penale vizează acțiunile care au ca scop descoperirea și administrarea probelor. Controlul judecătoresc trebuie să se extindă și asupra acelor acțiuni de urmărire penală, a căror îmfăptuire este legată de limitarea drepturilor constituționale ale persoanei, în special a dreptului la inviolabilitatea domiciliului (ridicarea, percheziția, cercetarea încăperii de locuit și a reședinței) și a dreptului la inviolabilitatea persoanei (arestul, cercetarea și ridicarea comunicărilor poștale, telegrafice, interceptarea convorbirilor telefonice). Acțiunile de urmărire penală care atentează la drepturile și libertățile constituționale ale persoanei sunt supuse controlului judiciar și prealabil, și ulterior executării lor.

Controlul judiciar în cazul efectuării măsurilor speciale de investigații presupune abaterea de la prevederile anumitor principii ale procesului penal (ca, de exemplu, contradictorialitatea, publicitatea etc.), ceea ce indică la caracterul juridic diferit al efectuării justiției și al controlului judiciar al procedurii prejudiciare. Controlul judiciar în activitatea specială de investigații și în procesul penal autohton este considerat ca fiind una dintre funcțiile fundamentale ale instanței. Într-un stat de drept, instanța, în calitate de cel mai de încredere garant al drepturilor și libertăților individului, înzestrată cu o gamă largă de competențe procesuale relevante, controlează valabilitatea și legalitatea activităților tuturor subiecților procesului penal. În cadrul legislației actuale, controlul judiciar este prezent chiar din momentul pornirii urmăririi penale, în diferitele sale forme și manifestări, fiind strâns legat cu efectuarea măsurilor speciale de investigații, a acțiunilor de urmărire penală și a altor acțiuni procesuale de constrângere.

Subsecvent, un rol important al controlului judiciar se atestă și la aplicarea măsurilor procesuale de constrângere, or, prin intermediul acestora se urmărește buna desfășurare a procesului penal, care are ca scop imediat constatarea la timp și complet a faptelor, protejând persoana, societatea și statul de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și a societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor săvârșite sau presupuse, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită

potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.

Măsurile procesuale de constrângere se dispun numai în cazul în care probele administrate conving că persoana a comis o infracțiune prevăzută de legea penală și făptuitorul urmează să fie tras la răspundere penală. Aceste măsuri procesuale nu fac parte din activitățile principale ale procesului penal, fiind doar adiacente și având un caracter provizoriu, facultativ de constrângere, deoarece ele pot fi revocate, dacă dispar împrejurările care au impus aplicarea lor față de persoane ca răspuns adecvat la atitudinea unor participanți la procesul penal.

Controlul judiciar asupra aplicării măsurii de arest preventiv, a arestului la domiciliu are ca obiectiv asigurarea inviolabilității persoanei, constând în verificarea legalității și temeiniciei acestuia de către instanța de judecată, în cazul înaintării plângerilor, în acest sens, de către persoanele specificate în lege. Caracterul substanțial al îngrădirilor în caz de aplicare a arestului preventiv și utilizarea frecventă a acestuia în practica organelor de urmărire penală au determinat necesitatea controlului judiciar în privința aplicării lui. Tot aici se ia în discuție specificul aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical și, de asemenea, importanța și procedura materializării controlului judiciar în acest domeniu.

Totodată, judecătorul de instrucție are un rol esențial și în cazul aplicării măsurilor asiguratorii de executare a amenzii judiciare, de reparare a prejudiciului cauzat prin infracțiune, a aplicării măsurii suspendării provizorii din funcție, a asigurării termenului rezonabil al urmăririi penale, prin examinarea cererilor de accelerare a urmăririi penale.

Capitolul 3, denumit ***Controlul judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al altor state***, cuprinde aspecte privind cadrul juridic internațional al controlului judiciar al procedurii prejudiciare : conceptul și sistemul controlului judiciar al procedurii prejudiciare în legea procesual-penală a statelor din sistemul de drept anglo-saxon; conceptul și sistemul controlului judiciar al procedurii prejudiciare în legea procesual-penală a statelor din sistemul de drept romano-germanic.

Controlul judiciar privind asigurarea drepturilor și libertăților persoanei este dictat de normele de drept internațional. Aderarea RM la Consiliul Europei necesită recunoașterea unui set de acte juridice normative internaționale în domeniul drepturilor omului: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Convenția Europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice. Tratatul internațional din domeniul drepturilor omului menționate *supra* prevăd și reglementează apărarea pe cale judecătorească a drepturilor persoanei, ea constituind un mijloc de restabilire a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului în cazuri de ilegalitate, iar CoEDO pune accent pe necesitatea unui control judiciar minuțios asupra împuternicirii statului, la care se atribuie și cele privind îngrădirea libertății. Reieșind din aceste

premise, justiția va tinde instinctiv spre a apăra libertatea persoanei și, unde va fi posibil, va interpreta normele legale în favoarea libertății personale. Justiția se va abține de la acceptarea reglementărilor care oferă împuterniciri largi puterii executive, ce oferă posibilitatea îngrădirii libertății individuale.

În sistemul de drept anglo-saxon, definirea normativă a conceptului de control judiciar asupra activității prejudiciare nu este atestată. Însuși termenul *controlul judiciar asupra fazei prejudiciare* în Marea Britanie este folosit convențional, deoarece aici activitatea instanței reprezintă o parte componentă a activităților prejudiciare. Și dacă împuternicirile organelor de poliție sunt cu mult mai vaste, apoi împuternicirile sistemului judiciar sunt mai autoritare și capabile nu doar să anuleze sau să corecteze acțiunile persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul poliției, dar și să adopte, în procesul efectuării cercetărilor prejudiciare, anumite hotărâri de care depinde soarta de mai departe a cauzei penale.

În procesul penal al Marii Britanii și al SUA, controlul judiciar al procedurii prejudiciare nu este tratat ca având scopuri și sarcini specifice sau separate de procedura de bază. Aici controlul judiciar se înscrie organic în procedura de bază, găsindu-și reflectare – preponderent – nu în sistemul procedurilor speciale, ci în cadrul fazelor procesului penal. Cu toate că anumite forme ale controlului judiciar sunt realizate izolat, separat, ele nu dispun de o bază material-juridică proprie de reglementare și nici de vreunele scopuri care s-ar deosebi de cele generale ale procesului penal. Respectiv, ele nu au caracter autonom. Astfel, aplicarea măsurilor de constrângere procesual-penală este legată, de fiecare dată, de înaintarea acușării (cazul Marii Britanii) sau de începerea urmăririi penale (cum este, de exemplu, în SUA), ele reprezentând faze independente ale procesului penal, conform sistemului procesual-penal al statelor vizate.

Referindu-ne la legea procesual-penală a statelor din sistemul de drept romano-germanic, menționăm că, în majoritatea statelor europene, controlul judiciar al urmăririi penale se desfășoară pe baze procesuale similare, deși cu anumite particularități în ceea ce privește competențele părților implicate în procesul penal la faza instrucției și modul în care statele aplică principiul legalității și oportunității.

Legislația continentală prevede desfășurarea acestei activități sub conducerea unui judecător sau a altui magistrat cu atribuții specifice judiciarului (judecătorul de instrucție, judecătorul libertăților și detenției, judecătorul cu atribuții în supravegherea instrucției), a cărui competență este delimitată prin legislația națională. Aici vorbim despre specificul controlului judiciar al procedurii prejudiciare conform legii procesual-penale a Franței, Germaniei, Spaniei, Belgiei, Italiei, României, Ucrainei, Federației Ruse etc.

Noutatea științifică și originalitatea tezei este determinată de scopul, obiectivele, particularitățile tratării caracteristicilor instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

Prin efectuarea unei cercetări complexe a unui spectru larg de chestiuni și probleme actuale din domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare, conform prevederilor legii procesual-penale a Republicii Moldova și a altor state, au fost trasate căile de perfecționare a practicii judiciare autohtone din acest domeniu.

Teza de doctor reprezintă o cercetare substanțială și detaliată a controlului judiciar al procedurii prejudiciare ca instituție de bază a procesului penal, care asigură apărarea drepturilor și libertăților omului și cetățeanului în cadrul etapelor prejudiciare. În conținutul ei își găsesc reflectare unele probleme mai puțin studiate privind noțiunea și formele controlului judiciar, corelația acestuia cu alte forme de control, realizate în cadrul fazelor prejudiciare ale procesului penal, precum și unele perspective și dificultăți în efectuarea activității de control judiciar al procedurii prejudiciare. De asemenea, o atenție aparte s-a acordat statutului și importanței instanței de judecată în raport cu sarcinile și limitele efectuării controlului judiciar. În conținutul lucrării a fost identificat obiectul controlului judiciar al procedurii prejudiciare, au fost elucidate noțiunea și scopurile acestuia. În temeiul analizei reglementărilor normative, a opiniilor expuse în literatura de specialitate cu referire la perfecționarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare, precum și a încălcărilor tipice ale prevederilor legii și a erorilor în aplicarea ei, au fost formulate propuneri și recomandări în privința eficientizării activității de control judiciar a procedurii prejudiciare, precum și și anumite modificări substanțiale în legislația procesual-penală a Republicii Moldova la acest compartiment.

Noutatea științifică a lucrării se regăsește, de asemenea, în următoarele **teze principale promovate spre susținere** :

1. Statul nu trebuie să încalce prin acțiunile sale drepturile și libertățile garantate cetățeanului, fiind obligat să creeze (să instituie) cât mai activ condiții pentru realizarea și protecția lor. În acest domeniu, o modalitate eficientă de apărare a drepturilor și libertăților persoanei o reprezintă controlul judiciar al procedurii prejudiciare. Or, acest lucru este determinat de faptul că puterea judecătorească este independentă în sistemul organelor puterii de stat, moment datorat independenței judecătorilor și supunerii lor doar prevederilor legii.

2. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare are anumite priorități în raport cu alte forme de control, constând în faptul că statutul judecătorului și al instanței de judecată nu sunt legate (determinate) de calitatea urmăririi penale, nu presupun vreo răspundere pentru efectuarea acesteia. Or, procedura judecătorească, însoțită de elemente de contradictorialitate, constituie o apărare foarte eficientă a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului.

3. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare este o activitate procesual-penală, desfășurată conform prevederilor legii de către un subiect special împuternicit în acest sens (judecător) și materializată prin examinarea și soluționarea demersurilor și plângerilor persoanelor cointeresate în cadrul ședinței de judecată, în termenele stabilite de lege, cu pronunțarea unei hotărâri

judecătorești, în vederea apărării drepturilor și libertăților omului și ale cetățeanului și pentru realizarea sarcinilor procesului penal.

4. Limitele controlului judiciar al procedurii prejudiciare sunt determinate de împuternicirile oferite judecătorului prin prevederile legale, de prezența posibilităților reale privind verificarea legalității și temeiniciei acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală și ale procurorului. Or, actualmente este necesară o îmbinare armonioasă și rezonabilă a diferitor forme de control în procesul penal : controlul judiciar, controlul exercitat de procuror etc., unde rolul principal îl va deține cel dintâi.

5. Efectuarea controlului judiciar al procedurii prejudiciare are propriile sale limite funcționale (sau materiale) : a exercitării atribuțiilor oferite prin lege și a inadmisibilității încălcării unității procesului penal. Sarcina de bază a acestor limite se referă la inadmisibilitatea redeplasării funcțiilor procesului penal.

6. Scopul controlului judiciar al procedurii prejudiciare îl reprezintă oferirea/restabilirea dreptului încălcat, a libertății și a intereselor legale, neutralizarea și înlăturarea urmărilor negative ale abuzurilor și ilegalităților admise.

7. Esența controlului judiciar al procedurii prejudiciare constă în verificarea, monitorizarea activității organelor de urmărire penală prin examinarea și soluționarea plângerilor în privința acțiunilor și hotărârilor acestora referitoare la chestiunile specificate în lege, precum și în privința luării de sine stătător a anumitor hotărâri, care permit îngrădirea substanțială a drepturilor și libertăților constituționale ale omului și cetățeanului în procesul aplicării măsurilor de constrângere procesual-penală.

8. Este justificată propunerea ca controlul judiciar al procedurii prejudiciare să răspundă următoarelor criterii : a) rapiditate; b) eficacitate; c) inadmisibilitatea amestecului în competența exclusivă a organelor de urmărire penală.

9. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare cunoaște următoarele forme: a) controlul judiciar în privința legalității și temeiniciei aplicării măsurii de arest preventiv și a prelungirii acestuia; b) controlul judiciar asupra acțiunilor de urmărire penală care aduc atingere anumitor drepturi și libertăți constituționale ale omului și cetățeanului; c) controlul judiciar în privința legalității și temeiniciei efectuării măsurilor speciale de investigații, care îngrădesc drepturile și libertățile constituționale ale omului și cetățeanului; d) controlul judiciar cu privire la legalitatea și temeinicia acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală și ale procurorului.

10. Formele procesuale privind efectuarea controlului judiciar al procedurii prejudiciare trebuie reglementate într-un singur compartiment al Codului de procedură penală, aici fiind prevăzute toate formele și procedura înfăptuirii lui (condițiile, temeiurile, ordinea, actele procesuale prin care este pus în aplicare etc.).

Problemă științifică importantă soluționată vizează cercetarea complexă a specificului controlului judiciar al procedurii prejudiciare, fapt care a contribuit la justificarea rolului ei în protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului în cadrul procesului penal, inclusiv prin concluziile și recomandările formulate, în vederea garantării și consolidării corespunzătoare a ordinii de drept și a efectuării eficiente și corecte a justiției în cauzele penale.

Semnificația teoretică a tezei de doctor se datorează faptului că lucrarea este dedicată soluționării unor probleme, legate de perfecționarea reglementărilor procesual-penale din domeniul exercitării controlului judiciar asupra etapelor prejudiciare. Or, în textul lucrării, ne expunem în privința acestei instituții procesual-penale și în privința tendințelor și specificului materializării ei în activitatea practică a organelor de drept. Rezultatele obținute în baza cercetărilor efectuate sunt relevante pentru perfecționarea legii procesual-penale, pentru activitatea practică privind aplicarea ei în ceea ce privește realizarea controlului judiciar al activității prejudiciare: cu referire la aplicarea și prelungirea măsurii de arest preventiv; în privința efectuării anumitor acțiuni de urmărire penală și măsuri speciale de investigații, care îngreșesc drepturile și libertățile constituționale ale omului și cetățeanului.

Valoarea aplicativă a lucrării se dovedește prin faptul că recomandările și concluziile formulate în teza de doctorat, ca urmare a cercetării întreprinse, pot fi binevenite pentru „dezvoltarea ulterioară” a altor probleme de ordin teoretic și practic, ce țin de procesul penal, ele pot servi în calitate de reper în vederea realizării unei viitoare cercetări științifice în domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare. Recomandările de ordin practic, expuse în lucrarea de doctorat, pot avea aplicabilitate în activitatea practică a instanțelor de judecată privind exercitarea împuternicirilor de verificare și control asupra fazei de urmărire penală, în cadrul activității de cercetare științifică și, în general, în procesul penal.

Implementarea rezultatelor științifice s-a orientat pe câteva direcții. În primul rând, rezultatele cercetării au fost supuse unor verificări și aprecieri experimentale, fapt confirmat de actele de implementare anexate la teză. În al doilea rând, Concluziile teoretice de bază și recomandările de ordin practic au fost expuse de autor cu ocazia participării la diverse conferințe științifico-practice: 1) Conferința internațională științifico-practică „Jurisprudența – componenta fundamentală a proceselor integraționale și a comportamentului legal contemporan”, Chișinău, 3-4 noiembrie 2017; 2) Conferința științifică interuniversitară „Prevenirea și combaterea criminalității – probleme, soluții, perspective”, ediția a V-a, Chișinău, 18 mai 2023 ș.a. De asemenea, în procesul elaborării tezei de doctor, autorul a folosit propria experiență de judecător din cadrul Judecătoriei Bălți, sediul Central, și din cadrul Curții de Apel Bălți.

Publicațiile la tema tezei. Rezultatele investigației instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare și-au găsit reflectare în publicațiile autorului tezei: 1) Controlul judiciar în Legea procesual-penală a Marii Britanii și Statelor Unite ale Americii. În: *Legea și viața*, 2017,

nr. 11 (311), pp. 47-50; 2) Specificul controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Franței și Germaniei În: *Legea și viața*, 2017, nr. 10, pp. 25-29; 3) Controlul judiciar al procedurii prejudiciare și probatoriul penal: probleme și soluții (în coautorat). În: *Acta Universitatis George Bacovia*. Juridica, Bacău, România, Vol. 12, Nr. 2/2023, pp. 471-489; 4) Uniunea Europeană și drepturile fundamentale ale omului (în coautorat). În: *Buletinul AGIR din București*. AGIR, București, România, Nr. 4/ octombrie-decembrie, 2023, pp. 52-60 ; 5) Unele reflecții asupra apariției și evoluției istorice a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Republicii Moldova (în coautorat). În: *Materialele Conferinței internaționale științifico-practică „Jurisprudența – componenta fundamentală a proceselor integraționale și a comportamentului legal contemporan”*. Chișinău, 3-4 noiembrie 2017, pp. 268-272 ; 6) Controlul prejudiciar ca garanție a inviolabilității domiciliului în procesul penal (în coautorat). În : *Materialele conferinței internaționale „Cercetarea calitativă a locului săvârșirii faptei – factor important în efectuarea expertizelor judiciare ulterioare”*, 14 aprilie, Chișinău, 2023, pp. 98-102, 0,35 c.a., CZU: 343.82, în: *Legea și viața*. Ediție specială ; 7) Esența și particularitățile controlului judiciar asupra fazei de urmărire penală. în: *Materialele conferinței interuniversitare cu participare internațională „Prevenire și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective”*, 18 mai, Chișinău, 2023, pp. 254-259, 0,45 c.a., CZU: 343.1, În: *Legea și viața*. Ediție specială, ș. a.

Concluziile generale și recomandările tezei de doctor ne familiarizează cu cele mai importante și relevante rezultate ale cercetării științifice a subiectului controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Republicii Moldova și din alte state. Aici își găsesc materializare și propunerile vis-à-vis de revizuirea și perfecționarea unor laturi și aspecte ale activității efectuate de către judecător în cadrul controlului exercitat în privința procedurii prejudiciare, în vederea eficientizării acestei activități. Or, rezultatele obținute în urma cercetărilor efectuate și, respectiv, reflectate în cadrul concluziilor și recomandărilor au relevanță pentru perfecționarea legii procesual-penale, pentru activitatea practică de aplicare a ei în ceea ce privește realizarea controlului judiciar al activității prejudiciare, în strictă conformitate cu prevederile legii procesual-penale a Republicii Moldova și cu reglementările internaționale la care țara noastră este parte.

1. INSTITUȚIA CONTROLULUI JUDICIAR AL PROCEDURII PREJUDICIARE ÎN DOCTRINĂ ȘI LEGISLAȚIE

1.1. Materiale științifice referitoare la controlul judiciar al procedurii prejudiciare, publicate în Republica Moldova

În intenția de a urmări evoluția istorică a controlului judiciar al procedurii prejudiciare, ne vom referi la lucrarea semnată de autoarele E. Aramă și V. Coptileț *Istoria dreptului românesc* (Chișinău : Cartea Juridică, 2012). În opinia acestora, instituția controlului judiciar în procesul penal reprezintă nu atât o inovație a procesului penal, cât o renaștere a tradițiilor procesual-penale. Reforma judecătorească, precizează autoarele, a fost efectuată și în regiunile naționale ale Rusiei, inclusiv în Basarabia. Realizarea reformei judecătorești în Basarabia a fost determinată de neconcordanța dintre prevederile normative locale și noile condiții social-economice de dezvoltare a regiunii, de necesitatea coroborării sistemului judiciar din Basarabia cu cel din Imperiul Rus. Organele imperiale intenționau să substituie totalmente legile locale cu legislația rusă. De aceea, menționează E. Aramă și V. Coptileț, în dorința de implementare cât mai grabnică a legislației Imperiului Rus, organele centrale ale Rusiei erau reticente față de propunerile nobilimii basarabene de a codifica legile locale ale Basarabiei și a le include în Codul general al Imperiului Rus².

În legătură cu evoluția controlului judiciar în procesul penal, relevăm aprecierea autoarelor că reforma judecătorească a vizat modernizări importante, manifestate în reorganizarea procuraturii, a instrucțiunii, care era supravegheată de procuror, în sistemul de probe³.

De o relevanță aparte pentru studiul nostru este lucrarea *Drept procesual penal* (Chișinău : Cartier Juridic, 2005), semnată de cercetătorii I. Dolea, D. Roman, Iu. Sedlețchi, T. Vizdoagă ș.a. Aceștia vin să constate că orice sistem de justiție penală îndeplinește două sarcini. El asigură autorităților justiției penale – fie poliției, procuraturii sau judiciarului – atribuțiile necesare pentru a efectua urmărirea penală și pentru a pedepsi infracțiunile, în acest sens, garantând încurajarea adecvată a dreptului și ordinii. Principiul supremației legii – în termeni continentali, *statul de drept* – cere ca executarea legii și menținerea ordinii să fie nu doar efectivă și eficientă, dar și justă și legitimă. În opinia lor, în cadrul sistemului trebuie să mai existe garanții, care ar asigura că restricția drepturilor fundamentale ale individului, necesare pentru a efectua urmărirea penală a făptuitorului în mod eficient, este strict limitată și supusă unui control efectiv. Sistemul justiției penale, prin urmare, trebuie nu doar să asigure atribuțiile cerute de lege, dar și protecția indivizilor împotriva limitării inutile sau neproporționale a drepturilor și libertăților omului.

---

² Aramă, E., Coptileț, V. *Istoria dreptului românesc*. Chișinău: Cartea Juridică, 2012, p. 189.

³ Aramă, E., Coptileț, V. *Istoria dreptului românesc*. Op.cit., p. 192.

Pe de altă parte, în viziunea autorilor, există un echilibru subtil între controlul crimelor și procesul echitabil, care este menținut de sistemul legitim și just al legii penale și al celei de procedură penală⁴.

Autorii tratatului vizat *supra* constată că „această instituție a apărut în urma extinderii competenței materiale a controlului judecătoresc asupra urmăririi penale, pornind de la controlul legalității unor acte de urmărire aparte”⁵. Funcția de control a instanței de judecată, tradițional, „se realizează în etapele judiciare ale procesului penal și se încheie prin evidențierea și înlăturarea încălcărilor de lege admise în cadrul urmăririi, prin controlul plângerilor, însă vizează și acțiunile și hotărârile organelor și persoanelor cu funcții de răspundere care înfăptuiesc urmărirea penală”⁶.

Următorul moment asupra căruia ne atrag atenția cercetătorii I. Dolea, D. Roman, Iu. Sedlețchi, T. Vizdoagă este că limitele controlului judecătoresc al procedurii prejudiciare sunt stipulate în Codul de procedură penală. Acest control se realizează în două moduri:

1) „controlul judiciar al temeiniciei și legalității actelor și acțiunilor pe care trebuie să le înfăptuiască organul de urmărire penală cu autorizarea judecătorului de instrucție: judecătorul de instrucție autorizează acțiunile de urmărire penală care limitează inviolabilitatea persoanei, secretul corespondenței, al comunicărilor telefonice și al altor comunicări, precum și alte acțiuni prevăzute de lege”. Or, declară ei, „Codul de procedură penală prevede și un set de măsuri de constrângere, aplicate cu autorizarea judecătorului de instrucție, care, de asemenea, reprezintă un control prealabil: suspendarea provizorie din funcție, punerea bunurilor sub sechestru, aplicarea arestării preventive etc. Tot judecătorul de instrucție autorizează acțiunile organelor speciale de investigații, care vizează limitarea inviolabilității vieții private a persoanei, pătrunderea în încăpere contrar voinței persoanelor care locuiesc în ea”⁷.

2) „controlul ulterior al legalității desfășurării actelor, chiar și a celor efectuate cu autorizația judecătorului de instrucție: refuzul organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul privind pregătirea sau săvârșirea infracțiunii, de a satisface demersurile în cazurile prevăzute de lege, de a începe urmărirea penală; ordonanțele privind încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărirea penală; alte acțiuni care afectează drepturile și libertățile constituționale ale persoanei”⁸.

Aderăm la poziția cercetătorilor I. Dolea, D. Roman, Iu. Sedlețchi, T. Vizdoagă, potrivit cărora „controlul judecătoresc al procedurii prejudiciare se evidențiază prin următoarele particularități: a) controlul judecătoresc se exercită la plângerea înaintată instanței de judecată după

---

⁴ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier Juridic, 2005, p. 593-594.

⁵ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 596.

⁶ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 597.

⁷ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 606-608.

⁸ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 608.

examinarea anterioară a acestei chestiuni de către procuror; b) controlul judecătoresc se exercită asupra actelor procedurale ale organelor de urmărire penală expres arătate de lege; c) în urma controlului judecătoresc, se verifică legalitatea actului și a acțiunii atacate. Judecătorul, în cazul în care consideră plângerea întemeiată, pronunță încheierea de înlăturare a încălcărilor depistate ale drepturilor și libertăților omului sau ale persoanei juridice și, după caz, declară nulitatea actului sau a acțiunii procesuale atacate. Constatând că actele sau acțiunile atacate au fost efectuate în conformitate cu legea și că drepturile sau libertățile omului sau ale persoanei juridice nu au fost încălcate, judecătorul de instrucție pronunță o încheiere despre respingerea plângerii înaintate; d) hotărârile judecătorului de instrucție ca act procedural emis în activitatea sa de control sunt definitive”⁹.

Consemnabilă este și opinia reflectată în doctrina de specialitate, după care „controlul judecătoresc trebuie să se extindă asupra acelor acțiuni de urmărire penală, a căror realizare este legată de limitarea drepturilor constituționale ale persoanei, în special a dreptului la inviolabilitatea domiciliului (ridicarea, percheziția, cercetarea încăperii de locuit și a reședinței) și a dreptului la inviolabilitatea persoanei (arestul, cercetarea și ridicarea comunicărilor poștale, telegrafice, interceptarea convorbirilor telefonice). Acțiunile de urmărire penală care atentează la drepturile și libertățile constituționale ale persoanei sunt supuse controlului judiciar și prealabil, și ulterior executării lor”¹⁰.

O altă lucrare cu valențe importante la tema noastră este semnată de M. Poalelungi, A. Airapetean, E. Cobzac ș.a. și intitulată *Modele de acte judecătorești în procesul penal pentru judecătorii de instrucție* (Chișinău : Tipografia centrală, 2018). Este plină de semnificație constatarea autorilor că îndeplinirea justiției de către judecătorul de instrucție reprezintă o sarcină grea și dificilă, activitatea acestora aflându-se permanent în vizorul publicului, fapt care solicită o perfecționare continuă, pentru a îmbunătăți imaginea justiției în societate.

Or, constată, pe bună dreptate, autorii, instituția judecătorului de instrucție este „o instituție procesuală relativ nouă, care are scopul de a elimina excesele din partea organelor de urmărire penală și a organelor care exercită activitatea specială de investigații, reprezentând un remediu procesual menit să asigure respectarea exigențelor de legalitate, celeritate și echitate a procesului penal”¹¹.

De o relevanță practică pentru studiul nostru este lucrarea *Aplicarea arestării preventive. Aspecte teoretico-practice* (În: Vector European, nr. 1/2021), semnată de A. Airapetean și S. Țoncu, care ne prezintă o analiză din perspectivă teoretică și practică a arestării preventive sub forma unei spețe „standard”. Autorii, printre altele, explicitează următoarea constatare, cu care

---

⁹ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 600-603.

¹⁰ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 618-619.

¹¹ Poalelungi, M., Airapetean, A., Cobzac, E. ș.a. *Modele de acte judecătorești în procesul penal pentru judecătorii de instrucție*. Chișinău: FEP Tipografia centrală, 2018, p. 3.

suntem integral de accord: „arestarea neîntemeiată și ilegală a persoanei care a săvârșit o infracțiune, dar mai ales a celui nevinovat nu numai că nu exercită o influență educativă, dar poate duce la un rezultat contrar. Chiar eliberarea ulterioară a persoanei care a fost supusă ilegal la privarea libertății nu este în stare să recupereze prejudiciul produs din cauza arestării ilegale”¹². În publicația respective, autorii analizează atât legislația pertinentă, cât și jurisprudența relevantă a CEDO privind aspectele teoretico-practice ale aplicării arestării preventive, reținând argumentele enunțate de CtEDO cu referire la riscuri¹³.

Într-o altă publicație – *Controlul judiciar al procedurii prejudiciare – garanție în realizarea principiului contradictorialității*. (În: Revista Națională de Drept, nr. 5, mai 2008) –, semnată de autoarea I. Roșca, atestăm următoarea constatare: „controlul judecătoresc reprezintă un pas spre realizarea principiului contradictorialității la etapa prejudiciară și, respectiv, o garanție în asigurarea protecției drepturilor persoanei în procesul penal. Implementarea instituției controlului judiciar în dreptul procesului penal ar stimula, fără îndoială, creșterea calității urmăririi penale și evidențierea la momentul oportun a erorilor de urmărire penală”¹⁴. Controlul judiciar, subliniază autoarea, „este preferabil oricărei alte forme de control exercitat la etapa prejudiciată, contribuind la realizarea principiului contradictorialității”.

Considerentele invocate, în acest sens, de către I. Roșca, sunt următoarele: 1) judecătorul nu este responsabil formal nici pentru indicii calitativi, nici pentru cei cantitativi ai urmăririi penale, dar este cointerestat în înlăturarea încălcărilor depistate la această etapă; or, legalitatea reprezintă fundamentul activității sale; 2) judecătorul dispune de un statut separat, fiind unicul subiect împuternicit prin dispozițiile constituționale cu înfăptuirea justiției; 3) nu poate fi ignorat nici specificul procedurii judiciare față de oricare altă formă de activitate a organelor de stat, procedura judiciară fiind ghidată de o reglementare legislativă strictă, ceea ce constituie o garanție”¹⁵. Conform autoarei, în doctrina de specialitate se susține că realizarea controlului judiciar fără vreo limită la faza urmăririi penale nu are un fundament real și ar putea afecta activitatea organului de urmărire penală. Însă, pentru a evita „transformarea judecătorului în prizonier al propriilor sale hotărâri, luate la faza urmăririi penale, și într-un accesoriu al acuzării”, este necesar ca, în cadrul exercitării atribuțiilor de control, acesta să nu decidă asupra chestiunilor care, ulterior, pot deveni obiect de cercetare în instanță la faza judecării cauzei”¹⁶.

---

¹² Airapetean, A, Țoncu, S. Aplicarea arestării preventive. Aspecte teoretico-practice. În: *Vector European*, nr. 1/2021, p. 5.

¹³ Airapetean, A, Țoncu, S. Aplicarea arestării preventive. Aspecte teoretico-practice. *Op.cit.*, p. 6-7.

¹⁴ Roșca, I. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare – garanție în realizarea principiului contradictorialității. În: *Revista Națională de Drept*, nr. 5, 2008, p. 65.

¹⁵ Roșca, I. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare – garanție în realizarea principiului contradictorialității. *Op.cit.*, p. 66.

¹⁶ Roșca, I. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare – garanție în realizarea principiului contradictorialității. *Op.cit.*, p. 66.

Activitatea judecătorului de instrucție de control judiciar în cadrul urmăririi penale, în opinia cercetătoarei I. Roșca, este orientată în patru direcții: 1) „atribuții legate de examinarea demersurilor procurorului privind autorizarea efectuării acțiunilor procesual penale sau a exercitării activității operative de investigații; 2) atribuții proprii organului de urmărire penală; 3) atribuții legate de aplicarea măsurilor procesuale de constrângere; 4) atribuții legate de soluționarea plângerilor împotriva actelor ilegale ale organului de urmărire penală, ale organelor care exercită activitate operativă de investigații și a plângerilor împotriva acțiunilor ilegale ale procurorului, dacă persoana nu este de acord cu rezultatul examinării plângerii sale de către procuror ori, după caz, de către procurorul ierarhic superior, sau nu a primit răspuns la plângerea sa în termenul prevăzut de lege”. Însă aceste prevederi normative, în opinia autoarei, nu sunt „susceptibile să ofere o garanție în realizarea principiului contradictorialității, din motiv că favorizat de legiuitor prin accesul la control judiciar este procurorul și dezavantajat, în acest sens, este avocatul. Implicarea judecătorului de instrucție în probatoriul procesual-penal poate avea loc doar la demersul procurorului, în anumite cazuri – la cererea avocatului martorului (alin. (2) art. 110 din Codul de procedură penală)”¹⁷.

Susținem pe deplin opinia formulată de I. Roșca că „prin stabilirea dreptului apărătorului de a contesta refuzul organului de urmărire penală privind administrarea probelor suplimentare, inclusiv prin faptul învestirii judecătorului de instrucție cu dreptul de a efectua unele acțiuni procesuale la cererea apărării, are loc dezvoltarea instituției controlului judiciar, fără extinderea competenței judecătorului de instrucție, asigurându-se, în același timp, pe cât este posibil, principiul „egalității armelor.”¹⁸

Multiple aspecte importante în materia controlului judiciar al procedurii prejudiciare, elucidate, în special, prin prisma practicii CtEDO, am identificat și la autorul A. Oganesean în lucrarea *Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului*. (În: Revista Națională de Drept. 2020, nr. 7-9). Ideea la care ne raliem, expusă de către cercetătorul A. Oganesean, relevă că „autorizarea judecătorului de instrucție pentru exercitarea unei acțiuni procesuale constituie prin sine o formă de control judiciar în cazul necesității organului de urmărire penală sau a organului care exercită activitate specială de investigații de a efectua o activitate care atrage implicarea organului statal în viața privată a

---

¹⁷ Roșca, I. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare – garanție în realizarea principiului contradictorialității. *Op.cit.*, p. 66; Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul penal. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție*, 2005, nr. 11, p. 3.

¹⁸ Dolea, I. Principiul „egalității armelor” și dreptul apărării de a administra probe în procesul penal. În: *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova*. Scria „Științe socioumanistice”, 2004, p. 374; Roșca I. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare – garanție în realizarea principiului contradictorialității. *Op.cit.*, p. 68.

persoanei, a domiciliului, a corespondenței, adică în cazul în care prin acțiunea procesuală respectivă vor fi afectate niște drepturi sau libertăți fundamentale ale persoanei”¹⁹.

„Curtea Europeană a Drepturilor Omului, menționează A.Oganesean, a definit că imixtiunea este considerată necesară într-o societate democratică, atunci când ea este fondată pe o necesitate socială imperioasă și, mai ales, proporțională scopului legitim scontat. Sarcina determinării caracterului necesar și proporțional al ingerinței realizate printr-o acțiune de urmărire penală îi revine judecătorului de instrucție, acesta fiind obligat să-și motiveze soluția pronunțată prin prisma principiilor degajate de jurisprudența Curții Europene”²⁰.

Analizând cauza *Schenk vs. Elveția*, A.Oganesean remarcă aspectul că probele obținute într-un mod ilegal nu constituie în sine o încălcare a dreptului inculpatului la un proces echitabil. Astfel, în cauza prenotată, CtEDO a constatat că utilizarea unei înregistrări ce poartă semnele ilegalității, din motiv că nu a fost ordonată de către judecătorul de instrucție, nu este o încălcare a unui proces echitabil, deoarece apărarea a avut posibilitatea de a contesta autenticitatea înregistrărilor în termenii și modul stabilit prin lege”²¹.

În acest sens, A. Oganesean menționează că, „autorizând efectuarea acțiunilor de urmărire penală, judecătorul de instrucție găsește nu numai standardele normative în practica Curții Europene, dar și sporește calitatea deciziei adoptate, motivând propria poziție prin prisma concluziilor magistraților de la Strasbourg”²². Exercițând controlul asupra legalității efectuării măsurilor speciale de investigații cu utilizarea agenților sub acoperire, „judecătorul de instrucție trebuie să verifice dacă au fost respectate garanțiile excluderii provocării”²³.

Următorul aspect pe care îl invocă A. Oganesean în acest articol ține de rezolvarea chestiunii privind dispunerea arestării de către un magistrat independent, conform practicii CtEDO. Referitor la posibilitatea atribuirii acestor competențe procurorului, A. Oganesean atenționează în privința faptului că „instanța de la Strasbourg a decis că, în măsura în care procurorul, după ce a hotărât cu privire la arestarea și menținerea unei persoane în detenție provizorie, instruieste dosarul, chiar dacă în această fază acționează independent, iar ulterior poate întocmi actul de acuzare, chiar dacă nu participă în calitate de reprezentant al ministerului public la procedura în fața instanței de

---

¹⁹ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. In: *Revista Națională de Drept*. 2020, nr. 7-9 (237-239), p. 125. [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/116879#.

²⁰ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. *Op.cit.*, p. 127-128.

²¹ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. *Op.cit.*, p. 131.

²² Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. *Op.cit.*, p. 128.

²³ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. *Op.cit.*, p. 130-131; Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cauza *Teixeira de Castro vs. Portugalia*, hotărârea din 09 iunie 1998, nr. 25829/94.

judecată, nu este un magistrat independent, în sensul art. 5 CEDO, deoarece, întocmind actul de acuzare, el devine parte în procesul penal, ca reprezentant al statului”²⁴.

Poziția autorului coincide cu propria noastră opinie, context în care trebuie să remarcăm că procurorul într-o cauză penală nu poate fi considerat „observator obiectiv”, în cazul aplicării măsurii arestului preventiv. Or, ignorarea acestui aspect reprezintă o încălcare flagrantă a art. 5 alin. (3) din CoEDO, potrivit căruia „Orice persoană arestată sau deținută în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii”²⁵ În context, art. 5 par. 1 lit. c) din Convenție precizează, printre excepțiile dreptului persoanei la libertate, : „dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a se bănui că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice ale necesității de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia”²⁶.

Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, „Legislația Republicii Moldova, similar articolului 5 § 1 lit. c) din Convenție, permite lipsirea de libertate a unei persoane, doar dacă există o „bănuială rezonabilă” că această persoană a săvârșit o infracțiune. Bănuiala rezonabilă presupune existența faptelor sau a informațiilor care ar convinge un observator obiectiv că persoana în cauză ar fi putut săvârși infracțiunea”²⁷.

Subsecvent celor relatate, ne raliem la poziția autorului A. Oganesean, care relevă că „este posibil ca un magistrat să aibă și alte funcții în activitatea juridică, dar ceea ce interesează atunci când este vorba despre o decizie privitoare la menținerea unei persoane în detenție provizorie sunt aparențele obiective, în măsura în care magistratul abilitat de lege să execute atribuții judiciare poate interveni la un stadiu subsecvent al procedurii ca reprezentant al autorității de punere sub acuzare, imparțialitatea sa poate naște dubii, ce pot fi considerate justificate obiectiv”²⁸.

Un aspect important, analizat în cadrul acestei teze de doctor îl reprezintă și specificul controlului judiciar asupra măsurilor speciale de investigații. Aici ne-am axat, în mare parte, pe cercetările științifice ale autorului B. Glavan, reflectate în monografia *Activitatea specială de*

---

²⁴ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. *Op.cit.*, p. 126. [online]; Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cauza Huber vs. Elveția, hotărârea din 23 octombrie 1990, nr. 12794/87.

²⁵ *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron

²⁶ *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron

²⁷ Hotărâre privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale articolului 186 din Codul de procedură penală (termenul arestului preventiv) (Sesizarea nr. 7g/2016) [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: <https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h323022016ro2aa9d.pdf>

²⁸ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. *Op. cit.*, p. 126; Curtea Europeană a Drepturilor Omului, cauza Brincat vs. Italia, hotărârea din 26 noiembrie 1992, nr. 13867/88.

investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări. Studiu monografic (Chișinău, 2022).

În primul rând, vom semnală constatarea lui B. Glavan că, în cadrul legislației actuale, controlul judiciar este prezent chiar din momentul pornirii urmăririi penale, în diferitele sale forme și manifestări, fiind strâns legat cu efectuarea măsurilor speciale de investigații, a acțiunilor de urmărire penală și a altor acțiuni procesuale de constrângere.

Potrivit autorului, „controlul judiciar, având rolul preventiv și de precauție, acționează ca un garant de încredere al respectării și protecției drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale participanților la procesul penal, ce ar putea fi încălcate prin efectuarea măsurilor speciale de investigații și a acțiunilor de urmărire penală prin derogare de la litera legii”²⁹.

Agreăm ideea și ne raliem opiniei autorului B. Glavan, conform căreia „controlul judiciar în activitatea specială de investigații și în procesul penal autohton este considerat ca fiind una dintre funcțiile fundamentale ale instanței. Într-un stat de drept, instanța, în calitate de cel mai de încredere garant al drepturilor și libertăților individului, înzestrată cu o gamă largă de competențe procesuale relevante, controlează valabilitatea și legalitatea activității tuturor subiecților procesului penal”³⁰.

Incontestabilă este și următoarea părere a autorului, pe care o susținem în totalitate și conform căreia „în cadrul legislației actuale, controlul judiciar este prezent chiar din momentul pornirii urmăririi penale, în diferitele sale forme și manifestări, fiind strâns legată cu efectuarea măsurilor speciale de investigații, a acțiunilor de urmărire penală și a altor acțiuni procesuale de constrângere”³¹.

Finalmente, în materia controlului judiciar asupra activității speciale de investigații, este relevantă concluzia formulată de B. Glavan, și anume : „controlul judiciar, având rolul preventiv și de precauție, acționează ca un garant de încredere al respectării și protecției drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale participanților la procesul penal, ce ar putea fi încălcate prin efectuarea măsurilor speciale de investigații”³².

Într-o altă lucrare – *Ghidul judecătorului de instrucție* (Chișinău : Cartier Juridic, 2007) – autorii ei, Șterbeț V., Avram M., Popovici T., constată, pe bună dreptate, că, „pornind de la principiile înscrise în Convenția Europeană a Drepturilor Omului și de la jurisprudența constantă a CtEDO, o garanție judiciară o constituie verificarea de către o instanță competentă, independentă și imparțială, sesizată în modul stabilit de lege, a acțiunilor organului de urmărire penală și a organului care efectuează activitatea specială de investigații, în scopul depistării și înlăturării încălcării drepturilor și libertăților omului în faza de urmărire penală, precum și al asigurării

---

²⁹ Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Studiu monografic. Chișinău, 2022, p. 420.

³⁰ Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Op.cit., p. 420.

³¹ Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Op.cit., p. 420.

³² Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Op.cit., p. 420.

respectării drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale participanților la proces și ale altor persoane”³³. Or, atenționează autorii, „orice măsură restrictivă sau privativă de drepturi și libertăți fundamentale, recunoscute de Convenție, luate în cursul urmăririi penale față de bănuit, învinuit sau față de un martor, necesită să fie autorizată în prealabil de către o instanță, care verifică legalitatea măsurii și modul în care au fost respectate principiile necesității și proporționalității acestor măsuri”³⁴.

Această activitate, în opinia autorilor, trebuie să fie „exercitată în fața unei instanțe care dispune de împuterniciri și garanții comparabile cu cele ale unei instanțe judiciare”³⁵.

În conținutul lucrării *Ghidul judecătorului de instrucție* se remarcă următoarele: „în cadrul urmăririi penale, judecătorul de instrucție efectuează controlul judiciar prin soluționarea plângerilor împotriva acțiunilor organului de urmărire penală sau ale organului care efectuează activitatea specială de investigații. Împotriva acțiunilor acestor organe pot înainta plângeri bănuitul, învinuitul, reprezentantul lor legal, apărătorul, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă și reprezentanții acestora, precum și alte persoane ale căror drepturi și interese legitime au fost lezate de aceste organe. Legea procesual-penală prevede expres actele și acțiunile organului de urmărire penală care pot fi atacate la judecătorul de instrucție”³⁶.

Opinia autorilor Șterbeț V., Avram M., Popovici T., cu care suntem de acord și o susținem, este că „activitatea judecătorului de instrucție, manifestată prin autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală, care aduc atingere (limitări) drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, constituie o formă extrem de eficientă de control judiciar în etapa de exercitare de către organul de urmărire penală a urmăririi penale, atunci când apare necesitatea stringentă de implicare a organului statal competent în viața privată a persoanei, a domiciliului, a corespondenței etc.”³⁷

În lucrare se mai evidențiază că „temeiul juridic prin care legislația a abilitat judecătorul de instrucție cu atribuții de control judiciar la efectuarea unor acțiuni de urmărire penală ce limitează drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei îl constituie prevederile expuse în art. 41 din Codul de procedură penală. Potrivit acestui articol, judecătorul de instrucție asigură controlul judecătoresc în cursul urmăririi penale prin: autorizarea efectuării percheziției, a examinării corporale, a ridicării de obiecte ce conțin secret de stat, comercial, bancar, a examinării cadavrului, a interceptării comunicărilor, a sechestrului corespondenței, a înregistrării de imagini, a efectuării altor acțiuni procesuale prevăzute de Codul de procedură penală”³⁸.

---

³³ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Chișinău: Cartier Juridic, 2007, p. 19.

³⁴ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 19.

³⁵ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 19.

³⁶ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 56-57.

³⁷ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 56-57.

³⁸ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 66.

Autorii Șterbeț V., Avram M., Popovici T. precizează că „acest segment al controlului judiciar exercitat de către judecătorul de instrucție ca instanță judecătorească independentă și imparțială constă în verificarea acțiunilor organului de urmărire penală, care limitează unele drepturi și libertăți fundamentale ale persoanei, în scopul depistării și înlăturării încălcărilor drepturilor și libertăților omului încă în faza de urmărire penală, și în impunerea respectării drepturilor și libertăților omului, ale tuturor participanților la proces și ale altor persoane care sunt implicate direct sau indirect în cercetarea obiectivă a cauzei penale”³⁹.

O altă lucrare ce investighează subiectul controlului judiciar al activității speciale de investigații este semnată de T. Osoianu și se intitulează *Controlul judiciar al măsurilor speciale de investigații în procesul penal* (În : Studii naționale de securitate. 2020, nr. 2(2)). Cercetătorul T. Osoianu, ca și majoritatea doctinarilor, susține că „judecătorul de instrucție reprezintă un garant al respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor”⁴⁰. De altfel, relevă T. Osoianu, „acest subiect este abilitat să vegheze legalitatea acțiunilor procesuale în cadrul procesului penal, deținând pârghiile necesare stabilirii necesității și proporționalității acțiunii inadmisibile în raport cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei concrete în cauza distinctă”⁴¹.

Referindu-se la examinarea demersurilor de autorizare a unor măsuri speciale de investigații asupra pretinselor încălcări ale drepturilor și libertăților garantate convențional, T. Osoianu remarcă „existența unui triplu test de proporționalitate și determinarea faptului dacă ingerința autorităților naționale a fost prevăzută de lege, necesară într-o societate democratică, la care se adaugă și exigența degajată de jurisprudența CtEDO de proporționalitate între ingerința aplicată și scopul urmărit spre realizare”⁴².

Într-un alt studiu, la care am făcut referire în procesul elaborării tezei de doctor, intitulat *Urmărirea penală* (Chișinău : Cartea Militară, 2021), autorii T. Osoianu și D. Ostavciuc menționează că „anularea ordonanței de refuz în începerea urmăririi penale poate fi dispusă și ca urmare a examinării de către judecătorul de instrucție a plângerii în ordinea prevăzută de art. 313 Cod de procedură penală al Republicii Moldova asupra soluției procurorului”⁴³. Or, în opinia acestor cercetători, „organul de urmărire penală și procurorul trebuie să ia toate măsurile prevăzute de lege, să analizeze cu prudență toate materialele și probele, atunci când există circumstanțe care împiedică urmărirea penală, ca, până la urmă, să fie adoptată o decizie legală, motivată,

---

³⁹ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 66.

⁴⁰ Osoianu, T. Controlul judiciar al măsurilor speciale de investigații în procesul penal. În: *Studii naționale de securitate*. 2020, nr. 2(2), p. 197. [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/136614#

⁴¹ Osoianu, T. Controlul judiciar al măsurilor speciale de investigații în procesul penal. *Op.cit.*, p. 197.

⁴² Osoianu, T. Controlul judiciar al măsurilor speciale de investigații în procesul penal. *Op.cit.*, p. 202-203.

⁴³ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021, p. 189-190.

argumentată din toate punctele de vedere, să fie oglindite toate aspectele legate de claritatea și explicarea fiecărui deziderat, cu analize profunde, pentru ca decizia să nu fie anulată”⁴⁴.

Potrivit autorilor, „chiar dacă o decizie de refuz a începerii urmăririi penale este anulată, în unele cazuri este dificil a recupera timpul pierdut, pentru colectarea probelor. Și, uneori, un refuz ilegal de a începe urmărirea penală duce la consecințe mai grave : infracțiunea rămâne nedescoperită uneori, persoana care a comis-o rămâne nepedepsită, iar drepturile cetățenilor și organizațiilor afectate de infracțiuni sunt încălcate. Un refuz ilegal de a începe urmărirea penală este o încălcare gravă a legii, subminând autoritatea organelor de aplicare a legii. Nu este exclus ca ordonanța de refuz al începerii urmăririi penale să fie anulată ca urmare a pronunțării Hotărârii CtEDO și a redeschiderii procesului la nivel național, în conformitate cu prevederile art. 464/1 Cod de procedură penală”⁴⁵.

Notabilă este și lucrarea elaborată de aceiași autori și intitulată *Controlul judiciar al urmăririi penale* (Chișinău : Cartea Militară, 2022). Aici, în viziunea lui T. Osoianu și D. Ostavciuc, „examinarea plângerilor de către judecătorul de instrucție, depuse de părțile în proces și de alte persoane, care reclamă încălcarea drepturilor în cadrul urmăririi penale, constituie o formă importantă de control pentru depistarea și prevenirea încălcărilor de legislație și a erorilor comise de organele de urmărire penală și cele care exercită activitatea specială de investigații”⁴⁶. Or, remarcă autorii, ordonanțele de neîncepere a urmăririi penale „se supun controlului judiciar doar sub aspectul încălcării unor drepturi procedurale. Instanța nu este competentă să examineze legalitatea ordonanțelor sub aspectul temeiniciei lor și al probării, deoarece nu este în drept să se expună asupra fondului cauzei”⁴⁷.

Și încă un moment important: cercetătorii T. Osoianu și D. Ostavciuc vin să precizeze că, deși este intitulat „Măsurile speciale de investigații efectuate cu autorizarea judecătorului de instrucție”, art. 303 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nu indică în mod expres măsurile respective : „Cu autorizarea judecătorului de instrucție se efectuează măsurile speciale de investigații legate de limitarea inviolabilității vieții private a persoanei, pătrunderea în încăpere contrar voinței persoanelor care locuiesc în ea”. Totuși, în opinia lor, „anumite norme ale părții generale a Codului de procedură penală al Republicii Moldova permit a identifica acele măsuri speciale de investigații, care trebuie realizate numai cu autorizarea judecătorului de instrucție.

---

⁴⁴ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Urmărirea penală*. Op.cit., p. 189-190.

⁴⁵ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Urmărirea penală*. Op.cit., p. 189-190.

⁴⁶ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*. / Monografie. Chișinău : Cartea Militară, 2022, p. 122.

⁴⁷ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*. Op.cit., p. 123; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 01.10.2021, dosarul nr. 1re-165/2021. [online] [accesat 01.04.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19372.

Aceste măsuri speciale de investigații sunt supuse controlului judiciar atât *a priori*, cât și *a posteriori*⁴⁸.

Vom mai face referire la încă un studiu relevant pentru cercetarea noastră, în care este tratat controlul judiciar al procedurii judiciare în dreptul comparat : ne referim la lucrarea semnată de S. Ursu și intitulată *Contestarea și verificarea hotărârilor judecătorului de instrucție. Studiu comparat* (În: Revista de Științe penale. Anul II. 2006). Aici autorul analizează și expune specificul acestei instituții procesual-penale în baza reglementărilor din legea procesual penală a statelor din Europa Occidentală și din alte părți ale lumii. Vorbind despre sistemul de drept francez, S. Ursu menționează că „instituția controlului judiciar a fost organizată și perfecționată în Franța pe durata unei perioade de peste două secole, reprezentând, actualmente, o structură destul de complexă și bine sistematizată. Procesul penal francez este constituit din trei faze: urmărirea penală, judecarea cauzei și punerea în executare a hotărârilor judecătorești. Procedura de examinare a cauzelor penale în ordine de apel și de recurs reprezintă o fază specifică a procesului penal”⁴⁹.

Autorul S. Ursu ne atrage atenția și în privința faptului că legea procesual-penală a statelor-membre la Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale are o tendință de unificare și generalizare a principiilor fundamentale ale procesului penal. Potrivit legislațiilor care prevăd instituția judecătorului de instrucție cu atribuții de urmărire, există posibilitatea atacării actelor lui în instanța de judecată. În statele în care procurorul supraveghează urmărirea, este prevăzută posibilitatea părților de a-i ataca hotărârile și acțiunile în fața unui judecător. În opinia lui S. Ursu, actualmente, se observă o tendință generală de îndreptare a procesului penal spre un control riguros și imparțial din partea autorității judecătorești⁵⁰.

1.2. Abordări științifice privind instituția controlului judiciar al procedurii prejudiciare, realizate în alte state

Ca și în cazul literaturii de specialitate privind controlul judiciar al procedurii prejudiciare, editate în Republica Moldova și analizate în subcapitolul anterior, în reflectarea abordării științifice a instituției controlului judiciar în cercetările realizate în alte state, vom începe, de asemenea, cu sursele bibliografice care vizează evoluția istorică a acestui subiect.

În acest context, în prim-plan se plasează lucrarea autorilor Cernea Em., Molcuț Em., intitulată *Istoria statului și dreptului românesc* (București: Casa de Editură și Presă „ȘANSA” SRL, 1996). În opinia lor „de judecătorul de instrucție depindea, în mare parte, direcționarea activității de urmărire penală, însă suspendarea sau încetarea acesteia era pusă în sarcina instanței de judecată”. Totodată, remarcă ei, toate neclaritățile și dificultățile întâlnite în procesul urmăririi

---

⁴⁸ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*. Op.cit., p. 13-14.

⁴⁹ Ursu, S. *Contestarea și verificarea hotărârilor judecătorului de instrucție. Studiu comparat*. În: *Revista de Științe penale*. Anul II., 2006, p. 199.

⁵⁰ Ursu, S. *Contestarea și verificarea hotărârilor judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 199.

penale urmau a fi soluționate, de asemenea, de către instanța de judecată. Se mai precizează că „dreptul de a da judecătorilor de instrucție anumite indicații și însărcinări, de a examina plângerile în privința acestora, de a verifica acțiunile lor, de a anula transmiterea cauzelor de la un judecător de instrucție la altul aparține doar instanței de judecată. Toate plângerile și denunțurile la adresa judecătorului de instrucție erau prezentate instanței de judecată pe lângă care acesta activa. Instanța avea dreptul de a solicita judecătorului de instrucție să prezinte informații scrise referitoare la cauzele penale pe care le avea în gestiune, în cazul parvenirii anumitor plângeri privind aplicarea ilegală a măsurilor de constrângere”⁵¹.

Em. Cernea și Em. Molcuț menționează că „figura judecătorului de instrucție îngloba funcții judiciar-administrative, iar sarcina urmăririi transfera pe planul doi scopul verificării obiective a circumstanțelor ce vorbeau în favoarea învinutului. Din punct de vedere disciplinar, judecătorul de instrucție era subordonat doar instanței de judecată, fiind considerat inamovibil. *De facto*, cu timpul, acesta s-a transformat într-un funcționar ușor de înlocuit, supus supravegherii din partea organelor procuraturii. Promovarea acestuia pe scara ierarhiei depindea, în mare parte, de procuratură. Din acest motiv, ulterior, a fost pus capăt independenței judecătorilor de instrucție de procuratură, ei transformându-se în agenți ascultători ai acesteia din urmă”⁵².

Activitatea corespunzătoare a judecătorilor de instrucție din teritoriu, în opinia cercetătorilor Cernea Em. și Molcuț Em., a fost „subminată și datorită instituirii, în judecătoriile regionale, a funcției de judecător de instrucție pe cazuri excepționale. Ei aveau competența efectuării acțiunilor procesuale pe întreg teritoriul regiunii, iar uneori, în baza mandatului eliberat de ministrul justiției, chiar și pe teritoriul întregului imperiu. Judecătorii de instrucție pe cazurile excepționale erau, faptic, dependenți de procurori și de Ministerul Justiției”⁵³.

Analizând acest subiect, autorii Cernea Em. și Molcuț Em. constată că „în Țările Române, procedura penală propriu-zisă se făcea în funcție de fazele prin care trecea, în general, o cauză penală. Când se afla despre comiterea unei infracțiuni, procedura înainte de judecată parcurgea trei faze: a) cercetările în vederea descoperirii infractorului; b) trimiterea infractorului în fața autorității competente, pentru a se face cercetările cuvenite, și c) adunarea probelor privitoare la comiterea infracțiunii”. De asemenea, autorii mai menționează că „în cadrul primei faze a procesului, cercetarea (descoperirea infracțiunii) era de competența poliției judiciare, urmărirea (promovarea și exercitarea acțiunii) era de competența Ministerului public, iar instrucțiunea (în vederea trimiterii în judecată) era realizată de către judecătorul de instrucție”⁵⁴.

---

⁵¹ Cernea, Em., Molcuț, Em. *Istoria statului și dreptului românesc*. București: Casa de Editură și Presă „ȘANSA” SRL, 1996, p. 271.

⁵² Cernea, Em., Molcuț, Em. *Istoria statului și dreptului românesc*. Op.cit., p. 271.

⁵³ Cernea, Em., Molcuț, Em. *Istoria statului și dreptului românesc*. Op.cit., p. 271.

⁵⁴ Cernea, Em., Molcuț, Em. *Istoria statului și dreptului românesc*. Op.cit., p. 271.

Un alt studiu valoros în ceea ce privește evoluția istorică a controlului judiciar al procedurii prejudiciare este *Istoria dreptului românesc* (în 3 volume, partea a II-a. București : Ed. Academiei RSR, 1987), elaborată sub coordonarea lui I. Ceterchi.

Aici se menționează că „cercetarea și descoperirea, urmărirea și instrucțiunea propriu-zisă erau considerate cele trei faze care, împreună, constituiau primul act al procesului penal, judecata fiind cel următor, iar executarea, în caz de condamnare, fiind epilogul. Totuși, nu toate cauzele penale prezentau această dezvoltare procedurală, ci numai cele grave. De exemplu, pentru contravenții, instrucțiunea nu se făcea în prealabil, ci odată cu judecata și de către aceeași persoană. Instrucțiunea preparatorie se făcea de către un judecător al tribunalului, special desemnat (denumit judecătorul de instrucție), care funcționa la fiecare tribunal. Legiuitorul a avut în vedere separarea instrucțiunii de urmărire, privită în doctrina timpului ca fiind o puternică garanție a libertății individuale. Aceleași rațiuni au determinat și separarea judecății de instrucțiunea preparatorie. Instrucțiunea însăși se împărțea în cercetare, urmărire și instrucție preparatorie propriu-zisă”⁵⁵.

Autorii lucrării oferă o anumită atenție principiului caracterului secret al instrucțiunii preparatorii ce se făcea în cabinetul judecătorului de instrucție, în absența inculpatului, care nu avea calitatea de a asista la depozițiile martorilor. „Inculpatul era interogată numai când judecătorul considera necesar. Acest ultim aspect apărea ca o urmă estompată din sistemul procedurii inchizitoriale, în care legea din 28 martie 1902 a făcut o breșă, admitând că, în cursul instrucțiunii, inculpatul să poată avea un apărător, iar după interogator să poată liber comunica cu el.”⁵⁶

Autorii mai menționează că „judecătorii de instrucție erau inamovibili în calitate de judecători ai tribunalului, dar în calitate de instructori (judecători de instrucție) erau numai delegați. Judecătorul de instrucție putea fi investit de către Procurorul General, de partea vătămată, prin trimiterea din partea altei instanțe (în mod excepțional), după cum se putea investi și singur, în caz de flagrant delict”⁵⁷.

Este de remarcat și faptul că, în viziunea autorilor, „scopul instrucțiunii era de a strânge probele, spre a vedea dacă inculpatul trebuia trimis în judecată. Pentru realizarea acestui scop, în interesul descoperirii adevărului, legea l-a înarmat pe judecătorul de instrucție cu dreptul de a aresta, percheziționa și confisca, încălcând, în interesul instrucțiunii, trei principii de drept public, și anume: inviolabilitatea domiciliului în timpul zilei, dreptul de proprietate (prin confiscarea unor bunuri) și libertatea individuală (prin închisoarea preventivă)”⁵⁸.

Autorii acestei lucrări relevă și faptul că, „pentru a-l determina pe inculpat să se prezinte înaintea sa și chiar să se poată, eventual, asigura de persoana lui, legea îl autoriza pe judecător să

---

⁵⁵ Ceterchi, I. *Istoria dreptului românesc* / În trei volume. Partea a II-a. București: Editura Academiei RSR, 1987, p. 195-196.

⁵⁶ Ceterchi, I. *Istoria dreptului românesc*. Op.cit., p. 195-196.

⁵⁷ Ceterchi, I. *Istoria dreptului românesc*. Op.cit., p. 195-196.

⁵⁸ Ceterchi, I. *Istoria dreptului românesc*. Op.cit., p. 195-196.

emită în acest scop *mandatul*, care, în procedura română, era de patru feluri: de înfățișare, de aducere, de depunere și de arestare. După ce instrucția era considerată terminată, judecătorul de instrucție se pronunța asupra rezultatului întregii proceduri într-un act final, numit *ordonanța definitivă*, împotriva căreia se putea face „oposițiune” la camera de punere sub acuzare (cea de-a doua instanță represivă în cauzele de competența judecătorului de instrucție), ale cărei decizii puteau fi atacate numai prin recurs la Curtea de Casație”⁵⁹.

O altă lucrare, pe care intenționăm s-o trecem în revistă, este *Tratat de procedură penală. Partea generală*. (București: Universul Juridic, 2020), avându-i în calitate de autori pe I. Neagu și M. Damaschin. În opinia acestora, „în noua configurație, tabloul judecătorilor din cadrul organelor judecătorești arată astfel:

1) judecătorul de drepturi și libertăți (judecătorul care, în cadrul instanței, soluționează, în cursul urmăririi penale, cererile, propunerile, plângerile, contestațiile sau orice alte sesizări privind măsurile preventive, măsurile asiguratorii, măsurile de siguranță cu caracter provizoriu, actele procurorului etc.);

2) judecătorul de cameră preliminară (judecătorul care, în cadrul instanței, potrivit competenței acesteia, verifică legalitatea trimiterii în judecată dispuse de procuror, verifică legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală, soluționează plângerile împotriva soluțiilor de neurmărire sau de netrimiteră în judecată);

3) judecătorul care participă la soluționarea cauzelor penale și care pronunță hotărârea judecătorească, denumit în lege *instanța de judecată*; acesta nu se confundă cu instanța ca formă de organizare în sistemul judiciar”⁶⁰.

O contribuție științifico-aplicativă substanțială în materia cercetată aduc autorii Theodoru Gr., Gr. și Chiș I.-P., cu lucrarea *Tratat de drept procesual penal. Ediția a 4-a*. (București: Ed. Hamangiu, 2020). În viziunea lor, judecătorul de drepturi și libertăți (judecătorul de instrucție – *n.n.*) este „organul de jurisdicție care, exclusiv în cursul urmăririi penale, soluționează, în prim și ultim grad de jurisdicție, ori, după caz, în dublu grad de jurisdicție – primă instanță și contestație –, cererile, propunerile, plângerile, contestațiile sau orice alte sesizări privind: 1) măsurile procesuale, cum ar fi măsurile preventive, măsurile asiguratorii ori măsurile de siguranță cu caracter medical provizoriu; 2) actele procurorului, în cazurile expres prevăzute de lege; 3) încuviințarea unor procedee probatorii, cum ar fi percheziția domiciliară, folosirea metodelor și tehnicilor speciale de supraveghere sau cercetare; 4) efectuarea procedurii audierii anticipate; 5) alte situații expres prevăzute de lege”⁶¹.

---

⁵⁹ Ceterchi, I. *Istoria dreptului românesc*. Op.cit., p. 196-197.

⁶⁰ Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. / Ediția a III-a, revizuită și adăugită. București: Universul Juridic, 2020, p. 157.

⁶¹ Theodoru, Gr., Gr., Chiș, I.-P. *Tratat de drept procesual penal*. /Ediția a 4-a. București: Ed. Hamangiu, 2020, p. 259

Judecătorul de drepturi și libertăți funcționează în cadrul instanței, ceea ce presupune identificarea competenței teritoriale, materiale ori după calitatea persoanei cu aceasta. Așadar, ori de câte ori legea prevede căruj judecător de drepturi și libertăți trebuie să i se adreseze procurorul, partea ori subiectul procesual (de pildă, este atribuția judecătorului de drepturi și libertăți să procedeze la audierea anticipată, însă legea nu îl individualizează după regulile de competență), competent va fi judecătorul din cadrul instanței căreia i-a revenit competența să judece cauza în prima instanță.

Așadar, precizează Theodoru Gr. Gr. și Chiș I.-P., „judecătorul de drepturi și libertăți va soluționa, de pildă, cererea procurorului de emitere a mandatului de supraveghere tehnică, cererea inculpatului de revocare sau înlocuire a măsurii preventive, propunerea procurorului de luare a măsurii arestului preventiv, plângerea inculpatului cu privire la luarea de către procuror a măsurii controlului judiciar, contestația formulată împotriva încheierii prin care judecătorul de drepturi și libertăți prelungește măsura arestului etc.”⁶².

Ceea ce trebuie reținut, menționează autorii, „este faptul că judecătorul de drepturi și libertăți, ca oricare alt organ de jurisdicție, se exprimă judiciar exclusiv prin hotărâri judecătorești. Având în vedere că activitatea judecătorului de drepturi și libertăți se desfășoară în cvasitotalitatea cazurilor în faza de urmărire penală, hotărârile date de către judecător nu pot fi decât încheieri penale”⁶³.

În consecință, autorii citați concluzionează că „judecătorul de drepturi și libertăți soluționează sesizările date în competența sa în ședință, oral, nemijlocit și în contradictoriu, în funcție de particularitățile fiecărui procedeu. Totodată, derivat din faza procesuală în cadrul căreia este chemat să se exprime judiciar, ca o consecință a caracterului nepublic al acestei faze, ședința nu poate fi decât tot nepublică, în camera de consiliu, asigurându-se, în acest mod, aflarea adevărului în cursul urmăririi penale”. Or, menționează ei, „dacă s-ar proceda la soluționarea în ședință publică a sesizărilor date în competența sa, subiecții procesuali (acuzății, eventual, martorii etc.) ar putea lua cunoștință despre activitatea desfășurată de procuror, încălcându-se prin aceasta nepublicitatea urmăririi penale și punându-se în pericol interesele urmăririi penale”⁶⁴.

O sursă bibliografică pertinentă o constituie lucrarea semnată de A. Crișu și intitulată *Drept procesual penal. Partea specială. Conform noului Cod de procedură penală* (București : Ed. Hamangiu, 2020). În opinia acestui cercetător, „plângerea este mijlocul procesual care permite oricărei persoane fizice sau juridice să conteste un act sau o măsură de urmărire penală, dacă face dovada unei vătămări a intereselor sale legitime. Sfera persoanelor care pot introduce plângerea nu se limitează la părți sau la subiecți procesuali principali, pot fi și alți subiecți procesuali sau

---

⁶² Theodoru, Gr., Gr., Chiș, I.-P. *Tratat de drept procesual penal*. Op.cit., p. 259.

⁶³ Theodoru, Gr., Gr., Chiș, I.-P. *Tratat de drept procesual penal*. Op.cit., p. 259.

⁶⁴ Theodoru, Gr., Gr., Chiș, I.-P. *Tratat de drept procesual penal*. Op.cit., p. 260.

orice alte persoane care nu sunt implicate în rezolvarea conflictului de drept penal, dar care fac dovada vătămării intereselor lor legitime prin actul sau măsura organului de urmărire penală”⁶⁵.

În principiu, remarcă A. Crișu, în funcție de actul sau de măsura contestată de organul judiciar care le-a dispus, se disting: a) plângerea împotriva actelor și măsurilor organelor de cercetare penală; b) plângerea împotriva actelor procurorului; c) plângerea împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată, dispuse de procuror.

În următoarea ediție a aceleiași lucrări – din anul 2022 – autorul menționează că plângerea are ca obiect măsurile luate sau actele de urmărire penală efectuate în mod nemijlocit de procuror ori efectuate în baza dispozițiilor date de acesta. La concret, precizează el, „plângerea prin care se cere invalidarea actelor și măsurilor privește: a) măsurile luate sau actele efectuate de procuror în cursul urmăririi penale; b) actele efectuate în baza dispozițiilor procurorului; c) soluțiile dispuse de procuror după terminarea urmăririi penale”⁶⁶.

Un alt studiu relevant pentru lucrarea noastră poartă semnătura autorului Slăvoiu R. și se intitulează *Protecția penală a vieții private* (București: Universul Juridic, 2016). Referindu-se la controlul judiciar asupra măsurilor speciale de investigații, el susține că „sunt necesare garanții în ceea ce privește modalitatea de efectuare a interceptărilor, mecanisme efective de control care să asigure respectarea legii, verificarea procedurii de către o autoritate independentă față de cea care efectuează interceptarea și o procedură de control care să fie în concordanță cu principiile unei societăți democratice”⁶⁷.

În ceea ce privește dispunerea și efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice, R. Slăvoiu relevă că ea poate fi calificată dintr-o dublă perspectivă: 1) prin raportare la poziția celui supus evaluării – poate fi o expertiză voluntară sau nevoluntară; 2) prin raportare la modul de efectuare – poate fi o expertiză cu limitare a libertății fizice sau cu persoana în stare de libertate. În fine, conchide cercetătorul, „regula este că expertiza psihiatrică se efectuează cu consimțământul persoanei și cu prezentarea sa benevolă la instituția medico-legală, la termenul stabilit de autoritatea judiciară; este vorba deci de o expertiză voluntară și fără a exista o privare de libertate”⁶⁸.

Vom trece în revistă încă o lucrare editată în România – *Judecătorul de instrucție: studiu de legislație comparată* (În: Dreptul, nr. 7/2002) –, elaborată de Țândăreanu V., Baci S., Prelipceanu T. și Popescu S. și importantă pentru cercetarea noastră prin constatarea faptului că „procedurile de instrucție nu sunt fundamental diferite, dar prezintă anumite particularități, mai ales în ceea ce

---

⁶⁵ Crișu, A. *Drept procesual penal*. Partea specială. Conform noului Cod de procedură penală./ Ediția a 2-a, revizuită și actualizată. București: Ed. Hamangiu, 2020, p. 103.

⁶⁶ Crișu, A. *Drept procesual penal*. Partea specială. Conform noului Cod de procedură penală. / Ediția a 3-a, revizuită și actualizată. București: Ed. Hamangiu, 2022, p. 106-107.

⁶⁷ Slăvoiu, R. *Protecția penală a vieții private*. București: Universul Juridic, 2016, p. 256.

⁶⁸ Slăvoiu, R. *Protecția penală a vieții private*. Op.cit., p. 457-458.

privește competențele fiecăreia dintre părțile implicate în procesul instrucției”. În plus, „procedura diferă în funcție de modul în care statele aplică principiul legalității sau al oportunității urmăririi penale”⁶⁹.

În cercetarea problematicii abordate în teza noastră, am apelat și la unele lucrări elaborate de cercetătorii din Ucraina. Printre acestea remarcăm teza de doctorat cu tema *Судовий контроль при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. / Дисертація кандидата юридических наук* (Національна Юридична Академія імені Ярослава Мудрого, Харків, 2017), susținută de cercetătorul O. I. Poliuhovici, care vine să constate că realizarea controlului judiciar în cazul efectuării măsurilor speciale de investigații presupune abaterea de la prevederile anumitor principii ale procesului penal (ca, de exemplu, contradictorialitatea, publicitatea etc.), ceea ce indică asupra caracterului juridic diferit al efectuării justiției și al controlului judiciar al procedurii prejudiciare⁷⁰.

Un alt autor din Ucraina, O. G. Șilo, în articolul *Завдання й функції суду в кримінальному судочинстві України* (publicat în : Проблеми законності: республіканський міжвідомчий збірник. Вип. 94, 2008), argumentează că, în calitatea sa de formă de protecție juridico-statală, controlul judiciar se realizează în modalități caracteristice, în exclusivitate, puterii judecătorești. În opinia sa, în procesul penal, ele au propriile particularități, deoarece jurisdicția instanței de judecată se răsfrânge atât asupra etapelor judiciare, cât și în privința celor extrajudiciare. În continuare, autorul O. G. Șilo constată că formele de realizare a protecției și apărării judecătorești sunt următoarele: justiția; controlul judiciar asupra acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală, ale procurorului; soluționarea chestiunilor privind oportunitatea îngrădirii drepturilor constituționale ale participanților la procesul penal fie prin efectuarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigații, fie prin aplicarea măsurii preventive sub formă de arest⁷¹.

Sunt relevante și unele constatări ale cercetătoarei A. R. Tumaneanț, formulate în articolul științific cu titlul *Судебный контроль на стадии досудебного расследования в уголовном судопроизводстве Украины* (În : Предварительное расследование, №1 (7)/2020). Referindu-se la esența controlului judiciar al procedurii prejudiciare în legea procesual-penală a Ucrainei, autoarea A. R. Tumaneanț semnalează că specificul activității judecătorului de instrucție și caracterul hotărârilor luate de către el determină necesitatea clarificării chestiunii referitoare la rolul activ al acestuia. Împuternicirile discreționare ale judecătorului de instrucție la soluționarea chestiunilor ce țin de competența acestuia sunt stabilite strict prin lege, specificându-se că el soluționează doar acele chestiuni care sunt solicitate de părți și, respectiv, care țin de competența

---

⁶⁹ Tândăreanu, V., Vaciu, S., Prelipseanu, T., Popescu, S. Judecătorul de instrucție – studiu de legislație comparată. În: *Dreptul*, nr. 7/2002, p. 35-36.

⁷⁰ Полюхович, О. И. *Судовий контроль при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. / Дисертація кандидата юридических наук. Національна Юридична Академія імені Ярослава Мудрого. Харків, 2017, с. 63-64.*

⁷¹ Шилю, О. Г. *Завдання й функції суду в кримінальному судочинстві України. В: Проблеми законності: Республіканський міжвідомчий збірник. Вип. 94, 2008, с. 154.*

lui, conform art. 26, alin. (3) Cod de procedură penală al Ucrainei. Or, având împuterniciri, în exclusivitate, de ordin pasiv – de a apăra și a asigura drepturile constituționale și libertățile omului – judecătorului de instrucție îi va fi dificil să activeze.

Din acest considerent, remarcă A. R. Tumaneanț, el nu figurează nici în calitate de parte a învinuirii și nici a apărării, având posibilitatea să-și exercite funcția doar cu respectarea unui echilibru rezonabil a împuternicirilor de ordin activ și pasiv privind examinarea circumstanțelor faptei penale. Or, în acest caz, este vorba despre așa-numitul rol activ „de situație” al judecătorului de instrucție. Scopul perceperii (cunoașterii) procesual-penale a judecătorului de instrucție, în opinia autoarei, „ține de asigurarea legalității și temeiniciei îngrădirii drepturilor și libertăților constituționale ale omului în procesul penal. În cadrul procesului penal contradictorial, judecătorul de instrucție are posibilitatea de a cerceta activ probele prezentate de părți, de a verifica din propria inițiativă acțiunile judiciare corespunzătoare, legate de verificarea admisibilității și autenticității, de a examina orice materiale care au importanță pentru pronunțarea hotărârilor în limitele competenței sale. În sarcina judecătorului de instrucție nu poate fi pusă obligațiunea de a strânge probe, dar, în același timp, el nu poate fi eliberat de la verificarea și aprecierea lor”⁷².

Totodată, precizează A. R. Tumaneanț, în teoria procesului penal este axiomatică prevederea conform căreia orice hotărâre luată trebuie să fie nu doar legală, dar și întemeiată. Or, este absolut evident că hotărârile judecătorului de instrucție trebuie să fie, în mod obligatoriu, întemeiate, deoarece însăși esența lor se referă la un obiect de importanță avansată – drepturile și libertățile constituționale ale omului.

Mecanismul de adoptare a hotărârilor de către judecătorul de instrucție include, în viziunea autoarei citate, și un obiect specific al cunoașterii, care este determinat în dependență de caracterul funcției exercitate, constând în stabilirea circumstanțelor care se referă la fapta infracțională comisă, la efectuarea cercetării prejudiciare și îngrădirea, în legătură cu acest fapt, a drepturilor și libertăților constituționale ale participanților la procesul penal⁷³, opinie susținută integral și de către noi.

În procesul elaborării tezei de doctorat a fost studiată și doctrina de specialitate din Federația Rusă în materia controlului judiciar al procedurii prejudiciare. Inițiind caracterizarea acesteia, în primul rând, ne vom referi la lucrarea autorilor Lastochkina R.N., Yazeva, E. E. și Kulev A. G., intitulată *Судебный контроль в уголовном процессе. Учебно-методическое пособие*. (Ярославль, 2017). Chiar din start, autorii vizați consemnează că forma de bază a activității judecătorești în procesul penal o reprezintă examinarea cauzelor în instanța de fond. Însă prin aceasta nu se epuizează nici pe departe funcțiile instanței de judecată. Or, legislația mai pune în

---

⁷² Туманянц, А. Р. Судебный контроль на стадии досудебного расследования в уголовном судопроизводстве Украины. В: *Предварительное расследование*, №1 (7)/2020, с. 36.

⁷³ Туманянц, А. Р. Судебный контроль на стадии досудебного расследования в уголовном судопроизводстве Украины. *Op.cit.*, с. 37.

sarcina lor și o funcție specifică de aplicare și restabilire a dreptului în cadrul controlului judiciar. Această varietate a activității judecătorești, la rândul ei, este diversificată. În viziunea lor, scopul controlului judiciar nu este axat pe soluționarea cauzei penale în fond, referindu-se doar la posibilitatea de a asigura soluționarea legală a anumitor litigii de ordin penal.

În alt sens, remarcă ei, acest control judiciar în cadrul procesului penal este o formă de înfăptuire a justiției, fiind prezentate și următoarele argumente: „1) este efectuat de către instanța de judecată; 2) se desfășoară în ordinea procesuală prevăzută de normele legii procesual-penale; 3) se finalizează cu emiterea unei hotărâri judecătorești, obligatorii pentru executare; 4) soluționează litigiul de drept în privința legalității și temeiniciei acțiunilor sau hotărârilor subiecților supuși controlului (ca, de exemplu, cu privire la posibilitatea îngerării drepturilor constituționale și libertăților cetățenilor)”⁷⁴.

Autorii sus-numiți opinează că „această activitate (controlul judiciar în procesul penal) reprezintă o activitate reglementată de legea procesual-penală a instanței de judecată în privința verificării preliminare sau ulterioare a legalității și temeiniciei acțiunilor/inacțiunilor și/sau hotărârilor organelor și persoanelor cu funcție de răspundere, care efectuează procesul penal, direcționate spre soluționarea litigiului juridic privind respectarea drepturilor și a intereselor legitime ale participanților la proces și ale altor persoane, cu scopul de a apăra aceste drepturi și libertăți, finalizată cu adoptarea unei hotărâri obligatorii”⁷⁵.

Controlul judiciar, după cum relevă R. N. Lastochkina, E. E. Yazeva și A. G. Kulev, poate fi clasificat în baza mai multor criterii. Astfel, în dependență de obiect, ei disting: 1) control judiciar asupra acțiunilor (inacțiunilor) și hotărârilor organelor de urmărire penală; 2) control judiciar asupra hotărârilor instanțelor de judecată inferioare. După scopul urmărit, controlul judiciar poate fi: 1) control preventiv (preliminar) ce are drept scop prevenirea încălcării drepturilor și libertăților constituționale; 2) ulterior, care vizează restabilirea drepturilor încălcate și înlăturarea abaterilor admise.⁷⁶

Tot ei susțin că, în dependență de rolul său în cadrul procesului penal, controlul judiciar poate fi: 1) curent (urgent, extraordinar), care se efectuează la o anumită etapă a procesului penal și 2) final (ordinar), efectuat în cadrul etapelor ulterioare ale procesului penal. Și, în fine, „după gradul de obligație, controlul judiciar se împarte în: 1) control judiciar obligatoriu, efectuat în virtutea prevederilor legii (fără el nu pot fi efectuate acțiuni procesuale, acesta oferind forță juridică

---

⁷⁴ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе.* Учебно-методическое пособие. Ярославль: Ярославский Государственный Университет им. «П. Г. Демидова», 2017, с. 6.

⁷⁵ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе.* Op.cit., с. 6.

⁷⁶ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе.* Op.cit., с. 6.

hotărârilor procesuale, acțiunilor procesuale și rezultatelor lor); 2) control discreționar, efectuat la inițiativa persoanelor cointeresate, care consideră că le-au fost încălcate drepturile și libertățile”⁷⁷.

Analizând specificul controlului judiciar al procedurii judiciare, autorii R. N. Lastochkina, E. E. Yazeva și A. G. Kulev ajung la concluzia că forma de bază a controlului judiciar asupra hotărârilor și acțiunilor organelor de urmărire penală o reprezintă controlul simplu (ordinar), deoarece, în cadrul acestuia, părțile și judecata au posibilități cu mult mai largi în ceea ce privește examinarea aspectelor procesuale litigioase. În cadrul lui este examinată detaliat, în deplin volum, chestiunea de bază a procesului penal – dovedirea vinovăției. Dacă însă „urmările acțiunilor (inacțiunilor) sau hotărârilor procesuale depășesc limitele raporturilor juridice procesual-penale, precizează ei, fie sunt prejudiciate drepturile și libertățile constituționale ale persoanei, fie este îngădit accesul la justiție. Din aceste considerente, este nevoie de un control judiciar curent (urgent)”⁷⁸.

Autorii citați rețin și faptul că „instanța de judecată, în cadrul controlului extraordinar, este limitată în aprecierea probelor. Ea apreciază probele doar din punct de vedere al admisibilității și suficienței scopurilor controlului judiciar. Instanța nu poate aprecia probele prezentate de organele de urmărire penală din punct de vedere al autenticității și credibilității lor. Or, acest lucru ar necesita efectuarea cercetării judecătorești, ceea ce ar însemna o intervenție a judecătorului de instrucție în sfera urmăririi penale. Astfel, chestiunea referitoare la aprecierea probelor este una dificilă. Pe de o parte, instanța de judecată, nu-și poate fundamenta hotărârile pe probe ilegale, pe de altă parte, ea nu dispune de posibilități procesuale pentru verificarea admisibilității probelor. Așadar, în cazurile de descoperire a încălcării prevederilor legale care determină inadmisibilitatea probelor, instanța poate hotărî în privința chestiunilor referitoare la controlul judiciar, fără a lua în calcul informațiile obținute ilegal”⁷⁹.

Făcând referire la examinarea plângerilor asupra acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală, care îngădesc drepturile constituționale ale persoanei sau accesul la justiție, autorii R. N. Lastochkina, E. E. Yazeva și A. G. Kulev susțin că „ea reprezintă o formă de control judiciar cu caracter dispozitiv, curent, realizată în cadrul etapelor prejudiciare ale procesului penal. El, de asemenea, poate fi și ulterior, în cazurile în care se realizează după materializarea hotărârii, după realizarea acțiunilor procesuale”⁸⁰.

Un alt studiu, la care facem referință, este teza de doctorat a cercetătorului M. A. Ustimov, cu genericul *Судебный контроль на стадии предварительного расследования* (Саранск, 1999). Chiar de la început vom consemna că este remarcabilă afirmația acestuia precum că „avantajul controlului judiciar asupra procedurii prejudiciare constă în faptul că statutul

---

⁷⁷ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*. Op.cit., с. 6-7.

⁷⁸ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*. Op.cit., с. 10-11.

⁷⁹ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*. Op.cit., с. с. 12.

⁸⁰ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*. Op.cit., с. 28

judecătorului și al instanței de judecată, funcțiile lor nu sunt legate de calitatea urmăririi penale. Procedura judiciară însoțită de elemente de contradictorialitate presupune o apărare cu mult mai eficientă a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului”⁸¹.

Susținem poziția lui M. A. Ustimov și în privința faptului că „lărgirea limitelor controlului judiciar în sfera procesului penal din contul fazei de urmărire penală va duce la asigurarea dreptului constituțional la apărare pe cale judiciară: posibilitatea cetățeanului de a se adresa în instanța de judecată, pentru a-și restabili drepturile, libertățile și interesele legitime încălcate (îngrădite) cu ajutorul măsurilor instituite și autorizate de stat”. Este justificată și opinia acestui autor că „limitele controlului judiciar sunt îngrădite de împuternicirile oferite instanței de judecată, de posibilitățile ei reale de a verifica legalitatea și temeinicia acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală, ale procurorului, în caz de adresare a plângerilor de către participanții la procesul penal”⁸².

Or, M. A. Ustimov susține, pe bună dreptate, că „acest control judiciar este corelat cu fortificarea contradictorialității în faza de urmărire penală, ceea ce contribuie la eficientizarea procesului penal, garantând o protecție cu mult mai viabilă participanților lui”⁸³. Autorul opinează – cu absolută justete – că esența controlului judiciar asupra fazei de urmărire penală constă în „verificarea de către instanța de judecată, prin metode proprii specifice, a legalității acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală și a persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul acestuia. Baza normativă a reglementării controlului judiciar la faza de urmărire penală ne permite s-o definim ca o activitate, bazată pe lege, a unui subiect special împuternicit (judecător, instanța de judecată), realizată prin examinarea și soluționarea plângerilor împotriva acțiunilor ilegale ale organelor de urmărire penală (ale persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul acestora). Această activitate se derulează în cadrul ședinței de judecată, în termene stabilite de lege, cu pronunțarea hotărârilor corespunzătoare, în vederea apărării drepturilor și libertăților constituționale garantate ale omului și cetățeanului și în vederea realizării sarcinilor procesului penal”⁸⁴.

Cercetătorul M. A. Ustimov remarcă, de asemenea, că „gradul înalt al constrângerii la efectuarea unor asemenea acțiuni de urmărire penală, ca percheziția, ridicarea, cercetarea la fața locului la locul de trai al persoanei, contrar voinței proprietarului sau posesorului locuinței, reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea, ridicărilor poștale, interceptarea convorbirilor telefonice etc., precum și importanța drepturilor restrânse pentru asigurarea libertății constituționale a persoanei, au determinat introducerea controlului judiciar al legalității și temeiniciei efectuării lor. Or, toate erorile legate de efectuarea forțată a acțiunilor de urmărire

---

⁸¹ УСТИМОВ, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. / Диссертация кандидата юридических наук. Саранск, 1999, с. 41.

⁸² УСТИМОВ, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. Op.cit., с. 44.

⁸³ УСТИМОВ, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. Op.cit., с. 44.

⁸⁴ УСТИМОВ, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. Op.cit., с. 65.

penală trebuie reduse la minimum nu doar în baza unor reglementări juridice clare a temeiurilor și ordinii efectuării procedeele probatorii, dar și datorită controlului judiciar exercitat asupra acestora”⁸⁵.

Prevederile legale referitoare la necesitatea obținerii autorizării judecătorești pentru efectuarea acțiunilor de urmărire penală care îngădesc drepturile constituționale ale persoanei, menționează M. A. Ustimov, „în primul rând, disciplinează persoana care efectuează urmărirea penală, consolidează responsabilitatea acesteia în raport cu acțiunile efectuate și hotărârile luate; în al doilea rând, ele obligă judecătorul să verifice legalitatea și temeinicia acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală; în al treilea rând, servește în calitate de garanție suplimentară în ceea ce privește respectarea drepturilor constituționale ale omului și cetățeanului. Prioritatea controlului judiciar în privința autorizării efectuării acțiunilor de urmărire penală constă în faptul că judecătorul este independent în luarea hotărârilor și nu răspunde pentru lucrul efectuat de organele de urmărire penală”⁸⁶.

În această lucrare, M. A. Ustimov se pronunță și în privința faptului că „esența controlului judiciar asupra legalității și temeiniciei efectuării acțiunilor de urmărire penală care îngădesc drepturile și libertățile constituționale ale persoanei constă în verificarea admisibilității, legalității și suficienței temeiurilor pentru efectuarea lor, fapt care determină autorizarea efectuării lor în termenele și ordinea prevăzută de lege în privința cercului de persoane specificate în hotărârea judecătorească”⁸⁷.

În cazurile care nu suferă amânare, controlul judiciar, după părerea lui M. A. Ustimov, „constă în verificarea temeiniciei și legalității acțiunilor de urmărire penală deja efectuate, care îngădesc drepturile și libertățile constituționale ale persoanei, din punct de vedere al suficienței temeiurilor și legalității efectuării lor”⁸⁸.

Controlul judiciar asupra legalității și temeiniciei efectuării acțiunilor de urmărire penală se poate exprima, opinează M. A. Ustimov, și „în examinarea și soluționarea de către instanța de judecată a plângerilor cu referire la încălcarea ordinii de efectuare a acțiunilor vizate chiar și după efectuarea lor, în baza hotărârii judecătorești (în latura referitoare la modul de executare a ei). Controlul judiciar al legalității și temeiniciei efectuării acțiunilor de urmărire penală care îngădesc drepturile și libertățile constituționale ale omului și cetățeanului constă în faptul că organul de urmărire penală, procurorul înaintează demers instanței de judecată privind necesitatea autorizării efectuării acțiunii de urmărire penală. Judecătorul de instrucție, în ședința de judecată efectuează verificarea legalității și temeiniciei efectuării acțiunilor de urmărire penală, cu participarea

---

⁸⁵ УСТИМОВ, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. Op.cit., с. 131.

⁸⁶ УСТИМОВ, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. Op.cit., с. 132.

⁸⁷ УСТИМОВ, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. Op.cit., с. 132.

⁸⁸ УСТИМОВ, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. Op.cit., с. 132.

procurorului și, în urma ei, pronunță una din următoarele soluții: fie privind autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală, fie respingerea demersului referitor la autorizarea efectuării lor”⁸⁹.

Făcând referire la ordinea de realizare a controlului judiciar asupra legalității și temeiniciei efectuării acțiunilor de urmărire penală, care îngrădesc drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului, M. A. Ustimov evidențiază patru etape: „1) întocmirea și prezentarea demersului privind autorizarea efectuării acțiunii de urmărire penală; 2) examinarea și soluționarea de către judecător a demersului prezentat; 3) punerea în executare a încheierii judecătorului; 4) verificarea de către instanță de judecată a legalității și temeiniciei acțiunii de urmărire penală efectuate”⁹⁰.

Cercetătorul S. B. Rossinski, în articolul *Размышления об эффективности судебного контроля за производством следственных действий* (В: Вестник Томского Государственного Университета, № 423/2017), exprimă opinia conform căreia „controlului judiciar preliminar îi sunt specifice mai multe „defecte” substanțiale de ordin organizatoric și procesual”⁹¹. Unul dintre acestea „constă în faptul că prin intermediul controlului judiciar preliminar, în practică, sunt create bariere juridice suplimentare pentru desfășurarea rapidă și eficientă a investigațiilor la etapa inițială a cercetării”⁹². Or, remarcă S. B. Rossinski, „complexitatea obținerii în prealabil a autorizării judecătorești pentru efectuarea acțiunilor de urmărire penală generează încă o problemă de ordin practic – tendința de a abuza de dreptul privind cercetarea la fața locului, percheziția și ridicarea în condiții de imprevizibilitate”⁹³. Astfel, conchide autorul, „organele de urmărire penală, în unele cazuri, pur și simplu, „maschează” acțiunile de urmărire penală ca fiind urgente și care nu suferă amânare, creând condiții corespunzătoare, în acest sens. Ca urmare, cercetarea la fața locului, percheziția și ridicarea pot fi efectuate în lipsa autorizării judecătorului”⁹⁴.

În aceste circumstanțe, după cum susține S. B. Rossinski, „mecanismul controlului judiciar asupra acțiunilor de urmărire penală nu justifică încrederea acordată, ci dimpotrivă, exercită o influență mai mult negativă asupra practicii juridice. Pe de o parte, el creează dificultăți suplimentare de ordin tehnico-organizațional, complicând activitatea eficientă a organelor de

---

⁸⁹ Устимов, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. *Op.cit.*, с. 135-136.

⁹⁰ Устимов, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. *Op.cit.*, с. 137-138.

⁹¹ Россинский, С. Б. Размышления об эффективности судебного контроля за производством следственных действий. В: *Вестник Томского Государственного Университета*, № 423/2017, с. 227-228.

⁹² Россинский, С. Б. Размышления об эффективности судебного контроля за производством следственных действий. *Op.cit.*, с. 227-228.

⁹³ Россинский, С. Б. Размышления об эффективности судебного контроля за производством следственных действий. *Op.cit.*, с. 227-228.

⁹⁴ Россинский, С. Б. Размышления об эффективности судебного контроля за производством следственных действий. *Op.cit.*, с. 227-228.

urmărire penală; pe de altă parte, determină creșterea abuzurilor în vederea realizării împuternicirilor pe care le au”⁹⁵.

Mecanismul de obținere a autorizării judecătorești pentru efectuarea acțiunilor de urmărire penală nu doar că este unul ineficient, dar mai este și dificil. În acest sens, autorul argumentează că „această stare de lucruri generează și cazuri de impunitate a acțiunilor ilegale din partea organelor de urmărire penală. Or, acestea, intrând în posesia autorizării judecătorului privind efectuarea cercetării la fața locului, a percheziției, ridicării, obțin împuterniciri destul de largi. Acționând în spatele și sub acoperirea acestui act judecătoresc, organele de urmărire penală pot acționa, practic, fără control. Totodată, legalitatea și temeinicia efectuării lor este incontestabilă, deoarece anterior au fost autorizate de judecător, obținând aprobarea acestuia”⁹⁶.

Rezumând cele menționate, S. B. Rossinski concluzionează că „modalitatea de bază privind asigurarea drepturilor constituționale ale persoanei în procesul efectuării acțiunilor de urmărire penală – controlul judiciar preventiv – reprezintă o garanție procesuală ineficientă, slabă și dubioasă, iar aplicarea ei exercită, mai degrabă, o influență negativă asupra practicii judiciare”⁹⁷.

Relevant în materia controlului judiciar al procedurii prejudiciare se prezintă și autoreferatul tezei de doctor în drept *Судебный контроль за законностью и обоснованностью содержания под стражей подозреваемых и обвиняемых на стадии предварительного расследования* (Москва, 1995) al cercetătorului V. N. Galuzo, în care se menționează că motivarea măsurii de arest presupune prezența probelor care demască învinutul în comiterea infracțiunii, precum și a datelor faptice referitoare la anumite circumstanțe care ne indică necesitatea izolării făptuitorului de societate⁹⁸. Controlul judiciar asupra legalității și temeiniciei măsurii de arest, în viziunea lui V. N. Galuzo, „reprezintă una din formele realizării puterii judecătorești, care asigură respectarea legii de către organele de urmărire penală, în scopul apărării drepturilor și libertăților persoanei. El este axat pe prevenirea, descoperirea și înlăturarea încălcărilor în procesul aplicării legii”⁹⁹.

Are perfectă dreptate cercetătorul V. N. Galuzo, când afirmă că, de fapt, „controlul judiciar în privința măsurii de arest la faza de urmărire penală este o funcție de sine stătătoare a instanței

---

⁹⁵ Россинский, С. Б. Размышления об эффективности судебного контроля за производством следственных действий. *Op.cit.*, с. 227-228.

⁹⁶ Россинский, С. Б. Размышления об эффективности судебного контроля за производством следственных действий. *Op.cit.*, с. 230-231.

⁹⁷ Россинский, С. Б. Размышления об эффективности судебного контроля за производством следственных действий. *Op.cit.*, с. 230-231.

⁹⁸ Галузо, В. Н. *Судебный контроль за законностью и обоснованностью содержания под стражей подозреваемых и обвиняемых на стадии предварительного расследования*. / Автореферат диссертации кандидата юридических наук. Москва, 1995, с. 22.

⁹⁹ Галузо, В. Н. *Судебный контроль за законностью и обоснованностью содержания под стражей подозреваемых и обвиняемых на стадии предварительного расследования*. *Op.cit.*, с. 22.

de judecată, care constă în verificarea legalității și temeiniciei aplicării arestului și a prelungirii termenului lui”¹⁰⁰.

Subiectul controlului judiciar asupra aplicării și prelungirii măsurii de arest preventiv este tratat și de către autorii S. Șcerba și O. Țokolova în articolul *Исследование доказательств обвинения при проверке законности и обоснованности ареста*. (Российская Юстиция, №12/1994). Ideea de bază a cercetării este că „judecătorul, în procesul verificării legalității demersului privind aplicarea sau prelungirea măsurii de arest, este nevoit să aprecieze și temeinicia învinuirii aduse în raport cu probele administrate în cauza penală. În caz contrar, ședința de judecată s-ar transforma într-o formalitate privind identificarea carențelor de ordin procesual, care se întâlnesc destul de rar”¹⁰¹.

Într-o altă lucrare, intitulată *Судебный контроль за законностью процессуальной деятельности органов дознания и предварительного следствия* (Москва, 1994), autoarea ei, L. N. Maslennikova, se expune în privința noțiunii de „control judiciar”, remarcând că aceasta este determinată în dependență de esența justiției și a formelor existente ale controlului judecătoresc. Cercetătoarea formulează următoarea părere: „Controlul judiciar reprezintă una din formele de realizare a puterii judiciare, care asigură respectarea legilor și, în fine, ordinea corespunzătoare în cadrul societății. Controlul judiciar are sarcina să prevină și să descopere încălcările în domeniul aplicării legii”¹⁰².

În unele lucrări, lecturate în scopul documentării asupra subiectului investigat, am atestat și opinii referitoare la clasificarea controlului judiciar al procedurii în anumite categorii, realizată în baza diferitor criterii. Autorul N. N. Kovtun, în monografia *Судебный контроль в уголовном судопроизводстве России* (Нижний-Новгород, 2002), diferențind formele de realizare a controlului judiciar în procesul penal în dependență de obiect și de criteriul funcțional, propune „divizarea controlului în următoarele trei grupe: 1) controlul judiciar curent asupra acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală și controlul judiciar final în privința derulării și rezultatelor finalizării urmăririi penale; 2) controlul judiciar preventiv și cel realizat în vederea restabilirii drepturilor; 3) controlul judiciar statutar și dispozitiv”¹⁰³.

Cercetătoarea V. Lazareva, în cadrul studiului *Теория и практика судебной защиты в уголовном процессе* (Самара, 2000), vine, la rândul său, cu următoarea clasificare a formelor de

---

¹⁰⁰ Галузо, В. Н. *Судебный контроль за законностью и обоснованностью содержания под стражей подозреваемых и обвиняемых на стадии предварительного расследования*. Op.cit., с. 22.

¹⁰¹ Щерба, С., Цоколова, О. *Исследование доказательств обвинения при проверке законности и обоснованности ареста*. В: *Российская Юстиция*, №12/1994, с. 45.

¹⁰² Масленникова, Л. Н. *Судебный контроль за законностью процессуальной деятельности органов дознания и предварительного следствия*. Москва, 1994, с. 6.

¹⁰³ Ковтун, Н. Н. *Судебный контроль в уголовном судопроизводстве России*. Нижний-Новгород, 2002, с. 27-28.

control judiciar: „1) controlul judiciar efectuat în vederea prevenirii îngrădirii drepturilor cetățenilor; 2) controlul judiciar axat pe restabilirea drepturilor încălcate”¹⁰⁴.

În principiu, considerăm că aceste clasificări ale autorilor nominalizați *supra* sunt corecte, dacă luăm în calcul specificul controlului judiciar asupra procedurii judiciare, obiectul și sfera reînfiptuirii acestuia.

Am urmărit și cercetările referitoare la importanța și argumentarea necesității funcționării instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare. În aria acestor studii se înscrie și articolul intitulat *Нужен суд правый и милостивый, решительный и скорый*. (В: Российская Юстиция, № 10/1995) al autorului A. Smirnov, care opinează că „judecătorul de instrucție trebuie să fie împuternicit, la toate etapele urmăririi penale, cu dreptul de a efectua acte de control din propria inițiativă (din oficiu). În același timp, cauza nu este retrasă din gestiunea organului de urmărire penală, iar activitatea judecătorului trebuie să aibă un caracter episodic. Or, în acest caz, scopul acțiunilor judecătorului de instrucție s-ar axa pe fortificarea probelor judiciare și pe verificarea legalității acțiunilor tuturor participanților la proces”. De asemenea, susține A. Smirnov, „o trăsătură specifică a acțiunilor judecătorului de instrucție o reprezintă caracterul lor contradictorial”¹⁰⁵.

Și alte investigații, precum cea realizată de I. Petruhin și intitulată *Прокурорский надзор и судебный контроль за следствием* (Российская Юстиция, № 9/1998), încearcă să arunce o rază de lumină în privința importanței controlului judiciar al procedurii prejudiciare. Or, în virtutea poziției pe care o susținem, ni se pare corectă opinia autorului I. Petruhin, care consideră că „este lipsită de sens existența în faza de urmărire penală a unei duble bariere, pentru a evita erorile și abuzurile. În situația unui control judiciar pus bine la punct, controlul din partea organelor procuraturii este de prisos. Nu este necesar ca unele și aceleași funcții să fie îndeplinite de diferite organe”¹⁰⁶.

O altă contribuție științifică pe care o prezentăm în acest subcapitol al tezei este articolul *Объект судебного контроля в досудебном судопроизводстве* (Вестник ОГУ, №3/2005). Autorul acestui studiu, A. S. Sboev, afirmă că „împuternicirile instanței de judecată în materia controlului judiciar al procedurii prejudiciare în ceea ce privește examinarea conflictelor juridice sociale se referă la: a) îngrădirea drepturilor persoanelor, care sunt prevăzute expres în Constituție; b) încălcarea drepturilor participanților la procesul penal, legate de dreptul lor la apărare; c) contestarea (atacarea) acțiunilor ilegale din cadrul aplicării măsurilor de constrângere procesual-

---

¹⁰⁴ Лазарева, В. *Теория и практика судебной защиты в уголовном процессе*. Самара, 2000, с. 75.

¹⁰⁵ Смирнов, А. *Нужен суд правый и милостивый, решительный и скорый*. В: *Российская Юстиция*, № 10/1995, с. 20.

¹⁰⁶ Петрухин, И. *Прокурорский надзор и судебный контроль за следствием*. В: *Российская Юстиция*, № 9/1998, с. 12.

penală și a celor implicați în efectuarea acțiunilor de urmărire penală; d) adresarea plângerilor împotriva ordonanțelor privind refuzul de a satisface cererile și demersurile înaintate”¹⁰⁷.

De asemenea, ni se pare judicioasă și clasificarea formelor de control judiciar al procedurii prejudiciare, operate de A. S. Sboev, după cum urmează: 1) Controlul judiciar imperativ, care reprezintă o modalitate de prevenire a îngrădirii nejustificate a drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei. El se realizează în virtutea unei prevederi exprese și imperative a legii. Ori, de exemplu, acesta intervine doar în cazurile în care există un demers motivat din partea organelor de urmărire penală privind necesitatea efectuării anumitor acțiuni de urmărire penală, fiind solicitată autorizarea efectuării lor; 2) Controlul judiciar dispozitiv, care constă în examinarea de către judecător a plângerilor participanților la proces împotriva acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală și ale procurorului, care încalcă sau îngrădesc drepturile și libertățile lor în cadrul urmăririi penale. Această formă de control este dependentă de exprimarea de voință a părților, care au interesul de a rezolva un anumit conflict (litigiu) în fața instanței de judecată; 3) Controlul judiciar preventiv (premergător, anterior), care are drept scop prevenirea încălcărilor din partea organelor de urmărire penală, în caz de inițiere a procedurii de aplicare a măsurilor de constrângere procesual-penală, a efectuării acțiunilor de urmărire penală, fiind realizat doar în temeiul demersurilor parvenite din partea organelor de urmărire penală; 4) Controlul judiciar ulterior (unii autori îl numesc *control indirect*), el având ca scop înlăturarea consecințelor încălcării drepturilor și libertăților participanților la proces, admise de către organele de urmărire penală la faza inițială a procesului penal, realizându-se fie în baza plângerii, fie în temeiul ordonanței procurorului¹⁰⁸.

O atenție sporită în cadrul acestui subcapitol al tezei de doctor nu putem să nu acordăm și altor lucrări științifice, în care sunt expuse, în cunoștință de cauză, diverse aspecte și particularități ale controlului judiciar asupra aplicării măsurii preventive sub formă de arest.

În primul rând, este vorba despre articolul lui M. Seleznev *Процессуальные вопросы судебной проверки законности и обоснованности ареста* (Законность, №7/1993), în care este descris specificul și particularitățile derulării ședințelor de judecată privind aplicarea și prelungirea măsurii de arest.

În opinia lui M. Seleznev, „controlul judiciar al legalității și temeiniciei măsurii de arest în absența persoanei deținute în arest se admite doar în două cazuri excepționale: fie când persoana solicită examinarea demersului în absența sa, fie atunci când ea refuză, din proprie inițiativă, să participe la ședința de judecată”. Autorul recunoaște că asemenea cazuri nu sunt întâlnite frecvent în practica judiciară. De asemenea, după M. Seleznev, „la ele ar trebui referită și situația când

---

¹⁰⁷ Сбоев, А. С. Объект судебного контроля в досудебном судопроизводстве. В: *Вестник ОГУ*, №3/2005, с. 100.

¹⁰⁸ Сбоев, А. С. Объект судебного контроля в досудебном судопроизводстве. *Op.cit.*, с. 101-102.

persoana deținută în arest, la momentul examinării demersului privind prelungirea acestei măsuri, este internată într-o instituție medicală pentru efectuarea expertizei în condiții de staționar. Din acest considerent, este întemeiată propunerea invocată în literatura de specialitate privind posibilitatea examinării demersului de prelungire a arestului fără participarea persoanei aflate în arest, însă cu participarea obligatorie a avocatului ei”¹⁰⁹.

În alt caz, este vorba despre lucrarea lui G. N. Kozyrev *Судебная проверка законности и обоснованности ареста* (Нижний Новгород, 1994) care, de asemenea, pune în discuție specificul controlului judiciar asupra aplicării măsurii de arest preventiv, concentrându-se pe admisibilitatea examinării concomitente la judecătorul de instrucție a demersurilor despre aplicarea sau prelungirea măsurii de arest în privința mai multor învinuți în cazul infracțiunilor comise în grup. În acest sens, autorul G. N. Kozyrev consideră că „fiecare făptuitor are dreptul să compare în fața instanței de unul singur în ședință închisă, fără ceilalți coparticipanți”, invocând în sprijinul acestei afirmații mai multe argumente, printre care: „nu putem ignora interesul urmăririi penale, deoarece în unele cazuri organul de urmărire penală nu poate admite contactele între coparticipanți pe durata efectuării cercetării”¹¹⁰.

Acestea sunt, în principal, cele mai relevante cercetări științifice, publicate în afara spațiului geografic al Republicii Moldova, referitoare la controlul judiciar al procedurii speciale. Or, expunerea și analiza întregii game și palete de lucrări științifice elaborate în acest domeniu și, respectiv, folosite în cadrul cercetării științifice este imposibilă, din motivul rigorilor privind volumul rezervat acestui compartiment în tezele de doctorat.

1.3. Concluzii la Capitolul 1

Baza teoretico-științifică a prezentei lucrări este constituită, în special, din lucrările cercetătorilor autohtoni, precum și din unele studii ale celor din România, Ucraina, Federația Rusă ș.a. Astfel, viziunile fundamentale și concepțiile definitorii ale acestor autori se regăsesc și în conținutul prezentei teze de doctor, contribuind la realizarea unei cercetări ample, minuțioase și temeinice în sfera controlului judiciar al procedurii prejudiciare la nivel național, dar și comparat.

Cu privire la gradul de elaborare științifică a temei abordate în conținutul tezei, constatăm că se atestă un număr limitat de lucrări de specialitate, în care este examinată cu minuțiozitate instituția controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

Scopul lucrării, constă în fundamentarea teoretică și cercetarea complexă a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare, precum și în optimizarea cadrului legal din acest domeniu.

---

¹⁰⁹ Селезнев, М. Процессуальные вопросы судебной проверки законности и обоснованности ареста. В: *Законность*, №7/1993, с. 45.

¹¹⁰ Козырев, Г. Н. *Судебная проверка законности и обоснованности ареста*. Нижний Новгород, 1994, с. 35.

Obiectivele cercetării vizează: analiza materialelor științifice referitoare la controlul judiciar al procedurii prejudiciare; cercetarea elongației istorice a instituției controlului judiciar al procedurilor prejudiciare; abordarea conceptuală a controlului judiciar al procedurilor prejudiciare în cadrul procesului penal; determinarea importanței practice a controlului judiciar al procedurilor prejudiciare; analiza condițiilor controlului judiciar asupra legalității acțiunilor procesuale, realizate la faza de urmărire penală; determinarea particularităților controlului judiciar în procesul autorizării unor măsuri speciale de investigație; relevarea condițiilor controlului judiciar asupra aplicării arestului preventiv și a altor măsuri de constrângere cu caracter procesual penal; identificarea altor atribuții ale judecătorului de instrucție în efectuarea controlului judiciar; cercetarea practicii judiciare naționale și internaționale în domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare; analiza reglementărilor internaționale procesual-penale în domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare; analiza comparată instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare în diferite sisteme de drept anglo-saxon, romano-germanic; identificarea carențelor legislative privitoare la controlul judiciar; formularea concluziilor și propunerilor *de lege ferenda*, menite să îmbunătățească actualul cadru legal de reglementare a controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de cercetare rezidă în cercetarea complexă a specificului controlului judiciar al procedurii prejudiciare, fapt care a contribuit la justificarea rolului ei în protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului în cadrul procesului penal, inclusiv prin concluziile și recomandările formulate, în vederea garantării și consolidării corespunzătoare a ordinii de drept și a efectuării eficiente și corecte a justiției în cauzele penale.

În doctrina de specialitate, problemele legate de apărarea drepturilor și intereselor persoanei la aplicarea măsurilor de constrângere procesual-penală s-au aflat permanent în vizorul cercetătorilor. Pe parcursul cercetării acestui subiect, oameni de știință, precum M. Strogovoci, I. Petruhin, V. Najimov, Iu. Stețovschi și mulți alții, de rând cu înaintarea altor propuneri, s-au pronunțat, cu ceva timp în urmă, și în privința instituirii controlului judiciar asupra aplicării măsurii preventive sub formă de arest și în privința prelungirii acestuia.

În virtutea anumitor cauze, inclusiv a celor privind statutul de altădată al instanței de judecată, a stereotipurilor privind rolul și locul organelor procuraturii în stat, aceste propuneri au avut și adversari din rândul oamenilor de știință și al practicienilor (A. Boicov, V. Djatiev, A. Soloviov, M. Tocarev, A. Ciuvilev, Iu. Iachimovici și alții).

În literatura de specialitate, inclusiv în conținutul unor teze de doctorat, au fost analizate, în principal, mai multe chestiuni referitoare la controlul judiciar al legalității și temeiniciei măsurii de arest preventiv și a prelungirii ei.

Constituirea și consolidarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare, precum

și cerințele (nevoile) practicii judiciare, au determinat apelarea la experiența altor state din acest domeniu.

Cercetările realizate și lucrările publicate la acest subiect nu au epuizat nici pe departe actualitatea analizei conținutului și specificului controlului judiciar al procedurii prejudiciare. Or, acest lucru actualizează, în general, problema controlului judiciar al procedurii prejudiciare, justificând necesitatea perfecționării continue a legislației procesual-penale în privința esenței, locului, formelor și limitelor controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

2. CONTROLUL JUDICIAR AL PROCEDURII PREJUDICIARE ÎN PROCESUL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA

2.1. Elongația istorică și cadrul juridic național al instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare

Instituția controlului judiciar în procesul penal reprezintă nu atât o inovație a procesului penal, cât o renaștere a tradițiilor procesual-penale. Din acest considerent, în cadrul prezentului studiu ne vom focusa atenția asupra descrierii evoluției istorice a acestei instituții, inclusiv în spațiul geografic al Republicii Moldova.

În Franța, în anul 1808, a fost adoptat Codul de procedură penală, care, potrivit cercetătorilor de specialitate, face parte din așa-numitele „mase de granit”, care constituie temelia Franței contemporane.

Prima instituție a Codului de procedură penală din 1808 din Franța este „împărțirea competențelor între procurorul general și judecătorul de instrucție în cadrul procedurii preliminare. Această distincție între urmărire penală și anchetă a fost prezentată în lucrările pregătitoare ca o garanție a libertății individuale. Dar necesitatea ca procurorul să solicite acceptul judecătorului era de natură să provoace întârzieri periculoase. Separarea puterilor a fost acceptată, cu condiția ca, în caz de flagrant delict, procurorul să fie autorizat să efectueze acte de anchetă urgente. Flagrantul și-a recăpătat astfel, în Codul de procedură penală, locul important pe care îl avea, de obicei, în legile primitive; și pentru a restabili flagrantul, s-au depus eforturi, pe de o parte, pentru a lărgi conceptul, și pe de altă parte, pentru a arăta clar, prin însăși formularea codului, că flagrantul era considerat aproape ca o ipoteză normală a anchetei”¹¹¹.

În 1958, „adoptarea noului Cod de procedură penală a eliminat relația de subordonare dintre judecător și procuror, judecătorul de instrucție devenind un veritabil judecător și, prin urmare, independent și inamovibil”¹¹².

Din momentul adoptării Codului de procedură penală din 1958, „o mare atenție s-a acordat întăririi funcțiilor jurisdicționale și slăbirii atribuțiilor de urmărire. Într-o expresie sintetică, judecătorul de instrucție este acela care pune o cauză penală în stare de a fi judecată”¹¹³.

Astfel, potrivit Codului de procedură penală din Franța, „poliția judiciară din fiecare regiune este condusă de către procuror și judecătorul de instrucție. Procurorul, în calitate de înalt funcționar

---

¹¹¹ Présentation du Code d’instruction criminelle par R. Garraud. In: «Traité d’instruction criminelle et de procédure pénale». Paris 1907, T.I, p. 89 et ssq., n° 58 et 59. [online] [accesat 01.09.2023]. Disponibil: <https://ledroitcriminel.fr/la-legislation-criminelle/anciens-textes/code-instruction-criminelle-1808.htm>

¹¹² Maniglier, T. *Réformer le Juge d’Instruction: historique et perspectives: De la Révolution française au projet de réforme de l’instruction pénale de 2010, l’histoire tourmentée du juge d’instruction en France* Broché. Paris, 2011, 164 p. ISBN: 978-6131579578.

¹¹³ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T., Gurschi, C., Tomuleț, C. *Ghidul judecătorului de instrucție*, Chișinău: Cartier Juridic, 2007. ISBN 978-9975-79-452-7, pag. 32

al poliției judiciare (officier police judiciare) conduce activitățile de investigație ale agenților inferiori, iar în cazul reținerii bănușilor în delict flagrant (delit flagrant), are dreptul de a începe personal urmărirea penală și de a reține bănușul. În calitate de reprezentant al procuraturii, el depune învinuirea în fața judecătorului de instrucție și a tribunalului corecțional”¹¹⁴.

Cât privește judecătorul de instrucție, acesta „se subordona supravegherii disciplinare a procurorului și curții de apel, începea urmărirea penală la propunerea procurorului, cu acordul căruia se realizau principalele acțiuni de urmărire penală. El avea dreptul să efectueze personal percheziții și ridicări (sau să le delege spre executare agenților împuterniciți), să dispună măsuri de interceptare, să interzică persoanei arestate comunicarea cu lumea exterioară”¹¹⁵.

Principalele trăsături ale investigației preliminare, în perioada sec. XIX, au fost : „a) lipsa contradictorialității : urmărirea penală se realiza de către un judecător cu experiență, datorită abilităților profesionale obișnuite, el era înclinat să vadă în fiecare acuzat o persoană vinovată și să străduia să-l aducă la conștientizarea faptei sale prin mai multe întrebări. În timp ce procurorul lua cunoștință de traseul urmăririi penale și înainta demersuri în fața judecătorului de instrucție pentru efectuarea unor acțiuni suplimentare, acuzatul nu putea să participe la realizarea acțiunilor de urmărire penală, să ia cunoștință de probele acuzării, să se folosească de un apărător. Acuzatul putea doar să prezinte în camera de acuzare cererile sale și obiecțiile împotriva acțiunilor organului de urmărire penală, în formă scrisă ; b) confidențialitatea urmăririi penale : toată urmărirea penală se realiza cu ușile închise, fără a i se permite acuzatului să ia cunoștință de materialele dosarului ; c) strictețea formei scrise : fiecare acțiune a judecătorului de instrucție – interogarea, cercetarea, percheziția – trebuia să fie protocolată în modul corespunzător ; d) restrângerea libertății personale a acuzatului : acuzatul nu era privit ca parte în proces, dar ca obiect al urmăririi penale. După regula generală, dacă acuzatul era învinuit de comiterea unei infracțiuni grave, el era întemnițat pe toată perioada controlului judiciar”¹¹⁶.

Cât privește spațiul rus, potrivit literaturii de specialitate, „primele măsuri reale de formare a unei instituții independente de control judiciar în Rusia au fost luate în 1860. În primul rând, acestea au fost legate de introducerea funcției de anchetator judiciar și de publicarea „Ordinului pentru anchetatorii judiciari”, care conținea o instrucțiune (pur și simplu, „de control”) de a „redacta o hotărâre scrisă cu privire la fiecare fapt de detenție și de a o prezenta instanței în termen de douăzeci și patru de ore pentru verificare”. Din această perioadă, a început procesul de

---

¹¹⁴ Чельцов-Бебутов, М.А. *Курс советского уголовно-процессуального права*. Москва: Изд-во юридической литературы, 1957, с. 482- 483.

¹¹⁵ Чельцов-Бебутов, М.А. *Курс советского уголовно-процессуального права*. Op.cit, с.484.

¹¹⁶ Чельцов-Бебутов, М.А. *Курс советского уголовно-процессуального права*. Op.cit, с.484.

reformare (după modelul contradictoriu) a sistemului de justiție penală rusesc în ansamblu, precum și a sferei specifice pe care o avem în vedere¹¹⁷.

Dezvoltarea efectivă a controlului judiciar a continuat prin procesul de implementare a Reformei Judiciare din 1864, reformă care a devenit un adevărat „motor al sistemului judiciar și a instituit un control judiciar independent asupra actelor de cercetare prealabilă. Reforma judiciară s-a bazat pe *Statutul judecătoresc*, care a inclus patru acte legislative, dintre care cele mai relevante pentru noi sunt *Statutul instituțiilor judiciare* și *Statutul de procedură penală*”.

Astfel, reforma judecătorească a lui Alexandru al II-lea a desființat puterea judiciară a moșierilor și a marilor latifundiari asupra țăranimii, precum și instanțele specializate pe categorii sociale, proclamând separarea sistemului judecătoresc de puterea legislativ-administrativă, independența și inamovibilitatea judecătorilor.

Reforma judecătorească a fost cea mai consecventă și radicală reformă efectuată în Imperiul Rus pe parcursul anilor '60-'70 ai sec XIX. Ea a fost realizată prin promulgarea, la 20 noiembrie 1864, a patru acte legislative (*statute*), în baza cărora organizarea judecătorească și procedura de judecată au fost restructurate pe principii moderne, care permiteau realizarea dreptului la justiție, ca: eligibilitatea judecătorilor, oralitatea, contradictorialitatea, libera apreciere a probelor etc.

În literatură de specialitate se relevă că „reforma judecătorească a fost efectuată și în regiunile naționale ale Rusiei, inclusiv în Basarabia. Efectuarea reformei judecătorești în Basarabia a fost determinată de neconcordanța dintre prevederile normative locale și noile condiții social-economice de dezvoltare a regiunii, de necesitatea coroborării sistemului judiciar din Basarabia cu cel din Imperiul Rus. Organele imperiale intenționau să substituie totalmente legile locale cu legislația rusă. De aceea, în dorința de implementare mai grabnică a legislației Imperiului Rus, organele centrale ale Rusiei erau reticente față de propunerile nobilimii basarabene de a codifica legile locale ale Basarabiei și a le include în Codul general al Imperiului Rus”¹¹⁸.

De remarcat că „susținătorii reformei de la 1864 examinau posibilitatea instituirii funcției de judecător de instrucție după modelul european, însă nu au riscat să realizeze această inovație pentru Imperiul Rus de atunci. Abia la sfârșitul sec XIX – începutul sec. XX s-a revenit la această idee, fiind propusă instituirea funcției de judecător de instrucție în procesul penal, în vederea realizării controlului judiciar asupra urmării penale, însă proiectele de lege pregătite în acest sens nu s-au bucurat de susținere”¹¹⁹.

---

¹¹⁷ Умярова, Р.Р. Генезис судебного контроля за законностью и обоснованностью производства следственных действий в уголовном процессе России. В: *Вестник Воронежского института МВД России*, № 3 / 2021, стр. 274.

¹¹⁸ Агамă, Е., Соптеț, V. *Istoria dreptului românesc*. Chișinău: Cartea Juridică, 2012, p. 189.

¹¹⁹ Верещагина, А. В. Проект реформы предварительного следствия, подготовленный комиссией Н. В. Муравьева. В: *Территория новых возможностей*. / Вестник Владивостокского Университета Экономики и Сервиса, №. 2 (6)/2010, с. 52-62.

Autoarea E. Aramă menționează că „autorii statutelor de la 1864 doreau să ofere puterii judecătorești acea putere și plenitudine, de care ea nu a beneficiat până la reformă. Vechile instituții judiciare nu aveau nicio legătură cu avocatura. Procurorii care activau în cadrul instanțelor judecătorești nu le acordau acestora niciun ajutor, urmărind doar desfășurarea procesului de judecată. În acest fel, întreaga activitate a puterii judecătorești era dependentă de „buna voință” a unui sistem diversificat de organul de stat”¹²⁰. În domeniul procesului penal, reforma judecătorească a făcut modernizări importante, manifestate în reorganizarea procuraturii, a instrucțiunii, care era supravegheată de procuror, în sistemul de probe. În 1863, a fost suprimată anchetarea crimelor celor mai grave, efectuată de poliție, pentru aceasta fiind instituiți judecătorii de instrucție. La Chișinău, au fost confirmați patru judecători de instrucție, prin județe – câte doi. După organizarea judecătoriei Districtuale la Chișinău, în personalul acesteia erau și 16 judecători de instrucție¹²¹.

Pentru a asigura plenitudinea puterii judecătorești, autorii *Statutelor* au prevăzut și au inclus în sistemul organelor judecătorești anumite persoane cu funcții de răspundere, a căror activitate era necesară atât pentru desfășurarea reușită a examinării cauzelor penale, cât și pentru activitatea judecătorească în întregime. În domeniul procesului penal, acest obiectiv a fost realizat prin includerea în sistemul judiciar a instituției judecătorului de instrucție.

Alți autori consemnează că „una dintre prevederile de bază, proclamate în procesul desfășurării reformei judecătorești, a fost separarea funcției acuzării de cea judiciară și înzestrarea urmăririi penale cu atribuții specifice activității judiciare. Cercetarea infracțiunilor a fost pusă în sarcina judecătorului de instrucție, care, deși formal nu avea statut de judecător, se afla nu în subordonarea organizațional-procesuală a procurorului, ci a instanței de judecată”¹²².

Potrivit statutelor, „judecătorul de instrucție era obligat să efectueze cercetările și să îndeplinească anumite indicații ale procurorului în interesul învinutului. Astfel, de exemplu, propunerea procurorului privind eliberarea persoanei din arest era obligatorie pentru judecătorul de instrucție. Și dimpotrivă, judecătorul de instrucție putea să nu fie de acord cu aplicarea măsurii de arest, caz în care această chestiune urma a fi soluționată de către instanța de judecată. Realizarea cercetărilor nemijlocit de către judecătorul de instrucție se considera a fi un act judiciar. Din acest motiv, procesul început de către judecătorul de instrucție nu putea fi încetat de către procuror, care avea însă dreptul de a înainta această chestiune, pentru a fi examinată și soluționată în instanța de judecată”¹²³.

---

¹²⁰ Фойницкий, И. Я. *Курс уголовного судопроизводства*. Том. 2. СПб, 1996, p. 180.

¹²¹ Aramă, E., Coptileț, V. *Istoria dreptului românesc*. Op.cit., p. 192.

¹²² *Реформы Александра II* / Авторы предисловия и составители Чистяков О.И., Новицкая Т.Е. Москва: Изд-во Юридическая Литература, 1998, 464 с. с. 264. ISBN: 5-7260-0902-9

¹²³ *Реформы Александра II*. Op.cit., с. 264.

Statutul ce reglementa procesul penal nu spunea nimic despre participarea părților în cadrul urmăririi penale. El „admitea participarea învinuitului la efectuarea tuturor acțiunilor de urmărire penală și, doar în caz de necesitate, judecătorul de instrucție audia, inițial, martorii, în lipsa învinuitului. Procesele-verbale ale acestor audieri urmau a fi citite învinuitului, el având dreptul de a solicita să adreseze întrebări suplimentare martorului, de a prezenta probe, în vederea combaterii acuzațiilor care i se aduceau. De asemenea, învinuitul avea dreptul să primească copiile de pe toate actele întocmite cu ocazia desfășurării urmăririi penale. La finalizarea urmăririi penale, el lua cunoștință de materialele cauzei, având dreptul de a solicita completarea urmăririi penale. Învinuitului i-a fost recunoscut și dreptul de a înainta plângeri asupra acțiunilor organului de urmărire penală, care urmau, imediat, să fie examinate de către instanța de judecată. De drepturi similare beneficiau, în cadrul urmăririi penale, și partea vătămată, și partea civilmente responsabilă. Demersurile acestor participanți, plasați pe poziții contradictorii, urmau a fi examinate în cadrul instanței de judecată”¹²⁴.

Dreptul de a contesta acțiunile (inacțiunile) și hotărârile persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul organelor de drept din Imperiul Rus își are începutul în *Statutul de procedură penală* de la 1864. Acesta reglementa ordinea de adresare a plângerilor, specifica acțiunile care puteau fi contestate, cercul de persoane cu drept de a depune plângeri, termenul de adresare și specificul examinării lor în instanța de judecată și, respectiv, hotărârile care puteau fi luate ca urmare a examinării plângerilor și contestațiilor (art. 491-508).

Capitolul 3, Secțiunea 5 din *Statutul de procedură penală*, denumit „Cu privire la contestarea hotărârilor instanței de judecată”, reglementa ordinea de adresare și de soluționare a plângerilor și contestațiilor. Conform art. 893-894 din *Statut*, „în calitate de obiect al plângerii și contestației figurau: determinarea competenței cauzei penale; substituirea funcției de acuzare privată cu cea publică, și invers; aplicarea măsurilor în vederea prevenirii eschivării infractorului de la urmărirea penală și de la judecată; aplicarea măsurilor de asigurare a acțiunii civile și a amenzii pentru încălcarea normelor de procedură de către participanții la proces și martori; refuzul de a primi și a examina cererile de apel și recurs; executarea incorectă a sentințelor etc.”¹²⁵. Iar „contestarea acțiunilor de urmărire penală era admisă în toate cazurile când organele de urmărire penală admiteau abateri de la prevederile legii de procedură penală, prejudiciind, în acest fel, drepturile și libertățile persoanelor participante la proces”¹²⁶.

---

¹²⁴ Чельцов-Бебутов, М. А. Курс уголовно-процессуального права. Очерки по истории суда и уголовного процесса в рабовладельческих, феодальных и буржуазных государствах. СПб: Изд. Альфа, 1995, р. 781.

¹²⁵ Цурлуй, О. Ю. Судебный контроль в досудебном производстве: краткий историко-правовой анализ. / Материалы Международной научно-практической конференции «Уголовное судопроизводство: история и современность», посвященной 150-летию Устава уголовного судопроизводства Российской Империи. В: *Актуальные проблемы российского права*, №1 (50)/2015, с. 182-183.

¹²⁶ Цурлуй, О. Ю. Судебный контроль в досудебном производстве: краткий историко-правовой анализ. *Op.cit.*, с. 182-183.

De judecătorul de instrucție depindea, în mare parte, direcționarea activității de urmărire penală, însă suspendarea sau încetarea acesteia era pusă în sarcina instanței de judecată. De asemenea, toate neclaritățile și dificultățile întâlnite în procesul urmăririi penale urmau a fi soluționate de către instanța de judecată. Dreptul de a da judecătorilor de instrucție anumite indicații și însărcinări, de a examina plângerile în privința acestora, de a verifica acțiunile lor, de a anula transmiterea cauzelor de la un judecător de instrucție la altul aparținea doar instanței de judecată. Toate plângerile și denunțurile la adresa judecătorului de instrucție erau prezentate instanței de judecată pe lângă care acesta activa. Instanța avea dreptul de a solicita judecătorului de instrucție să prezinte informații scrise referitoare la cauzele penale pe care le avea în gestiune, în cazul primirii anumitor plângeri privind aplicarea ilegală a măsurilor de constrângere.

Figura judecătorului de instrucție îngloba funcții judiciar-administrative, iar sarcina urmăririi transfera pe planul al doilea scopul verificării obiective a circumstanțelor ce vorbeau în favoarea învinutului. Din punct de vedere disciplinar, judecătorul de instrucție era subordonat doar instanței de judecată, fiind considerat inamovibil. *De facto*, cu timpul, acesta s-a transformat într-un funcționar ușor de înlocuit, supus supravegherii din partea organelor procuraturii. Promovarea lui pe scara ierarhiei profesionale depindea, în mare parte, de procuratură. Din acest motiv, ulterior, procuratura a pus capăt independenței judecătorilor de instrucție, aceștia transformându-se în agenți ascultători ai ei.

Activitatea corespunzătoare a judecătorilor de instrucție din teritoriu a fost subminată și din cauza instituirii, în judecătoriile regionale, a funcției de judecător de instrucție pe cazuri excepționale, care aveau competența efectuării acțiunilor procesuale pe întreg teritoriul regiunii, iar uneori, în baza mandatului eliberat de ministrul justiției, chiar și pe teritoriul întregului imperiu. Judecătorii de instrucție pe cazurile excepționale erau, de fapt, dependenți de procurori și de Ministerul Justiției.

În Țările Române, procedura penală propriu-zisă se desfășura în funcție de fazele prin care trecea, în general, o cauză penală. Când se afla despre comiterea unei infracțiuni, procedura înainte de judecată parcurgea trei faze: a) cercetările în vederea descoperirii infractorului; b) trimiterea infractorului în fața autorității competente, pentru a se face cercetările cuvenite și c) adunarea probelor privitoare la comiterea infracțiunii.

În cadrul primei faze a procesului, „cercetarea (descoperirea infracțiunii) era de competența poliției judiciare, urmărirea (promovarea și exercitarea acțiunii) era de competența Ministerului public, iar instrucțiunea (în vederea trimiterii în judecată) era realizată de către judecătorul de instrucție”¹²⁷.

---

¹²⁷ Cernea, Em., Molcuț, Em. *Istoria statului și dreptului românesc*. Op.cit., p. 271.

Cercetarea și descoperirea, urmărirea și instrucțiunea propriu-zisă erau considerate cele trei faze care, împreună, constituiau primul act al procesului penal, judecata fiind cel următor, iar executarea, în caz de condamnare, fiind epilogul. Totuși, nu toate cauzele penale prezentau această dezvoltare procedurală, ci numai cele grave. De pildă, pentru contravenții, instrucțiunea nu se făcea în prealabil, ci odată cu judecata și de către aceeași persoană. Instrucțiunea preparatorie se făcea de către un judecător al tribunalului, special desemnat (denumit judecătorul de instrucție), ce funcționa la fiecare tribunal. Legiuitorul a avut în vedere separarea instrucțiunii de urmărire, privită în doctrina timpului ca fiind o puternică garanție a libertății individuale. Aceleași rațiuni au determinat și separarea judecății de instrucțiunea preparatorie. Instrucțiunea însăși se împărțea în cercetare, urmărire și instrucție preparatorie propriu-zisă.

Atrage atenția principiul caracterului secret al instrucțiunii preparatorii, potrivit căruia „instrucțiunile preparatorii se făceau în cabinetul judecătorului de instrucție, în absența inculpatului, care nu avea calitatea de a asista la depozițiile martorilor. Inculpatul era interogat numai când judecătorul considera necesar. Acest ultim aspect apărea ca o urmă estompată din sistemul procedurii inchizitoriale, în care legea din 28 martie 1902 a făcut o breșă, admitând că, în cursul instrucțiunii, inculpatul să poată avea un apărător, iar după interogatoriu să poată liber comunica cu el”¹²⁸.

Judecătorii de instrucție erau inamovibili în calitate de judecători ai tribunalului, dar în calitate de instructori (judecători de instrucție) erau numai delegați. Judecătorul de instrucție putea fi investit de către Procurorul General, de partea vătămată, prin trimiterea din partea altei instanțe (în mod excepțional), după cum se putea investi și singur, în caz de flagrant delict.

Scopul instrucțiunii era de a strânge probele, spre a vedea dacă inculpatul trebuia trimis în judecată. Pentru realizarea acestui scop, în interesul descoperirii adevărului, legea l-a înarmat pe judecătorul de instrucție cu dreptul de a aresta, a percheziționa și a confisca, încălcând, în interesul instrucțiunii, trei principii de drept public, și anume: inviolabilitatea domiciliului în timpul zilei, dreptul de proprietate (prin confiscarea unor bunuri) și libertatea individuală (prin închisoarea preventivă).

Mijloacele de probă în materie penală erau: a) mărturisirea inculpatului la interogator; b) constatarea personală a judecătorului; c) proba literală sau scrisă; d) proba testimonială; e) proba prin prezumții sau indicii.

Deși interogarea inculpatului constituia cel mai important act al instrucției, fiind piatra de încercare pentru judecător (conducând la mărturisirea prevenitului și la fixarea direcțiilor ulterioare ale cercetărilor), totuși proba cu martori reprezenta cel mai important și mai frecvent

---

¹²⁸ Ceterchi, I. *Istoria dreptului românesc*. Op.cit., p. 195-196.

mijloc de probă în domeniul penal, rațiunea fiind aceea că reclamantul, în atare situații, se afla (în majoritatea cazurilor) în imposibilitatea de a-și procura probe scrise.

Pentru a-l determina pe inculpat să se prezinte înaintea sa și chiar să se poată, eventual, asigura de prezența lui, „legea îl autoriza pe judecător să emită, în acest scop, un *mandat*, care, în procedura română, era de patru feluri: de înfățișare, de aducere, de depunere și de arestare. După ce instrucția era considerată terminată, judecătorul de instrucție se pronunța asupra rezultatului întregii proceduri într-un act final, numit *ordonanța definitivă*, împotriva căreia se putea face „opозиțiune” la camera de punere sub acuzare (cea de-a doua instanță represivă în cauzele de competența judecătorului de instrucție), ale cărei decizii puteau fi atacate numai prin recurs la Curtea de Casație”¹²⁹.

Un statut incert și contradictoriu subiectul judecătorului de instrucție l-a avut și în procesul penal sovietic, în cadrul căruia „judecătorul de instrucție era fie subiect care efectuează urmărirea penală, fie subiect care administrează, cu imparțialitate, probe în acuzare și apărare privind săvârșirea sau necomiterea infracțiunii de către făptuitor. În mai multe publicații din perioada sovietică întâlnim discuții foarte active în ceea ce privește locul judecătorului de instrucție în sistemul participanților la procesul penal”¹³⁰.

La dezvoltarea principiilor democratice ale procesului penal a contribuit, în mare parte, Constituția URSS din 1977, ale cărei norme prevedeau dreptul cetățenilor „de a ataca în instanța de judecată acțiunile persoanelor cu funcție de răspundere, conform ordinii prevăzute de lege (art. 58, alin. (2). Or, *de facto*, este vorba despre un principiu constituțional declarativ – dreptul cetățeanului de a se adresa în instanța de judecată, în vederea apărării drepturilor și intereselor sale legitime, realizat prin depunerea cererii în instanță și intentarea de către aceasta a procesului penal”¹³¹.

Analiza istorică a reglementărilor procesual-penale ale Imperiului Rus în materia controlului judiciar ne permite să formulăm următoarele concluzii. Judecătorul de instrucție în Imperiul Rus era reprezentantul puterii judecătorești. Statutul ambiguu al judecătorului de instrucție, care se afla sub conducerea procuraturii, în activitatea sa legată de efectuarea urmăririi penale, și sub control departamental, din punct de vedere al apartenenței la corpul judecătoresc, a apropiat controlul judiciar al procedurii judiciare de controlul departamental, necaracteristic puterii judecătorești, ceea ce știrbea din eficiența lui.

---

¹²⁹ Ceterchi, I. *Istoria dreptului românesc*. Op.cit., p. 196-197.

¹³⁰ Вахитов, Ш. Х. Место следственного аппарата в системе государственных органов. В: *Советское государство и право*, №2/1988, с. 70-77; Ларин, А. М. *Расследование по уголовному делу: процессуальные функции*. Москва: Изд-во Юридическая Литература, 1986, с. 23-26; Щербинский, Е. О. О месте следственного аппарата. В: *Социалистическая законность*, №11/1988, с. 22-23.

¹³¹ Цурлуй, О. Ю. Судебный контроль в досудебном производстве: краткий историко-правовой анализ. *Op.cit.*, с. 185.

Totodată, fără a lua în calcul unele deficiențe, *Statutul* de la 1864 a introdus multiple reglementări pozitive și progresive pe segmentul controlului judiciar al procedurii prejudiciare. În condițiile lipsei unei Constituții și a altor acte, care ar fixa legislativ drepturile și libertățile de bază ale omului și cetățeanului, normele referitoare la controlul judiciar al acțiunilor procesuale și al anumitor categorii de hotărâri au reprezentat, fără îndoială, unicul mijloc de apărare de actele de samavolnicie comise în procesul urmăririi penale.

Anume aceste norme garantau dreptul la libertate, inviolabilitate și la protecție din partea organelor judiciare. În Țările Române, legiuitorul a avut în vedere separarea instrucțiunii de urmărire, care poate fi privită ca o puternică garanție a libertății individuale. Aceeași rațiune a determinat și separarea judecătii de instrucțiunea preparatorie.

În Republica Moldova, evoluția și consolidarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare s-a desfășurat în trei etape¹³²:

1) Perioada anilor 2003-2012 : legalizarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare și perfecționarea continuă a acestuia, în baza experienței acumulate pe parcurs. Consfințirea, în anul 2003, a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare și instituirea funcției judecătorului de instrucție a răspuns ideii de intensificare a colaborării cu Uniunea Europeană. Or, Codul de procedură penală, în redacția anului 2003, conținea norme care fixau împuternicirile judecătorului de instrucție, precum și un capitol aparte (nr. 8) intitulat *Controlul judiciar în privința acțiunilor procesuale prejudiciare*, unde, în compartimentul 1 „Urmărirea penală”, era descrisă cu lux de amănunte procedura de efectuare a controlului judiciar.

În redacția inițială a Codului de procedură penală din 2003, judecătorul de instrucție avea aproximativ 25 de împuterniciri în privința efectuării controlului curent și ulterior asupra procedurii prejudiciare (art. 41), care puteau fi divizate în următoarele trei categorii: a) controlul asupra aplicării măsurilor de constrângere cu caracter procesual; b) controlul asupra efectuării măsurilor speciale de investigații și în privința acțiunilor de urmărire penală; c) controlul judiciar ulterior.

Astfel, judecătorul de instrucție putea aplica măsura de arest preventiv și arest la domiciliu, putea schimba sau anula aceste măsuri preventive; ridica provizoriu permisul de conducere; putea pune persoana în libertate sub cauțiune sau sub control judiciar; decidea în privința suspendării persoanei din funcție, a aplicării amenzi sau a măsurii de sechestru asupra bunurilor și referitor la internarea persoanei într-o instituție medicală (art. 41, art. 200-202, Codul de procedură penală al Republicii Moldova, redacția anului 2003). Această stare de lucruri a reprezentat consecința logică a implementării noțiunii de „putere judecătorească independentă”, o trăsătură de bază a căreia ține

---

¹³² **TALPA, Ion**, RUSU, Vitalie. Unele reflecții asupra apariției istorice a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Republicii Moldova. Materialele conferinței internaționale „Jurisprudența – componenta fundamentală a proceselor integraționale și a comportamentului legal contemporan”, 3-4 noiembrie, Chișinău, 2017, p.269-270

de prerogativa instanței de judecată referitor la îngrădirea drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei.

În ceea ce privește controlul judiciar asupra efectuării acțiunilor de urmărire penală și în privința măsurilor speciale de investigații, acestea au fost divizate în trei grupe, în dependență de criteriul particularităților procedurale de efectuare, și anume: a) efectuate doar cu autorizarea judecătorului; b) efectuate doar cu autorizarea judecătorului, cu excepția cazurilor care nu suferă amânare sau de infracțiuni flagrante, în baza ordonanței judecătorului de instrucție, cu informarea ulterioară a judecătorului de instrucție (în timp de 24 ore), care va confirma sau nu legalitatea hotărârii luate de procuror; c) fără autorizarea judecătorului, însă, dacă cerințele legale ale organului de urmărire nu erau executate, îndeplinirea era posibilă în mod forțat, în baza hotărârii instanței de judecată.

Potrivit autoarelor A. V. Vereșceaghina și D. A. Kumankova, „judecătorul de instrucție efectua și controlul judiciar ulterior în următoarele două forme: a) aprecierea legalității și temeiniciei hotărârilor organului de urmărire penală privind efectuarea acțiunilor procesuale fără autorizarea judecătorului în cazurile prevăzute de lege; b) examinarea plângerilor participanților la proces în privința acțiunilor/inacțiunilor procurorului, ale organelor de urmărire penală și ale organelor care efectuează activitatea specială de investigații”¹³³.

De remarcat că, anterior adoptării Codului de procedură penală din 14.03.2003, pe teritoriul Republicii Moldova se aplica Codul de Procedură penală din 24.03.1961, intrat în vigoare în data de 24.04.1961¹³⁴. Potrivit art. 35 al Codului de procedurii penală din 1961, „procurorul supraveghea respectarea legii în cursul pornirii procesului penal și al efectuării cercetării penale și a anchetei preliminare”¹³⁵.

Competențele procurorului se rezumau la verificarea legalității tuturor măsurilor prin care erau îngrădite drepturile și libertățile fundamentale. Astfel, de exemplu, potrivit art. 148 din Cod, „percheziția se efectuează pe baza ordonanței motivate a anchetatorului penal și numai cu sancțiunea procurorului. Sancțiunea percheziției se efectuează de către procuror sau locțiitorul lui. În cazurile care nu suferă amânare, percheziția se poate efectua fără sancțiunea procurorului, dar urmând să se comunice ulterior, în termen de 24 de ore, procurorului despre percheziția efectuată”¹³⁶, iar potrivit art. 73, „măsurile preventive, precum declarația în scris de nepărăsire a localității; garanția persoanlă; garanția organizației obștești, pot fi aplicate de persoana care

---

¹³³ Верещагина, А. В., Куманькова, Д. А. Эволюция института судебного контроля за досудебным производством в Республике Молдова. В: *Актуальные проблемы российского права*. Том 17, №4 (137), апрель, 2022, с. 157-161.

¹³⁴ Codul de procedură penală din 24.03.1961, Publicat: 24.04.1961 în B. Of. Nr. 010, Promulgat: 24.03.1961 [online] [accesat 21.09.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=96347&lang=ro#

¹³⁵ Codul de procedură penală din 24.03.1961, Publicat: 24.04.1961 în B. Of. Nr. 010, Promulgat: 24.03.1961 [online] [accesat 21.09.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=96347&lang=ro#

¹³⁶ Codul de procedură penală din 24.03.1961, Publicat: 24.04.1961 în B. Of. Nr. 010, Promulgat: 24.03.1961 [online] [accesat 21.09.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=96347&lang=ro#

efectuează cercetarea penală, de anchetatorul penal, procuror, instanța de judecată, iar măsura preventivă arestarea preventivă se aplică numai de instanța de judecată”¹³⁷.

De remarcat că „controlul judiciar al urmăririi penale, exercitat astăzi de către judecătorul de instrucție, a fost introdus în procedura penală națională în anul 1994, prin completarea Codului de procedură penală în redacția anului 1961 cu articolele 195¹ - 195², care prevedeau dreptul de a contesta în instanța de judecată legalitatea și temeinicia mandatului de arestare, eliberat de către procuror. Ulterior, în anul 1997, Codul de procedură penală a fost completat cu articolele 195³ - 195⁴, care prevedeau dreptul de a contesta în instanță legalitatea refuzului procurorului de a porni urmărirea penală. În anul 1998, CPP a mai fost completat cu articolele 78, 78¹, 78², 79, 79¹ și 79², care se refereau la procedura de examinare de către instanța de judecată a demersului de aplicare a arestului preventiv și la modul de contestare a hotărârii judecătorești”¹³⁸.

Iar în 1998, „Codul de procedură penală a fost completat cu capitolul XX¹, denumit „Controlul judiciar asupra procedurii prejudiciare”, care oferea posibilitatea de a contesta în instanța de judecată hotărârile și acțiunile organelor de urmărire penală și ale procurorului. Aceste contestații erau examinate de mai mulți judecători din cadrul instanței de judecată, care ulterior nu puteau judeca în fond cauzele penale.”¹³⁹

Ulterior, din moment ce Republica Moldova s-a declarat interesată de aderarea la Convenția Europeană a Drepturilor Omului¹⁴⁰, a fost necesar a armoniza legislația în domeniu, pentru a corespunde rigorilor acesteia. Republica Moldova a ratificat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, publicată la 30.12.1998 în *Tratate Internaționale*¹⁴¹, iar potrivit angajamentelor asumate, înaltele părți contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile persoanelor.

Reieșind nemijlocit din art. 5 par. 3 al Convenției, „Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c), trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii”¹⁴².

---

¹³⁷ Codul de procedură penală din 24.03.1961, Publicat: 24.04.1961 în B. Of. Nr. 010, Promulgat: 24.03.1961 [online] [accesat 21.09.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=96347&lang=ro#

¹³⁸ Macrinici, S., Gribincea, V., Guzun, I. *Reforma instituției judecătorului de instrucție în Republica Moldova* / Raport. Chișinău 2015, pag. 18 [online] [accesat 22.08.2023]. Disponibil: <https://crjm.org/wp-content/uploads/2015/01/CRJM-Raport-JI-28-01-2015.pdf>

¹³⁹ Macrinici, S., Gribincea, V., Guzun, I. *Reforma instituției judecătorului de instrucție în Republica Moldova*. Op.cit., pag. 18.

¹⁴⁰ Convenția Europeană a Drepturilor Omului. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_rou

¹⁴¹ Convenție nr. 342 din 04-11-1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Publicat: 30.12.1998 în *Tratate Internaționale* Nr. 1, art. 342 [online] [accesat 22.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115582&lang=ro

¹⁴² Convenția Europeană a Drepturilor Omului. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_rou

Astfel, în anul 2003, prin adoptarea unui nou Cod de Procedură Penală, în procesul penal autohton apare un nou subiect distinct, și anume judecătorul de instrucție, existând în fiecare judecătorie din Republica Moldova, cu excepția celor specializate și a celor care dispun de atribuții speciale. Scopul instituirii acestei instituții a fost, inclusiv, de a garanta o mai bună respectare a drepturilor și libertăților persoanei pe durata urmăririi penale.

Începând cu adoptarea unui nou Cod de procedură penală, s-a extins aria de control judiciar a urmăririi penale, prin intermediul reglementării legale a instituției judecătorului de instrucție ca organ judiciar separat cu atribuții proprii în desfășurarea procesului penal în faza de urmărire penală.

2) A doua etapă cuprinde anii 2012-2016. În această perioadă, a fost completată lista împuternicirilor judecătorului de instrucție în privința controlului judiciar al procedurii prejudiciare, fiind continuată concretizarea procedurii controlului judiciar preventiv și ulterior.

În ceea ce privește împuternicirile referitoare la aplicarea măsurilor de constrângere procesual-penale, legislatorul a admis aplicarea eliberării provizorii pe cauțiune și sub control judiciar în privința oricărei persoane, independent de gravitatea infracțiunii comise (art. 191 și 192 Cod de procedură penală). În această perioadă, au intervenit, de asemenea, anumite modificări și în procedura de autorizare a măsurilor speciale de investigații datorită adoptării noii Legi cu privire la activitatea specială de investigații.

Totodată, și controlul judiciar ulterior în privința acțiunilor, inacțiunilor și hotărârilor subiecților care efectuează urmărirea penală și activitatea specială de investigații a fost completat cu dreptul de a depune plângeri în anumite situații: refuzul de a începe urmărirea penală, încetarea urmăririi penale, reluarea urmăririi penale etc. (art. 313, alin. (6) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, redacția anului 2014).

3) În cea de-a treia etapă, care a început în anul 2016, continuă perfecționarea reglementărilor în materia controlului judiciar preventiv și ulterior. Cele mai multe modificări au fost operate în privința realizării controlului judiciar asupra măsurilor de constrângere procesual-penală.

În primul rând, a fost prevăzută posibilitatea amânării pentru un termen de 12 ore a înștiințării rudelor apropiate sau a altei persoane, la propunerea reținutului, despre reținerea persoanei, doar „în cazul în care există necesitatea prevenirii unui risc grav pentru viața, libertatea sau integritatea fizică a unei persoane, a asigurării secretului etapei începătoare a urmăririi penale, a prevenirii prejudicierii procedurilor penale, a prevenirii săvârșirii unei alte infracțiuni sau a protejării victimelor infracțiunilor, cu autorizarea motivată a judecătorului de instrucție”¹⁴³.

În al doilea rând, și-a pierdut forța art. 307 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, care permitea aplicarea măsurii de arest preventiv în privința bănuitului. Mai departe, a

---

¹⁴³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

fost liberalizată procedura de anulare a măsurii de arest preventiv și arest la domiciliu până la expirarea termenului pentru care au fost aplicate. Și, în fine, în anul 2018, în interesul persoanei urmărite penal, a fost concretizată procedura de ridicare provizorie a permisului de conducere.

Legiuitorul a continuat materializarea tendinței de consolidare a controlului judiciar ulterior. Astfel, începând cu anul 2016, la judecătorul de instrucție poate fi contestat refuzul organului de urmărire penală privind eliberarea persoanei reținute, cu încălcarea prevederilor art. 165 și 166 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, și a persoanei deținute în arest, cu încălcarea termenului stabilit. Din anul 2020 au fost precizate prevederile art. 313 alin. (3) cu privire la ordinea de depunere a plângerilor la judecătorul de instrucție în privința acțiunilor (inacțiunilor) organelor de urmărire penală și ale celor care efectuează activitatea specială de investigații¹⁴⁴.

Un aspect de noutate în ceea ce privește controlul judiciar asupra procedurilor prejudiciare rezultă nemijlocit din modificările aduse Codului de procedură penală prin Legea nr. 245 din 31.07.2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional)¹⁴⁵.

În acest context, potrivit modificărilor operate, „plângerea se examinează de către judecătorul de instrucție în termen de 30 de zile, fără prezența părților, cărora li se comunică data examinării plângerii. Judecătorul, printr-o încheiere motivată, poate dispune fixarea ședinței pentru prezentare la proces, cu citarea procurorului, a persoanei care a depus plângerea, precum și a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii. (...)”¹⁴⁶, anterior, „plângerea se examina de către judecătorul de instrucție în termen de 10 zile, cu participarea procurorului (...)”¹⁴⁷.

Similar, în sfera de cercetare reprezintă interes și modificările aduse Codului de procedură penală prin intermediul Legii nr. 286 din 05.10.2013, pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații)¹⁴⁸. Un aspect nou rezultă din faptul că, deși anterior anumite măsuri speciale de investigații puteau fi realizate doar cu autorizarea judecătorului de instrucție, în prezent, legiuitorul a permis derogări de la această regulă, fiind posibil a realiza asemenea măsuri în temeiul ordonanței motivate a procurorului. În context, potrivit art. 134 alin. (1) pct. 1) Cod de procedură penală, „în cadrul urmăririi penale pot fi efectuate următoarele măsuri

---

¹⁴⁴ Верещагина, А. В., Куманькова, Д. А. Эволюция института судебного контроля за досудебным производством в Республике Молдова. *Op.cit.*, с. 149-157

¹⁴⁵ Legea nr. 245 din 31-07-2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional). [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138674&lang=ro

¹⁴⁶ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

¹⁴⁷ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

¹⁴⁸ Legea nr. 286 din 05.10.2013, pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații), publicată la 28.11.2023, în Monitorul Oficial nr. 452 – 452 art. 772. [online] [accesat 20.09.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140184&lang=ro

speciale de investigații, cu autorizarea judecătorului de instrucție: a) cercetarea domiciliului, utilizarea și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură fotografierea sau supravegherea și înregistrarea audio și video; b) supravegherea tehnică; c) interceptarea și înregistrarea comunicărilor și/sau a imaginilor; d) reținerea, cercetarea, predarea sau ridicarea trimerilor poștale; e) monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și/sau accesul la informațiile financiare; f) colectarea de informații de la furnizorii de servicii de comunicații electronice; g) accesarea, interceptarea și înregistrarea datelor informatice”¹⁴⁹.

Iar conform art. 135 alin. (6) Cod de procedură penală, „Măsurile speciale de investigații prevăzute la art. 134 alin. (1) pct. 1) pot fi autorizate, ca excepție, prin ordonanța motivată a procurorului, (...) în cazurile infracțiunilor flagrante și în cazurile ce nu suferă amânare, atunci când încheierea judecătorului nu poate fi obținută fără existența unui risc esențial de întârziere, care poate duce la pierderea informațiilor probatorii sau poate pune în pericol iminent viața, sănătatea sau securitatea persoanelor. În termen de 24 de ore de la autorizare, procurorul înaintează judecătorului de instrucție un demers privind controlul legalității dispunerii și autorizării efectuării măsurii speciale de investigații, prezentându-i ordonanța de autorizare a efectuării măsurii, precum și toate materialele ce confirmă necesitatea efectuării neîntârziată a măsurii speciale de investigații. Dacă sunt temeiuri suficiente, judecătorul de instrucție, prin încheiere motivată, confirmă, imediat sau în termen de cel mult 24 de ore, legalitatea autorizării efectuării măsurii respective. În cazul în care constată lipsa temeiurilor suficiente pentru autorizarea efectuării măsurii speciale de investigații, judecătorul de instrucție respinge, prin încheiere motivată, demersul procurorului, declară nulă ordonanța prin care s-a autorizat efectuarea măsurii, precum și rezultatele efectuării acesteia”¹⁵⁰.

Considerăm că prevederea art. 135 alin. (6) CPP RM aduce riscuri în exercitarea abuzivă a drepturilor și libertăților persoanei, or, dreptul procurorului de a efectua măsuri speciale de investigație, care se realizau doar cu autorizarea judecătorului de instrucție, reprezintă o ingerință și o încălcare a standardelor internaționale, precum și o diminuare a rolului judecătorului în efectuarea controlului judiciar asupra procedurii prejudiciare.

Subsecvent celor relatate, un alt aspect important de reliefat îl reprezintă consemnarea măsurilor speciale de investigații, astfel că „judecătorul de instrucție poate dispune, la demersul procurorului, prin încheiere motivată, folosirea rezultatelor obținute în urma efectuării unei măsuri speciale de investigații dintr-o cauză penală într-o altă cauză penală sau contravențională”¹⁵¹.

---

¹⁴⁹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro

¹⁵⁰ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

¹⁵¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

Este esențial a menționa că în RM există reglementări legale atât cu privire la controlul judiciar, cât și cu privire la controlul procurorului. În acest sens, evidențiem unele aspecte ale controlului efectuat de către procuror, și anume, potrivit art. 298 CPP, procurorul examinează plângerile împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații. Subiecții care pot înainta plângeri sunt: bănuitul, învinuitul, reprezentantul lor legal, partea vătămată, partea civilă și partea civilmente responsabilă și reprezentanții acestora, precum și alte persoane ale căror drepturi și interese legitime au fost lezate de aceste organe.

Totodată, aceleași persoane enumerate *supra*, conform art. 299¹ CPP RM, pot depune plângerii și împotriva „acțiunilor, inacțiunilor și actelor efectuate sau dispuse de procurorul care conduce urmărirea penală sau exercită nemijlocit urmărirea penală ori împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor care au fost efectuate sau dispuse în baza dispozițiilor date de procurorul respectiv”¹⁵².

Ulterior modificării operate la CPP¹⁵³, legiuitorul a reglementat expres că „plângerea se adresează, în termen de 15 zile, procurorului care conduce urmărirea penală și se depune fie direct la acesta, fie la organul de urmărire penală”¹⁵⁴.

Această modificare a fost necesară, în contextul în care „din analiza coroborată a prevederilor art. 298 și 299¹ din Codul de procedură penală rezultă că legiuitorul a prevăzut limite temporale exprese, în decursul cărora pot fi contestate actele sau acțiunile procurorului responsabil de conducerea sau exercitarea urmăririi penale, pe când în situația contestării actelor organului de urmărire penală sau a organului special de investigații, aceste termene lipsesc”¹⁵⁵.

În aceeași ordine de idei, instituirea termenelor procesuale opozabile procurorului sau părților în proces pentru realizarea și valorificarea drepturilor sale, oferite de legiuitor, privind contestarea actelor și acțiunilor ilegale, dispuse în cadrul unui proces penal de către subiecții oficiali (procuror, ofițer de urmărire penală ș.a.), urmează obligatoriu să fie aplicabile uniformizat în practică și în situația contestării actelor și a acțiunilor organului de urmărire penală sau a organului special de investigații.

---

¹⁵² Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

¹⁵³ Legea cu privire la modificarea unor acte normative (Codul de procedură penală și a Codului Contravențional). [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138674&lang=ro

¹⁵⁴ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

¹⁵⁵ Notă informativă la proiectul de Lege cu privire la modificarea unor acte normative (Codul de procedură penală și a Codului Contravențional), pag. 37. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138674&lang=ro

S-a menționat corect că „termenul procedural este o modalitate de ordonare a realizării acțiunilor procesuale, de asigurare a celerității îmfăptuirii actului de justiție și de fortificare a securității raporturilor juridice”¹⁵⁶.

Prin urmare, începând cu adoptarea, în anul 2003, a unui nou Cod de procedură penală, acesta a suportat multiple modificări și, deși instituția controlului judiciar al procedurilor prejudiciare este o instituție relativ nouă, aceasta are un impact semnificativ în respectarea drepturilor și libertăților persoanei în procesul penal.

2.2. Noțiunea și importanța controlului judiciar în procesul penal

Persoana umană și libertățile ei reprezintă valoarea supremă, motiv pentru care recunoașterea și respectarea drepturilor și libertăților omului ca obligație a statului este prevăzută și în Constituție¹⁵⁷.

Drepturile și libertățile omului și ale cetățeanului sunt inviolabile și inseparabile de acesta. Statul nu trebuie să încalce prin acțiunile sale drepturile și libertățile garantate, fiind obligat să creeze condiții pentru realizarea și apărarea lor. Unul dintre mijloacele eficiente de apărare a drepturilor și libertăților omului și ale cetățeanului îl reprezintă controlul judiciar.

Apărarea libertății persoanei este una din funcțiile de bază a puterii judiciare. La rândul său, indiciul independenței puterii judecătorești îl reprezintă capacitatea de a institui o securitate reală a libertății cetățenilor, de a garanta o protecție judiciară eficientă a drepturilor și libertăților persoanei de la orice atentate¹⁵⁸.

Orice sistem de justiție penală îndeplinește două sarcini. El asigură autorităților justiției penale – fie poliției, procuraturii sau judiciarului – atribuțiile necesare pentru a efectua urmărirea penală și pentru a pedepsi infracțiunile, în acest sens, garantând încurajarea adecvată a dreptului și ordinii. Principiul supremației legii (în termeni continentali, *statul de drept*) cere ca executarea legii și menținerea ordinii să fie nu doar efectivă și eficientă, dar și justă și legitimă. În cadrul sistemului trebuie să mai existe garanții care ar asigura că restricția drepturilor fundamentale ale individului, necesare pentru a efectua urmărirea penală a făptuitorului în mod eficient, este strict limitată și supusă unui control efectiv. Sistemul justiției penale, prin urmare, trebuie să asigure nu doar atribuțiile cerute de lege, dar și protecția indivizilor împotriva limitării inutile sau neproporționate a drepturilor și libertăților omului.

---

¹⁵⁶ Notă informativă la proiectul de Lege cu privire la modificarea unor acte normative (Codul de procedură penală și a Codului Contravențional), pag. 37. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138674&lang=ro

¹⁵⁷ Constituția Republicii Moldova / Legea RM din 29 iulie 1994. În: MO al RM, 1994, nr.1. În vigoare din 27 august 1994, art. 15.

¹⁵⁸ Устимов, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. Дисс. канд. юрид. наук. Саранск, 1999, с. 36.

Există un echilibru subtil între controlul crimelor și procesul echitabil, care este menținut de sistemul legitim și just al legii penale și al celei de procedură penală¹⁵⁹.

Forma de bază a activității judecătorești în procesul penal o reprezintă examinarea cauzelor în instanța de fond. Însă, prin aceasta, nu se epuizează nici pe departe funcțiile instanței de judecată. Or, legislația mai pune în sarcina lor și o funcție specifică – de aplicare și restabilire a dreptului în cadrul controlului judiciar. Această varietate a activității judecătorești, la rândul ei, este diversificată.

În literatura de specialitate, și la momentul de față, se poartă discuții în privința caracterului controlului judiciar, a locului, rolului și limitelor acestuia în cadrul procesului penal. În viziunea unor autori, controlul judiciar este o varietate de sine stătătoare a activității judecătorești, o funcție judiciară specifică, ce deține un caracter secundar în raport cu justiția penală. Scopul controlului judiciar nu este axat pe soluționarea cauzei penale în fond, referindu-se doar la posibilitatea de a asigura condițiile soluționării legale a anumitor litigii de ordin penal. Alți specialiști în domeniu susțin că acest control judiciar în cadrul procesului penal este o formă de înfăptuire a justiției, fiind prezentate următoarele argumente: 1) este efectuat de către instanța de judecată; 2) se desfășoară în ordinea procesuală prevăzută de normele legii procesual-penale; 3) se finalizează cu emiterea unei hotărâri judecătorești, obligatorii pentru executare; 4) soluționează litigiul de drept în privința legalității și temeiniciei acțiunilor sau hotărârilor subiecților supuși controlului (ca, de exemplu, cu privire la posibilitatea îngerării drepturilor constituționale și libertăților cetățenilor)¹⁶⁰.

Înfăptuirea justiției de către judecătorul de instrucție reprezintă o sarcină grea și complexă, activitatea acestora aflându-se permanent în vizorul publicului, fapt care solicită o perfecționare continuă, pentru a îmbunătăți imaginea justiției în societate.

Instituția judecătorului de instrucție este o instituție procesuală relativ nouă, care are scopul să elimine excesele din partea organelor de urmărire penală și ale organelor care exercită activitatea specială de investigații, reprezentând un remediu procesual, menit să respecte exigențele de legalitate, celeritate și echitate ale procesului penal¹⁶¹. Această instituție a apărut în urma extinderii competenței materiale a controlului judecătoresc asupra urmăririi penale, pornind de la controlul legalității unor acte de urmărire aparte¹⁶².

Definirea noțiunii de „control judiciar” urmează a fi începută cu clarificarea esenței termenului de „control”. Controlul este definit ca o „verificare, analiză, făcută într-un domeniu, pentru a constata cum se prezintă situația, cum se desfășoară o activitate”¹⁶³.

---

¹⁵⁹ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 593-594.

¹⁶⁰ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*. Op.cit., с. 6.

¹⁶¹ Poalelungi, M., Airapetean, A., Cobzac, E. ș.a. *Modele de acte judecătorești în procesul penal pentru judecătorii de instrucție*. Op.cit., p. 3.

¹⁶² Dolea I., Roman D., Sedlețchi Iu., Vizdoagă T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit, p. 596.

¹⁶³ Oprea I., Pamfil C. –G., Radu R., Zăstroiu V. *Noul Dicționar universal al limbii române*. / Ediția a doua. București: Litera Internațional, 2006, p. 294.

În literatura de specialitate, noțiunea de „control judiciar” este determinată în dependență de esența justiției și a formelor existente ale controlului judecătoresc. Autoarea L. N. Maslenikova, de exemplu, formulează următoarea părere: „Controlul judiciar reprezintă una din formele de realizare a puterii judiciare, care asigură respectarea legilor și, în fine, ordinea corespunzătoare în cadrul societății. Controlul judiciar are sarcina să prevină și să descopere încălcările în domeniul aplicării legii”¹⁶⁴.

În opinia lui V. N. Kașepov, „controlul judiciar în procesul penal este o varietate specifică a activității procesual-penale adiacentă justiției. Ea este realizată, efectuată de către judecător de unul singur, sub forma verificării legalității și temeiniciei acțiunilor și hotărârilor persoanelor cu funcție de răspundere din organele de urmărire penală, care îngrădesc drepturile și libertățile cetățenilor”¹⁶⁵.

Cercetătorul O. G. Șilo este de părerea că, în calitatea sa de formă de protecție juridico-statală, controlul judiciar se realizează în modalități caracteristice, în exclusivitate, puterii judecătorești. În procesul penal, ele au propriile particularități, deoarece jurisdicția instanței de judecată se răsfrânge atât asupra etapelor judiciare, cât și asupra celor extrajudiciare. Formele de realizare a protecției și apărării judecătorești sunt următoarele: justiția; controlul judiciar asupra acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală, ale procurorului; soluționarea chestiunilor privind oportunitatea îngrădirii drepturilor constituționale ale participanților la procesul penal fie prin efectuarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigații, fie prin aplicarea măsurii preventive sub formă de arest¹⁶⁶.

Argumentul de bază al adepților poziției, conform căreia controlul judiciar reprezintă o formă specifică de realizare a justiției¹⁶⁷, constă în faptul că acesta, ca și justiția în totalitate, se caracterizează prin prezența unui litigiu al părților oponente, care este soluționat în ședința de judecată, cu participarea lor, în condiții de contradictorialitate¹⁶⁸.

Potrivit unor autori, „controlul judecătoresc reprezintă un pas spre realizarea principiului contradictorialității la etapa prejudiciară și, respectiv, o garanție în asigurarea protecției drepturilor persoanei în procesul penal. Implementarea instituției controlului judiciar în dreptul procesului

---

¹⁶⁴ Масленникова, Л. Н. *Судебный контроль за законностью процессуальной деятельности органов дознания и предварительного следствия*. Москва, 1994, с. 6.

¹⁶⁵ Кащепов, В. Н. Институт судебной защиты прав и свобод граждан и средства ее реализации. В: *Государство и Право*, № 2/1998, с. 70.

¹⁶⁶ Шило, О. Г. Завдання й функції суду в кримінальному судочинстві України. В: *Проблеми законності: республіканський міжвідомчий збірник*. Вип. 94., 2008, с. 154.

¹⁶⁷ Ковтун, Н. Н. *Судебный контроль в уголовном судопроизводствн России*. Дисс. докт. юрид. наук. Нижний-Новгород: Нижегородская Академия МВД РФ, 2002, с. 8-10.

¹⁶⁸ Мирза, Л. С. Соотношение правосудия и судебного контроля. В: *Статьи аспирантов и стажеров Института Государства и Права Российской Академии Наук*. /Отв.ред. Шульженко Ю. Л. Москва: ИГП РАН, 2004, с. 159.

penal ar stimula, fără îndoială, creșterea calității urmăririi penale și evidențierea la momentul oportun a erorilor de urmărire penală”¹⁶⁹.

Controlul judiciar în procesul penal reprezintă „activitatea reglementată de legea procesual-penală a instanței de judecată în privința verificării preliminare sau ulterioare a legalității și temeiniciei acțiunilor (inacțiunilor) și (sau) hotărârilor organelor și persoanelor cu funcție de răspundere, care efectuează procesul penal, direcționate spre soluționarea litigiului juridic privind respectarea drepturilor și a intereselor legitime ale participanților la proces și ale altor persoane, cu scopul de a apăra aceste drepturi și libertăți, finalizată cu adoptarea unei hotărâri obligatorii”¹⁷⁰.

Împuternicirile instanței de judecată în materia controlului judiciar al procedurii prejudiciare în ceea ce privește examinarea conflictelor juridice sociale se referă la: a) „îngrădirea drepturilor persoanelor, care sunt prevăzute expres în Constituție; b) încălcarea drepturilor participanților la procesul penal, legate de dreptul lor la apărare; c) contestarea (atacarea) acțiunilor ilegale din cadrul aplicării măsurilor de constrângere procesual-penală și a celor privind efectuarea acțiunilor de urmărire penală; d) adresarea plângerilor împotriva ordonanțelor privind refuzul de a satisface cererile și demersurile înaintate”¹⁷¹.

Contestarea „încălcărilor de ordin tactic, care nu afectează dreptul participanților la proces la apărare, este capabilă să împiedice semnificativ accesul la justiție al participanților la proces, să creeze confuzii, generând intervenții nejustificate ale instanței de judecată în activitatea de urmărire penală. Anume din acest considerent, contestarea nu a tuturor acțiunilor organului de urmărire penală și ale procurorului, dar numai a celor care sunt legate nemijlocit de încălcarea drepturilor constituționale în cadrul urmăririi penale poate fi recunoscută în calitate de obiect al controlului judiciar al procedurii prejudiciare”¹⁷².

Conținutul art. 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului stabilește că „orice persoană ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de Convenție au fost încălcate are dreptul să se adreseze efectiv unei instituții naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale”¹⁷³.

Autorizarea judecătorului de instrucție pentru exercitarea unei acțiuni procesuale constituie, prin sine, o formă de control judiciar în cazul necesității organului de urmărire penală sau a organului care exercită activitate specială de investigații de a efectua o activitate care atrage

---

¹⁶⁹ Roșca, I. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare – garanție în realizarea principiului contradictorialității. În: *Revista Națională de Drept*, nr. 5, mai 2008, p. 65; Назаров А. Д. *Влияние следственных ошибок на ошибки суда*. СПб: Юридический Центр Пресс, 2003, с. 204.

¹⁷⁰ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*. *Op.cit.*, с. 6.

¹⁷¹ Сбоев, А. С. Объект судебного контроля в досудебном судопроизводстве. *Op.cit.*, с. 100.

¹⁷² Гуськова, А. П. К вопросу об уголовно-процессуальной формы и ее значение в реализации демократических начал российского судопроизводства. В: *Ученые записки: Сборник научных трудов Института Государства и Права*. Выпуск 3. Тюмень: Изд-во Тюменского Государственного Университета, 2002, с. 8.

¹⁷³ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*, *Op.cit.*, pag. 7.

implicarea organului statal în viața privată a persoanei : domiciliu, corespondență, adică în cazul în care prin acțiunea procesuală respectivă vor fi afectate niște drepturi sau libertăți fundamentale ale persoanei¹⁷⁴.

În opinia mării majorități a cercetătorilor interesați de controlul judiciar al procedurii prejudiciare, activitatea instanței de judecată în acest domeniu are caracter ocrotitor. Astfel, autorul A. N. Ryjih susține următoarele : „În cadrul etapelor prejudiciare ale procesului penal, instanța de judecată nu materializează funcția de realizare a justiției sau de control, activitatea ei fiind semifuncțională. Or, judecată înfăptuiește doar o singură funcție – cea de ocrotire”¹⁷⁵.

În altă lucrare se menționează : „Controlul judiciar în privința acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală reprezintă una din modalitățile de bază de apărare a drepturilor persoanei, de consolidare a legalității și a ordinii de drept”¹⁷⁶.

Cercetătorul N.A. Kolokolov propune următoarea definiție: „Controlul judiciar al etapelor prejudiciare ale procesului penal este o varietate specifică și independentă a instanței de judecată, realizată în cadrul procesului penal, axată pe asigurarea drepturilor, libertăților cetățeanului, precum și pe apărarea și restabilirea lor imediată, în cazurile în care anumite persoane consideră fie că drepturile lor au fost încălcate de către organele de urmărire penală sau de procuror, fie că interesele lor legitime au fost ignorate”¹⁷⁷.

În opinia lui A. Babenko și V. Yablokov, „importanța controlului judiciar pentru procesul penal, la general, și pentru faza de urmărire penală, în special, se regăsește în exercitarea unei influențe nemijlocite asupra asigurării legalității hotărârilor și acțiunilor organelor de urmărire penală. Scopul de bază al acestuia presupune apărarea drepturilor constituționale și a libertății cetățenilor în domeniul procesului penal și, de asemenea, asigurarea realizării eficiente a activității prejudiciare în cadrul cauzelor penale”¹⁷⁸. În principiu, aceeași opinie este susținută și de autorii N. G. Muratova și M. A. Podolski¹⁷⁹.

Controlul judiciar al procedurii prejudiciare, în viziunea cercetătoarei O. Izotova, reprezintă „o manifestare a puterii judecătorești, care constă în efectuarea de către instanța de judecată a unui sistem de măsuri de verificare cu caracter preventiv și de restabilire a dreptului. Scopul acestor

---

¹⁷⁴ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. In: *Revista Națională de Drept*. 2020, nr. 7-9(237-239), p. 125. [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/116879#.

¹⁷⁵ Рыжих, А. Н. *Полномочия суда на досудебных стадиях уголовного процесса*. Дисс.канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2006, с. 6.

¹⁷⁶ Зайцева, Е. А., Костерина, Н. В. *Полномочия суда на стадии предварительного расследования*. Волгоград, 2007, с. 18-19.

¹⁷⁷ Колоколов, Н. А. *Методика проведения основных судебно-контрольных действий в стадии предварительного расследования*. Москва, 2004, с. 11.

¹⁷⁸ Бабенко, А., Яблоков, В. Судебный контроль за предварительным расследованием необходимо расширить. В: *Российская Юстиция*, №6, 2000, с. 23.

¹⁷⁹ Муратова, Н. Г., Подольский, М. А. *Судебные решения в досудебном производстве по уголовным делам*. Казань, 2007, с. 41.

măsurile este de a asigura legalitatea și temeinicia hotărârilor și acțiunilor organelor de urmărire penală, a procurorului, care îngrădesc drepturile și libertățile persoanei”¹⁸⁰.

Conform opiniei expuse de N. Lopatkina, „controlul judiciar al activității prejudiciare reprezintă o funcție specifică a instanței de judecată, ghidată spre neadmiterea îngrădirii ilegale a drepturilor constituționale ale cetățenilor pe durata efectuării cercetărilor de către organele de urmărire penală; având un caracter asiguratoriu”¹⁸¹.

Autorii Iu. Belozеров și Gh. Marfițin menționează că realizarea funcției de control de către judecător presupune nu doar corectarea erorilor, admise de către organele de urmărire penală, dar și acțiuni privind prevenirea lor pe viitor¹⁸².

În viziunea Plenului Curții Supreme de Justiție, „...controlul judiciar al procedurii de urmărire penală constă în verificarea de către o instanță independentă și imparțială, sesizată în modul prevăzut de lege, a acțiunilor organului de urmărire penală și ale organului care efectuează activitate specială de investigație, în scopul depistării și înlăturării încălcărilor drepturilor omului încă la faza de urmărire penală și al asigurării respectării drepturilor și libertăților și a intereselor legitime ale participanților la proces și ale altor persoane”¹⁸³.

Funcția de control a instanței de judecată, tradițional, se realizează în etapele judiciare ale procesului penal și se încheie prin evidențierea și înlăturarea încălcărilor de lege admise în cadrul urmăririi, controlul plângerilor însă vizează și acțiunile și hotărârile organelor și persoanelor cu funcții de răspundere, care înfăptuiesc urmărirea penală¹⁸⁴. În opinia autoarei E. Reabțeva, instanța de judecată, spre deosebire de procuror și conducătorul organului de urmărire penală, nu este legată de anumite interese departamentale și nu poartă răspundere pentru descoperirea infracțiunilor¹⁸⁵.

În timp, propunerea privind instituirea controlului judiciar a fost percepută ambiguu, întâlnind oponenți în rândul cercetătorilor și al practicienilor. Aceștia, în argumentarea poziției lor, menționau următoarele:

1) instanța de judecată, în procesul efectuării controlului, nu poate evita aprecierea probelor, fiind predeterminată soluția finală, iar în caz de acceptare a plângerii (recursului), instanța ar deveni preconcepută;

---

¹⁸⁰ Изотова, О. В. *Проблемы судебного контроля при возбуждении и предварительном расследовании уголовных дел*. Автореф. дисс.канд.юрид. наук. Москва, 1996, с. 11-12.

¹⁸¹ Лопаткина, Н. А. *Институт судебного контроля на досудебных стадиях уголовного процесса России*. Автореф. дисс.канд.юрид. наук. Краснодар, 2002, с. 14.

¹⁸² Белозеров, Ю. Н., Марфицин, Г. П. *Обеспечение прав и законных интересов личности в стадии возбуждения уголовного дела*. Учебное пособие. Москва, 1994, с. 154.

¹⁸³ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*. Op.cit., pag. 7.

¹⁸⁴ Dolea I., Roman D., Sedlețchi Iu., Vizdoagă T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 597; Фоков, А. Судебный контроль в проекте УПК РФ. В: *Российская Юстиция*, №9/2000, с. 44.

¹⁸⁵ Рябцева, Е. В. *Судебное санкционирование в уголовном процессе России*. Москва: Изд. Юрлитинформ, 2010, с. 25.

2) pe durata examinării plângerilor (recursurilor), va fi inevitabilă suspendarea examinării cauzei, fapt care ar extinde termenul de urmărire penală;

3) ar exista riscul divulgării informațiilor din materialele cauzei penale, fapt care ar împiedica stabilirea adevărului¹⁸⁶;

4) această măsură ar împiedica neutralizarea rapidă și promptă a infractorilor periculoși¹⁸⁷.

În ceea ce ne privește, ne exprimăm dezacordul cu aceste argumente, din următoarele considerente: hotărârile judecătorești pe marginea controlului efectuat reprezintă rezultatul ședinței de judecată, desfășurate într-o anumită formă procesuală, cu asigurarea drepturilor persoanelor participante la acțiunea verificată. Avantajul controlului judiciar asupra procedurii prejudiciare constă în faptul că statutul judecătorului și al instanței de judecată, funcțiile lor, nu sunt legate de calitatea urmăririi penale. Procedura judiciară însoțită de elemente de contradictorialitate presupune o apărare cu mult mai eficientă a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului¹⁸⁸. Or, contradictorialitatea este o stare calitativă a însuși procesului penal, care este astfel organizat, încât să fie create pentru părți posibilitatea de a-și manifesta toate calitățile, a prezenta date factice de care dispun, pentru a convinge instanța de corectitudinea anume a poziției sale. Contradictorialitatea reprezintă metoda de descoperire a adevărului în cauzele penale, care constă în competiția și rivalitatea părților, controlată și completată prin participarea instanței de judecată la examinarea cauzelor penale¹⁸⁹.

În virtutea poziției pe care o susținem, ni se pare corectă opinia autorului I. Petruhin, care consideră că „este lipsită de sens existența, în faza de urmărire penală, a unei duble bariere pentru a evita erorile și abuzurile. În situația unui control judiciar pus bine la punct, controlul din partea organelor procuraturii este de prisos. Nu este necesar ca unele și aceleași funcții să fie îndeplinite de diferite organe”¹⁹⁰.

Or, procurorul și judecătorul de instrucție realizează funcția controlului independent unul de altul, fiecare acționând în limitele împuternicirilor acordate de lege, susține doctrina¹⁹¹. Însă separarea funcțiilor la etapa prejudiciată reprezintă o garanție a realizării „egalității armelor”.

---

¹⁸⁶ Куцова, Э. Ф. *Уголовно-процессуальные гарантии прав и законных интересов личности*. Автореф. дисс. докт. юрид. наук. Москва, 1986, с. 39; Митрохин, Н. П. *Законность и демократия предварительного следствия*. Минск, 1979, с. 62.

¹⁸⁷ Еникеев, З. Д. Спорные вопросы компетенции прокурора по санкционированию арестов. В: *Компетенция Прокуратуры СССР*. / Под редакцией А. Ф. Козлова. Свердловск, 1982, с. 82.

¹⁸⁸ Устимов, М. А. *Судебный контроль на стадии предварительного расследования*. Дисс. канд. юрид. наук. Саранск, 1999, с. 41.

¹⁸⁹ Rusu, L. *Principiul contradictorialității în procesul penal – reglementări naționale și de drept comparat*. Autoref. tezei de doctor în drept. Chișinău, 2016, p. 20-21.

¹⁹⁰ Петрухин, И. Прокурорский надзор и судебный контроль за следствием. В: *Российская Юстиция*, № 9/1998, с. 12.

¹⁹¹ Roșca, I. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare – garanție în realizarea principiului contradictorialității. În: *Revista Națională de Drept*, nr. 5, mai 2008, p. 66; Колоколов, Н. А. Судебный контроль в стадии предварительного расследования. Москва: Юнити, 2004, с. 43

Controlul judiciar este preferabil oricărei alte forme de control, exercitat la etapa prejudiciată, contribuind la realizarea principiului contradictorialității. Considerentele, în acest sens, sunt următoarele: 1) judecătorul nu este responsabil formal nici pentru indicii calitativi, nici pentru cei cantitativi ai urmăririi penale, dar este cointerestat în înlăturarea încălcărilor depistate la această etapă; or, legalitatea reprezintă fundamentul activității sale; 2) judecătorul dispune de un statut separat, fiind unicul subiect împuternicit prin dispozițiile constituționale cu îmfăptuirea justiției; 3) nu poate fi ignorat nici specificul procedurii judiciare față de oricare altă formă de activitate a organelor de stat, procedura judiciară fiind ghidată de o reglementare legislativă strictă, ceea ce constituie o garanție¹⁹².

Controlul judiciar poate fi clasificat în baza mai multor criterii. Astfel, în dependență de obiect, deosebim : 1) control judiciar asupra acțiunilor (inacțiunilor) și hotărârilor organelor de urmărire penală; 2) control judiciar asupra hotărârilor instanțelor de judecată inferioare.

După scopul urmărit, controlul judiciar poate fi : 1) control preventiv (preliminar), ce are drept scop prevenirea încălcării drepturilor și libertăților constituționale; 2) control ulterior, care vizează restabilirea drepturilor încălcate și înlăturarea abaterilor admise.

În dependență de rolul acestuia în cadrul procesului penal, controlul judiciar poate fi : 1) curent (urgent, extraordinar), ce se efectuează la o anumită etapă a procesului penal, și 2) final (ordinar), realizat în cadrul etapelor ulterioare ale procesului penal.

După gradul de obligativitate, controlul judiciar se împarte în: 1) control judiciar obligatoriu, efectuat în virtutea prevederilor legii (fără el, nu pot fi efectuate acțiuni procesuale, acesta oferind forță juridică hotărârilor procesuale, acțiunilor procesuale și rezultatelor lor); 2) control discreționar, realizat la inițiativa persoanelor cointerestate, care consideră că le-au fost încălcate drepturile și libertățile¹⁹³.

Cercetătorul N. Kovtun, diferențiind formele de realizare a controlului judiciar în procesul penal, în dependență de obiect și de criteriul funcțional, propune divizarea controlului în următoarele trei grupe:

- 1) controlul judiciar curent asupra acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală și controlul judiciar final în privința derulării și rezultatelor finalizării urmăririi penale;
- 2) controlul judiciar preventiv și cel realizat în vederea restabilirii drepturilor;
- 3) controlul judiciar statutar și dispozitiv¹⁹⁴.

---

¹⁹² Roșca, I. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare – garanție în realizarea principiului contradictorialității. *Op.cit.*, p. 66; Химичева, П. *Досудебное производство по уголовным делам: Концепция совершенствования уголовно-процессуальной деятельности*. Москва: Экзамен, 2003, с. 302.

¹⁹³ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*. *Op.cit.*, с. 6-7.

¹⁹⁴ Ковтун, Н. Н. *Судебный контроль в уголовном судопроизводстве России*. Нижний-Новгород, 2002, с. 27-28.

Autoarea V. Lazareva vine, la rândul său, cu următoarea clasificare a formelor de control judiciar:

- 1) controlul judiciar efectuat în vederea prevenirii îngrădirii drepturilor cetățenilor;
- 2) controlul judiciar axat pe restabilirea drepturilor încălcate¹⁹⁵.

Autorul A. Sboev propune și el o clasificare a formelor de control judiciar al procedurii prejudiciare: 1) Controlul judiciar imperative, care reprezintă o modalitate de prevenire a îngrădirii nejustificate a drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei. El se realizează în virtutea unei prevederi exprese și imperative a legii. Ori, de exemplu, acesta intervine doar în cazurile în care există un demers motivat din partea organelor de urmărire penală privind necesitatea efectuării anumitor acțiuni de urmărire penală, fiind solicitată autorizarea efectuării lor; 2) Controlul judiciar dispozitiv, care constă în examinarea de către judecător a plângerilor participanților la proces împotriva acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală și ale procurorului, care încalcă sau îngrădesc drepturile și libertățile lor în cadrul urmăririi penale. Această formă de control este dependentă de exprimarea de voință a părților, care au interesul de a rezolva un anumit conflict (litigiu) în fața instanței de judecată; 3) Controlul judiciar preventiv (premergător, anterior), care are drept scop prevenirea încălcărilor din partea organelor de urmărire penală, în caz de inițiere a procedurii de aplicare a măsurilor de constrângere procesual-penală, a efectuării acțiunilor de urmărire penală, fiind realizat doar în temeiul demersurilor parvenite din partea organelor de urmărire penală; 4) Controlul judiciar ulterior (unii autori îl numesc *control indirect*), el având ca scop înlăturarea consecințelor încălcării drepturilor și libertăților participanților la proces, admise de către organele de urmărire penală la faza inițială a procesului penal, realizându-se fie în baza plângerii, fie în temeiul ordonanței procurorului¹⁹⁶.

Potrivit art. 6 pct. 24 din Codul de procedură penală, „judecătorul de instrucție este abilitat cu unele atribuții proprii urmăririi penale, precum și de control judiciar asupra acțiunilor procesuale efectuate în cadrul urmăririi penale”¹⁹⁷.

Reieșind din coroborarea prevederilor art. 6 pct. 24), art. 41 și art. 300 Cod de procedură penală, rezultă cu certitudine că anume judecătorului de instrucție îi revine competența de realizare a controlului judiciar.

Din definiția data judecătorului de instrucție, se disting două domenii de activitate:

- „controlul judiciar asupra acțiunilor și măsurilor procesuale realizate în cadrul urmăririi penale;

---

¹⁹⁵ Lazareva, V. *Teoria și practica judecătorească în procesul penal*. Samara, 2000, s. 75.

¹⁹⁶ Сбоев, А. С. Объект судебного контроля в досудебном судопроизводстве. *Op cit.*, s. 101-102.

¹⁹⁷ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

- realizarea unor atribuții ale organului de urmărire penală în cazurile expres prevăzute de lege”¹⁹⁸.

În conformitate cu art. 41 din CPP RM, „judecătorul de instrucție asigură controlul judecătoresc în cursul urmăririi penale prin: dispunerea, înlocuirea, încetarea sau revocarea arestării preventive și a arestării la domiciliu; dispunerea liberării provizorii a persoanei reținute sau arestate, revocarea ei, ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport; autorizarea efectuării percheziției, a examinării corporale, a punerii sub sechestru a bunurilor, a ridicării de obiecte ce conțin secret de stat, comercial, bancar, a exhumării cadavrului; dispunerea internării persoanei în instituție medicală; autorizarea interceptării comunicărilor, a reținerii, a cercetării, a predării, a percheziționării sau a ridicării trimiterilor poștale, a înregistrării de imagini; audierea martorilor în condițiile art. 109, 110 și 110¹; examinarea cererilor privind accelerarea urmăririi penale; autorizarea, la demersul procurorului, a efectuării măsurilor speciale de investigații, date prin lege în competența sa; examinarea contestațiilor depuse de către părțile în proces privind acțiunile procurorului ierarhic superior; examinarea excluderii din hotărâre a unor capete de învinuire, dacă persoana condamnată a fost extrădată; autorizarea finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului, în condițiile art. 291¹; efectuarea altor acțiuni procesuale”¹⁹⁹.

Într-o decizie a sa, Curtea Constituțională a reținut că articolul 41 din Codul de procedură penală prevede competența judecătorului de instrucție în cadrul controlului judecătoresc în cursul urmăririi penale. Astfel, prin chiar conținutul său, norma în discuție își limitează acțiunea doar în privința controlului judecătoresc pe parcursul urmăririi penale, fiind, cu alte cuvinte, o excepție de la regula generală. Curtea precizează că, „atunci când o normă instituie o excepție de la regulă, această excepție nu poate fi extinsă și la alte situații, pe care acea normă juridică nu le prevede. Acest fapt rezultă din sensul excepției, care implică caracterul ei de strictă interpretare și aplicare”²⁰⁰.

Din conținutul art. 300 CPP RM rezultă, de asemenea, că, în cadrul controlului judiciar al procedurii prejudciare, judecătorul de instrucție examinează:

- „demersurile procurorului privind autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală, a măsurilor speciale de investigații și de aplicare a măsurilor procesuale de constrângere, care limitează drepturile și libertățile constituționale ale persoanei, precum și demersurile privind finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului;

¹⁹⁸ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*, Op.cit., pag. 7-8;

¹⁹⁹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

²⁰⁰ Decizia nr. 161 din 2.11.2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 113g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 151, alineatele (1) și (2) din Legea nr. 514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească (competența examinării de către judecătorul de instrucție a cauzelor contravenționale). [online] [accesat 20.05.2022]. Disponibil: <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=1082&l=ro>

- plângerile împotriva actelor ilegale ale organelor de urmărire penală și ale organelor care exercită activitate specială de investigații, dacă persoana nu este de acord cu rezultatul examinării plîngerii sale de către procuror sau nu a primit răspuns la plîngerea sa de la procuror în termenul prevăzut de lege;
- plângerile împotriva acțiunilor ilegale ale procurorului care nemijlocit exercită acțiuni de urmărire penală, dacă persoana nu este de acord cu rezultatul examinării plîngerii sale de către procuror sau nu a primit răspuns la plîngerea sa de la procuror în termenul prevăzut de lege;
- cererile privind accelerarea urmăririi penale”²⁰¹.

În România, „judecătorul de drepturi și libertăți este, potrivit art. 53 din Codul de procedură penală al României, judecătorul care, în cadrul instanței, potrivit competenței acesteia, soluționează, în cursul urmăririi penale, cererile, propunerile, plângerile, contestațiile sau orice alte sesizări privind: măsurile preventive, măsurile asiguratorii, măsurile de siguranță cu caracter provizoriu, actele procurorului în cazurile expres prevăzute de lege, încuviințarea perchezițiilor, a folosirii metodelor și tehnicilor speciale de supraveghere sau cercetare ori a altor procedee probatorii potrivit legii, procedura audierii anticipate, precum și alte situații expres prevăzute de lege”²⁰².

Astfel, prin însăși denumirea de „judecător de drepturi și libertăți”, se accentuează că „competența instituției se circumscrie problematicii drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, fiind un garant independent, imparțial și specializat al acestor drepturi și libertăți, în faza de urmărire penală”²⁰³.

În România, instituția respectivă poartă denumirea de *judecător de drepturi și libertăți*, pentru a se depăși confuzia anterioară a noțiunii de „magistrat”, context în care s-a raportat la limpezirea pe care o face Curtea Europeană, argumentând că procurorul nu poate fi considerat magistrat în înțelesul art. 5, par. 3 din CoEDO.

Așadar, în concordanță cu jurisprudența CoEDO, în doctrina română se menționează că, „pentru a se considera că un magistrat exercită funcții judiciare – în sensul acestei dispoziții –, acesta trebuie să îndeplinească anumite condiții, ce reprezintă, pentru persoana arestată, garanții împotriva arbitrariului și a privării nejustificate de libertate (...). Astfel, magistratul trebuie să fie independent în raport de executiv și de părți (...). În această privință, unele circumstanțe obiective, existente la momentul luării măsurii arestării preventive, pot fi relevante: dacă magistratul poate interveni în procedura penală ulterioară momentului luării măsurii arestării preventive, în calitate

²⁰¹Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

²⁰² Morozaan, N. Instituția judecătorului de drepturi și libertăți. În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica* - Volume 4. Issue 1/2015. [online] [accesat 20.05.2022]. Disponibil: <http://juridica.ugb.ro/> ISSN 2285-0171

²⁰³ Morozaan, N. Instituția judecătorului de drepturi și libertăți. *Op.cit.*

de organ de urmărire, independența și imparțialitatea sa pot fi puse la îndoială”. Se înțelege, neechivoc, că procurorul nu poate fi independent, pentru că, pe de o parte, face parte din puterea executivă, iar pe de altă parte, având un rol important în instrumentarea cazului și realizarea materialului probator, va fi tentat să abuzeze de măsurile asiguratorii sau să dispună de ele în mod arbitrar”²⁰⁴.

Instituția judecătorului de drepturi și libertăți în România este „o creație modernă a legiuitorului român, care, alături de celelalte organe judiciare, are obligația să asigure echilibrul respectării garanțiilor procesuale, instituite pentru realizarea unui act de justiție independent, imparțial și de calitate în interesul justițiabililor, acest fapt contribuind la consolidarea statului de drept într-o societate democratică”²⁰⁵.

Necesitatea efectuării controlului judecătoresc în toate cazurile când este invocată încălcarea unui drept fundamental rezultă nu numai din legislația națională, dar și din cea internațională²⁰⁶.

Nejustificate sunt, în opinia noastră, și dubiile în privința faptului că un control judiciar în privința acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală, în privința aplicării măsurilor de constrângere procesual-penală și a măsurilor speciale de investigații, va duce la înlăturarea demarcării între sfera justiției și urmărirea penală. Or, lărgirea limitelor controlului judiciar în sfera procesului penal din contul fazei de urmărire penală va contribui la asigurarea dreptului constituțional la apărare pe cale judiciară: posibilitatea cetățeanului de a se adresa în instanța de judecată, pentru a-și restabili drepturile, libertățile și interesele legitime încălcate (îngrădite) cu ajutorul măsurilor instituite și autorizate de stat.

Limitele controlului judiciar sunt îngădite de împuternicirile oferite instanței de judecată, de posibilitățile ei reale de a verifica legalitatea și temeinicia acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală, ale procurorului, în caz de adresare a plângerilor de către participanții la procesul penal.

Controlul judiciar este corelat cu fortificarea contradictorialității în faza de urmărire penală, ceea ce contribuie la eficientizarea procesului penal, garantând o protecție cu mult mai viabilă a participanților lui²⁰⁷. Contradictorialitatea nu este doar o garanție a drepturilor participanților la procesul penal, ci și un mijloc universal de consolidare a obiectivității și a calității stabilirii prealabile a laturii faptice a cauzei penale și, ca urmare, a eficienței controlului de stat în domeniul infracționalității²⁰⁸.

---

²⁰⁴ Morozaan, N. Instituția judecătorului de drepturi și libertăți. *Op.cit.*

²⁰⁵ Toader, T., Safta, M., Popa, R.A. Judecătorul de drepturi și libertăți - aspecte teoretice și practice. În *Revista Dreptul*, nr. 8/2014, p. 20.

²⁰⁶ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. *Op.cit.*, p. 609-610.

²⁰⁷ Устимов, М. А. *Судебный контроль на стадии предварительного расследования*. Дисс.канд.юрид.наук. Саранск, 1999, с. 44.

²⁰⁸ Макаркин, А. И. *Состязательность на предварительном следствии*. СПб: Юридический Центр Пресс, 2004, с. 151.

În doctrina de specialitate se susține că realizarea controlului judiciar fără anumite limite la faza urmăririi penale nu are un fundament real și ar putea afecta activitatea organului de urmărire penală. Însă, pentru a evita „transformarea judecătorului în prizonier al propriilor sale hotărâri, luate la faza urmăririi penale și într-un accesoriu al acuzării”, este necesar ca, în cadrul exercitării atribuțiilor de control, acesta să nu decidă asupra aspectelor care, ulterior, pot deveni obiect de cercetare în instanță la faza judecării cauzei²⁰⁹.

Specificul activității judecătorului de instrucție și caracterul hotărârilor luate de către el determină necesitatea clarificării chestiunii referitoare la rolul activ al acestuia. Împuternicirile discreționare ale judecătorului de instrucție la soluționarea aspectelor ce sunt de competența lui sunt stabilite strict prin lege, specificându-se că el soluționează doar acele chestiuni care sunt solicitate de părți și, respectiv, care țin de competența lui (art. 26, alin. (3) Cod de procedură penală al Ucrainei). Or, având împuterniciri, în exclusivitate, de ordin pasiv – de a apăra și a asigura drepturile constituționale și libertățile omului, – judecătorului de instrucție îi va fi dificil să activeze.

Din acest considerent, el nu figurează nici în calitate de parte a învinuirii, și nici ca parte a apărării, având posibilitatea să-și exercite funcția doar cu respectarea unui echilibru rezonabil a împuternicirilor de ordin activ și pasiv privind examinarea circumstanțelor faptei penale. Or, în acest caz, este vorba despre așa-numitul rol activ „de situație” al judecătorului de instrucție.

Potrivit autorului A. R. Tumaneanț, „scopul perceperii (cunoașterii) procesual-penale a judecătorului de instrucție ține de asigurarea legalității și temeiniciei îngrădirii drepturilor și libertăților constituționale ale omului în procesul penal. În cadrul procesului penal contradictorial, judecătorul de instrucție are posibilitatea de a cerceta activ probele prezentate de părți, de a controla din propria inițiativă acțiunile judiciare corespunzătoare, legate de verificarea admisibilității și autenticității, de a examina orice materiale care au importanță pentru pronunțarea hotărârilor în limitele competenței sale. În sarcina judecătorului de instrucție nu poate fi pusă obligațiunea să strângă probe, dar, în același timp, el nu poate fi eliberat de la verificarea și aprecierea lor”²¹⁰.

În ceea ce ține de legislația procesual penală a RM, constatăm că judecătorul de instrucție are un rol obiectiv și imparțial, fiind obligat să cerceteze nemijlocit, sub toate aspectele, probele prezentate de părți sau administrate la cererea acestora. În acest context, considerăm că o asemenea reglementare este conformă spiritului instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare și conceptului instituirii subiectului judecător de instrucție. Mai mult, judecătorul de instrucție, în

---

²⁰⁹ Roșca, I. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare – garanție în realizarea principiului contradictorialității. În: *Revista Națională de Drept*, nr. 5, mai 2008, p. 66; Колоколов, Н. А. *Судебный контроль в стадии предварительного расследования*. Москва: Юнити, 2004, с. 46.

²¹⁰ Туманянц, А. Р. Судебный контроль на стадии досудебного расследования в уголовном судопроизводстве Украины. В: *Предварительное расследование*, №1 (7)/2020, с. 36.

calitatea sa de observator obiectiv cu atribuții exercitate la urmărirea penală, are scopul de a asigura și a garanta controlul asupra respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În privința limitelor controlului judiciar al procedurii prejudiciare, dacă ne conducem de obiectul acestuia, avem mai multe opinii, deseori contradictorii. Pe de o parte, se menționează că acest control judiciar contravine organizării și desfășurării etapizate a procesului penal, încalcă prevederile principiului separării puterilor, determină redeplasarea funcției de urmărire penală și a examinării cauzelor penale, contribuie la prelungirea termenului urmăririi penale, creează pericole pentru divulgarea informațiilor legate de desfășurarea urmăririi penale etc. Pe de altă parte, se opinează că, de fapt, controlul judiciar trebuie extins asupra tuturor acțiunilor procesuale și hotărârilor organelor de urmărire penală.

Forma de bază a controlului judiciar asupra hotărârilor și acțiunilor organelor de urmărire penală îl reprezintă controlul simplu (ordinar), deoarece, în cadrul acestuia, părțile și judecata au posibilități cu mult mai largi în ceea ce privește examinarea aspectelor procesuale litigioase. În cadrul acestuia, este examinată detaliat, în deplin volum, chestiunea de bază a procesului penal – dovedirea vinovăției.

Dacă însă urmările acțiunilor (inacțiunilor) sau ale hotărârilor procesuale depășesc limitele raporturilor juridice procesual-penale, sunt prejudiciate drepturile și libertățile constituționale ale persoanei sau este îngreunat accesul la justiție. Din aceste considerente, avem nevoie de un control judiciar curent (urgent)²¹¹.

Limitele controlului judecătoresc al procedurii prejudiciare sunt stipulate în Codul de procedură penală. Acest control se realizează în două moduri:

1) Controlul judiciar al temeiniciei și legalității actelor și acțiunilor pe care trebuie să le îndeplinească organul de urmărire penală, cu autorizarea judecătorului de instrucție: judecătorul de instrucție autorizează acțiunile de urmărire penală care limitează inviolabilitatea persoanei, a domiciliului, a secretului corespondenței, a convorbirilor telefonice, a comunicărilor telefonice și a altor comunicări, precum și alte acțiuni prevăzute de lege. Codul de procedură penală prevede și un set de măsuri de constrângere, aplicate cu autorizarea judecătorului de instrucție, care, de asemenea, constituie un control prealabil: suspendarea provizorie din funcție, punerea bunurilor sub sechestru, aplicarea arestării preventive etc. Tot judecătorul de instrucție autorizează acțiunile organelor speciale de investigații, care vizează limitarea inviolabilității vieții private a persoanei, pătrunderea în încăpere contrar voinței persoanelor care locuiesc în ea²¹².

2) Controlul ulterior al legalității desfășurării actelor, chiar și al celor efectuate cu autorizația judecătorului de instrucție: refuzul organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul privind pregătirea sau săvârșirea infracțiunii, de a satisface demersurile în cazurile prevăzute de

---

²¹¹ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*. Op.cit., c. 10-11.

²¹² Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 606-608.

lege, de a începe urmărirea penală; ordonanțele privind încetarea urmării penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărirea penală; alte acțiuni care afectează drepturile și libertățile constituționale ale persoanei²¹³.

În opinia autorului S. Pașin, controlul judiciar urmează a fi extins formal, fără excepție, asupra tuturor persoanelor deținute *de facto* sub strajă: persoanele reținute, aflate la expertiză în condiții de staționar, cele deținute în locurile privative de libertate după expirarea termenului de executare a pedepsei sau după intrarea în vigoare a legii cu efect retroactiv²¹⁴. Aceste afirmații provoacă însă anumite discuții. În asemenea condiții, este necesar să determinăm dacă persoana bănuită de comiterea infracțiunii și reținută conform prevederilor legii procesual-penale are posibilitatea să se adreseze judecătorului de instrucție. Or, reglementările procesual-penale conțin prevederi stricte, în sensul că dreptul de a se adresa judecătorului de instrucție cu plângere îl au doar persoanele deținute în stare de arest ca măsură preventivă. Totodată, unii autori susțin că persoana reținută ca fiind bănuită în comiterea infracțiunii nu este în drept să depună plângere la judecătorul de instrucție²¹⁵.

Vom menționa că reținerea persoanei poate avea loc în baza procesului-verbal, în cazurile apariției nemijlocite a motivelor verosimile de a bănui că persoana a săvârșit infracțiunea; în baza hotărârii instanței de judecată cu privire la reținerea persoanei condamnate până la soluționarea chestiunii privind anularea condamnării, cu suspendarea condiționată a executării pedepsei sau a liberării condiționate de pedeapsă înainte de termen ori, după caz, cu privire la reținerea persoanei pentru săvârșirea infracțiunii de audiență.

Verificarea legalității reținerii, în cazurile când este efectuată de procuror sau de alt organ de urmărire penală, este exercitată de judecătorul de instrucție sau de instanța de judecată²¹⁶.

Totodată, conform art. 9 din *Pactul cu privire la drepturile civile și politice*, „orice individ arestat sau deținut pentru comiterea unei infracțiuni penale va fi adus, în termenul cel mai scurt, în fața unui judecător sau a unei alte autorități împuternicite prin lege să exercite funcțiuni judiciare și va trebui să fie judecat într-un interval rezonabil sau să fie eliberat. Detențiunea persoanelor care urmează a fi trimise în judecată nu trebuie să constituie o regulă, dar punerea în libertate poate fi subordonată unor garanții asigurând înfățișarea lor la ședințele de judecată, pentru toate celelalte acte de procedură și, dacă este cazul, pentru executarea hotărârii. Oricine a fost privat de libertate prin arestare sau detențiune are dreptul de a introduce recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să hotărască neîntârziat asupra legalității detențiunii sale și să ordone liberarea sa, dacă detențiunea este ilegală”. Deci, ghidându-ne de aceste prevederi, plângerea persoanei reținute ca fiind bănuită în comiterea unei infracțiuni, a apărătorului sau a reprezentantului legal al acesteia privind

²¹³ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 608.

²¹⁴ Пашин, С. Практика обжалования в суд арестов. В: *Законность*, №7/1994, с. 42.

²¹⁵ Козырев, Г. Н. *Судебная проверка законности и обоснованности ареста*. Нижний Новгород, 1994, с. 34.

²¹⁶ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., 618.

legalitatea și temeinicia reținerii urmează a fi recepționată și examinată sub aspectul ordinii și temeiurilor prevăzute de legea procesual-penală.

De asemenea, în ceea ce privește bănuiții și învinuții, față de care a fost dispusă efectuarea expertizei în condiții de staționar, dacă față de ei a fost aplicată sau prelungită măsura de arest preventiv, – acestora li se recunoaște dreptul de a depune plângere în privința măsurii vizate.

Cu referire la bănuiții, învinuții față de care au fost luate măsuri preventive neprivative de libertate, aceștia nu sunt subiecți ai cererii de recurs privind legalitatea și temeinicia măsurii aplicate.

Potrivit art. 196 alin. (1), (2) CPP, „ordonanța procurorului cu privire la aplicarea, prelungirea sau înlocuirea măsurii preventive poate fi atacată cu plângere adresată judecătorului de instrucție de către bănuit, învinuit, apărătorul ori reprezentantul său legal. Hotărârea judecătorului de instrucție sau a instanței cu privire la aplicarea, prelungirea sau înlocuirea măsurii preventive poate fi atacată cu recurs în instanța ierarhic superioară, iar în cazul Curții Supreme de Justiție, recursul se examinează de alți trei judecători ai Curții Supreme de Justiție”²¹⁷.

În cadrul legislației actuale, controlul judiciar este prezent chiar din momentul pornirii urmăririi penale, în diferitele sale forme și manifestări, fiind strâns legat de efectuarea măsurilor speciale de investigații, a acțiunilor de urmărire penală și a altor acțiuni procesuale de constrângere.

Controlul judiciar, având rolul preventiv și de precauție, acționează ca un garant de încredere al respectării și protecției drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale participanților la procesul penal, ce ar putea fi încălcate prin efectuarea măsurilor speciale de investigații și a acțiunilor de urmărire penală prin derogare de la litera legii²¹⁸.

Susținem opinia unor doctrinari din Republica Moldova, conform căreia controlul judecătoresc al procedurii prejudiciare se evidențiază prin următoarele particularități: a) controlul judecătoresc se efectuează la plângerea înaintată instanței de judecată după examinarea anterioară a acestei chestiuni de către procuror; b) controlul judecătoresc se exercită asupra actelor procedurale ale organelor de urmărire penală expres arătate de lege; c) în urma controlului judecătoresc se verifică legalitatea actului și a acțiunii atacate. Judecătorul, în cazul în care consideră plângerea întemeiată, pronunță încheierea de înlăturare a încălcărilor depistate ale drepturilor și libertăților omului sau ale persoanei juridice și, după caz, declară nulitatea actului sau a acțiunii procesuale atacate. Constatând că actele sau acțiunile atacate au fost efectuate în conformitate cu legea și că drepturile sau libertățile omului sau ale persoanei juridice nu au fost încălcate, judecătorul de instrucție pronunță o încheiere despre respingerea plângerii înaintate;

---

²¹⁷ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

²¹⁸ Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Studiu monographic. Chișinău, 2022, p. 420.

d) hotărârile judecătorului de instrucție, ca act procedural emis în activitatea sa de control, sunt definitive²¹⁹.

În România, există camera preliminară în care judecătorii verifică legalitatea probelor depuse la dosar, legalitatea trimiterilor în judecată sau clasarea dosarelor. Astfel, obiectul procedurii în camera preliminară îl constituie verificarea legalității sesizării instanței, precum și verificarea legalității administrării probelor ori efectuării actelor de către organele de urmărire penală. Deci unul dintre obiectele procedurii de cameră preliminară constră în verificarea după trimiterea în judecată a inculpatului prin rechizitoriul procurorului, în special a aspectului privind „legalitatea și loialitatea administrării probelor, în cursul urmăririi penale, pentru a verifica incidența sancțiunii derivate a excluderii.”²²⁰

Astfel, aici „se va verifica dacă dreptul la apărare al inculpatului a fost respectat în cursul urmăririi penale în procesul de administrare a probatorului sau dacă este incident vreunul din cazurile de nulitate absolută sau alte încălcări ale legii în procesul de administrare a probelor, care să atragă incidența nulității relative”²²¹.

Totodată, se va analiza atât „legalitatea administrării probelor de către organele de urmărire penală (prin raportare la actul prin care s-a dispus, autorizat, încuviințat, confirmat prin probă, mijlocul de probă care a fost administrat), cât și legalitatea încheierilor prin care judecătorul de drepturi și libertăți a încuviințat, autorizat sau confirmat diferite procedee probatorii, respectiv mijloacele de probă obținute în urma procedeele probatorii încuviințate (de pildă, pot fi reținute ca elemente de nelegalitate încuviințarea unei percheziții domiciliare de către un judecător de drepturi și libertăți de la o instanță inferioară în grad celei competente material sau personal să judece cauza în fond sau autorizarea unei supravegheri tehnice fără participarea procurorului în procedura de cameră de consiliu etc.), deopotrivă se va verifica loialitatea procedurilor, a cărei nerespectare atrage incidența sancțiunii nulității absolute”²²².

De asemenea, în camera preliminară se va verifica „asigurarea compatibilității legislației naționale cu standardele europene în materia protecției dreptului la viață privată, ceea ce impune existența unui control efectiv *a posteriori* al respectării condițiilor în care a fost dispusă ingerința în dreptul fundamental”²²³.

Unii autori români consemnează că „existența camerei preliminare are rolul de a împiedica durata excesivă a procesului penal și de a asigura racordarea României la cerințele impuse prin intermediul jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului”²²⁴.

---

²¹⁹ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 600-603.

²²⁰ Udroi, M. *Procedura penală, partea specială*. / ediția 6. București: Editura C. H. Beck, 2019, ISBN 978-606-18-0884-7, pag. 257.

²²¹ Udroi, M. *Procedura penală, partea specială*. Op.cit., pag. 257.

²²² Udroi, M. *Procedura penală, partea specială*. Op.cit., pag. 257.

²²³ Udroi, M. *Procedura penală, partea specială*. Op.cit., pag. 257.

²²⁴ Boroi, Al., Negruț, G. *Drept procesual penal*. București: Editura Hamangiu, 2017, pag. 6

În aceeași ordine de idei, autorul D. Ciuncan relevă : „Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale impune în mod clar în art. 6 alin. (1) teza I necesitatea desfășurării unui proces civil sau penal într-un termen rezonabil, în timp ce art. 14 alin. (3) lit. c din Pactul internațional privind drepturile civile și politice se precizează că persoanele acuzate de săvârșirea unei infracțiuni au dreptul de a fi judecate fără o întârziere excesivă. Tocmai de aceea, legiuitorul impune ca faza camerei preliminare să se desfășoare în maximum 60 de zile de la înregistrarea cauzei”²²⁵.

Intențiile instituirii camerei preliminare a fost de a se împiedica durata excesivă a procesului penal și a se racorda la exigențele practicii CoEDO, în partea ce ține de respectarea termenului rezonabil, impunându-se ca faza camerei preliminare să se desfășoare în termen de până la 60 de zile maximum de la înregistrarea cauzei în instanță.

Potrivit autorului M. Udriou, „depășirea termenului de 60 de zile nu atrage incidența nulității relative a soluției pronunțate ulterior în camera preliminară”²²⁶.

În doctrină română se menționează că „existența camerei preliminare nu a putut conduce automat la scurtarea duratei proceselor penale și la respectarea termenului rezonabil impus de prevederile tratatelor internaționale. Acest fapt se datorează inexistenței unei sancțiuni pentru depășirea termenului maxim de 60 de zile, impus de lege ca durată maximă a procedurii în camera preliminară, situație legală care îi conferă acestuia statutul de termen de recomandare”²²⁷.

Relatând în aspect comparat, unii autori consideră că „o analiză a actelor emise de judecătorul român de cameră preliminară și judecătorul național în cadrul ședinței preliminare nu se atestă mari deosebiri. De exemplu, obiect al camerei preliminare în legislația procesual penală din România îl constituie verificarea activității de urmărire penală, astfel judecătorul de cameră preliminară reprezintă un filtru înaintea începerii judecării fondului cauzei. Cele expuse reies din conținutul art. 342, Cod de procedură penală al României, care reglementează că obiectul procedurii camerei preliminare îl constituie verificarea, după trimiterea în judecată, a competenței și a legalității sesizării instanței, precum și verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală”²²⁸.

Se mai menționează : „Legislația procesual penală atât a României, cât și a Republicii Moldova, reglementează, la etapa „camerei preliminare” și, respectiv, a „ședinței preliminare”, legalitatea administrării probelor și acțiunilor de urmărire penală”²²⁹.

---

²²⁵ Ciuncan, D. *Dicționar de procedură penală*. București: Universul Juridic, 2015, pag. 83.

²²⁶ Udriou, M. *Procedura penală, partea specială*. Op.cit., pag. 274.

²²⁷ Volonciu, N. (coord.), Vasiliu, A., Gheorghe, R. *Noul cod de procedură penală adnotat. Partea specială*. București: Universul Juridic, 2016, pag. 128.

²²⁸ Chirtoacă, I. Analiza de drept comparat a reglementărilor privind ședința preliminară. În: *Codul de procedură penală al Republicii Moldova – 20 de ani de la intrarea în vigoare: Materialele conferinței științifice naționale*, 09 noiembrie 2023), Chișinău, 2024, p. 15-21. ISBN 978-9975-170-09-3. pag. 17 [online] [accesat 20.08.2023].

Disponibil: <http://dspace.academy.police.md:8080/xmlui/handle/123456789/940>

²²⁹ Chirtoacă, I. Analiza de drept comparat a reglementărilor privind ședința preliminară. *Op.cit.*, p.17.

Instituirea în Republica Moldova a etapei camerei preliminare implică anumite dificultăți și reforme, astfel adăugându-se o nouă fază a procesului penal, cu anumite particularități specifice și exigențe, și existând riscul ca durata procedurilor judiciare să se extindă, din raționamentul că toate actele de procedură în cauză urmează să se realizeze cu respectarea tuturor garanțiilor procesuale garantate subiecților procesuali.

Totodată, legislația română oferă diverse remedii procesuale mai eficiente în a combate și a contracara, la etapa preliminară a judecării cauzei, încălcările admise de organul de urmărire penală la faza de urmărire penală, inclusiv prin posibilitatea returnării rechizitoriului la faza de urmărire penală, în RM însă acest mecanism este imposibil de dispus la moment, or, prin prisma reglementărilor procesual penale din țara noastră, legiuitorul nu a reglementat asemenea procedură.

Totodată, un impediment în reglementarea juridică a camerei preliminare în dreptul procesual penal moldav este lipsa unei tradiții și a unei conștientizări juridice privind asemenea instituție, ceea ce ar putea crea dificultăți și confuzii justițiabililor.

În Republica Moldova, pe durata controlului judiciar, se verifică legalitatea și temeinicia acțiunilor (inacțiunilor) și hotărârilor organelor de urmărire penală. Din punct de vedere al legalității, instanța verifică competența subiecților urmăririi penale, respectarea procedurii și a formei actelor procesuale. Sub aspectul temeiniciei, instanța verifică prezența temeiurilor pentru actele procesuale, confirmarea lor în calitate de probe. În acest context, apare următoarea întrebare: care sunt limitele aprecierii probelor în cadrul controlului judiciar?

La această întrebare putem identifica următorul răspuns: în sistemul de drept anglo-saxon, căruia îi este caracteristic procesul penal contradictorial, controlul judiciar se regăsește în procedura generală de examinare a cauzelor penale. Din acest considerent, instanța de judecată nu este limitată în aprecierea probelor. În procesul penal al unor state, controlul judiciar curent, în raport cu cel de bază (simplu), are caracter particular, auxiliar, asiguratoriu. Respectiv, el nu poate substitui controlul judiciar ordinar (obișnuit). *De facto*, controlul operativ (extraordinar) reprezintă nu mai mult decât o garanție suplimentară a respectării drepturilor și intereselor participanților la proces.

Or, toate acestea înseamnă că, paralel cu cercetarea cauzei de către organul de urmărire penală (de rând cu ea), la inițiativa unor persoane împuternicite, pot fi efectuate proceduri judiciare operative de control, care depind de anumite circumstanțe concrete ale cauzelor penale²³⁰.

Urmează să reținem și faptul că instanța de judecată, în cadrul controlului extraordinar, este limitată în aprecierea probelor. Ea apreciază probele doar din punct de vedere al admisibilității și suficienței scopurilor controlului judiciar. Instanța nu poate aprecia probele prezentate de organele

---

²³⁰ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*. Op.cit., с. 11.

de urmărire penală din punct de vedere al autenticității și credibilității lor. Or, acest lucru ar necesita efectuarea cercetării judecătorești, ceea ce ar însemna o intervenție a judecătorului de instrucție în sfera urmăririi penale. Astfel, putem constata că chestiunea referitoare la aprecierea probelor este una dificilă. Pe de o parte, instanța de judecată nu-și poate întemeia hotărârile pe probe ilegale, pe de altă parte, ea nu dispune de posibilități procesuale privind verificarea admisibilității probelor. Or, am accepta opinia că, în cazurile de descoperire a încălcării prevederilor legale, care determină inadmisibilitatea probelor, instanța poate hotărî în privința chestiunilor referitoare la controlul judiciar, fără a lua în calcul informațiile obținute ilegal²³¹.

Totodată, trebuie să menționăm că în teoria procesului penal este axiomatică prevederea conform căreia orice hotărâre luată trebuie să fie nu doar legală, dar și întemeiată. Or, este absolut evident și faptul că hotărârile judecătorului de instrucție trebuie să fie, în mod obligatoriu, întemeiate, deoarece însăși esența lor se referă la un obiect de importanță avansată – drepturile și libertățile constituționale ale omului.

Mecanismul de adoptare a hotărârilor de către judecătorul de instrucție include, de asemenea, și un obiect specific al cunoașterii, care este determinat în dependență de caracterul funcției exercitate, constând în stabilirea circumstanțelor care se referă la fapta infracțională comisă, la efectuarea cercetării prejudiciare și îngrădirea, în legătură cu acest fapt, a drepturilor și libertăților constituționale ale participanților la procesul penal²³².

Oportunitatea apărării judiciare, realizate prin diverse forme ale controlului judiciar al procedurii prejudiciare, reprezintă nu doar o garanție suplimentară a drepturilor și libertăților persoanei, dar și o condiție privind restabilirea lor cât mai rapidă.

Nu mai puțin importantă este și instituția controlului judiciar în al II-lea grad de jurisdicție.

În acest sens, autorii T. Osoianu și D. Ostavciuc menționează : „Încheierile judecătorului de instrucție, adoptate ca urmare a exercitării controlului judiciar al urmăririi penale, sunt pasibile, de regulă, a fi atacate cu recurs la curtea de apel, care este investită cu atribuții privind controlul legalității încheierilor judecătorului de instrucție”²³³.

Astfel, CPP RM reglementează două categorii de recursuri cu temeiuri, termene și proceduri diferite, dar care urmăresc aceeași funcție: de exercitare a controlului judiciar al urmăririi penale în al doilea grad de jurisdicție, și anume:

- 1) Recursul împotriva încheierii judecătorului de instrucție privind aplicarea sau neaplicarea arestării, privind prelungirea sau refuzul de a prelungi durata ei sau privind liberarea

---

²³¹ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*. Op.cit., с. 12.

²³² Туманянц, А. Р. Судебный контроль на стадии досудебного расследования в уголовном судопроизводстве Украины. В: *Предварительное расследование*, №1 (7)/2020, с. 37.

²³³ Osoianu, T., Ostavciuc, D. Controlul judiciar al urmăririi penale în al doilea grad de jurisdicție – controverse și oportunități de reglementare. În: *Revista Institutului Național al Justiției*, Nr. 1 (64), 2023, pag. 37. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/37-41_64.pdf

provizorie sau refuzul liberării provizorii; Controlul judiciar al legalității încheierii privind măsurile preventive aplicate și prelungirea duratei lor;

- 2) Recursul împotriva hotărârilor judecătorești pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul.

Potrivit autorilor, din prima categorie fac parte „încheierile judecătorului de instrucție, care sunt susceptibile a fi atacate în termen de 3 zile (în conformitate cu prevederile art. 196 alin. (2), art. 302 alin. (2) CPP și art. 311 alin. (1) CPP): privind aplicarea sau neaplicarea arestării preventive sau a arestării la domiciliu; privind prelungirea sau refuzul de a prelungi durata acestor măsuri; privind liberarea provizorie sau refuzul liberării provizorii (art. 196 alin. (2) art. 311 alin. (1) CPP RM); privind autorizarea sau respingerea internării forțate a persoanei în instituția medicală (art. 152 alin. (2), (7), 305 alin. (8) CPP); privind aplicarea sau prelungirea ordonanței de protecție a victimei violenței în familie (art. 215/1 alin. (6) CPP); privind autorizarea sechestrului asupra bunurilor (art. art. 209 alin. (1) CPP, combinat cu art. 302 alin. (2) CPP și art. 306 CPP); privind aplicarea amenzii judiciare (art. 184 alin. (4), art. 201 alin. (5), art. 302 alin. (2) CPP); privind ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport (art. 182 CPP); privind restituirea sau trecerea în contul statului a cauțiunii (art. 194 CPP); privind limitarea dreptului părților în proces de a lua cunoștință de materialele dosarului penal (art. 293 alin. (5) CPP); privind desemnarea reprezentantului persoanei juridice în condițiile art. 521 alin. (2/1) CPP”²³⁴.

Autorii citați mai menționează că „procedura recursului asupra acestei categorii de încheieri este reglementată de art. 311, 312 CPP. De fapt, dispozițiile art.311, 312 CPP prevăd în mod expres procedura de contestare și examinare a recursurilor asupra încheierilor: privind aplicarea sau neaplicarea arestării preventive ori a arestării la domiciliu; privind liberarea provizorie sau refuzul liberării provizorii; privind prelungirea sau refuzul de a prelungi durata acestor măsuri”²³⁵.

În cea de-a doua categorie includem „încheierile judecătorului de instrucție care sunt pasibile a fi atacate în termen de 15 zile, adoptate conform prevederilor art. 313 alin. (6) CPP, prin care instanța s-a expus asupra ordonanțelor privind: refuzul de a începe urmărirea penală; scoaterea persoanei de sub urmărirea penală; încetarea urmăririi penale; clasarea procesului penal; reluarea urmăririi penale; încheierile adoptate ca urmare a examinării demersurilor referitoare la efectuarea acțiunilor de urmărire penală, a măsurilor speciale de investigații sau a altor măsuri, în condițiile art. 305 alin. (8) CPP (de exemplu, încheierea judecătorului de instrucție referitor la autorizarea percheziției; încheierea judecătorului de instrucție referitor la refuzul de a autoriza cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și

---

²³⁴ Osoianu, T., Ostavciuc, D. Controlul judiciar al urmăririi penale în al doilea grad de jurisdicție – controverse și oportunități de reglementare. *Op.cit.*, pag. 37.

²³⁵ Osoianu, T., Ostavciuc, D. Controlul judiciar al urmăririi penale în al doilea grad de jurisdicție – controverse și oportunități de reglementare. *Op.cit.*, pag. 37.

video, a celor de fotografiat și de filmat); încheierile pronunțate asupra demersurilor privind autorizarea finalizării urmăririi penale în lipsa învinutului (art. 305/1 alin. (6) CPP)”²³⁶.

Din practica judiciară relevăm cauza nr. 1r-604/15, în care Colegiul penal al Curții de Apel Bălți²³⁷ a decis să respingă recursul declarat de petiționar împotriva Încheierii judecătorului de instrucție, prin care s-a respins plângerea înaintată privind deschiderea procedurii de revizuire a procesului penal. Astfel, în susținerea poziției sale, Colegiul a enunțat că încheierea judecătorului de instrucție, prin care s-a respins plângerea privind deschiderea procedurii de revizuire a procesului penal, nu se atacă cu recurs.

Deopotrivă, în altă cauză, recursul petiționarei a fost admis și s-a dispus redeschiderea procedurii penale și restituirea cauzei organului de urmărire penală pentru verificare suplimentară. În speță, Colegiul a decis că urmărirea penală nu a fost efectuată complet și obiectiv, nu au fost examinate toate motivele invocate de către petiționar în plângerea sa²³⁸.

Într-o altă cauză, instanța de recurs a respins ca neîntemeiată cererea de recurs înaintată de către procuror împotriva încheierii judecătorului de instrucție, menționând că „judecătorul de instrucție a constatat corect că organul de urmărire penală nu a investigat toate circumstanțele cauzei, nu a dat apreciere tuturor argumentelor și probelor invocate de partea vătămată privind lipsa audierii unor personae implicate pe caz. (...) Tot din conținutul materialelor și din cel al ordonanțelor emise pe caz se stabilește că organul de urmărire penală nu a soluționat fondul cauzei și, fără a efectua acțiunile de urmărire penală, a dispus refuzul în pornirea urmăririi penale”²³⁹.

În altă cauză, instanța de recurs a decis de a admite cererea de recurs declarată împotriva încheierii judecătorului judecătories de fond, prin care s-a respins plângerea petiționarilor privind anularea ordonanței procurorului de clasare a cauzei penale și anularea ordonantei procurorului șef prin care s-a respins plângerea petiționarilor pe marginea procesului penal, cu redeschiderea procedurii penale. La caz, instanța a conchis că „investigația nu a fost una eficientă și că aceste erori atrag după sine încălcarea dreptului persoanei la un proces echitabil (...); în cadrul noii examinări, procurorul urmează să țină cont de cele menționate, în baza unei analize ample și obiective a circumstațelor ce au însemnătate pentru soluționarea justă a cauzei”²⁴⁰,

2.3. Controlul judiciar asupra legalității acțiunilor procesuale realizate în cursul urmăririi penale și asupra efectuării anumitor acțiuni de urmărire penală

---

²³⁶ Osoianu, T., Ostavciuc, D. Controlul judiciar al urmăririi penale în al doilea grad de jurisdicție – controverse și oportunități de reglementare. *Op.cit.*, pag. 37.

²³⁷ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 23 septembrie 2015, Dosar nr. 1r-604/15

²³⁸ Decizia Curții de Apel Bălți din 12 aprilie 2022, Dosar nr. 10r-38/2022

²³⁹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07 februarie 2018, Dosar nr. 10r-28/2018

²⁴⁰ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 02 martie 2021, Dosar nr. 10r-20/2021

Acțiunile de urmărire penală au ca scop descoperirea și administrarea probelor. Controlul judecătoresc trebuie să se extindă asupra acelor acțiuni de urmărire penală, a căror realizare este legată de limitarea drepturilor constituționale ale persoanei, în special a dreptului la inviolabilitatea domiciliului (ridicarea, percheziția, cercetarea încăperii de locuit și a reședinței) și a dreptului la inviolabilitatea persoanei (arestul, cercetarea și ridicarea comunicărilor poștale, telegrafice, interceptarea convorbirilor telefonice).

Acțiunile de urmărire penală care „atentează la drepturile și libertățile constituționale ale persoanei sunt supuse controlului judiciar și prealabil, și ulterior executării lor”²⁴¹.

Potrivit Hotărârii Plenului CSJ *cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale* (Nr. 7 din 4 iulie 2005, Par. 1), „controlul judiciar al procedurii de urmărire penală constă în verificarea de către o instanță independentă și imparțială, sesizată în modul prevăzut de lege, a acțiunilor organului de urmărire penală și a organului care efectuează activitate specială de investigații, în scopul depistării și înlăturării încălcărilor drepturilor omului încă la faza de urmărire penală și al asigurării respectării drepturilor, libertăților și a intereselor legitime ale participanților la proces și ale altor persoane”²⁴².

Controlul judiciar al procedurii prejudiciare se efectuează de către judecătorul de instrucție, care activează în cadrul judecătoriilor, iar în cazurile prevăzute de lege - și de către instanța de recurs, care verifică legalitatea efectuării acestui control. Activitatea judecătorului de instrucție privitor la controlul judiciar în cadrul urmăririi penale se orientează în patru direcții:

a) atribuții legate de examinarea demersurilor procurorului privind autorizarea efectuării acțiunilor procesuale penale sau a exercitării activității speciale de investigații;

b) atribuții proprii organului de urmărire penală;

c) atribuții legate de aplicarea măsurilor procesuale de constrângere;

d) atribuții legate de soluționarea plângerilor împotriva actelor ilegale ale organelor de urmărire penală, ale organelor care exercită activitatea specială de investigații, precum și plângerile împotriva acțiunilor ilegale ale procurorului.

Potrivit Hot. CSM *cu privire la aprobarea Instrucțiunii referitor la activitatea de evidență și documentare procesuală în judecătorii și curți de apel* (Nr. 142/4 din 4 februarie 2014, Pct. 103-130), materialele examinate de judecătorul de instrucție se clasifică în materiale confidențiale și neconfidențiale²⁴³.

---

²⁴¹ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., pag. 618-619.

²⁴² Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova din 04.07.2005 „Cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale”, pct. 1.

²⁴³ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. / Ediția a 2-a. Chișinău: Cartea Juridică, 2020, p. 852-853; Hotărârea CSM „Cu privire la aprobarea Instrucțiunii referitor la activitatea de evidență și documentare procesuală în judecătorii și curți de apel” (Nr. 142/4 din 4 februarie 2014, Pct. 103-130).

În *Blecic vs. Croația*²⁴⁴, cauza în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că, atunci când autoritățile statale trebuie să ia în considerare interesele diverselor grupuri de cetățeni, în mod inevitabil, ele sunt obligate să aleagă pe cele ce prevalează, fără a găsi întotdeauna o soluție ideală, aceasta fiind rațiunea pentru care, în această materie, autoritățile dispun de o marjă de apreciere mai largă. De fiecare dată când judecătorul de instrucție autorizează efectuarea acțiunilor de urmărire penală, acesta decide în ce măsură vor fi limitate drepturile atât ale subiecților procesuali, cât și ale altor persoane. În acest context, principiul proporționalității capătă o relevanță majoră. Acesta a fost creat și pus în practică prin intermediul precedentelor judiciare ale CtEDO.

Pe lângă faptul că o ingerință trebuie să fie proporțională, aceasta urmează a fi și necesară într-o societate democratică. În cauza *Olsson vs. Suedia*²⁴⁵, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a definit că imixtiunea este considerată necesară într-o societate democratică, atunci când ea este fondată pe o necesitate socială imperioasă și, mai ales, proporțională scopului legitim scontat. Sarcina determinării caracterului necesar și proporțional al ingerinței realizate printr-o acțiune de urmărire penală îi revine judecătorului de instrucție, care este obligat să-și motiveze soluția pronunțată prin prisma acestor principii degajate de jurisprudența Curții Europene²⁴⁶.

După cum am stabilit, sfera controlului judiciar este prevăzută la art. 300 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, care stipulează că judecătorul de instrucție examinează demersurile procurorului privind autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală, a măsurilor speciale de investigații și aplicarea măsurilor procesuale de constrângere, care limitează drepturile și libertățile constituționale ale persoanei.

Judecătorul de instrucție examinează plângerile împotriva acțiunilor ilegale ale organelor de urmărire penală și ale organelor care efectuează activitatea specială de investigații, precum și ale procurorului care exercită nemijlocit acțiuni de urmărire penală.

În cadrul controlului prealabil efectuat de către judecătorul de instrucție, în procesul autorizării anumitor acte de urmărire penală, temei pentru a începe procedura de autorizare a efectuării acțiunilor de urmărire penală, a măsurilor speciale de investigații este ordonanța motivată a organului de stat, investit cu astfel de împuterniciri conform legii, și demersul procurorului prin care se solicită acordul pentru efectuarea acțiunilor respective²⁴⁷.

Al doilea tip de control este cel ulterior exercitării acțiunilor de urmărire procesuală penală, care sunt ilegale. Or, conform art. 313 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, plângerile împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale organelor de urmărire penală și ale organelor

---

²⁴⁴ Hotărârea CtEDO în cauza *Blecic vs. Croația*, din 08 martie 2006, nr.59532/00.

²⁴⁵ Hotărârea CtEDO în cauza *Olsson vs. Suedia*, din 24 martie 1988, nr. 10465/83.

²⁴⁶ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. În: *Revista Națională de Drept*. 2020, nr. 7-9(237-239), p. 127-128. [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/116879#

²⁴⁷ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 634-635.

care efectuează activitatea specială de investigații pot fi înaintate judecătorului de instrucție de către bănuit, învinuit, apărător, partea vătămată, de către alți participanți la proces sau de alte persoane, ale căror drepturi și interese legitime au fost încălcate de aceste organe. Aceste persoane sunt în drept de a ataca la judecătorul de instrucție refuzul organului de urmărire penală: a) de a primi plângerea sau denunțul privind pregătirea sau săvârșirea infracțiunii; b) de a satisface demersurile în cazurile prevăzute de lege; c) de a începe urmărirea penală.

Pot fi atacate prin aceeași procedură ordonanțele privind încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărirea penală. Plângerea care contestă legalitatea acțiunilor și actelor organului de urmărire penală și ale organului care efectuează activitatea specială de investigații poate fi înaintată de către persoanele interesate, în termen de 10 zile, judecătorului de instrucție la locul aflării organului care a admis încălcarea.

Anterior, legea stipula că „examinarea plângerii are loc în termen de 10 zile, cu participarea procurorului și cu citarea persoanei care a depus plângerea. Neprezentarea ei nu împiedică examinarea plângerii. Procurorul este obligat să prezinte în instanță materialele care conțin informații despre faptele sau actele a căror legalitate se contestă”²⁴⁸.

Ulterior, după modificările operate în CPP prin intermediul Legii nr. 245 din 31-07-2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional)²⁴⁹, art. 313 alin. (4) CPP statuează că „plângerea se examinează de către judecătorul de instrucție în termen de 30 de zile, fără prezența părților, cărora li se comunică data examinării plângerii. Judecătorul, printr-o încheiere motivată, poate dispune fixarea ședinței pentru prezentare la proces, cu citarea procurorului, a persoanei care a depus plângerea, precum și a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii. Neparticiparea în ședință a procurorului, a persoanei care a depus plângerea și/sau a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii nu împiedică examinarea acesteia. În ambele cazuri, procurorul este obligat să prezinte în instanță materialele corespunzătoare în termen de 5 zile de la înștiințare. În cazul examinării plângerii în cadrul ședinței de judecată, dau explicații procurorul, persoana care a depus plângerea și persoanele ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii”²⁵⁰.

Prin dispoziția Judecătoriei Chișinău nr. 13 din 20 februarie 2024 *Cu privire la aprobarea competenței nominale a judecătorilor din cadrul Judecătoriei Chișinău specializați în examinarea cauzelor de corupție și a celor conexe*, s-a dispus de a se aproba „componenta

---

²⁴⁸ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 636-637.

²⁴⁹ Legea nr. 245 din 31-07-2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional). [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138674&lang=ro

²⁵⁰ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

nominală a judecătorilor din cadrul Judecătoriei Chișinău, specializați în examinarea cauzelor penale care au fost trimise în instanța de judecată de către Procuratura Anticorupție, formată din 9 judecători. Totodată, s-a aprobat lista judecătorilor, care vor fi specializați în examinarea cauzelor ce țin de activitatea judecătorului de instrucție privind controlul judiciar al procedurilor prejudiciare pe marginea cauzelor penale, aflate în gestiunea Procuraturii Anticorupție, formată din 3 judecători”²⁵¹.

Esența controlului judiciar asupra fazei de urmărire penală constă în verificarea de către instanța de judecată, prin metode proprii specifice, a legalității acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală și a persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul acestuia. Baza normativă a reglementării controlului judiciar la faza de urmărire penală ne permite s-o definim ca pe o activitate, bazată pe lege, a unui subiect special împuternicit (judecător, instanța de judecată), realizată prin examinarea și soluționarea plângerilor împotriva acțiunilor ilegale ale organelor de urmărire penală (a persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul acestora). Această activitate se derulează în cadrul ședinței de judecată, în termenele stabilite de lege, cu pronunțarea hotărârilor corespunzătoare, în vederea apărării drepturilor și libertăților constituționale garantate ale omului și cetățeanului și în vederea realizării sarcinilor procesului penal²⁵².

Un aspect important al statutului procesual-penal al persoanei îl reprezintă dreptul la secretul scrisorilor, al trimiterilor poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare, garantat de art. 30 din Constituția Republicii Moldova, a cărui îngădire este admisă doar în baza unei hotărâri judecătorești. Această prevedere constituțională reprezintă temelia reglementării tuturor raporturilor procesual-penale dintre participanții la proces, ale persoanelor cu funcție de răspundere și ale organelor care efectuează cercetarea cauzelor penale.

Dreptul la secretul scrisorilor, al trimiterilor poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare poate fi determinat ca o posibilitate garantată de stat în ceea ce privește schimbul de informații cu caracter personal, fără teama că ele vor deveni cunoscute altor persoane. Acest drept asigură menținerea contactelor de ordin social : familiale, de afaceri etc.²⁵³.

Dreptul la inviolabilitatea domiciliului, garantat de Constituție, reprezintă dreptul cetățeanului la securitatea locuinței de la intruziunile ilegale – percheziții și a alte intervenții – din partea persoanelor cu funcție de răspundere și a persoanelor particulare. Totodată, acest drept nu și epuizează conținutul doar în privința cerinței referitoare la inviolabilitatea domiciliului. El mai

---

²⁵¹ Dispoziția Judecătoriei Chișinău, nr. 13 din 20 februarie 2024, Cu privire la aprobarea componenței nominale a judecătorilor din cadrul Judecătoriei Chișinău specializați în examinarea cauzelor de corupție și a celor conexe.

²⁵² Устинов, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. Дисс.канд.юрид.наук. Саранск, 1999, с. 65.

²⁵³ Корнуков, В. М. Конституционные основы положения личности в уголовном судопроизводстве. Саратов, 1987, с. 173-175.

cuprinde și interdicția de a pătrunde în locuința persoanei, contrar voinței ei, în cazurile în care lipsesc temeiurile legale în acest sens.

Fiecare persoană are dreptul la intimitate în locuința sa sau a rudelor sale apropiate. Totul ce se întâmplă în locuința persoanei nu poate fi făcut public fără consimțământul persoanelor cointeresate. Inviolabilitatea domiciliului reprezintă una din manifestările dreptului la inviolabilitatea vieții private.

În structura acestui principiu al reciprocității relațiilor dintre stat și persoană, pot fi identificate următoarele elemente: a) dreptul cetățeanului de a dispune liber de locuința sa, inclusiv de a admite accesul altor persoane la domiciliul său; b) interdicția de a pătrunde în locuința persoanei fără acordul acesteia, care se răspândește asupra tuturor persoanelor – cetățeni de rând sau cu funcții de răspundere; c) obligațiunea statului de a asigura executarea interdicțiilor stabilite de lege și posibilitatea de a beneficia efectiv de acest drept; d) dreptul persoanelor cu funcție de răspundere de a pătrunde în domiciliul persoanei fără acordul acesteia, în cazul prezenței temeiurilor prevăzute de lege; e) obligațiunea persoanelor cu funcție de răspundere, care au pătruns în locuința persoanei contrar voinței acesteia, să asigure respectarea drepturilor și libertăților acesteia conform prevederilor legii; f) dreptul cetățeanului de a depune plângere în privința legalității pătrunderii în locuința sa²⁵⁴.

Cerința de ordin constituțional privind inviolabilitatea domiciliului, secretul scrisorilor, al trimiterilor poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare se extinde asupra tuturor domeniilor de interacțiune ale statului cu persoana. Totodată, ea obține o importanță deosebită anume în activității procesual-penale, deoarece în cadrul cercetării faptelor infracționale apare necesitatea aplicării constrângerii statale, astfel fiind îngădite substanțial drepturile și libertățile omului și cetățeanului.

În virtutea acestui fapt, prevederea constituțională referitoare la inviolabilitatea domiciliului, secretul scrisorilor, al trimiterilor poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare constituie unul din principiile de bază ale raporturilor dintre organele care efectuează activitatea procesual-penală și participanții la proces.

Îngădirea acestor drepturi se admite pe durata efectuării anumitor acțiuni de urmărire penală, direcționate spre căutarea, descoperirea și fixarea probelor. În cadrul procesului penal, reglementarea întregii activități și a fiecărei acțiuni în parte trebuie să se conformeze prevederilor privind inviolabilitatea domiciliului și a vieții intime, familiale și private. Persoanele cu funcție de răspundere care efectuează activitatea procesual-penală pot îngădi substanțial drepturile constituționale ale participanților la proces doar în baza unei hotărâri judecătorești.

---

²⁵⁴ Петрухин, И. Л. Неприкосновенность жилища. В: *Российская Юстиция*, №7/1994, с. 28-30.

Pentru a identifica spectrul de acțiuni de urmărire penală pentru a căror efectuare este necesară autorizarea judecătorului de instrucție, trebuie să clarificăm, mai întâi de toate, care este obiectivul lor și în ce modalitate acestea îngădesc drepturile și libertățile constituționale ale persoanei²⁵⁵.

Anumite dispute de ordin teoretic provoacă subiectul identificării criteriului în baza căruia anumite acțiuni de urmărire penală pot fi atribuite la categoria măsurilor de constrângere procesual-penală, care îngădesc drepturile și libertățile persoanei. Mai mulți autori ne oferă răspunsuri contradictorii la această întrebare. Unii lărgesc substanțial, alții, dimpotrivă, îngustează cercul acțiunilor de urmărire penală, atribuite la categoria măsurilor de constrângere procesual-penală. Astfel, A. Ciuvilev susține că atribuirea oricărei acțiuni de urmărire penală, cu excepția reținerii bănuțului, la categoria măsurilor de constrângere procesual-penală nu este justificată din punct de vedere teoretic. Totodată, el include anumite acțiuni de urmărire penală în categoria celor de constrângere, dacă ele sunt efectuate în mod forțat²⁵⁶.

Un alt autor, S. Șeifer, este de părerea că „toate acțiunile de urmărire penală au caracter de constrângere, deoarece obligă participanții la proces să se supună voinței statale, realizate prin intermediul organelor de urmărire penală. Caracterul de constrângere al unor acțiuni de urmărire penală, de exemplu, percheziția și ridicarea, este evident, deoarece ele sunt însoțite de măsuri organizatorice administrative și de căutare, care îngădesc inviolabilitatea persoanei și a domiciliului. De asemenea, declară el, și în cadrul altor acțiuni de urmărire penală se regăsește constrângerea, deși nu este atât de evidentă și pronunțată”²⁵⁷.

Nu există îndoieli în privința faptului că orice acțiune de urmărire penală are ca scop strângerea probelor, asigurată cu forța de constrângere, însă gradul acesteia, de la caz la caz, este diferit. Reieșind din acest fapt, este justificată selectarea unui grup separat de acțiuni de urmărire penală – cu caracter de constrângere procesual-penală –, a căror efectuare atrage după sine consecințe juridice negative pentru persoană sub forma îngrădirii anumitor drepturi și libertăți constituționale, și anume a dreptului la libertate și inviolabilitate personală, la secretul corespondenței, la domiciliu, la viața intimă, familială și privată.

Astfel, de exemplu, în cazul percheziției, este îngrădit substanțial dreptul constituțional al persoanei la inviolabilitatea domiciliului, a vieții intime, familiale și private²⁵⁸.

---

²⁵⁵ Устимов, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. *Op.cit.*, c. 125-126.

²⁵⁶ Чувилев, А. А. Правомерность, содержание и пределы принуждения при производстве следственных действий. В: *Правовое принуждение в борьбе с преступностью*, Москва, 1989, c. 45-46.

²⁵⁷ Шейфер, С. А. Следственные действия. Система и процессуальная форма. Москва, 1981, c. 18-20, 105-106.

²⁵⁸ Устимов, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. *Op.cit.*, c. 127.

Percheziția reprezintă o „acțiune de urmărire penală cu un caracter tactico-organizațional, ce constă în căutarea forțată și ridicarea ulterioară a obiectelor și documentelor ce ar avea importanță pentru descoperirea și cercetarea infracțiunii”²⁵⁹.

În procesul efectuării perchezițiilor, persoanele sunt „prejudiciate” de pe urmă pătrunderii persoanelor cu funcție de răspundere în sfera vieții lor private. Intervenția la domiciliul persoanei are loc contrar voinței ei, mai ales, în momente incomode pentru ea.

În cadrul efectuării acestei acțiuni de urmărire penală sunt căutate obiecte și documente ce conțin informații despre viața privată a persoanei, este îngădit dreptul la intimitate și comunicare cu alte persoane : astfel, „persoanelor aflate în încăpere li se interzice să comunice între ele, iar în caz de necesitate, ele pot fi supuse percheziției corporale, pot fi reținute până la finalizarea acestei acțiuni de urmărire penală. De asemenea, este afectat și dreptul la odihnă și la folosirea timpului liber la propria discreție. Pe durata căutării, pot fi prejudiciate bunurile persoanei, iar publicitatea care însoțește percheziția poate cauza daune morale cetățeanului, îi înjosește onoarea și demnitatea”²⁶⁰.

Totodată, „percheziția nu este unica acțiune de urmărire penală însoțită de pătrunderea în locuința persoanei și de îngădirea drepturilor constituționale ale ei. De fapt, fără a pătrunde în încăpere, este imposibilă cercetarea ei, ridicarea anumitor obiecte și documente. Efectuarea acestor acțiuni de urmărire penală este legată direct de îngădirea unor valori sociale ale persoanei, la care se atribuie inviolabilitatea domiciliului, a vieții intime, familiale și private”²⁶¹.

O acțiune de urmărire penală ca ridicarea, de asemenea, poate fi efectuată în locuința persoanei, încălcând dreptul acesteia la inviolabilitatea domiciliului. Or, „ridicarea de obiecte sau documente este o acțiune de urmărire penală și de tactică criminalistică și constă în preluarea obiectelor sau documentelor ce au importanță pe cauza cercetată, predate benevol, în unele cazuri, de persoana care le deține, la cererea organului de urmărire penală”²⁶². Deci ea presupune „transmiterea benevolă sau luarea forțată a anumitor obiecte, documente importante pentru cauza penală de la anumite persoane fizice sau juridice care le dețin, fără a efectua activități de căutare ale acestora”²⁶³.

Reprezentantul organului de urmărire penală, întocmind ordonanța cu privire la efectuarea ridicării, trebuie să analizeze probele acumulate, pentru a prevedea în mod rezonabil dacă urmează a fi căutate anumite bunuri sau obiecte sau că ele vor fi transmise de bunăvoie. Însă acest lucru nici pe departe nu poate fi prevăzut de fiecare dată. În legătură cu acest fapt, toate varietățile de

---

²⁵⁹ Osoianu, T., Ostavciuc, D., Odagiu, Iu., Rusnac, C. *Tactica acțiunilor de urmărire penală*. Chișinău: Cartea Militară. Chișinău, 2020, p. 115.

²⁶⁰ Петрухин, И. Л. *Личная жизнь: пределы вмешательства*. Москва, 1989, с. 63-64.

²⁶¹ Петрухин, И. Л. *Личная жизнь: пределы вмешательства*. Op.cit., с. 63-64.

²⁶² Gheorghiuță, M. *Tratat de criminalistică*. Chișinău : F. E.-P. „Tipografia Centrală”. Chișinău, 2017, p. 509.

²⁶³ Рыжаков, А. П. *Следственные действия*. Москва : Издательский Дом «ИНФРА-М», 2001, с. 32.

ridicare, efectuate în locuința persoanei contrar voinței acesteia, trebuie efectuate în baza autorizării judecătorului, inclusiv percheziția.

Aici considerăm că ar fi relevantă următoarea speță din practica judiciară.

„Prin încheierea Judecătoriei Bălți, sediul Central, din 16.11.2022, a fost respins demersul agentului constator V. P. privind verificarea legalității acțiunilor organului de urmărire penală la efectuarea percheziției pe caz, ce nu suferă amânare, în cauza contravențională nr. 20220410154, ca fiind depus tardiv, cu încălcarea termenului prevăzut la art. 125 alin. (4) CPP. Încheierea instanței de fond a fost atacată cu recurs de către agentul constator, invocându-se următoarele considerente:

- În motivarea încheierii, prima instanță a ajuns la concluzia că, în art. 125 Cod de Procedură Penală se stabilește clar că „nu mai târziu de 24 de ore de la terminarea percheziției, materialele obținute în urma percheziției se prezintă judecătorului de instrucție, indicându-se motivele efectuării ei. Judecătorul de instrucție verifică legalitatea acestei acțiuni procesuale, iar dacă acest termen este încălcat, instanța va respinge demersul”. Raportând data și ora înaintării demersului – 22 august 2022, ora 9:00 – și timpul efectuării percheziției, potrivit procesului-verbal de percheziție din 19.08.2022, instanța a constatat încălcarea termenului de cel puțin 24 de ore de la terminarea percheziției, fapt ignorat de către agentul constator.
- La fel, s-a menționat că acțiunile ilegale ale cet. N. C. au fost documentate la 19.08.2022 (vineri), începând cu ora 13:20 și terminând la 16:10, prin urmare, au fost întocmite documente ce au stat la baza probării acțiunilor întreprinse până la ora 17:00 (inclusiv procesul-verbal de examinare din 19.08.2022, până la ora 17:00), acțiuni adăugătoare pentru prezentarea copiilor documentelor ce corespund originalului pentru judecătorul de instrucție.
- Astfel, în urma măsurilor întreprinse la 19.08.2022, după ora 17:00, nu a fost posibil de a înainta demers cu copiile documentelor în instanța de judecată, din motiv că instanța nu activa conform regimului de lucru în zilele de 20.08.2022 și 21.08.2022. De aceea demersul cu copiile documentelor au fost înregistrate la instanța de judecată abia la 22.08.2022.
- Respectiv, s-a solicitat admiterea recursului, anularea încheierii instanței de fond, cu emiterea unei noi încheieri prin care să fie admis demersul referitor la declararea legalității acțiunii agentului constator privind efectuarea percheziției la domiciliu”²⁶⁴.

În aceeași cauză, examinând cererea de recurs, instanța Colegiul penal a ajuns la concluzia că „recursul urmează a fi admis ca fondat, cu casarea încheierii atacate, cu rejudecarea cauzei și adoptarea unei noi hotărâri”²⁶⁵.

---

²⁶⁴ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07 martie 2023, Dosarul nr. 11r-8/2023.

²⁶⁵ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07 martie 2023, Dosarul nr. 11r-8/2023.

Astfel, în susținerea soluției adoptate pe marginea cauzei expuse, „Colegiul penal a reținut că instanța de fond a respins în mod pripit demersul agentului constatator P. V. privind verificarea legalității acțiunilor organului de urmărire penală la efectuarea percheziției pe caz ce nu suferă amânare, ca fiind depus tardiv, cu încălcarea termenului prevăzut la art. 125 alin .(4) Cod de procedură penală, soluția instanței fiind una prematură și eronată. Concluzia instanței de recurs rezultă din următoarele: a) percheziția se efectuează în baza unei hotărâri motivate a organului de constatare a contravențiilor și numai cu autorizația judecătorului de instrucție; b) în caz de contravenție flagrantă, percheziția se poate efectua în baza unei ordonanțe motivate fără autorizația judecătorului de instrucție, urmând ca acestuia să i se prezinte imediat sau nu mai târziu de 24 de ore de la terminarea percheziției, materialele obținute în urma percheziției efectuate, indicându-se motivele efectuării ei. Judecătorul de instrucție verifică legalitatea acestei acțiuni; c) în cazul constatării faptului că percheziția a fost efectuată legal, judecătorul de instrucție confirmă rezultatul acesteia printr-o încheiere motivată, în caz contrar, prin încheiere motivată, recunoaște percheziția ca fiind ilegală. Colegiul penal s-a bazat și pe prevederile art. 125 al. 1 CPP RM, care stipulează că organul de urmărire penală este în drept să efectueze percheziție, dacă din probele acumulate sau din materialele activității speciale de investigații rezultă o presupunere rezonabilă că într-o anumită încăpere ori într-un alt loc sau la o anumită persoană se pot afla instrumente ce au fost destinate pentru a fi folosite sau au servit ca mijloace la săvârșirea infracțiunii, obiecte și valori dobândite de pe urma infracțiunii, precum și alte obiecte sau documente care ar putea avea importanță pentru cauza penală și care prin alte procedee probatorii nu pot fi obținute”²⁶⁶.

Analizând argumentele expuse, de remarcat că, potrivit art. 125 alin. (3), (4) CPP, „percheziția se efectuează în baza ordonanței motivate a organului de urmărire penală și numai cu autorizația judecătorului de instrucție. În cazurile ce nu suferă amânare sau în caz de delict flagrant, percheziția se poate efectua în baza unei ordonanțe motivate a procurorului, fără autorizația judecătorului de instrucție, urmând ca acestuia să i se prezinte imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore de la terminarea percheziției, materialele obținute în urma percheziției, indicându-se motivele efectuării ei. Judecătorul de instrucție verifică legalitatea acestei acțiuni procesuale”²⁶⁷.

În aceeași cauză prenotată, dosar nr. 11r-8/2023, Colegiul penal a statuat că, în fapt, potrivit materialelor prezentate pentru verificare, rezultă că „la 19.08.2022, agentul constatator P. V. a depus un demers în instanța de judecată privind autorizarea efectuării percheziției la domiciliul cet. N. C. Autorul demersului a argumentat solicitarea prin faptul că, la data de 19.08.2022, în Registrul nr.2 de evidență a altor informații referitoare la infracțiuni și incidente al IP Bălți a fost înregistrat materialul cu nr. 20220410154, pe faptul că, la 19.08.2022, în jurul orelor 17:05, în

---

²⁶⁶ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07 martie 2023, Dosarul nr. 11r-8/2023.

²⁶⁷ Codul de procedură penală al Republicii Moldova. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

Serviciul de Gardă al IP Bălți a parvenit înștiințarea telefonică de la ofițerul superior de sector al IP Bălți, inspector principal P. V., prin care a sesizat despre faptul că, pe str. xxxxxxxxxxxxxxxx, mun.Bălți, a fost depistat în consum de substanțe narcotice cet. N. C. Pe parcursul examinării cauzei date, s-a stabilit că, în urma chestionării cet. N. C. pe marginea materialului înregistrat (...), la inspectorul principal P. V. au apărut suspiciuni în consum de droguri de către cet. N. C., care a fost transportat la medicul narcolog din cadrul IMSP „SCM Bălți” pentru examinarea medicală și constatarea faptului consumului de substanțe narcotice. În urma examenului medical, s-a constatat că cet. N. C. a consumat marijuana (...). În scopul documentării și ridicării obiectelor care au importanță pe cauză și luând în considerație că din materialele acumulate rezultă o presupunere rezonabilă că cet. N. C. poate păstra substanțe narcotice în cantități nestabilite, a apărut necesitatea efectuării percheziției la domiciliul sus-indicat la cet. N. C. în baza ordonanței motivate privind pornirea procesului contravențional din 19.08.2022. În procesul percheziției pe adresa : mun. Bălți, str. xxxxxxxxxxxxxxxx, în mașina de spălat din baie a fost depistat un dispozitiv auxiliar asemănător celor pentru consumarea substanțelor narcotice, constituit dintr-o butelie din masă plastică, tăiată la mijloc, cu denumirea „Happy family”, cu un volum 1,5 litri, o butelie din masă plastică, tăiată la mijloc, fără denumire și volum, cu urme cafenii pe interiorul capacului, care au fost ridicate, împachetate într-un pachet din polietilenă de culoare neagră, sigilat cu sigila nr.2 66 MAI RM. Percheziția la domiciliu a fost efectuată în lipsa autorizării judecătorului de instrucție, pe motiv că acțiunea petrecută a fost efectuată în flagrant și tergiversarea efectuării acestei acțiuni putea duce la pierderea probelor. Totodată, acțiunile lui N. C. au fost documentate la 19.08.2022 (vineri), începând cu ora 13:20, și finalizate la 16:10, fiind întocmite documente ce au stat la baza probării acțiunilor întreprinse până la ora 17:00 (inclusiv procesul-verbal de examinare din 19.08.2022 până la ora 17:00), acțiuni pentru prezentarea copiilor documentelor ce corespund originalului pentru judecătorul de instrucție”²⁶⁸.

S-a mai constatat că, „deoarece instanța nu activa, conform regimului de lucru, în zilele de 20.08.2022 și 21.08.2022, demersul cu copiile documentelor au fost înregistrate la instanța de judecată la 22.08.2022, orele 10.08, astfel că nu se poate afirma că demersul a fost depus tardiv, ținând cont și de prevederile legale”²⁶⁹.

Potrivit opiniei Colegiului penal, „pe cauză au fost întrunite cumulativ condițiile prevăzute de lege privind verificarea legalității acțiunilor de urmărire penală la efectuarea percheziției pe caz ce nu suferă amânare în cauza contravențională nr. 20220410154, la domiciliul cet. N. C. Nu există niciun dubiu că percheziția la domiciliu este o ingerință în viața privată a persoanei, însă în cazul dat concret, o astfel de ingerință nu contravine prevederilor Convenției și satisface exigențele § 2 al art.8 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului, un astfel de amestec fiind prevăzut de

---

²⁶⁸ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07 martie 2023, Dosarul nr. 11r-8/2023.

²⁶⁹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07 martie 2023, Dosarul nr. 11r-8/2023.

lege și constituind o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale și contravenționale”²⁷⁰.

Instanța a mai precizat că „măsura respectivă, în cazul dat, se bazează pe normele legale prevăzute de procedura contravențională și penală enunțată, care se aplică la contravenția incriminată, existând motive solide de a considera legală efectuarea percheziției, despre care există date ce pot conduce rezonabil la concluzia că ele pot contribui, în orice mod, la aflarea adevărului în cazul indicat, urmând a fi acumulate informații relevante și importante pentru cauză, astfel nu se pune la îndoială necesitatea măsurilor într-o societate democratică”²⁷¹.

De menționat că autorizația judecătorului de instrucție de admitere a demersului procurorului pentru efectuarea percheziției urmează a fi motivată și redactată cu suficientă precizie și detaliu, pentru ca ingerința să fie necesară într-o societate democratică. Astfel, spre exemplu, în cauza *Mancevschi contra Moldovei*, par. 46-47, CtEDO a statuat: „În ceea ce privește garanțiile împotriva abuzurilor prevăzute de legislația Republicii Moldova, Curtea observă că percheziționarea biroului și domiciliului reclamantului a fost autorizată de către un judecător de instrucție. Competențele ofițerului de urmărire penală de a efectua o percheziție au fost, prin urmare, limitate doar la acțiunile autorizate de către un judecător independent, procedură care a fost respectată în această cauză. Curtea notează că autorizarea percheziției eliberată de către judecătorul de instrucție, care a reprodus aproape în întregime ordonanța ofițerului de urmărire penală (a se vedea paragrafele 11 și 14 de mai sus), nu a indicat vreun detaliu referitor la ceea ce urma să fie căutat pe parcursul percheziției”²⁷².

Astfel, în cauza *Mancevschi contra Moldovei*, Curtea a decis că a avut loc încălcarea art. 8 din CoEDO, menționând că, „în aceste circumstanțe și, în special, având în vedere formularea în termeni generali a autorizărilor pentru efectuarea perchezițiilor și lipsa vreunei măsuri speciale de protecție a confidențialității relațiilor avocat – client, Curtea constată că autoritățile naționale nu au adus motive „relevante și suficiente” pentru autorizarea perchezițiilor. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 8 al Convenției”²⁷³.

Similar, în cauza *Lisovaia contra Moldovei*, par. 20 - 24, „CtEDO a fost de acord că a existat o ingerință în dreptul reclamantei la respectarea domiciliului său, mai mult, Curtea notează că ingerința în cauză a fost în conformitate cu legea și că această lege este în conformitate cu cerințele

---

²⁷⁰ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07 martie 2023, Dosarul nr. 11r-8/2023.

²⁷¹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07 martie 2023, Dosarul nr. 11r-8/2023.

²⁷² Cauza *Mancevschi contra Moldovei*, Cererea nr. 33066/04 din 07 octombrie 2008, definitivă din 07.01.2009 [online] [accesat 22.03.2023]. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["Mancevschi"\],"languageisocode":\["RUM"\],"appno":\["33066/04"\],"itemid":\["001-112853"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

²⁷³ Cauza *Mancevschi contra Moldovei*, Cererea nr. 33066/04 din 07 octombrie 2008, definitivă din 07.01.2009. [online] [accesat 22.03.2023]. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["Mancevschi"\],"languageisocode":\["RUM"\],"appno":\["33066/04"\],"itemid":\["001-112853"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

enumerare în articolul 8, iar ingerința a urmărit scopul legitim de prevenire a dezordinii sau a infracțiunilor”²⁷⁴. Astfel, „Curtea a examinat dacă ingerința a fost „necesară într-o societate democratică”. În această privință, Curtea reiterează faptul că mandatele de percheziție trebuie să se bazeze pe o suspiciune rezonabilă și să fie redactate cu suficientă precizie și detaliu. Compatibilitatea unui mandat de percheziție cu aceste cerințe a fost întotdeauna un motiv de îngrijorare pentru Curte”²⁷⁵.

În speța prenotată, CtEDO a conchis că „formularea mandatului de percheziție emis de judecătorul de instrucție în prezenta cauză repeta aproape în întregime ordinul dat de poliție și că acesta nu conținea nicio informație despre motivele pentru care se credea că percheziția apartamentului reclamantului ar permite obținerea de probe. În aceste circumstanțe, Curtea consideră că autoritățile naționale nu și-au îndeplinit obligația de a oferi motive „relevante și suficiente” pentru emiterea mandatului de percheziție. În consecință, a existat o încălcare a articolului 8 din Convenție”²⁷⁶.

Urmează să reținem că, în unele state (SUA, Marea Britanie, Franța), percheziția și ridicarea se efectuează în baza unui mandat eliberat de magistrat (judecător) după examinarea demersului prezentat de organele de poliție în această privință. Plângerile privind ilegalitatea acestor acțiuni sunt examinate de către instanța de judecată²⁷⁷.

Inviolabilitatea domiciliului este încălcată și în cazul cercetărilor la fața locului, în cazul în care locuința constituie obiect al acestei acțiuni de urmărire penală.

Cercetarea la fața locului reprezintă „activitatea procedurală, al cărei conținut îl constituie examinarea nemijlocită de către organul de urmărire penală a unui teren deschis ori a unei încăperi, în care au avut loc faptele sau în perimetrul cărora s-au manifestat consecințele ei, a obiectelor ce alcătuiesc ambianța acestora, în vederea descoperirii, fixării și ridicării urmelor infracțiunii și a altor mijloace materiale de probă, necesare stabilirii naturii infracțiunii, identificării făptuitorului, a motivului și împrejurărilor în care s-a activat”²⁷⁸.

Scopul cercetării la fața locului vizează „obținerea informațiilor relevante pentru procesul penal, cu privire la obiectul cercetat și a urmelor ce au legătură cu acesta”²⁷⁹.

---

²⁷⁴ Cauza Lisovaia contra Moldovei nr. 16908/09 din 16 ianuarie 2018. [online] [accesat 22.03.2023]. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-180287"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

²⁷⁵ Cauza Lisovaia contra Moldovei nr. 16908/09 din 16 ianuarie 2018. [online] [accesat 22.03.2023]. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-180287"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

²⁷⁶ Cauza Lisovaia contra Moldovei nr. 16908/09 din 16 ianuarie 2018. [online] [accesat 22.03.2023]. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-180287"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

²⁷⁷ Пешков, М. А. Особенности проведения обыска в уголовном процессе США. В: *Следователь*, №5/1997, с. 42; Филимонов, Б. А. О теоретических основах предварительного расследования в уголовном процессе ФРГ. В: *Вестник МГУ. Серия 11, Право*, №2/1993, с. 26.

²⁷⁸ Doraș, S. *Criminalistica*. Chișinău: Cartea Juridică, 2011, p. 295.

²⁷⁹ *Следственные действия. Криминалистический рекомендации. Типовые образцы документов.* / Под редакцией В. А. Образцова. Москва: Юристъ, 2001, с. 177.

După gradul de îngrădire a drepturilor și libertăților persoanei în a cărei locuință se efectuează cercetarea, această acțiune aproape că nu se deosebește de percheziție (deschiderea încăperilor, inclusiv forțată etc.). Din acest considerent, ar fi, probabil, întemeiată prevederea conform căreia efectuarea cercetării la fața locului fără acordul proprietarului sau al posesorului încăperii va fi posibilă numai în baza unei hotărâri a instanței de judecată. Mai reținem și faptul că deosebirea esențială dintre cercetarea la fața locului și percheziție constă în următoarele: prima este efectuată în lipsa informațiilor privind obiectele ce urmează a fi găsite și ridicate, în timp ce a doua acțiune are ca scop găsirea unui obiect, document deja cunoscut²⁸⁰. Astfel, cercetarea la fața locului reprezintă o examinare multilaterală a circumstanțelor și urmelor infracțiunii, iar percheziția presupune o căutare țintită a unor obiecte concrete.

În literatura de specialitate se menționează că autorizarea judecătorului pentru cercetarea la fața locului în locuința persoanei – de fapt, ca și în cazul percheziției – este necesară și în acele cazuri când proprietarul sau posesorul locuinței nu se opune în acest sens. Or, până a începe cercetarea locuinței sau pe durata efectuării ei poate apărea necesitatea aplicării constrângerii, din care considerent urmează să obținem autorizarea corespunzătoare pentru efectuarea acestei acțiuni de urmărire penală²⁸¹.

Încălcarea secretului corespondenței, al telegramelor, al trimiterilor poștale, al convorbirilor telefonice, de asemenea, poate cauza un anumit prejudiciu persoanelor. În legătură cu acest fapt, este inadmisibilă încălcarea arbitrară a drepturilor constituționale ale persoanei. Or, legea procesual-penală prevede expres condițiile privind reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale (art. 133 Cod de procedură penală al Republicii Moldova). Totodată, îngrădirea drepturilor privind secretul convorbirilor telefonice poate avea loc doar în baza unei autorizări din partea judecătorului de instrucție.

Nu mai puțin importantă este și chestiunea privind posibilitatea aplicării constrângerii în procesul efectuării acțiunilor de urmărire penală în privința părții vătămate. Astfel, în caz de refuz al părții vătămate de la efectuarea examinării corporale, a expertizei, interesele stabilirii adevărului în cauzele penale intră în contradicție cu exprimarea voinței personale. Or, efectuarea acțiunilor de urmărire penală în privința părții vătămate în ordine forțată poate avea loc doar în baza autorizării judecătorului de instrucție. De asemenea, reprezentantul organului de urmărire penală trebuie să-i explice părții vătămate că refuzul acesteia se poate reflecta substanțial asupra materialului probator și a rezultatelor urmăririi penale. Astfel, de exemplu, refuzul victimei infracțiunii de viol de la efectuarea examinării corporale, a expertizei medico-legale poate să

---

²⁸⁰ *Учебник уголовного процесса.* / Под редакцией А. С. Кобликова. Москва: Изд. СПАРК, 1995, с. 185-196.

²⁸¹ Устимов, М. А. *Судебный контроль на стадии предварительного расследования.* Op.cit., с. 129-130.

complice substanțial desfășurarea cercetării sau, în genere, să pună la îndoială corectitudinea atragerii făptuitorului la răspundere penală²⁸².

Judecătorul de instrucție, examinând chestiunea privind autorizarea efectuării forțate a examinării corporale, a dispunerii expertizei trebuie să aprecieze circumstanțele faptice ale cauzei, motivele refuzului părții vătămate privind acceptarea acestor acțiuni, precum și influența acestui refuz asupra stabilirii adevărului în cauza penală. Refuzul judecătorului de instrucție privind autorizarea acestor acțiuni de urmărire penală nu poate servi ca temei pentru încetarea urmăririi penale.

Gradul înalt al constrângerii la efectuarea unor asemenea acțiuni de urmărire penală ca „percheziția, ridicarea, cercetarea la fața locului, la locul de trai al persoanei, contrar voinței proprietarului sau a posesorului locuinței, reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea, ridicarea trimiterilor poștale, interceptarea convorbirilor telefonice etc., precum și importanța drepturilor restrânse pentru asigurarea libertății constituționale a persoanei, au determinat introducerea controlului judiciar al legalității și temeiniciei efectuării lor. Or, toate erorile legate de efectuarea forțată a acțiunilor de urmărire penală trebuie reduse la minimum nu doar în baza unor reglementări juridice clare a temeiurilor și ordinii efectuării procedeele probatorii, dar și datorită controlului judiciar exercitat asupra acestora”²⁸³.

Prevederile legale referitoare la necesitatea obținerii autorizării judecătorești pentru efectuarea acțiunilor de urmărire penală care îngădesc drepturile constituționale ale persoanei disciplinează, în primul rând, persoana care efectuează urmărirea penală, consolidează responsabilitatea acesteia în raport cu acțiunile efectuate și hotărârile luate; în al doilea rând, ele obligă judecătorul să verifice legalitatea și temeinicia acțiunilor și hotărârilor organului de urmărire penală; în al treilea rând, servește în calitate de garanție suplimentară în ceea ce privește respectarea drepturilor constituționale ale omului și cetățeanului. Prioritatea controlului judiciar în privința autorizării efectuării acțiunilor de urmărire penală constă în faptul că judecătorul este independent în luarea hotărârilor și nu răspunde pentru lucrul efectuat de organele de urmărire penală²⁸⁴.

În doctrina de specialitate întâlnim opinia conform căreia controlului judiciar preliminar îi sunt specifice mai multe „defecte” substanțiale de ordin organizatoric și procesual. Unul dintre ele constă în faptul că, prin intermediul controlului judiciar preliminar, în practică, sunt create bariere juridice suplimentare pentru desfășurarea rapidă și eficientă a investigațiilor la etapa inițială a cercetării. Or, complexitatea obținerii în prealabil a autorizării judecătorești pentru efectuarea

---

²⁸² **TALPA, Ion.** Esența și particularitățile controlului judiciar asupra fazei de urmărire penală. În: *Materialele conferinței interuniversitare cu participare internațională „Prevenire și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective”*, 18 mai, Chișinău, 2023, p.257.

²⁸³ Устимов, М. А. *Судебный контроль на стадии предварительного расследования*. Op.cit., c. 131.

²⁸⁴ Устимов, М. А. *Судебный контроль на стадии предварительного расследования*. Op.cit., c. 132.

acțiunilor de urmărire penală generează încă o problemă de ordin practic – tendința de a abuza de dreptul privind cercetarea la fața locului, percheziția și ridicarea în condiții imprevizibile. Astfel, organele de urmărire penală, în unele cazuri, pur și simplu „maschează” acțiunile de urmărire penală ca fiind urgente și care nu suferă amânare, creând condiții corespunzătoare în acest sens. Ca urmare, cercetarea la fața locului, percheziția și ridicarea pot fi efectuate în lipsa autorizării judecătorului.

În aceste circumstanțe, mecanismul controlului judiciar asupra acțiunilor de urmărire penală nu justifică încrederea acordată, ci, dimpotrivă, exercită o influență mai mult negativă asupra practicii juridice: pe de o parte, el creează dificultăți suplimentare de ordin tehnic și organizațional, complicând activitatea eficientă a organelor de urmărire penală; pe de altă parte, determină creșterea abuzurilor în vederea realizării împuternicirilor pe care le au²⁸⁵.

Mecanismul de obținere a autorizării judecătorești pentru efectuarea acțiunilor de urmărire penală este unul nu doar ineficient, dar și dificil. În opinia autorului S. Rossinski, el generează și cazuri de impunitate a acțiunilor ilegale din partea organelor de urmărire penală. Or, acestea, intrând în posesia autorizării judecătorului privind efectuarea cercetării la fața locului, a percheziției, ridicării, obțin împuterniciri destul de largi. Acționând în spatele și sub acoperirea acestui act judecătoresc, organele de urmărire penală pot acționa, practic, fără control. Totodată, legalitatea și temeinicia efectuării lor este incontestabilă, deoarece anterior au fost autorizate de judecător, obținând aprobarea acestuia. Rezumând cele menționate, acest autor concluzionează că „modalitatea de bază privind asigurarea drepturilor constituționale ale persoanei în procesul efectuării acțiunilor de urmărire penală – controlul judiciar preventiv – reprezintă o garanție procesuală ineficientă, slabă și dubioasă, iar aplicarea ei exercită, mai degrabă, o influență negativă asupra practicii judiciare”²⁸⁶.

Esența controlului judiciar asupra legalității și temeiniciei efectuării acțiunilor de urmărire penală care îngrădesc drepturile și libertățile constituționale ale persoanei constă în verificarea admisibilității, a legalității și a suficienței temeiurilor pentru efectuarea lor, fapt care determină autorizarea efectuării lor în termenele și ordinea prevăzută de lege în privința cercului de persoane specificate în hotărârea judecătorească.

În cazurile care nu suferă amânare, controlul judiciar constă în verificarea temeiniciei și legalității acțiunilor de urmărire penală deja efectuate, care îngrădesc drepturile și libertățile constituționale ale persoanei din punct de vedere al suficienței temeiurilor și legalității efectuării lor.

---

²⁸⁵ Россинский, С. Б. Размышления об эффективности судебного контроля за производством следственных действий. В: *Вестник Томского Государственного Университета*, № 423/2017, с. 227-228.

²⁸⁶ Россинский, С. Б. Размышления об эффективности судебного контроля за производством следственных действий. *Op.cit.*, с. 230-231.

Controlul judiciar asupra legalității și temeiniciei efectuării acțiunilor de urmărire penală se poate exprima, de asemenea, în examinarea și soluționarea de către instanța de judecată a plângerilor referitor la încălcarea ordinii de efectuare a acțiunilor vizate, chiar și după efectuarea lor în baza hotărârii judecătorești (în latura referitoare la modul de executare a ei). Controlul judiciar al legalității și temeiniciei efectuării acțiunilor de urmărire penală, care îngădesc drepturile și libertățile constituționale ale omului și cetățeanului, constă în faptul că organul de urmărire penală, procurorul înaintează demers instanței de judecată privind necesitatea autorizării efectuării acțiunii de urmărire penală. Judecătorul de instrucție, în ședința de judecată, efectuează verificarea legalității și temeiniciei efectuării acțiunilor de urmărire penală, cu participarea procurorului și, în urma ei, pronunță una din următoarele soluții: fie privind autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală, fie respingerea demersului referitor la autorizarea efectuării lor²⁸⁷.

Determinând esența controlului judiciar, L. Vinițchi și Gh. Rusman îl definesc ca reprezentând „o activitate a instanței de judecată, exprimată în măsuri de verificare și control, în vederea asigurării legalității și temeiniciei hotărârilor și acțiunilor organelor de urmărire penală, care îngădesc drepturile constituționale și alte drepturi ale persoanelor”²⁸⁸.

Controlul judiciar asupra legalității și temeiniciei efectuării acțiunii de urmărire penală constă „nu atât în autorizarea efectuării ei, cât în faptul ca instanța, în cazul autorizării efectuării ei, să verifice corespunderea întregului spectru de chestiuni cerințelor legale referitoare la scopul și temeiurile efectuării acțiunii. Controlul judiciar asupra necesității efectuării acțiunii de urmărire penală care îngădește drepturile constituționale ale persoanei necesită o analiză minuțioasă a temeiurilor specificate de lege în acest sens”²⁸⁹.

De menționat că temei pentru autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală pot servi doar datele factice cu statut de probă. Astfel, în calitate de temei pentru efectuarea percheziției pot figura probele care ne vorbesc despre faptul că într-o anumită încăpere ori într-un alt loc, sau la o anumită persoană se pot afla instrumente ce au fost destinate pentru a fi folosite sau au servit ca mijloace la săvârșirea infracțiunii, obiecte și valori dobândite de pe urma infracțiunii, precum și alte obiecte sau documente care ar putea avea importanță pentru cauza penală și care prin alte procedee probatorii nu pot fi dobândite. Percheziția se poate efectua și în scopul descoperirii unor persoane căutate, a unor cadavre sau a altor date importante pentru cauza penală. Informațiile acumulate în urma activității speciale de investigații nu pot să nu fie luate în calcul la efectuarea acțiunilor de urmărire penală, deoarece ele au o importanță enormă, deși nu pot fi puse la baza hotărârii luate.

---

²⁸⁷ Устимов, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. *Op.cit.*, c. 135-136.

²⁸⁸ Виноцкий, Л. В., Русман, Г. С. Судебный контроль за избранием мер пресечения в виде заключения под стражу, домашнего ареста. Москва, 2008, с. 22.

²⁸⁹ Устимов, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. *Op.cit.*, c. 136.

În legătură cu acest fapt, ar fi binevenită excluderea posibilității interpretării ambigue a temeiurilor efectuării acțiunilor de urmărire penală, specificând în textul legii procesual-penale că în calitate de temeiuri pentru efectuarea acțiunilor de urmărire penală figurează prezența datelor faptice (a probelor)²⁹⁰.

Pe durata controlului judiciar asupra legalității și temeiniciei efectuării acțiunilor de urmărire penală, care îngrădesc drepturile și libertățile constituționale ale omului și cetățeanului, trebuie apreciate și condițiile legalității întregii activități procesual-penale, fapt posibil doar după începerea urmăririi penale. În orice caz, este inadmisibilă efectuarea acțiunilor de urmărire penală (cu mici excepții) până la începerea urmăririi penale²⁹¹, deoarece ele sunt legate cu o îngrădire substanțială a drepturilor și libertăților persoanei și nu doar în privința bănuțului, învinuțului, ci și în raport cu alți subiecți ai activității procesual-penale.

Or, „ordinea de realizare a controlului judiciar asupra legalității și temeiniciei efectuării acțiunilor de urmărire penală, care îngrădesc drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului, este constituită din patru etape: 1) întocmirea și prezentarea demersului privind autorizarea efectuării acțiunii de urmărire penală; 2) examinarea și soluționarea de către judecător a demersului prezentat; 3) punerea în executare a încheierii judecătorului; 4) verificarea de către instanța de judecată a legalității și temeiniciei acțiunii de urmărire penală efectuate”²⁹².

În literatura de specialitate se menționează că ar fi necesar ca legea procesual-penală să fixeze regula că, „dacă judecătorul consideră că demersul înaintat nu este suficient întemeiat, acesta poate solicita de la reprezentanții organelor de drept informații suplimentare, în vederea satisfacerii demersului înaintat”²⁹³

Urmează a fi considerate confidențiale demersurile examinate în cadrul urmăririi penale, reieșind din prevederile art. 212 din Codul de procedură penală:

- 1) „Disponerea, înlocuirea, încetarea sau revocarea arestării preventive și a arestării la domiciliu;
- 2) Prelungirea termenului arestării preventive și al arestării la domiciliu;
- 3) Disponerea liberării provizorii a persoanei reținute sau arestate, revocarea ei;
- 4) Disponerea ridicării provizorii a permisului de conducere a mijloacelor de transport;
- 5) Autorizarea efectuării percheziției, cercetării la fața locului;
- 6) Autorizarea efectuării examinării corporale;

---

²⁹⁰ Корнуков, В. М. *Конституционные основы положения личности в уголовном судопроизводстве*. Саратов, 1987, с. 168-169.

²⁹¹ A se vedea, în acest sens: Recomandarea nr. 38 a Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la acțiunile procesuale care pot fi efectuate din momentul sesizării sau autosesizării organului competent până la declanșarea urmăririi penale [online] [accesat 28.03.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=60.

²⁹² Устимов, М. А. *Судебный контроль на стадии предварительного расследования*. Op.cit., с. 137-138.

²⁹³ Масленникова, Л. Судебный контроль: от Конституции до УПК. В: *Российская Юстиция*, №8/1995, с. 46.

- 7) Autorizarea punerii sub sechestru a bunurilor;
- 8) Autorizarea ridicării de obiecte ce conțin secret de stat, comercial, bancar, ridicarea informației privind convorbirile telefonice;
- 9) Autorizarea exhumării cadavrului;
- 10) Dispunerea internării persoanei în instituție medicală;
- 11) Autorizarea reținerii;
- 12) Audierea martorilor în condițiile art. 109, 110 și 110¹;
- 11) Examinarea cererilor privind accelerarea urmăririi penale;
- 12) Autorizarea, la demersul procurorului, a efectuării măsurilor speciale de investigații, date prin lege în competența sa:

- a) cercetarea domiciliului și/sau instalarea în el a aparatelor ce asigură supravegherea și înregistrarea audio și video, a celor de fotografiat și de filmat;
- b) supravegherea domiciliului prin utilizarea mijloacelor tehnice ce asigură înregistrarea;
- c) interceptarea și înregistrarea comunicărilor sau a imaginilor;
- d) reținerea, cercetarea, predarea, percheziționarea sau ridicarea trimiterilor poștale;
- e) monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice;
- f) monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și accesul la informația financiară;
- g) documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice;
- h) colectarea informației de la furnizorii de servicii de comunicații electronice²⁹⁴.

În cadrul urmăririi penale, judecătorul de instrucție efectuează controlul judiciar prin soluționarea plângerilor împotriva acțiunilor organului de urmărire penală sau ale organului care efectuează activitatea specială de investigații. Împotriva acțiunilor acestor organe pot înainta plângeri bănuitul, învinuitul, reprezentantul lor legal, apărătorul, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă și reprezentanții acestora, precum și alte persoane, ale căror drepturi și interese legitime au fost lezate de aceste organe. Legea procesual-penală prevede expres actele și acțiunile organului de urmărire penală care pot fi atacate la judecătorul de instrucție²⁹⁵.

Activitatea judecătorului de instrucție privitor la controlul judiciar în cadrul urmăririi penale este orientată în patru direcții: 1) „atribuții legate de examinarea demersurilor procurorului privind autorizarea efectuării acțiunilor procesual-penale sau a exercitării activității operative de investigații; 2) atribuții proprii organului de urmărire penală; 3) atribuții legate de aplicarea măsurilor procesuale de constrângere; 4) atribuții legate de soluționarea plângerilor împotriva actelor ilegale ale organului de urmărire penală, ale organelor care exercită activitate operativă de

²⁹⁴ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 853-854.

²⁹⁵ Șterbet, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Chișinău: Cartier Juridic, 2007, p. 56-57.

investigații și a plângerilor împotriva acțiunilor ilegale ale procurorului, dacă persoana nu este de acord cu rezultatul examinării plângerii sale de către procuror ori, după caz, de către procurorul ierarhic superior sau nu a primit răspuns la plângerea sa în termenul prevăzut de lege. Însă aceste prevederi normative nu sunt susceptibile să ofere o garanție în realizarea principiului contradictorialității, din motiv că favorizat de legiuitor prin accesul la control judiciar este procurorul și dezavantajat, în acest sens, este avocatul. Implicarea judecătorului de instrucție în probatoriul procesual-penal poate avea loc doar la demersul procurorului, în anumite cazuri - la cererea avocatului martorului (alin. (2) art. 110 din Codul de procedură penală)²⁹⁶.

Sub aspect procedural, se menționează că art. 313, Cod procedură penală, acordă suficiente garanții privind accesul liber la justiție în sensul prevederilor CoEDO. Subiectul dat a fost examinat de Curtea Constituțională a Republicii Moldova. În opinia autorului A. Oganesean, prin studierea hotărârii Curții Constituționale nr. 26 din 23.10.2007, s-a stabilit că „autorul sesizării susține că, până la adoptarea Legii nr. 264-XVI, persoanele dispuneau de dreptul de a contesta acțiunile și actele ilegale ale organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitatea operativă de investigații, precum și ale procurorului, fie la judecătorul de instrucție, fie la procurorul care conducea sau exercita urmărirea penală sau la procurorul ierarhic superior. În această ordine de idei, Curtea Constituțională a confirmat dreptul Parlamentului de a stabili modalitatea de examinare a plângerilor, în general, și în procedura penală, în special. Important e că soluția dată asupra plângerii să poată fi supusă controlului ulterior, exercitat de un organ de deplină jurisdicție”²⁹⁷.

Curtea Constituțională, în jurisprudența sa, bazându-se și pe practica Curții Europene, subliniază că „este responsabilitatea statului ca prin legislație să instituie toate garanțiile necesare, pentru ca persoana să se simtă protejată, oferindu-i șansa sigură de a-și revendica în justiție un drept constituțional lezat, indiferent de faptul dacă este inculpat sau parte vătămată, dacă procesul a fost declanșat la inițiativa sa sau a altei, persoane”²⁹⁸.

În domeniul autorizării acțiunilor de urmărire penală, care presupun ingerința în viața privată a persoanei, de exemplu, interceptarea și înregistrarea comunicărilor sau a imaginilor, ridicarea

---

²⁹⁶ Roșca, I. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare – garanție în realizarea principiului contradictorialității. În: *Revista Națională de Drept*, nr. 5, mai 2008, p. 66; Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul penal. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție*, 2005, nr. 11, p. 3.

²⁹⁷ Hotărârea Curții Constituționale nr.26 din 23.10.2007 pentru controlul constituționalității unor prevederi ale art.298, art.300 și art.3 13 din Codul de procedură penală, introduse prin Legea nr.264-XVI din 28 iulie 2006 „Pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova”. În: *Monitorul Oficial*, nr. 175-177/23, 09.11.2007.

²⁹⁸ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. In: *Revista Națională de Drept*. 2020, nr. 7-9(237-239), p. 132. [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/116879#; Hotărârea Curții Constituționale nr.9 din 20.05.2008 asupra excepției de neconstituționalitate a prevederii pct.3) alin.(1) art.401 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova. În: *Monitorul Oficial*, nr. 99- 101/7,06.06.2008.

informației privind convorbirile telefonice, ridicarea trimiterilor poștale etc., jurisprudența Curții Europene devine un mecanism eficient care permite judecătorilor de instrucție să adopte încheieri juste.

Important este ca persoana să aibă posibilitatea să conteste ingerința. Regula enunțată în cauza *Rotaru vs. România* are un impact major în garantarea drepturilor persoanei. În cauza nominalizată, Curtea a specificat că „atât înregistrarea de către o autoritate publică a unor date privind viața privată a unui individ, cât și folosirea lor și refuzul de a acorda posibilitatea ca acestea să fie contestate constituie o încălcare a dreptului la respectarea vieții private, garantat de art.8 din Convenție”²⁹⁹.

Un punct de vedere interesant îl identificăm analizând hotărârea Curții Europene, pronunțată pe marginea cauzei *Schenk vs. Elveția*, și anume : „probele obținute într-un mod ilegal nu constituie în sine o încălcare a dreptului inculpatului la un proces echitabil. Astfel, CtEDO a precizat că utilizarea unei înregistrări ce poartă semnele ilegalității, din motiv că nu a fost ordonată de către judecătorul de instrucție, nu este o încălcare a unui proces echitabil, deoarece apărarea a avut posibilitatea de a contesta autenticitatea înregistrărilor în termenii și modul stabilit prin lege”³⁰⁰.

Atribuțiile judecătorului de instrucție legate de examinarea demersurilor procurorului privind autorizarea efectuării acțiunilor procesual penale au fost delimitate în Hotărârea Plenului CSJ *Cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale (Par. 2,3)*, în care se arată că acestea constau în verificarea:

„a) dacă imixtiunea organului de urmărire penală este prevăzută de lege;

b) dacă imixtiunea solicitată urmărește un scop legitim, dacă această imixtiune este necesară într-o societate democratică și dacă este respectat principiul proporționalității între dreptul sau libertatea persoanei garantate de lege și necesitatea efectuării acțiunii procesuale solicitate”³⁰¹.

Articolul 8, §2, din CoEDO prevede „drept scop legitim pentru imixtiunea exercitată de către agenții de stat în viața privată a persoanei, în domiciliu sau asupra corespondenței acestuia: securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, protejarea drepturilor și libertăților altor persoane”³⁰².

În art. 301 alin. (1), Cod de procedură penală al Republicii Moldova³⁰³, nu sunt indicate concret acțiunile de urmărire penală ce trebuie efectuate cu autorizarea judecătorului de instrucție,

---

²⁹⁹ Hotărârea CtEDO în cauza *Rotaru vs. România*, din 4 mai 2000, nr.28341/95.

³⁰⁰ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. *Op.cit.*, p. 131.

³⁰¹ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. *Op.cit.*, p. 131.

³⁰² Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. *Op.cit.*, p. 854-855.

³⁰³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

punându-se accent pe drepturile care ar putea fi afectate : „Cu autorizarea judecătorului de instrucție se efectuează actiunile de urmărire penală legate de limitarea inviolabilității persoanei, domiciliului, de limitarea secretului corespondenței, al convorbirilor telefonice, al comunicărilor telegrafice și al altor comunicări, precum și alte acțiuni prevăzute de lege”³⁰⁴. Deoarece această normă este una generală, în conținutul altor articole din legislația procesual-penală poate fi identificat pentru care acțiuni de urmărire penală legea impune autorizarea de către judecătorul de instrucție.

Examinând demersul procurorului privind autorizarea unei acțiuni de urmărire penală, judecătorul de instrucție urmează nu numai să motiveze clar și întemeiat propria decizie, dar și să se expună asupra motivelor și necesității de a efectua o anumită acțiune de urmărire penală, invocată de organul de urmărire penală. Reiterăm că, prin hotărârea *Mancevschi vs. Moldova*³⁰⁵, CtEDO, a constatat violarea art.8 CEDO prin faptul că „formularea obiectului căutării este una foarte generală, practică ce și până în prezent se întâlnește la faza urmăririi penale în activitatea organelor judiciare în Republica Moldova”³⁰⁶.

O situație similară cu ultima observație a fost constatată și criticată de către Curtea Europeană în cauza *Panteleiu vs. Ucraina*³⁰⁷ : în speță s-a constatat că „ingerința nu a avut loc în conformitate cu legea și a fost încălcat art. 8 din CoEDO, când au fost confiscate/ridicate toate documentele din birou și anumite obiecte personale ale reclamantului, care nu aveau în mod clar nicio relevanță pentru cazul penal”³⁰⁸.

În doctrină s-a mai menționat că, „autorizând efectuarea acțiunilor de urmărire penală, judecătorul de instrucție găsește nu numai standardele normative în practica Curții Europene, dar și sporește calitatea deciziei adoptate, motivând propria poziție prin prisma concluziilor magistraților de la Strasbourg”³⁰⁹.

Activitatea judecătorului de instrucție, manifestată prin autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală, care aduc atingere (limitări) drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, constituie o formă extrem de eficientă de control judiciar la etapa de exercitare de către organul de urmărire penală a urmăririi penale, atunci când apare necesitatea stringentă de implicare a organului statal competent în viața privată a persoanei, în secretul domiciliului, al corespondenței etc.

---

³⁰⁴ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

³⁰⁵ Hotărârea CtEDO în cauza *Mancevschi vs. Moldova*, din 07 octombrie 2008, nr. 33066/04.

³⁰⁶ Hotărârea CtEDO în cauza *Mancevschi vs. Moldova*, din 07 octombrie 2008, nr. 33066/04.

³⁰⁷ Hotărârea CtEDO în cauza *Panteleiu vs. Ucraina*, din 26 iunie 2006, nr. 11901/02.

³⁰⁸ Hotărârea CtEDO în cauza *Panteleiu vs. Ucraina*, din 26 iunie 2006, nr. 11901/02.

³⁰⁹ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. *Op.cit.*, p. 128.

Temeiul juridic prin care legislația a abilitat judecătorul de instrucție cu atribuții de control judiciar la efectuarea unor acțiuni de urmărire penală care limitează drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei îl constituie prevederile expuse în art. 41 din Codul de procedură penală. Potrivit acestui articol, judecătorul de instrucție asigură controlul judecătoresc în cursul urmăririi penale prin: autorizarea efectuării percheziției, a examinării corporale, a ridicării de obiecte ce conțin secret de stat, comercial, bancar, a examinării cadavrului, a interceptării comunicărilor, a sechestrului corespondenței, a înregistrării de imagini, a efectuării altor acțiuni procesuale prevăzute de Codul de procedură penală³¹⁰.

Un aspect foarte important îl reprezintă noțiunile *caz de urgență*, *caz de delict flagrant* și *caz ce nu suferă amânare*. Astfel, *caz de urgență* se consideră „împrejurarea în care organul de urmărire penală este obligat să efectueze acțiuni de urmărire penală ce nu suferă amânare, chiar dacă acesta constată că urmărirea penală nu este de competența sa, dacă întârzierea obținerii autorizației judecătorului de instrucție ar provoca prejudicii grave activității de administrare a probelor. *Caz de delict flagrant* este situația în care infracțiunea este descoperită în momentul săvârșirii ei sau înainte ca efectele ei să se fi consumat, iar *caz ce nu suferă amânare* este împrejurarea în care persistă pericol real că se vor pierde sau distruge bunurile, dacă nu vor fi puse sub sechestru”³¹¹.

Acțiunile de urmărire penală sunt acele acțiuni procesuale care au ca scop descoperirea și administrarea probelor. Controlul judecătoresc trebuie să se extindă asupra acelor acțiuni de urmărire penală, a căror realizare este legată de limitarea drepturilor constituționale ale persoanei, în special a dreptului la inviolabilitatea domiciliului (ridicarea, percheziția, cercetarea încăperii de locuit și a reședinței) și a dreptului la inviolabilitatea persoanei (arestul, cercetarea și ridicarea comunicărilor poștale, telegrafice, interceptarea convorbirilor telefonice). Pentru primirea autorizației judecătorești de efectuare a acțiunilor de urmărire penală, activitatea de urmărire penală trebuie să se desfășoare după aceeași schemă ca și la arest. Acțiunile de urmărire penală care atentează la drepturile și libertățile constituționale ale persoanei sunt supuse controlului judiciar și prealabil, și ulterior executării lor³¹².

Garantarea legalității la faza de urmărire penală, asigurarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei o poate efectua doar organul a cărui activitate este bazată pe lege. Aceasta se desfășoară în limita unor proceduri clar specificate, prevăzând temeiurile și premisele acestei activități, condițiile și consecutivitatea ei, termenul în care ea se realizează și actele procesual-penale care însoțesc și finalizează această activitate.

---

³¹⁰ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 66.

³¹¹ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 855.

³¹² Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 618-619; Петрухин, И. Прокурорский надзор и судебный контроль за следствием. В: *Российская Юстиция*, № 9/1998, с. 13.

Legea identifică foarte clar obiectul controlului judiciar : controlul și verificarea se efectuează nu în scop de „tutelare mărunță” și imixtiune în toate activitățile, fiind vorba doar despre respectarea legii de către organele de urmărire penală în ceea ce privește asigurarea drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei, pentru a nu admite încălcarea lor, pentru a le înlătura și a lichida sau neutraliza consecințele negative ale îngrădirii drepturilor cetățenilor.

Metodele specifice ale acestei activități constau în verificarea și monitorizarea, prin examinarea și soluționarea plângerilor referitoare la acțiunile și hotărârile organului de urmărire penală, a chestiunilor strict specificate în lege, precum și prin adoptarea unor hotărâri de către judecător, care limitează substanțial posibilitatea îngrădirii drepturilor și libertăților persoanei în procesul aplicării măsurilor de constrângere procesual-penală³¹³.

Acest segment al controlului judiciar, exercitat de către judecătorul de instrucție, ca instanță judecătorească independentă și imparțială, constă în verificarea acțiunilor organului de urmărire penală care limitează unele drepturi și libertăți fundamentale ale persoanei, în scopul depistării și înlăturării încălcărilor drepturilor și libertăților omului încă în faza de urmărire penală și impunerea respectării drepturilor și libertăților omului, ale tuturor participanților la proces și ale altor persoane care sunt implicate direct sau indirect în cercetarea obiectivă a cauzei penale³¹⁴.

Demersul privind autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală sau speciale de investigații se înaintează judecătorului de instrucție din raza de activitate a organului de urmărire penală. În scopul asigurării confidențialității urmăririi penale, demersul nu se depune în cancelaria judecătoriei, dar direct judecătorului de instrucție. Judecătorul de instrucție examinează demersul în ședință închisă. Este admisă doar prezența procurorului, iar în cazul când se va considera necesar de a oferi anumite explicații, poate fi admis și reprezentantul organului care exercită activitatea specială de investigații.

Pornind de la natura activității speciale de investigații, legislatorul impune o urgență de examinare și din partea judecătorului de instrucție. Încheierea dată în urma examinării demersului, la fel, se pronunță în ședință închisă. Încheierea poate fi de admitere sau de respingere a demersului. În mod firesc, încheierea de admitere a demersului nu poate fi contestată la Curtea de Apel, având în vedere caracterul său secret. Totodată, după efectuarea măsurii speciale de investigații, când persoana a fost informată despre aceasta, sau în urma efectuării acțiunii de urmărire penală, dacă persoana a aflat sau a asistat la efectuarea acțiunii, ea poate ataca cu recurs încheierea³¹⁵.

Materialul prezentat judecătorului de instrucție trebuie să conțină date care ar argumenta necesitatea efectuării acțiunii procesuale respective fără autorizarea judecătorului de instrucție,

---

³¹³ Устимов, М. А. *Судебный контроль на стадии предварительного расследования*. Op.cit., c. 66.

³¹⁴ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 66.

³¹⁵ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 859.

adică date care să confirme fie situația „cazului de urgență”, fie a „cazului ce nu suferă amânare”, fie că a fost săvârșită „infracțiune flagrantă”. În temeiul art. 305 alin. (6) Cod procedură penală, în scopul verificării legalității acțiunilor procesuale ce nu suferă amânare, efectuate de către organul de urmărire penală ori de investigații speciale, la legalizarea acestora, după caz, în ședința de judecată urmează să fie citat în mod legal, cu concursul autorilor demersului, persoana în a cărei privință ori în al cărei domiciliu s-a efectuat acțiunea respectivă. În urma controlului judiciar, la caz, după expunerea opiniilor de către procuror și persoana citată, dacă s-a prezentat, dacă au existat temeiuri suficiente pentru efectuarea acțiunii respective fără autorizarea judecătorului de instrucție, acesta, printr-o încheiere motivată, declară acțiunea de urmărire penală efectuată legală, în caz contrar, acțiunea de urmărire penală se declară ilegală. Demersul procurorului privitor la autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală sau a măsurilor speciale de investigație se examinează de judecătorul de instrucție fără prezența altor persoane decât a procurorului și, după caz, a reprezentantului organului care exercită activitatea specială de investigații, dacă acesta îl însoțește pe procuror. Proces-verbal la examinarea acestor demersuri nu se întocmește.

Demersul procurorului referitor la autorizarea efectuării acțiunilor de urmărire penală sau a măsurilor speciale de investigații se examinează de către judecătorul de instrucție în ședință închisă, cu participarea procurorului și, după caz, a reprezentantului organului care exercită activitatea specială de investigații de urgență, imediat, dar nu mai târziu de 4 ore de la primirea demersului. După efectuarea controlului, judecătorul de instrucție, prin încheiere motivată, autorizează efectuarea acțiunii de urmărire penală ori a măsurii speciale de investigație sau, după caz, respinge demersul declarat³¹⁶.

Vom reține că necesitatea efectuării controlului judecătoresc în toate cazurile când este invocată încălcarea unui drept fundamental rezultă nu numai din legislația națională, dar și din cea internațională, de exemplu, din dispozițiile art. 6 parag. 1 și art. 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului³¹⁷.

În încheierea judecătorească privind efectuarea acțiunilor de urmărire penală, a măsurilor speciale de investigații urmează să se menționeze unele aspecte ce vizează excepțiile admise de art.8 al Convenției. Judecătorul de instrucție indică articolul din Codul de procedură penală, care admite ingerința și condițiile în care aceasta este admisă.

Astfel, se va justifica legalitatea ingerinței. În continuare, judecătorul de instrucție urmează să indice data pornirii urmăririi penale, articolul din Codul penal, persoana bănuită sau învinuită și orice alte date relevante, care vor confirma scopul legitim al ingerinței.

Judecătorul de instrucție, de asemenea, va menționa despre probele care au fost administrate anterior prin acțiuni procesuale care nu solicitau ingerințe în viața privată. Judecătorul trebuie să

---

³¹⁶ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 855.

³¹⁷ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 609-610.

motiveze faptul imposibilității desfășurării normale a procesului, fără efectuarea măsurii care urmează a fi autorizată. În acest mod, judecătorul va motiva necesitatea într-o societate democratică și proporționalitatea ingerinței³¹⁸.

În opinia autorului A. Smirnov, „judecătorul de instrucție trebuie să fie împuternicit, la toate etapele urmăririi penale, cu dreptul de a efectua acte de control din propria inițiativă (din oficiu). În același timp, în opinia lui, cauza nu este retrasă din gestiunea organului de urmărire penală, iar activitatea judecătorului trebuie să aibă un caracter episodic. Or, în acest caz, scopul acțiunilor judecătorului de instrucție s-ar axa pe fortificarea probelor judiciare și pe verificarea legalității acțiunilor tuturor participanților la proces. De asemenea, susține A. Smirnov, o trăsătură specifică a acțiunilor judecătorului de instrucție o reprezintă caracterul lor contradictorial”³¹⁹.

Potrivit Hotărârii Plenului CSJ *cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale* (Nr. 7 din 4 iulie 2005, Par. 5), prin acțiuni ale organului de urmărire penală sau ale organului care exercită activitatea specială de investigații, pasibile de a fi contestate, se înțelege: a) actele procedurale, adică documentele prin care se consemnează orice acțiune procesuală prevăzută de Codul de procedură penală și de Legea privind activitatea specială de investigații; b) acțiunile ori inacțiunile nemijlocite ale persoanei cu funcție de răspundere, care activează în procesul de urmărire penală sau care exercită activitate specială de investigații (procurorul, ofițerul de urmărire penală, colaboratorul care exercită activitate specială de investigație); c) alte acțiuni prin care persoana cu funcții de răspundere a depășit atribuțiile sale de serviciu.

În literatura de specialitate se relevă că nu orice acțiune a organului de urmărire penală sau a organului care exercită activitatea specială de investigații poate fi atacată la judecătorul de instrucție, ci doar aceea care a afectat un drept legal reglementat de legea materială sau procesuală, adică drepturile și libertățile constituționale ale persoanei. Codul de procedură penală prevede expres următoarele acte și acțiuni ale organului de urmărire penală care pot fi atacate la judecătorul de instrucție:

- 1) actul privind refuzul organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul referitor la săvârșirea infracțiunii (art. 265)³²⁰;
- 2) ordonanța de neîncepere a urmăririi penale (art. 274);

---

³¹⁸ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 860.

³¹⁹ Smirnov, A. Нужен суд правый и милостивый, решительный и скорый. В: *Российская Юстиция*, № 10/1995, с. 20.

³²⁰ Anterior, art. 265 alin. (2) CPP stabilea: „Refuzul organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul poate fi atacat imediat judecătorului de instrucție, dar nu mai târziu de 5 zile de la momentul refuzului”. Alin. (2) art. 265 din CPP a fost declarat neconstituțional prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 6 din 19 martie 2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 265 alin. (2) din Codul de procedură penală (contestarea refuzului organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul privind comiterea unei infracțiuni). [online] [accesat 12.06.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=689&l=ro>

- 3) refuzul organului de urmărire penală de a recunoaște persoana în calitate de parte civilă (art. 222);
- 4) refuzul organului de urmărire penală de a restabili termenul procedural omis (art. 234);
- 5) hotărârea organului de urmărire penală cu privire la respingerea cererii sau demersului organizației obștești ori al colectivului de muncă (art. 247);
- 6) ordonanța de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărire (art. 285);
- 7) ordonanța de clasare a cauzei penale (art. 286);
- 8) refuzul organului de urmărire penală de a satisface demersurile în cazurile prevăzute de lege (art. 313);
- 9) alte acțiuni care afectează drepturile și libertățile constituționale ale persoanei (art. 313)³²¹.

În aceeași ordine de idei, se mai precizează că „nu sunt pasibile de a fi atacate la judecătorul de instrucție la faza de urmărire penală: hotărârea asupra abținerii sau recuzării procurorului (art. 54 C. proc. pen.); hotărârea privind soluționarea cererii de înlăturare din procesul penal al apărătorului (art. 72 C.proc.pen.); hotărârea privind recuzarea interpretului, a traducătorului (art.86 C.proc.pen.); hotărârea privind recuzarea expertului (art. 89 C.proc.pen.), deși acestea pot fi invocate în cazul trimiterii cauzei în judecată”³²².

De asemenea, „nu sunt pasibile de atacare, de regulă, nici hotărârile privind pornirea urmăririi penale; ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuit, învinuit; ordonanța prin care s-a dispus efectuarea expertizei etc. Hotărârile organului de urmărire penală privind pornirea urmăririi, de regulă, nu pot fi atacate în instanța de judecată pe acest temei juridic, datorită faptului că această hotărâre nu este definitivă și constituie doar începutul urmăririi penale, care, în continuare, duce la punerea sub învinuire a unor persoane și care se finalizează fie cu terminarea urmăririi penale și cu întocmirea rechizitoriului, fie cu încetarea urmăririi penale în temeiul prevăzut de Codul de procedură penală”³²³.

Totodată, „pot exista cazuri când persoana interesată poate ataca în instanță și actul procedural prin care s-a dispus pornirea urmăririi penale. Acestea sunt cazurile când se invocă încălcarea ordinii de pornire a urmăririi penale sau există unele din circumstanțele care exclud urmărirea penală, cum ar fi:

- a) fapta nu este prevăzută de legea penală;
- b) a intervenit termenul de prescripție;
- c) a intervenit decesul făptuitorului, cu excepția cazurilor de reabilitare;

³²¹ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 894.

³²² Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p.895.

³²³ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p.895.

d) lipsește plângerea victimei în cazurile în care urmărirea penală începe, conform art. 276 C. proc. pen., numai în baza plângerii acestuia;

e) în privința persoanei respective există o hotărâre judecătorească definitivă în legătură cu aceeași acuzație sau prin care s-a constatat imposibilitatea urmăririi penale pe aceleași temeuri;

f) în privința persoanei respective există o hotărâre neanulată de neîncepere a urmăririi penale sau de încetare a urmăririi penale pe aceeași acuzație;

g) există alte circumstanțe, prevăzute de lege, care condiționează pornirea urmăririi penale sau, după caz, exclud urmărirea penală³²⁴.

Conform art. 287 Cod procedură penală, ordonanțele de încetare a urmăririi penale, de clasare a cauzei penale sau de scoatere a persoanei de sub urmărire penală pot fi casate, cu reluarea urmăririi penale, doar în cazul în care sunt invocate fapte noi sau recent descoperite ori un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente a afectat ordonanța atacată.

Fapte noi constituie datele despre circumstanțele de care nu avea cunoștință organul de urmărire penală la data adoptării ordonanței atacate și care nici nu puteau fi cunoscute la acea dată. Noi trebuie să fie probele administrate în cadrul cercetării altor cauze, și nu mijloacele de probă prin care se administrează probe deja cunoscute în cauza respectivă. Fapte recent descoperite sunt faptele care existau la data adoptării ordonanței atacate, însă nu au putut fi descoperite. Atitudinea unei părți care, cunoscând un fapt sau o împrejurare ce îi era favorabilă, a preferat să păstreze tăcerea nu poate justifica mențiunea unei erori judiciare și nu poate constitui un obstacol la admiterea reluării urmăririi penale, dacă prin alte mijloace de probă asemenea împrejurări nu au putut fi descoperite la acel moment.

Ordonanța de încetare a urmăririi penale, de clasare a cauzei penale sau de scoatere a persoanei de sub urmărire penală poate fi casată, cu reluarea urmăririi penale oricând înăuntrul termenului de prescripție, dacă au fost invocate fapte noi sau recent descoperite.

În cazul descoperirii unui viciu fundamental în cadrul procedurii precedente, urmărirea penală poate fi reluată doar în termen de un an de la intrarea în vigoare a ordonanței de încetare a urmăririi penale, de clasare a cauzei penale sau de scoatere a persoanei de sub urmărire penală³²⁵.

Potrivit art. 300 alin. (2) și (3) Cod de procedură penală al Republicii Moldova, în sfera controlului judiciar efectuat de către judecătorul de instrucție se include și examinarea plângerilor împotriva actelor ilegale ale organelor de urmărire penală și ale organelor care exercită activitatea specială de investigații, precum și ale procurorului, dacă persoana nu este de acord cu rezultatul examinării plângerii sale de către procuror sau nu a primit răspuns la plângerea sa de la procuror în termenul prevăzut de lege.

---

³²⁴ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p.895.

³²⁵ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p.895-896.

Plângerea este mijlocul procesual care permite oricărei persoane fizice sau juridice să conteste un act sau o măsură de urmărire penală, dacă face dovada unei vătămări a intereselor sale legitime. Sfera persoanelor care pot introduce plângerea nu se limitează la părți sau la subiecții procesuali principali, pot fi și alți subiecți procesuali sau orice alte persoane, care nu sunt implicate în rezolvarea conflictului de drept penal, dar care fac dovada vătămării intereselor lor legitime prin actul sau măsura organului de urmărire penală³²⁶.

Or, putem susține că termenul „recurs efectiv”, în sensul art. 13 CEDO, urmează a fi privit nu numai ca o cale de atac stabilită de lege, ci ca un remediu real, instituit la nivel național, conform căruia o persoană considerată victimă a unei violări a drepturilor sale prevăzute de Convenție poate ataca în fața instanțelor judecătorești pretinsa violare.

În opinia susținută de N. Muratova și M. Podolski, depunerea plângerilor împotriva acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală reprezintă o formă specifică a controlului judiciar³²⁷. Autorii L. Alexeeva, V. Juicov și I. Lucașuc sunt de părerea că pot fi depuse plângeri nu în privința tuturor hotărârilor și acțiunilor organelor de urmărire penală. Astfel, nu pot fi depuse plângeri la judecător în privința acțiunilor care, la momentul respectiv, nu încalcă drepturile procesuale ale participanților la proces, limitându-se doar la nesatisfacerea interesului acestora (de exemplu, refuzul de a audia un martor, de a dispune expertiza judiciară etc.). Or, aceste acțiuni vor nimeri în vizorul instanței de judecată mai târziu, în cadrul examinării cauzei penale în instanța de fond. Și dimpotrivă, declară ei, este admisibilă plângerea cu referire la asemenea acțiuni ca refuzul de a începe urmărirea penală, refuzul de a admite un anumit apărător pentru a participa la proces, încetarea urmăririi penale etc.³²⁸.

În opinia autorului A. Crișu, în funcție de actul sau de măsura contestată de organul judiciar care le-a dispus, se disting: a) plângerea împotriva actelor și măsurilor organelor de cercetare penală; b) plângerea împotriva actelor procurorului; c) plângerea împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată, dispuse de procuror.

Același autor menționează că plângerea are ca obiect măsurile luate sau actele de urmărire penală, efectuate în mod nemijlocit de procuror ori efectuate în baza dispozițiilor date de acesta. La concret, plângerea prin care se cere invalidarea actelor și a măsurilor privește: a) măsurile luate sau actele efectuate de procuror în cursul urmăririi penale; b) actele efectuate în baza dispozițiilor procurorului; c) soluțiile dispuse de procuror după terminarea urmăririi penale³²⁹.

---

³²⁶ Crișu, A. *Drept procesual penal. Partea specială. Conform noului Cod de procedură penală.* / Ediția a 2-a, revizuită și actualizată. București: Ed. Hamangiu, 2020, p. 103.

³²⁷ Муратова, Н. Г., Подольский, М. А. *Судебные решения в досудебном производстве по уголовным делам.* Казань, 2007, с. 73.

³²⁸ Алексеева, Л. Б., Жуйков, В. М., Лукашук, И. И. *Международные нормы о правах человека и применение их судами Российской Федерации* (практическое пособие). Москва, 1996, с. 86.

³²⁹ Crișu, A. *Drept procesual penal. Partea specială. Conform noului Cod de procedură penală.* Op.cit., p. 106-107.

Examinarea plângerilor de către judecătorul de instrucție, depuse de părțile în proces și de alte persoane, care reclamă încălcarea drepturilor în cadrul urmăririi penale, constituie o formă importantă de control pentru depistarea și prevenirea încălcărilor de legislație și a erorilor comise de organele de urmărire penală și de cele care exercită activitatea specială de investigații³³⁰. Or, „posibilitatea atacării pretinselor violări trebuie să aparțină nemijlocit pretinsei victime și să nu depindă de discreția anumitor funcționari sau a altcuiva”³³¹.

Examinarea plângerilor asupra acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală, care îngăduiesc drepturile constituționale ale persoanei sau accesul la justiție reprezintă o formă de control judiciar cu caracter dispozitiv, curent, realizată în cadrul etapelor prejudiciare ale procesului penal. Ea, de asemenea, poate fi și ulterioară, în cazurile în care se realizează după materializarea hotărârii, după realizarea acțiunilor procesuale³³².

În literatura de specialitate întâlnim opinia că obiectul plângerilor adresate judecătorului de instrucție este constituit din următoarele circumstanțe, ce urmează a fi constatate în această procedură: 1) prezența sau lipsa răspunsului procurorului la plângerea persoanei, expediat în termenul prevăzut de lege; 2) afectarea sau neafectarea drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei prin adoptarea/neadoptarea unui act procesual sau înfăptuirea/neînfațuirea unei acțiuni procesuale; 3) constatarea sau lipsa încălcării/îngrădirii drepturilor legitime ale bănuțului, învinuțului, apărătorului, ale părții vătămăte, ale altor participanți sau persoane interesate în cadrul procesului penal, a urmăririi penale sau în procesul exercitării activității speciale de investigații; 4) legalitatea sau ilegalitatea acțiunilor înfațuite sau a actelor emise de procuror, de organul de urmărire penală sau de organul care exercită activitatea specială de investigații³³³.

La determinarea cercului de persoane cu drept de a participa la examinarea plângerilor depuse în cadrul controlului judiciar, este necesar să se ia în calcul nu doar poziția procesuală, ci și cea faptică a persoanei³³⁴.

Plângerea împotriva acțiunilor ori inacțiunilor procurorului, ale organului de urmărire penală sau ale organului care exercită activitate specială de investigații poate fi înaintată judecătorului de instrucție numai după îndeplinirea de către petiționar a prevederilor art. 298, 299¹ CPP RM, în cazul în care persoana indicată în alin. (1) al art. 313 CPP RM a depus plângerea direct în instanța

---

³³⁰ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*. Op.cit., p. 122.

³³¹ Hotărârea Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr. 3 din 09.06.2014, „Cu privire la aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale”, pct. 12.

³³² Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*, с. 28

³³³ Postică, A. Limitele judecării în procedura examinării plângerilor în ordinea prevederilor art. 313 Cod de procedură penală. În: *Realități și perspective ale învățământului juridic național* / Conferința științifică națională cu participare internațională, 01-02 octombrie 2009. Vol. II, p. 668; Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*. Op.cit., p. 137-138.

³³⁴ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*, с. 29.

de judecată, fără a respecta procedura soluționării prealabile a acesteia de către procuror, judecătorul, prin încheiere, o declară inadmisibilă, explicându-i persoanei ordinea de contestare.

Potrivit art. 299 alin. (1¹) CPP RM, „ordonanța procurorului, emisă în urma examinării plângerii împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigație, nu mai poate fi contestată la procurorul ierarhic superior, însă poate fi atacată, prin plângere, în instanța judecătorească, în condițiile art. 313”³³⁵.

Conform art. 299¹, alin. (4) CPP RM, „ordonanța prin care procurorul ierarhic superior a soluționat plângerea împotriva acțiunilor, inacțiunilor și actelor procurorului, poate fi contestată la judecătorul de instrucție”³³⁶.

Anterior, plângerile se examinau de către judecătorul de instrucție în termen de 10 zile de la data când a parvenit plângerea, cu participarea obligatorie a procurorului care conduce urmărirea penală în cauză și cu citarea legală a persoanei care a depus plângerea. Dat fiind că procurorul conduce urmărirea penală în cauza respectivă, judecătorul de instrucție înmânează procurorului copia plângerii și solicită opinia acestuia pe marginea plângerii. Procurorul este obligat să prezinte în instanță materialele respective. Această prevedere legală obligă procurorul să verifice argumentele invocate în plângere până la soluționarea acesteia de către judecătorul de instrucție și să ia măsurile de rigoare, iar materialele obținute în urma controlului să le prezinte judecătorului de instrucție la data examinării plângerii. Neprezentarea persoanei care a depus-o nu împiedică examinarea plângerii. În cadrul examinării plângerii, procurorul și persoana care a depus-o, dacă aceasta participă în ședința de judecată, dau explicații pe marginea argumentelor invocate în plângere.

În prezent, potrivit art. 313 alin. (4) CPP RM, „plângerea se examinează de către judecătorul de instrucție în termen de 30 de zile, fără prezența părților, cărora li se comunică data examinării plângerii. Judecătorul, printr-o încheiere motivată, poate dispune fixarea ședinței pentru prezentare la proces, cu citarea procurorului, a persoanei care a depus plângerea, precum și a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii. Neparticiparea în ședință a procurorului, a persoanei care a depus plângerea și/sau a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii nu împiedică examinarea acesteia. În ambele cazuri, procurorul este obligat să prezinte în instanță materialele corespunzătoare în termen de 5 zile de la înștiințare. În cazul examinării plângerii în cadrul ședinței de judecată, dau explicații procurorul,

---

³³⁵ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

³³⁶ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

persoana care a depus plângerea și persoanele ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii”³³⁷.

Plângerile împotriva rezoluției de neîncepere a urmăririi penale urmează a fi adresate judecătorului de instrucție la locul aflării organului care a admis încălcarea, în conformitate cu prevederile art. 313 CPP RM. Prevederile art. 274 alin. 6 CPP RM nu indică nici procedura soluționării unei asemenea plângeri, nici completul de judecată care ar urma s-o soluționeze³³⁸.

În încheierea prin care a fost pronunțată soluția asupra plângerii înaintate în ordinea art. 313 CPP RM, judecătorul de instrucție trebuie să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în plângere. Nepronunțarea asupra tuturor motivelor din plângere afectează prin sine dreptul persoanei la acces la justiție, drept garantat de art.6 din CEDO, art.20 din Constituție și de art.313 din Codul de procedură penală³³⁹.

În cauza *Bellet vs. Franței* (4 decembrie 1995, nr. 23805/94, Par. 36), Curtea a remarcat că „singurul fapt de a avea acces la căile de atac interne nu îndeplinește întotdeauna cerințele articolului 6 alin. 1 (articolul 6-1). Gradul de acces acordat de legislația națională trebuie, de asemenea, să fie suficient pentru a asigura «dreptul la o instanță» a individului, având în vedere principiul statului de drept într-o societate democratică. Pentru ca dreptul de acces să fie efectiv, o persoană trebuie să aibă o posibilitate clară și practică de a contesta un act”³⁴⁰.

În cauza expusă *supra*, Curtea observă că nu există niciun motiv că termenul „persoane interesate” ar trebui să fie interpretat ca referindu-se exclusiv la persoanele afectate de ordinea procesuală, cum ar fi persoanele sub urmărire penală și proprietarii sau posesorii de instituții bancare și fiduciare/unitățile, dar nu și la reclamantii, care au fost, de asemenea, afectați de această măsură³⁴¹.

Exercitând atribuțiile care îi revin conform competenței, judecătorul de instrucție devine garant al investigațiilor eficiente, al echității procesuale, că fiecare ilegalitate și abatere de la normele procesuale va fi observată, înlăturată și reparată. În acest sens, reținem cauza *Malai vs. Moldova*³⁴², când Curtea Europeană a comentat că articolul 313 din Codul de procedură penală nu poate constitui un remediu eficient, din momentul în care acesta nu are o tangență directă cu condițiile de detenție, dar totuși acordă numai posibilitatea de a contesta acțiunile sau inacțiunile organului de urmărire penală interpretate în sens general.

---

³³⁷ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

³³⁸ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 896.

³³⁹ Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.7 din 04.07.2005: Cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale. Cu modificările și completările operate prin Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.12 din 24.12.2010

³⁴⁰ Hotărârea CtEDO în cauza *Bellet vs. Franța*, din 4 decembrie 1995, nr. 23805/94, par. 36.

³⁴¹ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 892.

³⁴² Hotărârea CtEDO în cauza *Malai vs. Moldova*, din 13 noiembrie 2008, nr. 7101/06.

În *Ibrahim și alții vs Regatul Unit* (13 septembrie 2016, nr. 50541/08, 50571/08, 50573/08 și 40351/09, par. 274)³⁴³, Marea Cameră a Curții Europene a menționat că, atunci când se examinează procedura în ansamblu, pentru a se evalua impactul lipsurilor procedurale din faza de urmărire penală asupra caracterului echitabil general al procedurii penale, următoarea listă neexhaustivă de factori, care decurg din jurisprudența Curții, ar trebui, după caz, să fie luată în considerare:

a) vulnerabilitatea deosebită a reclamantului, de exemplu, pe motive de vârstă sau de capacitate mentală;

b) cadrul juridic care reglementează faza de urmărire penală și admisibilitatea probelor în faza de judecată și dacă s-a asigurat respectarea sa; atunci când se aplică o așa-numită normă de excludere, este puțin plauzibil ca procedura în ansamblul său să fie considerată inechitabilă;

c) existența sau inexistența posibilității pentru reclamant de a contesta autenticitatea probelor și de a se opune utilizării acestora;

d) calitatea probelor și dacă circumstanțele în care au fost obținute pun la îndoială credibilitatea sau acuratețea acestora, ținând seama de gradul și natura oricărei constrângeri;

e) în cazul în care probele au fost obținute în mod nelegal, nelegalitatea în cauză și, în cazul în care reiese dintr-o altă încălcare a articolului din Convenție, natura încălcării constatate;

f) în cazul unei declarații, natura declarației și dacă aceasta a fost retractată prompt sau modificată;

g) scopul atribuit probelor și, în special, dacă probele au format o parte integrantă sau o parte semnificativă a celor care au stat la baza condamnării, precum și forța probantă a altor mijloace de probă în cauză;

h) dacă aprecierea vinovăției s-a realizat de către magistrați profesioniști sau jurați și, în acest din urmă caz, conținutul îndrumărilor oferite juriului;

i) ponderea interesului public în urmărirea penală a infracțiunii specifice în cauză și în sancționarea autorului său;

î) alte garanții procedurale asigurate de dreptul și practica interne³⁴⁴.

De asemenea, vom reține că anularea ordonanței de refuz în începerea urmăririi penale poate fi dispusă și ca urmare a examinării de către judecătorul de instrucție a plângerii în ordinea prevăzută de art. 313 CPP RM asupra soluției procurorului. Or, organul de urmărire penală și procurorul trebuie să ia toate măsurile prevăzute de lege, să analizeze cu prudență toate materialele și probele, atunci când există circumstanțe care împiedică urmărirea penală, ca, până la urmă, să fie adoptată o decizie legală, motivată, argumentată din toate punctele de vedere, să fie oglindite

---

³⁴³ Hotărârea CtEDO în cauza *Ibrahim și alții vs. Regatul Unit* (13 septembrie 2016, nr. 50541/08, 50571/08, 50573/08 și 40351/09, par. 274).

³⁴⁴ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 891.

toate aspectele legate de claritatea și explicarea fiecărui deziderat, cu analize profunde, pentru ca decizia să nu fie anulată.

Chiar dacă o decizie de refuz a începerii urmăririi penale este anulată, în unele cazuri este dificil de recuperat timpul pierdut pentru colectarea probelor. Și uneori un refuz ilegal de a începe urmărirea penală duce la consecințe mai grave : infracțiunea rămâne nedescoperită uneori, persoana care a comis-o rămâne nepedepsită, iar drepturile cetățenilor și ale organizațiilor afectate de infracțiuni sunt încălcate. Un refuz ilegal de a începe urmărirea penală este o încălcare gravă a legii, subminând autoritatea organelor de aplicare a legii. Nu este exclus ca ordonanța de refuz al începerii urmăririi penale să fie anulată ca urmare a pronunțării Hotărârii CtEDO și să urmeze redeschiderea procesului la nivel național, în conformitate cu prevederile art. 464/1 Cod de procedură penală³⁴⁵.

Or, ordonanțele de neîncepere a urmăririi penale „se supun controlului judiciar doar sub aspectul încălcării unor drepturi procedurale. Instanța nu este competentă să examineze legalitatea ordonanțelor sub aspectul temeiniciei lor și al probării, deoarece nu este în drept să se expună asupra fondului cauzei”³⁴⁶.

Cât privește ilegalitatea refuzului de a porni procesul penal, nu rareori se urmărește tendința de a ascunde săvârșirea infracțiunilor pentru influențarea indicelui de evidență și înregistrare a infracțiunilor, pentru a crea senzația unei lupte active cu criminalitatea. În legătură cu acest fapt, este necesar ca toate materialele – fără excepții – ce sunt în legătură cu refuzul de a porni procesul penal să fie verificate concomitent și în detaliu. În baza acestor verificări, hotărârile ilegale și neîntemeiate ale organelor de urmărire penală trebuie examinate împreună cu cea de refuz de pornire a procesului penal și supuse unui control deosebit. În cazurile încălcării legii, persoanele cu funcții de răspundere în urmărirea penală urmează a fi trase la răspundere disciplinară, iar în unele cazuri, chiar și la răspundere penală. Supravegherea exercitată de către procuror asupra legalității și temeiniciei refuzului de a porni procesul penal se completează cu controlul judecătoresc³⁴⁷.

În cazurile în care examinarea plângerii înaintate sau a cerințelor ridicate este de competența judecătorului de instrucție, procurorul sau, după caz, procurorul ierarhic superior, în termen de 5 zile, trimite plângerea împreună cu materialele respective de urmărire penală la judecătorul de instrucție.

---

³⁴⁵ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Urmărirea penală*. Chișinău: Ed. Cartea Militară, 2021, p. 189-190.

³⁴⁶ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*. Op.cit., p. 123; Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 01.10.2021, dosarul nr. 1re-165/2021. [online] [accesat 01.04.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19372

³⁴⁷ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 632; *Уголовный процесс*. / Под редакцией К. Ф. Куценко./ 4-е издание. Для студентов юридических вузов и факультетов. Москва: Изд. Зерцало, 2000, с. 218-219.

Ordonanța prin care procurorul ierarhic superior a soluționat plângerea poate fi contestată la judecătorul de instrucție în termen de 10 zile de la aducerea la cunoștință a actului³⁴⁸.

În doctrina procesual-penală din Federația Rusă se vorbește despre următoarele categorii de acțiuni și hotărâri, în a căror privință pot fi depuse plângeri: 1) acțiuni și hotărâri capabile să prejudicieze drepturile și libertățile constituționale ale participanților la proces : ordonanța de începere a urmăririi penale în privința persoanei; acțiunile procesuale și de urmărire penală în cadrul cărora au fost admise încălcări ale prevederilor legii procesual-penale; ordonanțele privind respingerea demersurilor, fapt care ar prejudicia drepturile și libertățile constituționale ale cetățenilor; ordonanțele privind aplicarea măsurilor de constrângere procesual-penale, care nu necesită pronunțarea hotărârilor judecătorești; alte hotărâri procesuale capabile să prejudicieze drepturile și libertățile constituționale ale persoanei; 2) acțiuni și hotărâri care împiedică accesul cetățenilor la justiție: refuzul de a primi plângerea referitoare la infracțiunea comisă; nesoluționarea în termen legal a sesizărilor referitoare la infracțiuni; ordonanța de refuz de a începe urmărirea penală; ordonanța privind prelungirea termenului de urmărire penală; ordonanțele de suspendare și de încetare a urmăririi penale; ordonanța privind refuzul de a recunoaște persoana în calitate de parte civilă ș.a.³⁴⁹.

În urma examinării plângerii, judecătorul de instrucție, considerând plângerea întemeiată, adoptă o încheiere, prin care obligă procurorul să lichideze încălcările depistate ale drepturilor și libertăților omului sau ale persoanei juridice și, după caz, declară nulitatea actului sau acțiunii procesuale atacate. Judecătorul de instrucție nu este în drept să-și asume obligațiile organului de urmărire penală, urmând doar să se pronunțe asupra argumentelor invocate în plângere. Totodată, judecătorul de instrucție nu trebuie să se pronunțe cu anticipație asupra chestiunilor care, ulterior, pot fi obiectul cercetării judecătorești în cadrul judecării cauzei în fond. Constatând că actele sau acțiunile atacate au fost efectuate în conformitate cu legea și că drepturile sau libertățile omului sau ale persoanei juridice nu au fost încălcate, judecătorul de instrucție pronunță o încheiere despre respingerea plângerii înaintate. Dacă, în urma controlului efectuat de procuror, au fost depistate încălcări ale drepturilor persoanei și procurorul a dispus înlăturarea acestor încălcări, fapt ce se confirmă prin materialele prezentate de către procuror, judecătorul de instrucție, prin încheiere, dispune încetarea procedurii de soluționare a plângerii date. În încheiere, judecătorul de instrucție trebuie să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în plângere. Nepronunțarea asupra tuturor motivelor din plângere afectează prin sine dreptul persoanei la acces la justiție, drept garantat de art. 6 din Convenția Europeană, de art. 20 din Constituție și de art. 313 din Codul de procedură penală. Copia de pe încheiere se expediază persoanei care a depus plângerea și procurorului³⁵⁰.

---

³⁴⁸ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Urmărirea penală*. Op.cit., p. 480.

³⁴⁹ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*. Op.cit., с. 32.

³⁵⁰ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 897.

De remarcat că, prin Legea cu privire la modificarea unor acte normative (Codul de procedură penală și a Codului Contravențional)³⁵¹, au fost reglementate într-o manieră mai clară nulitățile procesuale, fiind introduse articole separate pentru nulitatea absolută și nulitatea relativă, cu scopul înlăturării interpretărilor tendențioase. Însăși nulitatea reprezintă o sancțiune care intervine atunci când un act procesual sau procedural, ori o măsură procesuală s-a îndeplinit cu neglijarea condițiilor de fond și de formă, prevăzute de legea procesual-penală.

Prin modificările operate la CPP RM, s-au reglementat nulitățile actului procedural prin divizarea în *nulități absolute* și *nulități relative*, or redacția art. 251 CPP RM de până la modificări se referea la nulitatea actelor procedurale, nefiind distinse cert nulitatea relativă și nulitatea absolută. Mai mult, această divizare vine să contribuie la înlăturarea interpretărilor divergente și neuniforme, fapt ce periclită eficacitatea practică a acestei instituții, foarte importante în procedura penală națională.

Analizând efectele nulității, este important de a face referire la prevederile art. 251 CPP RM, care statuează: „Încălcarea prevederilor legale care reglementează desfășurarea procesului penal atrage nulitatea actului procedural numai în cazul în care s-a comis o încălcare a normelor procesuale penale, ce nu poate fi înlăturată decât prin anularea acelui act, fie au fost afectate caracterul echitabil al procesului penal sau drepturile părților. În cazul în care constată nulitatea unui act, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată dispune, atunci când este necesar și dacă este posibil, refacerea acelui act, cu respectarea dispozițiilor legale”³⁵².

Art. 251¹ alin. (1) CPP RM stipulează : „Nulitatea absolută a actului procedural întocmit este determinat de : a) compunerea completului de judecată; b) competența instanțelor judecătorești după calitatea persoanei; c) publicitatea ședinței de judecată; d) participarea părților în cazurile obligatorii; e) prezența interpretului, a traducătorului, dacă este obligatorie potrivit legii”³⁵³.

Încălcarea altor dispoziții legale, decât cele prenotate, „va determina nulitatea actului în cazul în care a fost afectat caracterul echitabil al procesului penal sau drepturile părților”³⁵⁴.

Din analiza cadrului legal, nulitatea relativă se invocă în două cazuri, și anume:

„a) în cursul urmăririi penale – în timpul sau imediat după efectuarea actului ori, cel târziu, la terminarea urmăririi penale, când partea ia cunoștință de materialele dosarului;

---

³⁵¹ Legea cu privire la modificarea unor acte normative (Codul de procedură penală și a Codului Contravențional). [online] [accesat 22.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138674&lang=ro

³⁵² Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

³⁵³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

³⁵⁴ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

b) în instanța de judecată – numai pentru probele care sunt prezentate nemijlocit în instanță”³⁵⁵.

Mai mult, nulitatea relativă nu se va aplica actului procedural și nu va duce la anularea actului, în cazul în care persoana interesată nu a invocat-o în termenul legal. Dacă, din motive întemeiate, partea (procurorul, bănuitul, învinuitul, celelalte părți în care există un interes procesual propriu în respectarea dispozițiilor legale încălcate) nu a avut posibilitatea de a lua cunoștință de materialele urmăririi penale până la trimiterea cauzei în judecată, nulitatea relativă va putea fi invocată în instanța de judecată. De evidențiat că nulitatea absolută poate fi invocată la orice etapă a procesului penal.

Raționamentele relatate *supra* prezintă interes, mai ales că, în acord cu art. 313 alin. (5) CPP RM, „judecătorul de instrucție, considerând plângerea întemeiată, adoptă o încheiere prin care obligă procurorul să lichideze încălcările depistate ale drepturilor și libertăților omului sau ale persoanei juridice și, după caz, declară nulitatea actului sau a acțiunii procesuale atacate”³⁵⁶.

Sub aspect comparat, în România, în camera preliminară se examinează „legalitatea efectuării actelor procesuale/procedurale de către organul de urmărire penală, pentru a verifica incidența sancțiunii nulității (relative sau absolute)”³⁵⁷.

Verificând legalitatea și temeinicia hotărârilor, acțiunilor (inacțiunilor) în baza plângerilor înaintate, judecătorul nu are dreptul să determine, să se pronunțe anticipat asupra chestiunilor care vor constitui pe viitor obiectul judecării cauzei penale în fond³⁵⁸.

În *Decizia de inadmisibilitate a sesizării nr. 12lg/2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la articolul 287 alin. (4) și a articolului 313 alin. (4) din Codul de procedură penală* (Nr. 103 din 6 septembrie 2018), Curtea Constituțională a notat că, la examinarea plângerii în procedura prevăzută de articolul 313 din Cod, judecătorul de instrucție este obligat să citeze persoanele ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii. Articolul 20 din Constituție nu impune reglementarea expresă a obligației judecătorului de a se pronunța printr-un act separat în privința cererii de atragere a persoanei interesate în proces. Norma contestată garantează dreptul persoanei de a fi prezentă la examinarea plângerii [și de a da explicații] în procedura prevăzută de articolul 313 din CPP RM. Curtea a conchis că norma contestată nu contravine articolului 20 din Constituție³⁵⁹.

Într-o altă *Decizie a Curții Constituționale de inadmisibilitate a sesizării nr. 148g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 313 alin. (4) din Codul de*

---

³⁵⁵ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

³⁵⁶ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

³⁵⁷ Udroiș, M. *Procedura penală, partea specială*. Op. cit., pag. 270.

³⁵⁸ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*. Op.cit., с. 32.

³⁵⁹ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 893.

procedură penală (participanții la judecarea plângerii împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală) (Nr. 149 din 26 decembrie 2019), se arată că, în ipoteza că judecătorul ar examina o plângere împotriva acțiunilor și actelor organului de urmărire penală, fără se citeze și să audieze persoanele ale căror drepturi și libertăți ar putea fi afectate prin admiterea plângerii, așa cum urmărește autoarea excepției de neconstituționalitate, se poate pune problema respectării dreptului la un proces echitabil din punctul de vedere al persoanelor ale căror drepturi și libertăți ar putea fi afectate prin admiterea plângerii. Curtea a relevat că ține de competența judecătorului de instrucție să determine persoanele ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii și să le citeze la examinarea acesteia. Prin urmare, textele contestate reprezintă o garanție pentru asigurarea standardului echității procesului de judecată, în special, pentru realizarea dreptului la apărare și a principiului contradictorialității³⁶⁰.

Susținem pe deplin opinia că, „prin stabilirea dreptului apărătorului de a contesta refuzul organului de urmărire penală privind administrarea probelor suplimentare, inclusiv prin faptul investirii judecătorului de instrucție cu dreptul de a efectua unele acțiuni procesuale la cererea apărării, are loc dezvoltarea instituției controlului judiciar, fără extinderea competenței judecătorului de instrucție, asigurându-se, în același timp, pe cât este posibil, principiul „egalității armelor”³⁶¹.

De asemenea, deși judecătorul de instrucție nu este organ de urmărire penală și nu are atribuții de a administra probe, art. 109 CPP RM³⁶² prevede că, în cazul în care prezența martorului la judecarea cauzei va fi imposibilă, din motivul plecării acestuia peste hotarele țării sau din alte motive întemeiate, procurorul poate solicita audierea martorului de către judecătorul de instrucție, cu asigurarea posibilității bănuیتului, învinuitului, apărătorului acestuia, a părții vătămate și procurorului de a pune întrebări martorului audiat. Această procedură asigură realizarea dreptului inculpatului la audierea martorilor acuzării, care, din anumite motive, nu vor putea fi prezenți în ședința de judecată, în aceleași condiții ca și martorii apărării, drept garantat de art. 6 §3 lit. d) din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului³⁶³.

Audierea martorilor în condiții speciale, precum și admisibilitatea declarațiilor martorilor anonimi a fost examinată pe larg de către CtEDO, ceea ce a dus la crearea unei jurisprudențe bogate, care, la rândul său, este de neînlocuit în activitatea profesională a judecătorilor de

---

³⁶⁰ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 893-894.

³⁶¹ Dolea, I. Principiul „egalității armelor” și dreptul apărării de a administra probe în procesul penal. În: *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria „Științe socioumanistice”*, 2004, p. 374; Roșca, I. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare – garanție în realizarea principiului contradictorialității. *Op.cit.*, p. 68.

³⁶² Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

³⁶³ Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.7 din 04.07.2005: Cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale. Cu modificările și completările operate prin Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.12 din 24.12.2010.

instrucție. Curtea Europeană a abordat această chestiune sub diferite aspecte. În sensul art.6 din Convenție, inculpatul trebuie să aibă o reală posibilitate de a contesta sau a adresa întrebări unui martor, fie atunci când acesta declară, fie într-un stadiu ulterior al procedurii³⁶⁴. Totodată, judecătorii CtEDO au decis că, dacă partea apărării ignoră identitatea unui martor, ea se poate afla în imposibilitatea de a stabili că acesta este parțial, ostil sau nedemn de crezare³⁶⁵. În hotărârea *Van Mechelen vs. Olanda*³⁶⁶, CtEDO, justificând condamnarea Olandei, ale cărei autorități au declarat culpabilitatea acuzaților doar pe baza depozițiilor polițiștilor, care au refuzat să depună mărturie cu fețele descoperite, afirmă că apărarea, la fel, a fost privată de posibilitatea de a observa reacțiile lor la întrebările directe, ceea ce le-ar fi permis să controleze fiabilitatea lor³⁶⁷.

În urma expunerii procedurii de efectuare a controlului judiciar al urmăririi penale de către judecătorul de instrucție, apare, inevitabil, întrebarea: cine verifică acțiunile judecătorului de instrucție? Codul de procedură penală al Republicii Moldova a prevăzut dublarea acestui control judiciar prin normele juridice din art. 312. Aceste prevederi conțin dreptul de a ataca în judecata ierarhic superioară încheierile judecătorului de instrucție privind măsurile preventive și prelungirea duratei lor. Controlul se efectuează de către instanța judecătorească ierarhic superioară într-un complet format din 3 judecători, în decurs de 3 zile din momentul primirii recursului³⁶⁸.

De asemenea, reținem că încheierea judecătorului de instrucție, prin care s-a pronunțat asupra plângerii împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitatea specială de investigații, este irevocabilă, cu excepția încheierilor privind refuzul în pornirea urmăririi penale, scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale și reluarea urmăririi penale, care pot fi atacate cu recurs la Curtea de apel în termen de 15 zile de la data pronunțării.

Astfel, în speță, „Colegiul penal al Curții de Apel Bălți a judecat în ședința publică recursul avocatului C. V. în interesul inculpatei A. L., declarat împotriva încheierii Judecătoriei Soroca, sediul Central, din 19.01.2023, prin care a fost respins ca nefondat demersul apărătorului C. V. privind numirea expertizei judiciare psihiatrice în privința martorului C. L.

Asupra recursului, în baza materialelor din dosar și a argumentelor prezentate în ședință, Colegiul penal al Curții de Apel Bălți a constatat că A. L. este învinuită de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 166¹ alin. (2) lit. a) Cod penal. În cadrul ședinței de judecată din 19.01.2023, apărătorul inculpatei V. C. a înaintat demers privind numirea unei expertize judiciare psihiatrice

³⁶⁴ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Lüdi vs. Elveția*, hotărârea din 15 iunie 1992, nr. 12433/86.

³⁶⁵ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Kostovski vs. Olanda*, hotărârea din 20 noiembrie 1989, nr. 11454/85.

³⁶⁶ Curtea Europeană a Drepturilor Omului, *cauza Van Mechelen ș.a. vs. Olanda*, hotărârea din 23 aprilie 1997, nr. 21363/93.

³⁶⁷ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. *Op.cit.*, p. 131.

³⁶⁸ Dolea I., Roman D., Sedlețchi Iu., Vizdoagă T. ș.a. *Drept procesual penal*. Ed. Cartier Juridic. Chișinău, 2005, p. 637.

în privința martorului C. L., născută la 10.02.1973, beneficiară a CPTPDS din satul B., raionul Soroca, motivând prin faptul că a fost audiat martorul C. L., care, potrivit confirmării nr.462 din 09.11.2022, este invalid de gr. II, cu diagnoza retard mintal. Martorul C. L. a fost audiată fără acordul medicului și în lipsa acestuia, fapt care vine în contradicție cu prevederile art. 105 alin. (5) CPP al RM. C. L., fiind audiată în cadrul ședinței de judecată, a provocat îndoieli privind capacitatea ei de a percepe just împrejurările cauzei, reieșind din faptul că declarațiile ei sunt proba directă și de bază, care indică asupra faptului că A. L. ar fi comis infracțiunea prevăzută de art. 166¹ alin. (2) CP al RM. Astfel, s-a considerat ca fiind necesară numirea unei expertize judiciare în privința martorului C. L., pentru a determina starea ei psihică și fizică, precum și capacitatea ei de a reda și a percepe just împrejurările cauzei.

Prin încheierea Judecătoria Soroca, sediul Central, din 19.01.2023, s-a dispus respingerea ca nefondat a demersului apărătorului V. C. privind numirea unei expertize judiciare psihiatrice în privința martorului C. L. Nefiind de acord cu încheierea instanței de fond, aceasta, în data de 31.01.2023, a fost contestată cu recurs de către avocatul V. C. în interesul inculpatei A. L., solicitând admiterea recursului, numirea expertizei judiciare psihiatrice de staționar obișnuit sau ambulator față de martorul C. L. În motivarea recursului s-a invocat netemeinicia încheierii. Or, art. 143 alin. (1) pct. 5) al CPP, fiind normă imperativă, prevede că expertiza se dispune și se efectuează, în mod obligatoriu, pentru constatarea: stării psihice sau fizice a părții vătămate, a martorului, dacă apar îndoieli în privința capacității lor de a percepe just împrejurările ce au importanță pentru cauza penală și de a face declarații despre ele, dacă aceste declarații ulterior vor fi puse, în mod exclusiv sau în principal, în baza hotărârii în cauza dată. Or, o expertiză psihiatrică a fost solicitată în conformitate cu normele Codului de procedură penală, care fac parte din categoria normelor imperative. Avocatul C. V., în interesul inculpatei A. L., în ședința instanței de recurs a susținut recursul declarat, solicitând admiterea acestuia, cu casarea încheierii instanței de fond și emiterea unei hotărâri noi, prin care să fie admis demersul cu privire la numirea unei expertize psihiatrice de staționar obișnuit sau ambulator în privința martorului C. L. Procurorul L. P., în ședința instanței de recurs, a solicitat respingerea recursului declarat la caz de către avocatul V. C. în interesul inculpatei A. L. ca fiind inadmisibil, cu menținerea fără modificări a încheierii instanței de fond. Or, instanța de fond, eronat a conferit calea de atac, aceasta urmând a fi contestată odată cu fondul cauzei, la moment, aceasta fiind în examinare la Judecătoria Soroca.

Audiind participanții la proces, analizând materialele cauzei penale, instanța a considerat necesar a respinge ca fiind inadmisibilă cererea înaintată de avocatul V. C. în interesul inculpatei A. L. cu privire la numirea expertizei psihiatrice de staționar sau ambulator față de martorul C. L., reieșind din următoarele considerente : Conform art. 374 CPP RM, dispunerea de către instanță a efectuării expertizei și audierea expertului în ședința de judecată se fac în cazurile și în condițiile prevăzute în art. 142-155.

În motivarea soluției adoptate, instanța de recurs se va referi la prevederile art. 437 Cod procedură penală - hotărârile supuse recursului, potrivit cărora: (1) Pot fi atacate cu recurs: 3¹) încheierile privind refuzul în pornirea urmăririi penale, scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale și reluarea urmăririi penale, adoptate conform prevederilor art. 313, totodată, relevant la caz fiind și alin. (2), conform căruia încheierile pot fi atacate cu recurs numai odată cu sentința, cu excepția cazurilor când, potrivit legii, pot fi atacate separat cu recurs, oportune fiind și cele ce urmează și anume din alin. (3) al normei date, conform căruia: recursul declarat împotriva sentinței se consideră făcut și împotriva încheierilor, chiar dacă acestea au fost date după pronunțarea hotărârii recursate.

Colegiul penal a relevat faptul că, potrivit materialelor cauzei, dosarul penal de învinuire a lui L. A. se află la etapa examinării fondului în Judecătoria Soroca, sediul Central, pe caz nefiind pronunțată o sentință.

Astfel, luându-se în considerație faptul că încheierea la demersul avocatului V. C. în interesul inculpatei L. A. privind numirea unei expertize judiciare psihiatrice în privința martorului C. L. a fost emisă în cadrul examinării cauzei, aceasta nu se supune separat căilor de atac, judecătorul acordându-i eronat cale de atac. Mai mult ca atât, încheierea cu privire la numirea unei expertize judiciare nu se regăsește printre tipurile de încheieri ce pot fi contestate separat în ordine de recurs, astfel, recursul avocatului C. V. în interesul inculpatei A. L fiind respins ca fiind inadmisibil, cu menținerea fără modificări a încheierii Judecătoriei Soroca, sediul Central, din 19.01.2023³⁶⁹.

2.4. Autorizarea efectuării măsurilor speciale de investigații

Constituția Republicii Moldova garantează dreptul la inviolabilitatea domiciliului, la respectarea și ocrotirea vieții intime, familiale și private, la secretul corespondenței etc. Inviolabilitatea vieții private, intime și familiale reprezintă unul din elementele statutului juridic al persoanei.

Totodată, aceste drepturi pot fi îngădite în baza unor temeieri legale, în cazul efectuării activității speciale de investigații.

Măsurile speciale de investigații nu sunt numai acțiuni de urmărire penală, dar reprezintă un segment mai îngust al acestora, referindu-se la procedeele probatorii. Aceste măsuri sunt denumite *speciale*, fiindu-le rezervată, pentru reglementare, o secțiune distinctă din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, având în vedere posibilitățile cognitive avansate ale măsurilor speciale de investigații, mai multe exigențe procesuale privind autorizarea, dispunerea, efectuarea

---

³⁶⁹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 22 februarie 2023, Dosarul nr. 6r-1/2023.

și consemnarea realizării lor, cât și posibilitatea sporită de admitere a imixtiunilor în sfera de drepturi și libertăți fundamentale ale omului, în raport cu procedeele probatorii clasice³⁷⁰.

Prin activitatea specială de investigații înțelegem un complex de măsuri, de regulă, de ordin secret, realizate în afara cadrului procesual penal de către organe special împuternicite în acest sens, în vederea depistării, prevenirii și descoperirii infracțiunilor³⁷¹.

Măsurile speciale de investigații în procesul penal constituie un sistem de procedee probatorii, cu regim special și secret, autorizate în modul prevăzut de lege (de procuror sau, în funcție de caz, de judecătorul de instrucție), realizate de ofițerii de investigații în cadrul urmăririi penale, care este începută și desfășurată numai cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, atunci când, pe altă cale, este imposibilă realizarea scopului procesului penal și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor, iar realizarea acestora este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului³⁷². În acest sens, legea Republicii Moldova cu privire la activitatea specială de investigații³⁷³ și Codul de procedură penală extinde procedura controlului judiciar și asupra unor acte de investigație operative³⁷⁴.

Or, o garanție substanțială, direcționată spre asigurarea drepturilor și libertăților omului și cetățeanului, o reprezintă instituția controlului judiciar asupra legalității și temeiniciei măsurilor speciale de investigații care îngădesc anumite drepturi constituționale ale cetățenilor³⁷⁵.

Subiectul controlului judiciar asupra legalității și temeiniciei efectuării măsurilor speciale de investigații și-a găsit o reflectare corespunzătoare în lucrările de specialitate, semnate de mai mulți cercetători³⁷⁶.

Efectele negative ale faptei infracționale impun la realizarea diferitor măsuri destinate identificării, demonstrării vinovăției și tragerii la răspundere penală a făptuitorului. Respectiva activitate este extrem de anevoioasă, fiind necesar de a o desfășura cu o deosebită atenție, pentru a nu se depăși limitele ei, în condițiile în care dreptul la viața privată, la respectarea demnității umane, inadmisibilitatea imixtiunii în viața personală au atins cote la înălțimea standardelor internaționale proclamate de veacuri.

---

³⁷⁰ Covalciuc, I. Actualitatea și importanța activității speciale de investigații în contextul ultimelor modificări legislative. În: *Buletinul Științific al USC*, nr. 2 (4)/2016, p. 176-186.

³⁷¹ Петрухин, И. Л. Частная жизнь (правовые аспекты). В: *Государство и право*, №1/1999, с. 66.

³⁷² Covalciuc, I. *Măsurile speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal*. Autoreferatul tezei de doctor în drept. Chișinău, 2018, p. 21.

³⁷³ Legea RM privind activitatea specială de investigații, nr. 59 din 29.03.2012. În: MO nr. 113-118/373 din 08.06.2012.

³⁷⁴ Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu., Vizdoagă, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Op.cit., p. 621.

³⁷⁵ Доля, Е. Закон об оперативно-розыскной деятельности. В: *Российская Юстиция*, №2/1996, с. 35-37.

³⁷⁶ Доля, Е. Закон об оперативно-розыскной деятельности. Op.cit., с. 35-37; Козусев, А. Надзор за исполнением законов в оперативно-розыскной деятельности. В: *Законность*, №2/1997, с. 19-22; Петрухин, И. Частная жизнь (правовые аспекты). Op.cit., с. 64-73; Пешков, М. Прослушивание и электронное наблюдение в уголовном процессе США. В: *Российская Юстиция*, №4/1997, с. 55-56; Решняк, М. Г. Прослушивание телефонных переговоров как элемент розыска скрывшегося обвиняемого. В: *Юрист*, №12/1997, с. 57-58.

Pe de altă parte, legiuitorul, dar și toate organele de drept trebuie să țină cont de complexitatea măsurilor speciale ce se cer a fi realizate în vederea asigurării bazei probatorii necesare incriminării faptei, misiune încredințată organelor judiciare cu un statut aparte, special, Or, prevenirea și descoperirea infracțiunilor constituie o activitate distinctă, indiferent dacă se desfășoară în cadrul unui proces penal sau în afara lui. Doar aceasta se alcătuiește dintr-un șir de măsuri speciale de investigații și alte activități, în vederea constatării indicilor comiterii infracțiunii, acumulării probelor și stabilirii tuturor persoanelor implicate în comiterea ei³⁷⁷.

În structura Codului de procedură penală sunt reglementate numeroase metode și măsuri procesuale, care constituie veritabile excepții de la principiul respectării vieții private, fiind, de fapt, ingerințe ale autorităților publice în exercitarea acestui drept fundamental. Majoritatea reprezintă procedee probatorii, folosirea lor fiind motivată de necesitatea descoperirii și sancționării infracțiunilor³⁷⁸.

Realizarea controlului judiciar în cazul efectuării măsurilor speciale de investigații presupune abaterea de la prevederile anumitor principii ale procesului penal (ca, de exemplu, contradictorialitatea, publicitatea etc.), ceea ce indică la caracterul juridic diferit al efectuării justiției și al controlului judiciar al procedurii prejudiciare³⁷⁹.

Judecătorul de instrucție reprezintă un garant al respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor. De altfel, acest subiect este abilitat să vegheze legalitatea acțiunilor procesuale în cadrul procesului penal, deținând pârghiile necesare stabilirii necesității și proporționalității acțiunii inadmisibile în raport cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei concrete în cauza distinctă³⁸⁰.

Controlul judiciar în activitatea specială de investigații și în procesul penal autohton este considerat ca fiind una dintre funcțiile fundamentale ale instanței. Într-un stat de drept, instanța, în calitate de cel mai de încredere garant al drepturilor și libertăților individului, înzestrată cu o gamă largă de competențe procesuale relevante, controlează valabilitatea și legalitatea activității tuturor subiecților procesului penal³⁸¹.

De fapt, în realitatea practică a activității speciale de investigații, nu toate informațiile parvenite de la persoane sau colaboratorii confidențiali constituie temei al inițierii procesului

---

³⁷⁷ Botnari, I. *Temeiurile și condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații*. Rezumatul tezei de doctor în drept. Chișinău, 2022, p. 4.

³⁷⁸ Slăvoiu, R. *Protecția penală a vieții private*. București : Ed. Universul Juridic, 2016, p. 252.

³⁷⁹ Полухович, О. И. *Судовий контроль при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій*. Дисс.канд.юрид. наук. Харків, 2017, с. 63-64.

³⁸⁰ Osoinau, T. Controlul judiciar al măsurilor speciale de investigații în procesul penal. În: *Studii naționale de securitate*. 2020, nr. 2(2), p. 197. [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/136614#

³⁸¹ Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Studiu monographic. Chișinău, 2022, p. 420.

penal, decât în urma unei verificări prealabile a tuturor circumstanțelor invocate în calitate de pretinse infracțiuni, fapt care se realizează doar în baza unei documentări speciale³⁸².

Un rol primordial îl joacă practica Curții Europene în activitatea de autorizare, la demersul procurorului, a efectuării măsurilor speciale de investigații, date prin lege în competența judecătorului de instrucție. Deși activitatea specială de investigații urmărește un scop legal și necesar, aceasta întotdeauna presupune un grad sporit de risc că pot fi lezate grav drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Examinând demersul procurorului, prin care se solicită autorizarea efectuării măsurilor speciale de investigații, bazându-se pe practica Curții Europene a Drepturilor Omului, judecătorul de instrucție verifică dacă: a) imixtiunea organului de urmărire penală este prevăzută de lege; b) această imixtiune este necesară într-o societate democratică; c) imixtiunea solicitată urmărește un scop legitim; d) este respectat principiul proporționalității între dreptul sau libertatea persoanei garantate de lege și necesitatea efectuării acțiunii procesuale solicitate.

Sub aspectul realizării activității speciale de investigații, Curtea Europeană a evaluat rolul important al controlului din partea puterii judiciare ce ține de autorizarea acestor activități la faza urmăririi penale. În jurisprudența sa, CtEDO s-a pronunțat și asupra gravității faptei, care poate justifica raționalitatea desfășurării activității speciale de investigații. În hotărârea *Iordachi ș.a. vs. Moldova*³⁸³, Curtea a atenționat că înregistrarea convorbirilor telefonice este o ingerință foarte serioasă în drepturile individului și numai niște motive solide bazate pe o bănuială rezonabilă că persoana este implicată într-o activitate criminală gravă poate servi ca temei de autorizare. Curtea notează că legislația Moldovei nu definește criteriile de rezonabilitate a suspiciunilor împotriva persoanei, în scopul autorizării unei interceptări. În ceea ce ține de momentul când poate fi autorizată măsura concretă, găsim în practica CtEDO³⁸⁴ că, de exemplu, interceptarea convorbirilor telefonice se admite și la etapele incipiente a procesului penal sau în scopul prevenirii infracțiunilor³⁸⁵.

În domeniul activității speciale de investigații, judecătorul de instrucție trebuie să fie imparțial, independent și obiectiv. În acest domeniu de lucru, judecătorul de instrucție deține rolul de garant din partea statului atât în asigurarea respectării dreptului și libertăților fundamentale ale persoanei în ceea ce privește viața privată de familie, domiciliul și corespondența fiecărui individ, cât și în ocrotirea intereselor părții vătămate, ale statului și societății.

Potrivit art. 41 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, judecătorul de instrucție asigură controlul judecătoresc în cursul urmăririi penale, inclusiv prin autorizarea

---

³⁸² Botnari, I. *Temeiurile și condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații*. Op.cit., p. 27.

³⁸³ Hotărârea CtEDO în cauza *Iordachi ș.a. vs. Moldova*, din 10 februarie 2009, nr. 25198/02.

³⁸⁴ Hotărârea CtEDO în cauza *Lüdi vs. Elveția*, din 15 iunie 1992, nr. 12433/86.

³⁸⁵ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. Op.cit., p. 129-130.

efectuării unor măsuri speciale de investigații. De asemenea, în conformitate cu art. 300 din Codul de procedură penală, controlul judiciar înfăptuit de judecătorul de instrucție se manifestă nemijlocit prin examinarea demersurilor procurorului privind autorizarea efectuării măsurilor speciale de investigații, prin examinarea plângerilor împotriva actelor ilegale ale organelor care exercită activitatea specială de investigații, dacă persoana nu este de acord cu rezultatele examinării plângerii sale de către procuror în termenul prevăzut de lege. În activitatea sa de garant al respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei, judecătorul de instrucție, în cazurile prevăzute de legislația procesual-penală, este abilitat cu dreptul de control asupra executării legilor de către organele care exercită activitatea specială de investigații și de a verifica lucrul și rezultatele activității lor³⁸⁶.

Controlul judiciar în activitatea specială de investigații și în procesul penal autohton este considerat ca fiind una dintre funcțiile fundamentale ale instanței. Într-un stat de drept, instanța, în calitate de cel mai de încredere garant al drepturilor și libertăților individului, înzestrată cu o gamă largă de competențe procesuale relevante, controlează valabilitatea și legalitatea activităților tuturor subiecților procesului penal. În cadrul legislației actuale, controlul judiciar este prezent chiar din momentul pornirii urmăririi penale, în diferitele sale forme și manifestări, fiind strâns legat cu efectuarea măsurilor speciale de investigații, a acțiunilor de urmărire penală și a altor acțiuni procesuale de constrângere.

Controlul judiciar, având rolul preventiv și de precauție, acționează ca un garant de încredere al respectării și protecției drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale participanților la procesul penal, ce ar putea fi încălcate prin efectuarea măsurilor speciale de investigații³⁸⁷.

Deși este intitulat „Măsurile speciale de investigații efectuate cu autorizarea judecătorului de instrucție”, art. 303 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova nu indică în mod expres măsurile respective : „Cu autorizarea judecătorului de instrucție, se efectuează măsurile speciale de investigații, legate de limitarea inviolabilității vieții private a persoanei, pătrunderea în încăpere contrar voinței persoanelor care locuiesc în ea”. Totuși, anumite norme ale părții generale a Codului de procedură penală al Republicii Moldova permit a identifica acele măsuri speciale de investigații, care trebuie realizate numai cu autorizarea judecătorului de instrucție. Aceste măsuri speciale de investigații sunt supuse controlului judiciar atât *a priori*, cât și *a posteriori*³⁸⁸.

Temeiul de drept pentru inițierea procedurii de autorizare a efectuării măsurilor speciale de investigații îl constituie – în conformitate cu prevederile art. 304 alin. (1) Cod de procedură penală al Republicii Moldova – demersul procurorului, prin care se solicită acordul pentru efectuarea acțiunilor respective. Curtea Constituțională a Republicii Moldova a reținut că, potrivit art. 52 alin.

---

³⁸⁶ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 161-162.

³⁸⁷ Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Op.cit., p. 420.

³⁸⁸ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*. Op.cit., p. 13-14.

(1) pct. 16 din Codul de procedură penală, în cadrul urmăririi penale, procurorul, în limita competenței sale materiale și teritoriale, adresează în instanța de judecată demersuri pentru obținerea interceptării comunicărilor, a urmăririi fizice și prin mijloace electronice a persoanei, a controlului video și audio al încăperii, a instalării în încăperea a mijloacelor tehnice de înregistrare audio și video, a controlării comunicărilor cu caracter informativ adresate bănuțitului și a altor acțiuni, pentru care se cere autorizarea judecătorului de instrucție³⁸⁹.

În continuare, reținem că trebuie să existe o bază legală accesibilă pentru intruziunea reprezentată de supravegherea tehnică. Pe de o parte, legea trebuie, în mod necesar, să prevadă: natura infracțiunilor care pot genera autorizarea interceptărilor, categoria persoanelor care pot fi supuse unei astfel de măsuri, limita de timp pentru care ea poate fi aplicată, procedura ce trebuie folosită pentru examinarea, utilizarea și stocarea datelor obținute, mecanismele de siguranță, atunci când materialele obținute sunt comunicate altor persoane, circumstanțele în care înregistrările și suporturile fizice trebuie sau pot fi distruse etc.

De asemenea, sunt necesare garanții în ceea ce privește modalitatea de efectuare a interceptărilor, mecanisme efective de control, care să asigure respectarea legii, verificarea procedurii de către o autoritate independentă față de cea care efectuează interceptarea și o procedură de control care să fie în concordanță cu principiile unei societăți democratice³⁹⁰.

Judecătorul de instrucție dispune de posibilitatea legală și reală de a controla desfășurarea procesului de efectuare a activității speciale de investigații care a fost autorizată de el, cu excepția datelor despre persoanele care au contribuit în mod confidențial la efectuarea măsurilor speciale de investigații³⁹¹.

În cazurile de solicitare a legalizării măsurilor speciale de investigație, conform art. 132/4 alin. (3) Cod de procedură penală al Republicii Moldova, materialele anexate la demersul prezentat judecătorului de instrucție trebuie să conțină date care ar argumenta că au existat circumstanțe ce nu au permis amânarea, iar încheierea nu putea fi obținută fără existența unui risc de întârziere care poate conduce la pierderea informațiilor probatorii sau pune în pericol imediat securitatea persoanelor³⁹².

Judecătorul de instrucție va autoriza efectuarea măsurilor speciale de investigații numai în conformitate cu legislația și numai în cazul când pe altă cale este imposibil de a asigura realizarea sarcinilor activității speciale de investigații. Totodată, realizarea atribuțiilor judecătorului de

---

³⁸⁹ Osoinau, T. Controlul judiciar al măsurilor speciale de investigații în procesul penal. In: *Studii naționale de securitate*. 2020, nr. 2(2), p. 199. [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/136614#; Decizia curții Constituționale nr. 45 din 08.07.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 79g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 300 alin. (4) al Codului de procedură penală al Republicii Moldova, pct. 22.

³⁹⁰ Slăvoiu, R. *Protecția penală a vieții private*. București: Ed. Universul Juridic, 2016, p. 256.

³⁹¹ Șterbet, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 162.

³⁹² Osoinau, T. Controlul judiciar al măsurilor speciale de investigații în procesul penal. *Op.cit.*, p. 199-200.

instrucție în sfera controlului judiciar al activității speciale de investigații se manifestă și prin posibilitatea de a retrage autorizația respectivă și de a interzice efectuarea acestor măsuri, în cazul încălcării de către organele care execută activitatea vizată a legislației în vigoare³⁹³.

În materia protecției domiciliului, a corespondenței, CtEDO de multiple ori a subliniat că interceptarea convorbirilor unei persoane (inclusiv telefonice) și alte măsuri speciale se bucură de protecția oferită de art. 8 CEDO, fiind inclusă în sfera noțiunilor autonome de viață privată, pentru analiza proporționalității ingerinței autorităților naționale în asemenea cazuri urmând a fi evitați mai mulți factori subiectivi. Legea nu impune în mod expres aplicarea testului de proporționalitate în conținutul încheierilor, care sunt emise ca urmare a examinării, în conformitate cu prevederile art. 305 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, a demersurilor privind autorizarea sau legalizarea măsurilor speciale de investigații semnate de procuror.

Examinarea demersurilor de autorizare a unor măsuri speciale de investigații asupra pretinselor încălcări ale drepturilor și libertăților garantate, convențional, presupune existența unui triplu test de proporționalitate și determinarea faptului dacă ingerința autorităților naționale a fost prevăzută de lege, necesară într-o societate democratică, la care se adaugă și exigența degajată de jurisprudența CtEDO de proporționalitate între ingerința aplicată și scopul urmărit spre realizare³⁹⁴.

Deși art. 306 Cod de procedură penală al Republicii Moldova nu indică în mod expres, dar, de regulă, încheierile judecătorului de instrucție privind autorizarea măsurilor speciale de investigații sunt susceptibile de a fi atacate cu recurs în termen de 15 zile din momentul de când persoana a fost înștiințată despre încheierea respectivă³⁹⁵.

Un alt subiect aparține de statutul juridic al colaboratorului sub acoperire. Judecătorii de instrucție din Republica Moldova rareori se confruntă cu această categorie de subiecți, oricum apar anumite probleme practice în legătură cu utilizarea acestora. Un șir de probleme apar în legătură cu folosirea agenților sub acoperire în calitate de martori.

Cu titlu de exemplu, analizăm conținutul hotărârii Curții Europene pe marginea cauzei *Lüdi vs. Elveția*³⁹⁶, când CtEDO a constatat că argumentul Guvernului că, din cauza anonimatului agenților, nu a fost audiat polițistul infiltrat în operațiune anti-drog nu este plauzibil, având în vedere faptul că reclamantul anterior a avut, cel puțin, 5 întâlniri cu persoana dată și îi era cunoscută în față, chiar dacă se prezenta cu numele străin, mai mult ca atât : persoana dată era cunoscută judecătorului de instrucție. Deci s-a constatat violarea art. 6 din Convenție. Curtea

---

³⁹³ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 162.

³⁹⁴ Osoinau, T. Controlul judiciar al măsurilor speciale de investigații în procesul penal. *Op.cit.*, p. 202-203.

³⁹⁵ Osoinau, T. Controlul judiciar al măsurilor speciale de investigații în procesul penal. *Op.cit.*, p. 202.

³⁹⁶ Hotărârea CtEDO în cauza *Lüdi vs. Elveția*, din 15 iunie 1992, nr. 12433/86.

Europeană³⁹⁷ a statuat că intervenția agenților infiltrați trebuie să fie prescrisă și înzestrată cu garanții, chiar dacă este vizată combaterea crimelor grave, cum este traficul de stupefiante.

Exercitând controlul asupra legalității efectuării măsurilor speciale de investigații cu utilizarea agenților sub acoperire, judecătorul de instrucție trebuie să verifice dacă au fost respectate garanțiile excluderii provocării, speța *Teixeira de Castro vs. Portugalia*³⁹⁸.

Vom reține și faptul că pot fi depuse plângeri numai cu privire la acele măsuri speciale de investigații care au servit ca temei pentru a verifica informațiile referitoare la infracțiuni și au fost realizate în baza solicitării organelor de urmărire penală. Dacă aceste măsuri nu sunt legate cu activitatea de urmărire penală, plângerile referitoare la ele nu pot fi adresate judecătorului de instrucție³⁹⁹.

2.5. Controlul judiciar asupra aplicării arestului și a altor măsuri de constrângere cu caracter procesual penal

Dreptul la libertate și siguranță, asigurat de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, face parte din prima categorie de drepturi fundamentale, care protejează securitatea fizică a persoanei și, prin urmare, importanța lui este supremă. Scopul de bază al acestuia este de a preveni lipsirea arbitrară și nejustificată de libertate⁴⁰⁰.

Prin intermediul măsurilor procesuale de constrângere se urmărește buna desfășurare a procesului penal, care are ca scop imediat constatarea la timp și complet a faptelor, protejând persoana, societatea și statul de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și a societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor săvârșite sau presupuse, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.

Măsurile procesuale de constrângere se dispun numai în cazul în care „probele administrate conving că persoana a comis o infracțiune prevăzută de legea penală și făptuitorul urmează să fie tras la răspundere penală. Aceste măsuri procesuale nu fac parte din activitățile principale ale procesului penal, fiind doar adiacente și având un caracter provizoriu, facultativ de constrângere, deoarece ele pot fi revocate, dacă dispar împrejurările care au impus luarea lor față de persoane, ca răspuns adecvat la atitudinea unor participanți la procesul penal”⁴⁰¹.

---

³⁹⁷ Hotărârea CtEDO în cauza *Teixeira de Castro vs. Portugalia*, din 09 iunie 1998, nr. 25829/94.

³⁹⁸ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. *Op.cit.*, p. 130-131 ; Hotărârea CtEDO în cauza *Teixeira de Castro vs. Portugalia*, din 09 iunie 1998, nr. 25829/94.

³⁹⁹ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*. *Op.cit.*, c. 29.

⁴⁰⁰ Dolea, I., Roman, D., Rusu, V. ș.a. *Măsurile de detenție preventivă și alternativele acestora. Cercetare empirică*. Chișinău: IRP, Fundația Soros Moldova, 2021, p. 19.

⁴⁰¹ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. *Op.cit.*, p. 58.

Legislația stabilește situațiile când o persoană poate fi internată în instituția medicală, în vederea demarării investigațiilor și stabilirii circumstanțelor care au relevanță pentru soluționarea justă a cauzei. Un volum mare de situații determină câteodată necesitatea procesuală de a stabili gradul de responsabilitate și sănătate mintală a subiectului procesual, apelând la cunoștințele din domeniul medicinei legale și al psihiatriei. În jurisprudența constantă, Curtea Europeană reiterează că „un individ nu poate fi considerat ca fiind cu tulburări mintale în sensul articolului 5§ 1 și privat de libertatea sa, decât dacă sunt întrunite următoarele trei condiții minime: a) trebuie demonstrat că persoana este cu afecțiuni mintale; b) tulburarea mintală trebuie să fie de un grad care ar justifica detenția obligatorie; c) validitatea continuării detenției depinde de persistența unei asemenea tulburări”⁴⁰².

Astfel, luând în considerație concluziile Curții Europene, judecătorul de instrucție, examinând oportunitatea internării persoanei în instituția medicală, trebuie să se asigure că această necesitate este bazată pe concluzii și recomandări prezentate de specialiștii în domeniul psihiatriei și medicinei. Prin prisma practicii CtEDO, Curtea Constituțională⁴⁰³ a menționat că „în privința intervențiilor medicale la care este supusă persoana împotriva voinței sale, Curtea Europeană în speța *Nevmerzhitsky vs. Ucraina* a statuat că trebuie să se demonstreze în mod convingător că a existat o necesitate medicală și că există și sunt respectate garanțiile procedurale pentru o asemenea decizie”⁴⁰⁴.

În privința intervențiilor medicale la care este supusă persoana aflată în custodia statului împotriva voinței sale, Curtea a constatat că o măsură care este o necesitate terapeutică din punct de vedere al unor principii de medicină bine cunoscute nu poate fi, în principiu, privită ca inumană și degradantă⁴⁰⁵. CtEDO consideră că detenția continuă a reclamantului din momentul în care el și-a exprimat intenția de a părăsi spitalul a constituit o „privare de libertate” în sensul articolului 5, § 1 din Convenție⁴⁰⁶.

Efectuând un studiu comparativ, observăm că în activitatea sa de contencios constituțional, Curtea Constituțională a Republicii Moldova invocă regula, potrivit căreia „acordarea consimțământului necesar efectuării unei intervenții în domeniul sănătății este strâns legată de

---

⁴⁰² Hotărârea CtEDO în cauza *David vs. Moldova*, din 27 noiembrie 2007, nr. 41578/05.

⁴⁰³ Hotărârea Curții Constituționale nr. 18 din 04.07.2013 privind controlul constituționalității unor prevederi din Codul penal nr.985-XV din 18 aprilie 2002 și Codul de executare nr.443-XV din 24 decembrie 2004, în redacția Legii nr.3 4 clin 24 mai 2012 pentru completarea unor acte legislative.

⁴⁰⁴ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. Op.cit., p. 128-129.

⁴⁰⁵ Hotărârea CtEDO în cauza *Gorobeț vs. Moldova*, din 11 octombrie 2011, nr. 30951/10

⁴⁰⁶ Hotărârea CtEDO în cauza *David vs. Moldova*, din 27 noiembrie 2007, nr. 41578/05

principiul întâietății ființei umane, consacrat în art. 2 din Convenția pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane în ceea ce privește aplicațiile biologiei și ale medicinei”⁴⁰⁷.

Regulile referitoare la „controlul judiciar privind plasarea persoanei în instituția de psihiatrie în condiții de staționar urmează a fi delimitate de temeiurile și condițiile aplicării lui pentru plasarea persoanei în instituția medicală în condiții de staționar, în vederea efectuării expertizei judiciare. De asemenea, urmează să ținem cont de aplicarea procedurii contradictorie la controlului judiciar la momentul plasării persoanei în instituția medicală, care acordă asistență psihiatrică în condiții de staționar”⁴⁰⁸.

Astfel, prezentăm un caz din jurisprudența națională, din circumstanțele speței :

„La data de 30.06.2014, procurorul interimar în procuratura raionului Glodeni, I. C., a înaintat în instanța de judecată un demers de numire a expertizei medico-legale psihiatrico-psihologice staționare suplimentare, cu autorizarea internării învinutului M. D. în Spitalul Clinic de Psihiatrie din mun.Chișinău, pentru efectuarea expertizei în condiții de staționar”⁴⁰⁹.

În motivarea demersului său, procurorul a invocat următoarele argumente: „În data de 05.05.2014, de către OUP a IP Glodeni a fost pornită cauza penală 2014090148, în temeiul art.287 al. (1) Cod penal RM, pe faptul acțiunilor huliganice (...). Întru determinarea stării psihologice a bănuțului, care are capacitatea de a înțelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum și capacitatea de a-și manifesta voința și de a-și da seama de acțiunile sale, de a le dirija și de a prevedea urmările, cât și a faptului dacă persoana se afla în stare de iresponsabilitate în timpul săvârșirii faptei prejudiciabile, adică nu-și putea da seama de acțiunile ori inacțiunile sale sau nu putea să le dirijeze din cauza unei boli cronice, a unei tulburări psihice temporare sau a altei stări patologice, la 12.05.2014 a fost numită expertiza medico-legală psihiatrico-psihologică ambulatorie. La 29.05.2014, M. D. a fost examinat de către comisia psihiatrico-legală (narcologico-legală) din cadrul Spitalului de Psihiatrie Bălți și, conform actului nr. 200a-2014 din 29.05.2014, pentru precizarea diagnosticului, a responsabilității examinatului M. D. și a momentelor importante pentru procesul penal, este nevoie de o supraveghere mai îndelungată, investigații suplimentare și se recomandă efectuarea expertizei psihiatrice legale de staționar”⁴¹⁰.

În speță, „prin încheierea Judecătorei Glodeni din 02.07.2014, demersul înaintat de procuror a fost admis și s-a dispus numirea expertizei medico-legale psihiatrico-psihologice staționare suplimentare în privința învinutului M. D., autorizarea internării și internarea învinutului M. D. în Spitalul Clinic de Psihiatrie din mun.Chișinău pentru efectuarea expertizei în condiții de

---

⁴⁰⁷ Hotărârea Curții Constituționale nr. 18 din 04.07.2013 privind controlul constituționalității unor prevederi din Codul penal nr.985-XV din 18 aprilie 2002 și Codul de executare nr.443-XV din 24 decembrie 2004, în redacția Legii nr.3 4 clin 24 mai 2012 pentru completarea unor acte legislative.

⁴⁰⁸ Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*. Op.cit., c. 16

⁴⁰⁹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 28 august 2014, Dosarul nr. 1r-334/2014.

⁴¹⁰ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 28 august 2014, Dosarul nr. 1r-334/2014.

staționar pe o durată de 30 zile”⁴¹¹. Cu încheierea instanței învinuitul nu a fost de acord, contestând-o cu recurs.

Examinând în ordine de recurs cererea înițată de către învinuit, Colegiul penal a ajuns la concluzia că „recursul declarat urmează a fi respins ca neîntemeiat. Colegiul a considerat că, la examinarea demersului în cauză, instanța de fond a ajuns corect la concluzia cu privire la admiterea demersului procurorului procuraturii raionului Glodeni, I. C., de numire a expertizei medico-legale psihiatrico-psihologice staționare suplimentare în privința învinuitului M. D., cu autorizarea internării lui în vederea efectuării expertizei, fiind adoptată o încheiere legală și corectă, care corespunde cerințelor legale (...)”⁴¹².

În susținerea poziției sale, Colegiul penal a reiterat că „instanța de fond a concluzionat just referitor la admiterea demersului procurorului, dat fiind că, în scopul de a stabili cu certitudine gradul de responsabilitate a lui M. D. la momentul comiterii faptei prejudiciabile, este nevoie de internarea învinuitului într-o instituție medicală pentru efectuarea expertizei medico-legale psihiatrico- psihologice suplimentară în condiții de staționar, și anume în Spitalul Clinic de Psihiatrie din mun.Chișinău. Instanța de fond, numai după efectuarea controlului temeiniciei demersului în cauză, verificarea motivelor invocate, considerând că este necesară efectuarea expertizei solicitate și reieșind din circumstanțele constatate pe cauză, a dispus numirea expertizei medico-legale psihiatrico-psihologice staționare suplimentare în privința învinuitului M. D., autorizarea internării și internarea învinuitului M. D. în Spitalul Clinic de Psihiatrie din mun.Chișinău pentru efectuarea expertizei în condiții de staționar pe o durată de 30 zile, fiind puse în fața experților întrebările solicitate prin demers, dat fiind că pentru efectuarea expertizei este necesară o supraveghere mai îndelungată și în condiții de staționar”⁴¹³.

Un moment procedural important ține de dreptul părții apărării de a lua cunoștință de mijloacele de probă, în care sunt consemnate temeiurile și din care rezultă necesitatea aplicării măsurii de constrângere. Judecătorii de instrucție trebuie să țină cont că „prevenițiilor trebuie să li se permită accesul la documentele referitoare la procedurile judiciare care îi privesc sau vor fi autorizați să le păstreze în posesia lor – standardul care a fost statuat în Recomandarea Rec (2006) 2 a Comitetului de Miniștri ai statelor membre referitoare la Regulile Penitenciare Europene, adoptată de către Comitetul de Miniștri la 11 ianuarie 2006”⁴¹⁴.

Măsurile cu caracter de constrângere, prin care „bănuitul, învinuitul, inculpatul este împiedicat să întreprindă anumite acțiuni negative asupra desfășurării procesului penal, securității

---

⁴¹¹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 28 august 2014, Dosarul nr. 1r-334/2014.

⁴¹² Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 28 august 2014, Dosarul nr. 1r-334/2014.

⁴¹³ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 28 august 2014, Dosarul nr. 1r-334/2014.

⁴¹⁴ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului.Op.cit., p. 127; Recomandarea Rec (2006) 2 a Comitetului de Miniștri ai statelor membre referitoare la Regulile Penitenciare Europene, adoptată de către Comitetul de Miniștri la 11 ianuarie 2006.

și ordinii publice sau asupra asigurării executării sentinței constituie măsuri preventive. Măsurile preventive sunt orientate spre a asigura buna desfășurare a procesului penal sau a împiedica bănuitul, învinuitul, inculpatul să se ascundă de urmărirea penală sau de judecată, spre aceea ca ei să nu împiedice stabilirea adevărului ori spre asigurarea de către instanță a executării sentinței. Arestarea preventivă constă în deținerea învinuitului, inculpatului în stare de arest în locurile și în condițiile prevăzute de lege”⁴¹⁵.

Arestarea „neîntemeiată și ilegală a persoanei care a săvârșit o infracțiune, dar, mai ales, a celui nevinovat, nu numai că nu are o influență educativă dar și poate conduce la un rezultat contrar. Chiar eliberarea ulterioară a persoanei care a fost supusă ilegal la privare a libertății nu este în stare să recupereze prejudiciul produs din cauza arestării ilegale. Acești factori creează neîncrederea în rândul cetățenilor și exercită o influență dezorganizatorică asupra opiniei publice, care ar trebui să contribuie la preîntâmpinarea și lichidarea manifestărilor criminale”⁴¹⁶.

Controlul judiciar asupra aplicării *măsurii de arest preventiv și a arestului la domiciliu* (inclusiv în privința prelungirii lui) are ca obiectiv asigurarea inviolabilității persoanei, constând în verificarea legalității și temeiniciei acestuia de către instanța de judecată, în cazul înaintării plângerilor în acest sens de către persoanele specificate în lege.

Din momentul aderării Republicii Moldova la CoEDO, „hotărârile CtEDO în materia detenției preventive în RM conțin un spectru de probleme care, probabil, ar putea pretinde la un top printre cele mai diverse aspecte abordate de către Curte: detenția în lipsa unui mandat, aplicarea arestării de către judecătorul fără competență, arestarea în lipsa unei suspiciuni rezonabile, aplicarea arestării în scopul de a împiedica adresarea la CtEDO, încălcarea de către autorități a obligației pozitive de a acționa cu diligență în cazul persoanelor arestate, arestarea în baza unei hotărâri nemotivate, compatibilitatea unor norme procesual-penale cu rigorile CoEDO în materia liberării provizorii, neexaminarea probelor la aplicarea arestării preventive”⁴¹⁷.

Arestul la domiciliu și „arestul preventiv, de regulă, asigură realizarea concomitentă a mai multor scopuri ale procesului penal: împiedicarea făptuitorului de a se eschiva de la urmărire penală și judecată; neadmiterea împiedicării stabilirii adevărului în cauza penală; curmarea activității infracționale de mai departe a învinuitului; asigurarea executării sentinței”⁴¹⁸.

Conform legislației procesual-penale, măsurile preventive precum *arestarea la domiciliu și arestarea preventivă* pot fi aplicate numai față de învinuit, inculpat.

---

⁴¹⁵ Airapetean, A, Țoncu, S. Aplicarea arestării preventive. Aspecte teoretico-practice. În: *Vector European*, nr. 1/2021, Chișinău, 2021, p. 5

⁴¹⁶ Airapetean, A, Țoncu, S. Aplicarea arestării preventive. Aspecte teoretico-practice. *Op.cit.*, p. 5

⁴¹⁷ Dolea, I., Roman, D., Rusu, V., Ciudin, O., Munteanu, V. *Măsurile de detenție preventivă și alternativele acestora. Cercetare empirică*. Chișinău, 2021. ISBN 978-9975-56 -869-2, pag. 21.

⁴¹⁸ Петрухин, И. Л. *Неприкосновенность личности и принуждение в уголовном процессе*. Москва, 1989, с. 169-170.

Arestarea preventivă și arestarea la domiciliu se va aplica doar persoanelor cu statut procesual penal de învinuit, inculpat de comiterea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare pe un termen mai mare de 3 ani și cu respectarea condițiilor legale.

Caracterul substanțial al îngrădirilor, în caz de aplicare a arestului preventiv, și utilizarea frecventă a acestuia în practica organelor de urmărire penală au determinat necesitatea controlului judiciar în privința aplicării lui”⁴¹⁹.

Rezolvarea chestiunii privind dispunerea arestării de către un magistrat independent este abordată pe larg în practica CtEDO. Referitor la posibilitatea atribuirii acestor competențe procurorului, instanța de la Strasbourg a decis că, în măsura în care procurorul, după ce a hotărât cu privire la arestarea și menținerea unei persoane în detenție provizorie, instruește dosarul, chiar dacă în această fază acționează independent, iar ulterior poate întocmi actul de acuzare, chiar dacă nu participă în calitate de reprezentant al ministerului public la procedura în fața instanței de judecată, nu este un magistrat independent, în sensul art. 5 CEDO, deoarece, întocmind actul de acuzare, el devine parte în procesul penal, ca reprezentant al statului⁴²⁰.

În cauza *T.W. vs. Malta*, din 29 aprilie 1999, nr. 25644/94, par. 43⁴²¹, Curtea remarcă faptul că „suplimentar la exigența de a fi prompt, controlul judiciar al detenției trebuie să fie automat [...]. Acesta nu poate depinde de o cerere anterioară depusă de către persoana deținută. O astfel de exigență nu numai că ar schimba natura garanției prevăzute de articolul 5, § 3, o garanție distinctă de cea prevăzută de articolul 5, § 4, care garantează dreptul la instituirea procedurii pentru revizuirea legalității detenției de către un tribunal [...]. Ea ar putea chiar apăra scopul garanției enunțate în articolului 5, § 3, menită să protejeze individul de detenție arbitrară prin garantarea faptului ca actul de privare a libertății să fie supus unui control judiciar independent [...]. Controlul judiciar prompt al detenției este o garanție importantă împotriva maltratării individului aflat în detenție [...]. Mai mult, persoanele arestate care au fost supuse la astfel de tratament ar putea să nu aibă posibilitatea de a înainta o cerere la adresa judecătorului de a reexamina detenția lor”⁴²².

O abordare problematică a subiectului controlului judiciar a legalității și temeiniciei arestului o găsim în lucrările autorilor V. Verin⁴²³, L. Maslennicova, A. Ciuceaeva, L. Luchianova ș.a., unde sunt abordate multiple probleme privind temeiurile și ordinea aplicării măsurii de arest, fiind expuse și identificate căile de soluționare a lor.

---

⁴¹⁹ Устимов, М. А. *Судебный контроль на стадии предварительного расследования*. Op.cit., 1999, с. 72.

⁴²⁰ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. Op.cit., p. 126; Hotărârea CtEDO în cauza *Huber vs. Elveția*, din 23 octombrie 1990, nr. 12794/87.

⁴²¹ Hotărârea CtEDO în cauza *TW vs. Malta*, din 29 aprilie 1999, nr. 25644/94, par. 43.

⁴²² Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 866.

⁴²³ Верин, В. П. Судебная проверка законности и обоснованности ареста или продления срока содержания под стражей. Москва, 1994; Козырев, Г. Н. Судебная проверка законности и обоснованности ареста. Нижний-Новгород, 1994; Масленникова, Л. Н. Судебный контроль за законностью процессуальной деятельности органов дознания и предварительного следствия. Москва, 1994; Чучаев, А. И., Лукьянова, Л. М. Судебная проверка законности и обоснованности ареста. Ульяновск, 1997.

Controlul judiciar în privința măsurii de arest la faza de urmărire penală este o funcție de sine stătătoare a instanței de judecată, care constă în verificarea legalității și temeiniciei aplicării arestului și a prelungirii termenului lui⁴²⁴.

Referitor la publicitatea ședinței, Curtea, în cauza *Bocellari și Rizza vs. Italia* (13 noiembrie 2007, nr. 399/02, par. 38)⁴²⁵, a constatat că aplicarea măsurilor preventive în camera de consiliu – atât în prima instanță, cât și în instanța de apel – sunt expres prevăzute de lege, iar părțile nu au posibilitatea de a cere și a obține o examinare publică. Interese superioare precum protecția vieții private sau interese financiare pot fi invocate adesea în acest tip de procedură. De altfel, o procedură vizând, în principal, controlul financiar și circulația capitalurilor poate prezenta un grad ridicat de tehnicitate.

Persistența unei suspiciuni rezonabile că persoana arestată a comis o infracțiune este o condiție *sine qua non* pentru legalitatea detenției continue, dar, după o anumită perioadă de timp, acest lucru nu mai este suficient. În asemenea cazuri, judecătorul de instrucție trebuie să stabilească dacă celelalte temeuri invocate de autoritățile judiciare continuă să justifice lipsirea de libertate. În renumita cauza *Labita vs. Italia*⁴²⁶, Curtea Europeană a decis că, atunci când aceste temeuri sunt relevante și suficiente, instanța națională trebuie să se asigure că autoritățile competente au dat dovadă de o diligență deosebită pe parcursul procedurilor. Analizând în continuare acest aspect privind relevanța și suficiența, menționăm că în cauza *Yagci și Sargin vs. Turcia*⁴²⁷, CtEDO a hotărât că o persoană învinuită de săvârșirea unei infracțiuni trebuie să fie întotdeauna eliberată pe parcursul procesului penal, cu excepția cazului când statul poate dovedi că există motive „relevante și suficiente” care să justifice detenția continuă⁴²⁸.

În cauza *Ignatenco contra Moldovei*, reieșind din par. 59 – 60, CtEDO a statuat că, „în mod normal, nu pot exista ghiduri pentru judecătorii de instrucție, cu o listă exhaustivă de probe care ar justifica bănuiala rezonabilă, pornind de la faptul că ceea ce poate fi considerat rezonabil va depinde de toate circumstanțele unei anumite cauze”⁴²⁹.

Este relevant a expune cauza *Buzadji contra Moldovei*, unde CtEDO a considerat că ar fi util să dezvolte jurisprudența sa cu privire la obligația autorităților de a justifica prelungirea arestului. Astfel, în par. 52, CtEDO evidențiază : „ În ceea ce privește arestul preventiv ulterior fazei judiciare, existența unei „bănuieli rezonabile” de a suspecta o persoană că a comis o infracțiune este o condiție *sine qua non* a legalității măsurii în treizeci și unu de state studiate. În mod general,

---

⁴²⁴ Галузо, В. Н. Судебный контроль за законностью и обоснованностью содержания под стражей подозреваемых и обвиняемых на стадии предварительного расследования. Автореф. дисс. канд. юрид. наук. Москва, 1995, с. 22.

⁴²⁵ Hotărârea CtEDO în cauza *Bocellari și Rizza vs. Italia* (13 noiembrie 2007, nr. 399/02, par. 38).

⁴²⁶ Hotărârea CtEDO în cauza *Labita vs. Italia*, din 06 aprilie 2000, nr. 26772/95.

⁴²⁷ Hotărârea CtEDO în cauza *Yagci și Sargin vs. Turcia*, din 8 iunie 1995, nr. 16419/90 16426/90.

⁴²⁸ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. *Op.cit.*, p. 127.

⁴²⁹ *Ignatenco contra Moldovei*, par. 59-60, din 08 februarie 2007.

toate aceste state consideră, la fel, că o „bănuială rezonabilă” de a suspecta persoana că a comis o infracțiune nu este suficientă, singură, ca să justifice arestul preventiv. O mică minoritate din șase state (Austria, Belgia, Elveția, Germania, Serbia și Turcia) admit totuși la acest capitol că doar existența acestei măsuri ar fi un motiv suficient pentru o plasare în arest preventiv, dar în cazurile infracțiunilor grave”⁴³⁰.

Curtea a mai menționat : „În mod evident, controlul inițial al arestului trebuie să permită examinarea problemei legalității și existența unei bănuieli rezonabile privind comiterea unei infracțiuni de către persoana arestată sau, cu alte cuvinte, dacă detenția se încadrează în excepțiile permise, enunțate la articolul 5, §1 c). În cazul în care arestul nu cade sub incidența criteriilor enumerate, judecătorul trebuie să ordoneze eliberarea persoanei (McKay, precitat, § 40). Atunci când simpla bănuială rezonabilă este suficientă pentru a prelungi în mod legal arestul preventiv, aceasta este reglementată nu de alineatul 1 litera c) a articolului 5 ca atare, dar de alineatul 3, formiând, în esență, un tot întreg cu cel anterior și are ca scop impunerea eliberării din momentul când detenția încetează să mai fie rezonabilă (De Jong, Baljet și Van den Brink, precitat, § 44, și cauzele care au fost citate)”⁴³¹.

În acest sens, vom trece în revistă o speță din practica judiciară:

„Colegiul penal al Curții de Apel Bălți a examinat în ordine de recurs, în ședință închisă, recursul avocatului C. E. în interesul învinutului A. P., declarat împotriva încheierii Judecătoriei Bălți, sediul Central, din 03.04.2023, prin care a fost admis demersul procurorului și prelungită măsura preventivă sub formă de arestare preventivă, cu 30 (treizeci) zile, în privința lui A. P.”⁴³².

În fapt, Colegiul penal a reținut că „A. P. este învinuit de organul de urmărire penală pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art. 187 alin. (2) lit. e) Cod penal – jaful, adică sustragerea deschisă a bunurilor altei persoane, săvârșite cu aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei. La data de 29.03.2023, procurorul în Procuratura mun. Bălți, S. M. s-a adresat către Judecătoria Bălți cu un demers privind prelungirea măsurii preventive *arest preventiv* cu 30 de zile în privința lui A. P. Prin încheierea Judecătoriei Bălți, sediul Central, din 03.04.2023, a fost admis demersul procurorului în Procuratura mun. Bălți, S. M. și prelungită în privința învinutului A. P. măsura preventivă - *arestarea preventivă*, cu eliberarea în privința acestuia a mandatului de arest pe 30 zile, începând cu data de 04.04.2023, ora 17:30 până la 04.05.2023, ora 07:30”⁴³³.

Nefiind de acord cu încheierea instanței de fond, avocatul învinutului a contestat-o, solicitând admiterea recursului, casarea încheierii Judecătoriei Bălți, sediul Central, din 04.04.2023 și aplicarea față de învinutul A. P. a unei alte măsuri preventive - *arest la domiciliu*.

---

⁴³⁰ Buzadji contra Moldovei, din 05 iulie 2016

⁴³¹ Buzadji contra Moldovei, din 05 iulie 2016

⁴³² Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 14 aprilie 2023, Dosarul nr. 1m-110/2023.

⁴³³ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 14 aprilie 2023, Dosarul nr. 1m-110/2023.

În motivarea recursului său, recurentul a invocat netemeinicia și ilegalitatea încheierii instanței de fond, menționând că „prelungirea măsurii preventive - *arestul preventiv* – poate fi dispusă doar urmând a fi justificată și argumentată, astfel consideră că acuzarea urma să prezinte date incontestabile, și nu afirmații declarative privind riscul eschivării lui A. P. de la prezentarea în fața instanței de judecată, al încercării de a se eschiva de la executarea unei eventuale pedepse, sau al comiterii de noi infracțiuni. Contrar celor constatate de instanța de judecată, la materialele cauzei, în vederea confirmării existenței riscului de a se eschiva de la urmărirea penală sau de la instanța de judecată, procurorul nici nu a prezentat dovada faptului că învinuitul posedă un alt act de călătorie (pașaport), cu excepția celui ridicat de Organul de Urmărire penală, pe care utilizându-l, acesta ar putea, eventual, părăsi teritoriul Republicii Moldova”⁴³⁴.

Audiind participanții la proces și verificând argumentele invocate în recurs, Colegiul penal a ajuns la concluzia că „recursul urmează a fi admis, cu casarea încheierii instanței de fond și adoptarea unei noi soluții, cu aplicarea în privința învinuitului A. P. a măsurii preventive obligațiunea de nepărăsire a țării”⁴³⁵.

Colegiul penal a mai reținut că „aplicarea, iar ulterior și prelungirea măsurii preventive *arestul preventiv* poate fi dispusă, doar urmând a fi justificată și argumentată. Astfel, acuzarea urma să prezinte date incontestabile, și nu afirmații declarative privind riscul eschivării lui A. P. de la organele de urmărire penală, împiedicarea stabilirii adevărului în procesul penal și comiterea de noi infracțiuni. Procurorul urmează să dovedească în fiecare caz existența și seriozitatea riscurilor menționate în alin. (1) art. 176 CPP. Argumentele în favoarea sau defavoarea eliberării nu trebuie să fie „generale și abstracte”, ci trebuie să se refere la fapte concrete și la personalitatea acuzatului. Colegiul a menționat că de către procuror și instanță nu au fost indicate circumstanțe excepționale ce ar servi ca temei pentru prelungirea măsurii preventive *arestul preventiv* în privința învinuitului A. P., iar în afară de aceasta, urmărirea penală a fost finalizată, fără a fi necesare alte acțiuni”⁴³⁶.

Astfel, Colegiul penal a considerat că, „ținând cont de aceste circumstanțe, prelungirea măsurii preventive *arestul preventiv* în privința învinuitului A. P. nu este absolut necesară, operând în sensul enunțat și cu prevederile art. 5, p. 3 al CEDO, conform căruia orice persoană arestată sau deținută are dreptul de a fi eliberată în cursul procedurii. Reieșind din considerentele sus-menționate, Colegiul a admis recursul, aplicând măsura preventivă obligațiune scrisă de nepărăsire a țării, în cauză nefiind prezente circumstanțe care ar fi dovedit necesitatea deținerii în stare de arest a lui A. P.”⁴³⁷.

---

⁴³⁴ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 14 aprilie 2023, Dosarul nr. 1m-110/2023.

⁴³⁵ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 14 aprilie 2023, Dosarul nr. 1m-110/2023.

⁴³⁶ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 14 aprilie 2023, Dosarul nr. 1m-110/2023.

⁴³⁷ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 14 aprilie 2023, Dosarul nr. 1m-110/2023.

Într-o altă cauză, Colegiul penal al Curții de Apel Bălți, „examinând cererea de recurs împotriva încheierii judecătorei de fond și a mandatului de arest prin care s-a aplicat măsura preventivă arestul preventiv și s-a eliberat mandat de arest pentru un termen de 30 zile, Colegiul a admis cererea de recurs, a casat încheierea și a revocat măsura preventivă. În speță, Colegiul a considerat că motivele pentru care s-a solicitat aplicarea măsurii preventive sub formă de arest poartă un caracter declarativ și nu sunt confirmate prin circumstanțe obiective”⁴³⁸.

Într-o altă cauză, Colegiul penal al Curții de Apel Bălți⁴³⁹, examinând recursul împotriva încheieri judecătorei de fond, prin care s-a respins ca neîntemeiată plângerea petiționarului asupra ordonanței de refuz în pornirea urmăririi penale, a decis de a respinge cererea de recurs.

În altă speță⁴⁴⁰, examinând cererea de recurs declarată de petiționar împotriva încheieri judecătorei de instrucție, prin care s-a respins plângerea înaintată de către petiționar, în ordinea art. 313, împotriva ordonanței procurorului privind respingerea cererii și a ordonanței procurorului-șef privind respingerea plângerii, Colegiu penal al Curții de Apel Bălți a decis de a admite recursul petiționarului. Colegiul a indicat că „în cadrul procesului penal, este insuficientă și absolut nefondată poziția acuzatorului de stat de a respinge, doar prin indicarea unei fraze generale că solicitarea părților nu cade sub incidența acțiunilor care urmează a fi autorizate la judecătorei de instrucție, lăsând fără elucidare toate circumstanțele cauzei, or, în speță, organul de urmărire penală nu și-a onorat obligația pozitivă de a stabili cert toate împrejurările pe caz”⁴⁴¹.

Argumente similare au fost invocate și pe marginea unei alte cauze din practica judiciară națională, unde Colegiul penal al Curții de Apel Bălți a menționat că „argumentele părții acuzării din recurs sunt declarative și formale, fiind criticată încheierea instanței de fond, fără a face trimitere la temeiuri concrete de ilegalitate. Astfel, de către procurori nu s-a efectuat o cercetare efectivă și eficientă a circumstanțelor expuse de petiționară în plângerea acestora”⁴⁴².

Din contra, în alt dosar, instanța de recurs a respins ca neîntemeiată plângerea recurentului declarată împotriva încheieri judecătorei de instrucție, prin care s-a respins ca fiind neîntemeiată plângerea asupra hotărârilor adoptate de către procuror și procurorul ierarhic superior, constatând că au fost efectuate toate acțiunile necesare pentru a desfășura urmărirea penală legal⁴⁴³.

Într-adevăr, art. 176 CPP RM stipulează: „La soluționarea chestiunii privind necesitatea aplicării măsurii preventive respective, procurorul și instanța de judecată vor aprecia și vor motiva, în mod obligatoriu, dacă măsura preventivă este proporțională cu circumstanțele individuale ale cauzei penale, inclusiv luând în considerare : caracterul rezonabil al bănuielii, gravitatea și gradul

---

⁴³⁸ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 14 aprilie 2014, Dosarul nr. 1m-68/13

⁴³⁹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 24 iunie 2022, Dosar nr. 10r-81/2022

⁴⁴⁰ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 21 iunie 2022, Dosar nr. 10r-84/2022

⁴⁴¹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 21 iunie 2022, Dosar nr. 10r-84/2022

⁴⁴² Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 22 august 2023, Dosar nr. 10r-157/2023

⁴⁴³ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 18 martie 2015, Dosar nr. 1r-273/15

prejudiciabil al faptei incriminate, apreciate în fiecare caz individual, însă fără a se pronunța asupra vinovăției; personalitatea și caracterizarea bănuțitului, învinuitului, inculpatului, inclusiv la momentul de comitere a faptelor încriminate; vârsta și starea sănățății sale; ocupația sa; situația familială și prezența persoanelor întreținute; starea sa materială, veniturile, posesia bunurilor imobile sau a altor proprietăți; deținerea unui loc permanent de trai, deținerea unui loc permanent ori temporar de muncă; alte circumstanțe esențiale prezentate de bănuțit, învinuit, inculpat sau de către procuror organului de urmărire penală”⁴⁴⁴.

În o altă cauză din jurisprudența națională, prin „încheierea instanței de fond din 14 septembrie 2021 a fost admis demersul procurorului în cadrul Procuraturii r. Soroca, fiind prelungit în privința învinuitului Solovei Ghenadie măsura preventivă arestul preventiv pentru un termen de 30 de zile”⁴⁴⁵.

Încheierea prenotată a fost contestată de către apărătorul învinuitului, care a solicitat „admiterea recursului, casarea încheierii din 14.09.2021, cu pronunțarea unei noi hotărâri, prin care să fie respins demersul procurorului privind prelungirea arestului preventiv în privința învinuitului, cu aplicarea unei alte măsuri preventive mai blânde – arestul la domiciliu”⁴⁴⁶.

În motivarea recursului, recurentul a susținut că „în cazul din speță nu au apărut temeiuri noi de prelungire a arestului preventiv, iar temeiurile în baza cărora a fost aplicată măsura preventivă arestul preventiv și-au pierdut actualitatea. Consideră că arestul la domiciliu nu este cu nimic o măsură preventivă mai blândă ca arestul, fiind o măsură preventivă cu aceeași izolare de societate și privare de libertate ca și arestul preventiv”⁴⁴⁷.

Examinând cererea de recurs, Colegiul penal a decis de a respinge ca nefondat recursul avocatului în interesele învinuitului, cu menținerea încheierii contestate din următoarele raționamente : „Colegiul constată că procurorul, la înaintarea demersului de prelungire a arestării preventive a învinuitului, a prezentat probe care confirmă prezența bănuțelii rezonabile că învinuitul a comis infracțiunea prevăzută de art. 145 alin. (2) lit. e1), j) CP RM”⁴⁴⁸,

Colegiul penal a mai menționat că „legalitatea prelungirii termenului arestării preventive a învinuitului, pe lângă prezența bănuțelii rezonabile, reiese, inclusiv, din faptul că, la moment, persistă și nu s-au diminuat riscurile invocate de procuror, este actuală suspiciunea că, fiind plasat în libertate, învinuitul va comunica cu martorii sau cu alte persoane ce au atribuții la cauza dată, va întreprinde alte acțiuni ilegale, în vederea formării unei poziții de dezvinovățire, fapt prin care va duce în eroare procurorul sau instanța de judecată”⁴⁴⁹.

---

⁴⁴⁴ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

⁴⁴⁵ Decizia Curții de Apel Bălți din 24 septembrie 2021 Dosar nr. 1m-234/21

⁴⁴⁶ Decizia Curții de Apel Bălți din 24 septembrie 2021 Dosar nr. 1m-234/21

⁴⁴⁷ Decizia Curții de Apel Bălți din 24 septembrie 2021 Dosar nr. 1m-234/21

⁴⁴⁸ Decizia Curții de Apel Bălți din 24 septembrie 2021 Dosar nr. 1m-234/21

⁴⁴⁹ Decizia Curții de Apel Bălți din 24 septembrie 2021 Dosar nr. 1m-234/21

În cauza *Buzadji contra Moldovei*, par. 103 – 104, CtEDO a menționat : „O studiere sistematică a Convenției denotă că simplele restricții la libertatea de circulație nu sunt acoperite de articolul 5, dar rezultă din articolul 2, § 1 din Protocolul nr.4. Totodată, distincția între restricțiile la libertatea de circulație și privațiunea de libertate nu sunt decât o diferență de nivel sau de intensitate, nu de natură sau esență. Pentru a determina dacă un individ se consideră «privat de libertatea sa» în sensul articolului 5, trebuie să pornim de la situația sa concretă și să luăm în calcul un ansamblu de criterii, precum genul, durata, efectele, modalitățile de executare a măsurii considerate. În virtutea jurisprudenței Curții, arestul la domiciliu este echivalat, având în vedere nivelul de severitate, privațiunii de libertate în sensul articolului 5 din Convenție”⁴⁵⁰.

În cauza *Ninescu contra Moldovei*, par. 53, CtEDO a reamintit că, „având în vedere efectele și modalitățile de executare, arestarea la domiciliu aplicată în privința reclamantului reprezintă o privare de libertate în sensul articolului 5 din Convenție și, prin urmare, acesta este aplicabil”⁴⁵¹.

Dacă, la examinarea demersului, procurorul nu va dovedi că există o bănuială rezonabilă privind săvârșirea infracțiunii de către bănuțit/învinuit, judecătorul de instrucție va respinge demersul ca fiind neîntemeiat. În acest caz, judecătorul nu poate aplica nicio măsură procesuală de constrângere. Dacă, la examinarea demersului, procurorul va dovedi că există o bănuială rezonabilă privind săvârșirea infracțiunii de către bănuțit/învinuit, dar nu va dovedi, cel puțin, unul din riscuri, judecătorul de instrucție va respinge demersul ca fiind neîntemeiat, fiind în drept să aplice bănuțitului, învinuitului o măsură procesuală de constrângere, precum obligația de a se prezenta la organul de urmărire penală (art. 197, 198 Cod procedură penală). Dacă, la examinarea demersului, procurorul va dovedi că există o bănuială rezonabilă privind săvârșirea infracțiunii de către bănuțit, învinuit și, cel puțin, unul din riscuri, dar nu va demonstra imposibilitatea aplicării unei măsuri preventive mai ușoare pentru prevenirea riscului sau a riscurilor indicate în demers, judecătorul de instrucție va respinge demersul, fiind în drept să aplice o măsură preventivă mai ușoară decât cea solicitată în demers⁴⁵².

Bănuțitului/învinuitului i se înmânează neîntârziat o copie de pe încheiere/decizie, i se comunică în limba pe care o înțelege motivele aplicării față de el a măsurii preventive și, totodată, i se explică modul și termenul de atac al acesteia. După respingerea demersului de arestare, nu se admite înaintarea demersului privind aplicarea arestului preventiv sau la domiciliu repetat în aceeași instanță sau în altă instanță egală în grad în privința aceleiași persoane și aceleiași fapte. Adresarea repetată cu demers privind aplicarea măsurii *arestării preventive* sau a *arestării la*

---

⁴⁵⁰ Cauza *Buzadji contra Moldovei*, din 05 iulie 2016.

⁴⁵¹ Cauza *Ninescu contra Moldovei*, Cererea nr. 47306/07 din 15 iulie 2014. [online] [accesat 25.03.2023]. Disponibil: <https://www.agentguvernamental.md/wp-content/uploads/2015/03/NINESCU-RO.pdf>

⁴⁵² Dolea, I., Ursu, S., Bjorn, L., Arcușă, D. *Arestarea preventivă în Republica Moldova și în țările europene*. Chișinău: Ed. Cartier Juridic, 2014, ISBN 978-9975-79-951-5, pag. 56, [online] [accesat 21.04.2023]. Disponibil: https://soros.md/wp-content/uploads/2022/07/Arestarea_preventiva.pdf

domiciliu în privința aceleiași persoane pentru aceleași fapte se admite numai dacă, după respingerea demersului anterior, apar circumstanțe noi care servesc drept temei pentru aplicarea față de bănuțit/învinuit a măsurii de arestare preventivă sau de arest la domiciliu. Procurorul nu este în drept să invoce în demersul repetat motive sau temeuri pe care a putut să le invoce în demersul precedent. Retragerea demersului privind aplicarea arestării preventive sau a arestării la domiciliu de către procuror se face în scris și se depune judecătorului de instrucție. În acest caz, judecătorul de instrucție emite o încheiere motivată, prin care încetează procedura de examinare a demersului. Retragerea demersului duce la eliberarea imediată a persoanei, cu indicarea în încheiere a duratei detenției bănuțitului/învinuitului⁴⁵³.

O altă regulă importantă, stabilită de Curtea Europeană, o găsim în cauza *Brogan ș.a. vs. Regatul Unit*⁴⁵⁴, când CtEDO a subliniat că faptele care dau naștere suspiciunii nu trebuie să fie suficiente pentru a justifica o condamnare și nici chiar pentru înaintarea învinuirii, ceea ce reprezintă următorul pas al procesului penal⁴⁵⁵.

Demersul cu privire la aplicarea măsurii *arestării preventive* sau a *arestării la domiciliu* se examinează de către judecătorul de instrucție, cu participarea procurorului, bănuțitului, învinuitului și apărătorului. În cazul minorilor, este obligatorie participarea reprezentantului legal și al pedagogului sau psihologului. Demersul de arestare poate fi examinat în lipsa învinuitului, doar dacă acesta se eschivează. În cazul neprezentării apărătorului înștiințat legal, judecătorul de instrucție asigură bănuțitul, învinuitul cu apărător, în conformitate cu *Legea cu privire la asistența juridică garantată de stat*. Avocatului desemnat din oficiu i se acordă timp pentru studierea demersului și a materialelor anexate, oferindu-i totodată posibilitatea unei discuții separate cu bănuțitul, învinuitul. Totuși, timpul acordat avocatului nou-desemnat nu trebuie să ducă la o întârziere nerezonabilă a procedurii de soluționare a demersului.

Autorii S. Șcerba și O. Țocolova consideră că „judecătorul, în procesul verificării legalității demersului privind aplicarea sau prelungirea măsurii de arest, este nevoit să aprecieze și temeinicia învinuirii aduse în raport cu probele administrate în cauza penală. În caz contrar, ședința de judecată s-ar transforma într-o formalitate privind identificarea carențelor de ordin procesual, care se întâlnesc destul de rar”⁴⁵⁶.

Dacă „lipsesc probe privind participarea făptuitorului la comiterea infracțiunii, apoi măsura de arest nu poate fi aplicată. Reieșind din aceasta, judecătorul, fără a studia probele puse la baza învinuirii, nu va putea emite o încheiere motivată. Totodată, vom reține că literatura de specialitate

---

⁴⁵³ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 873-874.

⁴⁵⁴ Hotărârea CtEDO în cauza *Brogan ș.a. vs. Regatul Unit*, din 29 noiembrie 1988, nr. 11209/84, 11234/84, 11266/84, 11386/85;

⁴⁵⁵ Oganesean, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. *Op.cit.*, p. 127.

⁴⁵⁶ Щерба, С., Цоколова, О. Исследование доказательств обвинения при проверке законности и обоснованности ареста. В: *Российская Юстиция*, №12/1994, с. 45.

înregistrează opinii diversificate referitor la aprecierea de către judecători a probelor care ar justifica măsura de arest. Cea mai răspândită este părerea că judecătorul ar urma să se abțină de la aprecierea probelor privind comiterea infracțiunii de către învinuit⁴⁵⁷.

Pe de altă parte, alți cercetători consideră că „acest lucru ar duce, inevitabil, la emascularea esenței controlului judiciar, transformându-l într-o simplă executare a normei legale”⁴⁵⁸.

Ne raliem opiniei, potrivit căreia, „putem acorda preferință punctului de vedere susținut de autorii care se pronunță în favoarea aprecierii probelor de către judecător sub aspect de relevanță, admisibilitate și concludență, însă nu și în ceea ce privește autenticitatea lor”⁴⁵⁹.

Reieșind din prevederile legii procesual-penale, „dreptul de a participa la ședința de judecată în care se examinează demersul privind aplicarea sau prelungirea măsurii de arest nu-l are orice apărător, ci doar acela care deja participă în cauza penală. Totodată, pot apărea situații când apărătorul nu participă în cadrul cauzei penale, asumându-și angajamentul de a participa doar la examinarea demersului în ședința de judecată. Cercetătoarea L. Maslennicova afirmă că, dacă învinuitul înaintează cerere ca să i se ofere un avocat doar pentru a participa la examinarea demersului, aceasta urmează a fi respinsă”⁴⁶⁰.

În opinia autorilor V. Nicandrov și V. Ponomariov, „în procesul examinării demersului privind aplicarea sau prelungirea măsurii de arest, nu este necesar ca juriștilor profesioniști – avocatului și procurorului – să li se explice drepturile pe care le au. Totodată, celorlalți participanți la ședință urmează să li se explice drepturile de care beneficiază”⁴⁶¹.

Întocmirea procesului-verbal al ședinței de judecată este obligatorie. Judecătorul de instrucție este obligat „să-i explice bănuitului/învinuitului drepturile sale. Doar partea apărării poate solicita audierea martorului de către judecătorul de instrucție. Procurorul poate anexa la demers procesele-verbale de audiere a martorilor deja audiați în cadrul urmăririi penale. Asupra cererii apărării cu privire la audierea martorilor, ale căror declarații ar putea avea importanță pentru soluționarea demersului, decide judecătorul de instrucție prin încheiere motivată. Partea apărării asigură prezența martorului în ședința de judecată la data și ora fixată pentru examinarea demersului”⁴⁶².

---

⁴⁵⁷ Чувилев, А., Лобанов, А. Судебный контроль за законностью и обоснованностью ареста и продлением срока содержания под стражей. В: *Советская Юстиция*, №6/1993, с. 21.

⁴⁵⁸ Щерба, С., Цоколова, О. Исследование доказательств обвинения при проверке законности и обоснованности ареста. *Op.cit.*, с. 45.

⁴⁵⁹ Селезнев, М. Процессуальные вопросы судебной проверки законности и обоснованности ареста. В: *Законность*, №7/1993, с. 45.

⁴⁶⁰ Масленникова, Л. Н. Изучение законодательных новелл, регламентирующих судебный контроль в стадии предварительного расследования. В: *Проблемы совершенствования уголовного и уголовно-процессуального законодательства России*. Москва, 1993, с. 95.

⁴⁶¹ Никандров, В. И., Пономарев, Г. Е. Судебная проверка правомерности ареста и продления срока содержания под стражей. В: *Проблемы совершенствования уголовного и уголовно-процессуального законодательства России*. Москва, 1993, с. 144.

⁴⁶² Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 873.

Judecătorul de instrucție este obligat să „stabilească : existența unei bănuieli rezonabile, existența motivelor suficiente de a considera că există, cel puțin, unul din riscuri, imposibilitatea aplicării unei măsuri preventive mai ușoare pentru prevenirea riscului sau riscurilor indicate în demersul de arestare. În cazul când bănuitul/învinuitul a fost reținut, judecătorul de instrucție va verifica dacă au fost respectate la reținere prevederile stipulate în articolele 166-167 din Codul de procedură penală. Judecătorul nu poate invoca pentru arestare alte riscuri sau motive decât cele invocate de procuror. Motivarea pentru luarea măsurilor preventive trebuie să fie făcută în așa fel, încât să nu lase de înțeles persoanei vizate sau unui terț că judecătorul are certitudinea vinovăției celui aflat încă în cursul procesului”⁴⁶³.

Autorii mai menționează că „persoana aflată în arest preventiv, apărătorul și reprezentantul legal al acesteia pot transmite instanței de judecată acele documente care, în opinia lor, ar fi necesare pentru soluționarea corectă a demersului privind aplicarea sau prelungirea măsurii de arest. Se susține că, în acest scop, judecătorul poate solicita anumite materiale și din propria inițiativă. Hotărând care anume materiale urmează a fi transmise instanței de judecată, procurorul urmează să reiasă din următoarele circumstanțe: în primul rând, aceste materiale trebuie să vorbească convingător despre legalitatea și temeinicia măsurii de arest sau despre prelungirea termenului acestuia; în al doilea rând, prezentarea lor în instanță și luarea de cunoștință de către învinuit și apărător cu ele nu trebuie să influențeze negativ stabilirea adevărului în cadrul cauzei penale”⁴⁶⁴.

Iu. I. Stețovski consideră că „părțile trebuie să aibă acces legal la toate materialele cauzei prezentate judecătorului de instrucție”⁴⁶⁵. În opinia autorului Ustimov M. A., „în cazurile privind aplicarea sau prelungirea măsurii de arest, instanței de judecată i se pun la dispoziție copiile autentificate ale acelor materiale care conțin date suficiente despre legalitatea și temeinicia măsurii aplicate, în raport cu fiecare temei invocat în parte. În caz contrar, dacă judecătorului i se prezintă doar acte ce formulează anumite concluzii finale, acesta nu are posibilitatea să le verifice pe cât ele sunt de legale și întemeiate”⁴⁶⁶.

În practica judiciară au apărut situații când s-a pus în discuție „posibilitatea examinării demersului de aplicare a arestării persoanei bolnave și neprezente în ședință. Majoritatea soluțiilor se înclină spre posibilitatea examinării demersului în lipsa acesteia, cu participarea apărătorului.

---

⁴⁶³ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 873.

⁴⁶⁴ Козырев, Г. Н. Участие прокурора и следователя в судебном контроле за арестами и продлением срока содержания под стражей. В: *Законность*, №6/1994, с. 39-44; Масленникова, Л. Н. Обжалование и судебная проверка законности и обоснованности ареста. В: *Законность*, №2/1993, с. 24.

⁴⁶⁵ Стецовский, Ю. И. Содержание под стражей: право и прокурорская практика. В: *Российская Юстиция*, №2/1994, с. 19.

⁴⁶⁶ Устимов, М. А. *Судебный контроль на стадии предварительного расследования*. Op.cit., с. 104.

Această soluție pare a fi una corectă, pornind de la prevederile art. 308 (4), care admite examinarea demersului de aplicare a arestării în lipsa învinuitului”⁴⁶⁷.

Regulile cu privire la arestare se aplică, cu anumite excepții, și procedurilor de prelungire a arestării. În cazul în care procurorul a depus demersul cu privire la prelungirea arestului preventiv, cu omiterea termenului de 5 zile, menționat în art. 186 alin. (6) Cod de procedură penală, instanța adoptă o încheiere prin care respinge demersul, iar persoana este pusă în libertate. Demersul cu privire la prelungirea arestului trebuie, obligatoriu, să conțină suplimentar și expunerea circumstanțelor care confirmă că riscurile invocate anterior nu s-au diminuat sau au apărut alte riscuri care justifică menținerea persoanei în arest; împrejurările care au împiedicat finalizarea urmăririi penale până la expirarea termenului de arest aplicat anterior în privința persoanei vizate. Procurorul este obligat să înmâneze demersul cu privire la prelungirea arestării și copiile materialelor anexate avocatului, bănuitului, învinuitului, până la depunerea demersului la judecătorul de instrucție, nu mai târziu de 5 zile până la expirarea termenului de arestare. Examinarea demersului trebuie să înceapă cu, cel puțin, 2 zile înainte de expirarea duratei arestării dispuse anterior. Procurorul are obligația să înștiințeze și să asigure prezența participanților la proces. La examinarea demersului privind prelungirea duratei arestării, judecătorul de instrucție, este obligat să stabilească:

a) dacă au fost dovedite prin probe circumstanțele care au stat la baza aplicării arestării, dacă nu s-au diminuat riscurile care justificau arestarea sau dacă au apărut alte riscuri care justifică menținerea persoanei în arest;

b) respectarea de către organul de urmărire penală a termenelor rezonabile de desfășurare a procesului penal;

c) împrejurările care au împiedicat finalizarea urmăririi penale⁴⁶⁸.

Judecătorul, adoptând încheierea privind aplicarea sau prelungirea măsurii de arest, trebuie să respecte cerințele legii în ceea ce privește motivarea ei. Or, încheierea judecătorului trebuie să fie întemeiată. Nu este suficient ca judecătorul să aprecieze necesitatea aplicării sau a prelungirii măsurii de arest sub aspectul legalității și temeiniciei sau, dimpotrivă, să-l recunoască ilegal și neîntemeiat. Cerințele legii privind darea unor hotărâri motivate presupune necesitatea exprimării acelei forțe stimulente care au condiționat selectarea anume a acestei decizii⁴⁶⁹.

În acest sens, vom exemplifica cu următoarea speță din practica Colegiului penal al Curții de Apel Bălți:

„Colegiul penal al Curții de Apel Bălți a examinat în ordine de recurs, în ședință închisă, recursul avocatului Ș. N. în interesul învinuitului C. V., declarat împotriva încheierii Judecătoriei

---

⁴⁶⁷ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 869.

⁴⁶⁸ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 874.

⁴⁶⁹ Лупинская, П. А. Решения в уголовном судопроизводстве. Их виды, содержание и форма. Москва, 1976, с. 156.

Drochia, sediul Central, din 06.04.2023, prin care a fost prelungită măsura preventivă *arestul preventiv* cu 30 zile în privința lui C. V., învinuit de organul de urmărire penală în baza art. 145 alin. (2) lit. e¹) Cod penal. Procurorul participant, S. M., în ședința instanței de recurs a solicitat respingerea recursului apărătorului în interesul învinuitului C. V., acesta fiind învinuit de comiterea unei infracțiuni excepțional de grave, prevăzute de art. 145 alin. 2 CP. Totodată, a subliniat faptul că cauza încă este în urmărirea penală, la caz fiind efectuată expertiza biologică, și acesta, aflându-se în libertate, ar putea să se eschiveze de la organul de urmărire penală, iar pentru a nu admite astfel de cazuri, consideră oportun ca învinuitul C. V. să rămână în arest preventiv în continuare”⁴⁷⁰.

Audiind participanții, verificând argumentele invocate în recurs, în raport cu materialele cauzei penale prezentate pentru verificarea legalității încheierii contestate și audiind opiniile participanților la proces, Colegiul penal a ajuns la concluzia că „recursul urmează a fi respins ca nefondat, cu menținerea încheierii contestate, reieșind din următoarele considerente: prelungirea măsurii preventive *arestul preventiv* în privința învinuitului este determinată de caracterul social periculos al faptei imputate, învinuitul atentând la valoarea supremă, și anume la viața unei persoane, faptul că acesta ar putea să se eschiveze de la răspunderea penală, care este una extrem de severă, prevăzută de legiuitor în cazul emiterii în privința sa a unei sentințe de condamnare, relevant fiind faptul că învinuitul anterior a mai avut atingeri cu legea penală, fiind judecat, este fost concubin al victimei, neangajat în câmpul muncii, astfel rezonabil se consideră că acesta ar putea întreprinde măsuri de eschivare de la organul de urmărire penală și de instanța de judecată, totodată, la caz persistând și riscul ca acesta să împiedice la stabilirea adevărului prin tentative de a se eschiva de la urmărirea penală, astfel existând posibilitatea de a influența derularea normală a procesului judiciar, ceea ce este în detrimentul scopului procesului penal, contrar celor invocate de apărător atât în recursul declarat, cât și în ședința instanței de recurs. Totodată, măsura preventivă sub formă de arestare preventivă este oportună și necesară, pentru a asigura examinarea cauzei în termeni rezonabili și a exclude împiedicarea bunei desfășurări a justiției, astfel fiind prezente în cauză împrejurările de fapt și aspectele de drept ce justifică soluția adoptată de instanța de fond. La speță, Colegiul a reținut că, în circumstanțele invocate și susținute de partea acuzării, prima instanță a dat deplină eficiență normelor legale citate mai sus și, luând în considerație cumulul de împrejurări de fapt și de drept, stabilite de instanță, și reieșind din faptul că C. V. este învinuit de comiterea unei infracțiuni excepțional de grave, care s-a soldat cu decesul victimei, poate exista riscul că ar putea încerca a se eschiva, circumstanțe care justifică perfect aplicarea măsurii preventive *arestul preventiv* și deținerea în continuare în arest a învinuitului pe o perioadă de 30 zile. Astfel, a constatat Colegiul penal, prelungirea măsurii preventive *arestul preventiv* va

---

⁴⁷⁰ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 14 aprilie 2023, Dosarul nr. 1m-113/2013.

asigura un comportament corespunzător al învinutului C. V. și, ținând cont de împrejurările stabilite, precum și în scopul asigurării executării unei eventuale sentințe, este rațională deținerea lui C. V. în stare de arest preventiv, temeiuri de aplicare a altei măsuri preventive mai blânde sub formă de arest la domiciliu, după cum a solicitat avocatul-recurent, nefiind prezente”⁴⁷¹.

În concluzie, „Colegiul penal a apreciat recursul declarat ca fiind unul pasibil de respingere, fiind rezonabilă deținerea în continuare a lui C. V. în stare de arest, or, motivele ce au servit drept temei pentru emiterea încheierii contestate sunt relevante și suficiente pentru justificarea prelungirii măsurii preventive *arestul preventiv* în privința învinutului C. V.”⁴⁷².

Judecătorul este obligat să motiveze detaliat încheierea adoptată, să indice care circumstanțe, în opinia sa, justifică legalitatea și temeinicia aplicării sau prelungirii măsurii de arest sau, dimpotrivă, vorbesc despre ilegalitatea și netemeinicia aplicării sau prelungirii măsurii de arest.

De asemenea, în caz de respingere a demersului privind aplicarea sau prelungirea măsurii de arest, urmează să fie indicate care anume prevederi legale au fost încălcate, în ce se exprimă acestea, să se facă referire la circumstanțele cauzei, care vorbesc despre lipsa necesității de a aplica sau a prelungi măsura de arest preventiv⁴⁷³.

Termenul de aplicare a măsurii preventive *arestul preventiv* și *arestul la domiciliu* este de cel mult 30 de zile, iar „în privința aceleiași fapte și a aceleiași persoane, arestul poate fi aplicat, pentru ambele faze ale procesului penal, pe un termen de cel mult 12 luni cumulativ, până la pronunțarea sentinței de către instanța de fond”⁴⁷⁴.

De remarcat este faptul că aplicarea măsurii preventive *arestul la domiciliu* este însoțită de una sau mai multe restricții, precum : „interzicerea de a ieși din locuință; limitarea convorbirilor telefonice, a recepționării și expedierii trimiterilor poștale și a utilizării altor mijloace de comunicare; interzicerea comunicării cu anumite persoane și primirea pe cineva în locuința sa”⁴⁷⁵.

Totodată, persoana arestată la domiciliu poate fi supusă obligațiilor: „de a menține în stare de funcționare mijloacele electronice de control și de a le purta permanent; de a răspunde la semnalele de control sau de a emite semnale telefonice de control, de a se prezenta personal la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată la timpul fixat”⁴⁷⁶.

---

⁴⁷¹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 14 aprilie 2023, Dosarul nr. 1m-113/2013.

⁴⁷² Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 14 aprilie 2023, Dosarul nr. 1m-113/2013.

⁴⁷³ Никандров, В. И., Пономарев, Г. Е. Судебная проверка правомерности ареста и продления срока содержания под стражей. В: *Проблемы совершенствования уголовного и уголовно-процессуального законодательства России*. Москва, 1993, с. 146.

⁴⁷⁴ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

⁴⁷⁵ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

⁴⁷⁶ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

Respectarea restricțiilor și obligațiilor insituite învinuitului sau inculpatului este obligatorie, ori, în caz contrar, arestarea la domiciliu poate fi înlocuită cu arestarea preventivă de către instanța de judecată din oficiu sau la demersul procurorului.

Mai nou, potrivit ultimelor modificări operate la CPP RM, „demersurile procurorului privind aplicarea măsurilor procesuale de constrângere pot fi înaintate și prin mijloace de comunicare electronică ce asigură transmiterea și confirmarea primirii acestora”⁴⁷⁷.

Subsecvent, „demersurile procurorului privind aplicarea măsurilor procesuale de constrângere se examinează de către judecătorul de instrucție la locul efectuării urmăririi penale sau a măsurii speciale de investigații și pot fi examinate prin intermediul videoconferinței, ce se dispune prin încheiere motivată, care poate fi atacată odată cu încheierea emisă asupra fondului demersurilor, al plângerilor sau al cererilor înaintate”⁴⁷⁸.

Cererea de eliberare provizorie și examinarea acesteia. Există două faze de examinare a cererii de liberare provizorie în cadrul urmăririi penale.

Prima fază constă în examinarea admisibilității, unde judecătorul de instrucție valorifică corespunderea cererii cu exigențele formale care condiționează aplicarea liberării provizorii. În cazul nerespectării cerințelor formale, menționate în art. 191 sau 192 CPP RM, cererea urmează a fi respinsă ca inadmisibilă. În această fază, nu se examinează problema fondului cererii și, prin urmare, citarea părților nu poate fi obligatorie. Dacă judecătorul a ajuns la concluzia că cererea corespunde cerințelor formale, ea este declarată admisibilă, fapt ce permite stabilirea termenului de examinare. În aceeași fază, judecătorul poate decide, după caz, consemnarea cererii de către bănuit sau învinuit, dacă cererea a fost depusă de alte persoane, și stabilirea cuantumului cauțiunii.

A doua fază ține de examinarea în fond a cererii, care poate avea loc după depunerea cauțiunii stabilite anterior. La această fază participă aceiași subiecți procedurali, ca și în cazul aplicării arestării preventive. Dacă cererea este fondată, judecătorul de instrucție audiază persoanele prezente și dispune liberarea provizorie printr-o încheiere în care, în mod obligatoriu, se indică restricțiile impuse persoanei în temeiul art. 191 alin. 3 CPP RM. Copia de pe încheiere se transmite administrației instituției de detenție, unde persoana a fost plasată, și organului de poliție în raza teritorială a căreia locuiește persoana. Acesta va asigura supravegherea executării de către bănuit sau învinuit a obligațiilor impuse prin încheierea judecătorului de instrucție⁴⁷⁹.

---

⁴⁷⁷ Legea cu privire la modificarea unor acte normative (Codul de procedură penală și a Codului Contravențional). [online] [accesat 21.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138674&lang=ro

⁴⁷⁸ Legea cu privire la modificarea unor acte normative (Codul de procedură penală și a Codului Contravențional). [online] [accesat 21.07.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138674&lang=ro

⁴⁷⁹ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 879.

În Hotărârea CC nr. 15 din 28.05.2020⁴⁸⁰, Curtea a declarat neconstituționale articolele 191 alin. (2) și 192 alin. (2) din CPP. În context, art. 191 alin. (2) CPP stabilea: „Liberarea provizorie sub control judiciar nu se acordă învinuitului, inculpatului, în cazul în care există date că el va săvârși o altă infracțiune, va încerca să influențeze asupra martorilor sau să distrugă mijloacele de probă, să se ascundă de organele de urmărire penală, de procuror sau, după caz, de instanța de judecată”⁴⁸¹. Iar art. 192 alin. (2) CPP prevedea: „Liberarea provizorie pe cauțiune nu se aplică, dacă se constată unul din cazurile prevăzute la art.191 alin.(2)”⁴⁸².

În hotărârea sa, par. 57 – 58, Curtea Constituțională a remarcat : „ În baza articolului 191 alin. (2) din Codul de procedură penală, liberarea provizorie sub control judiciar nu se dispune învinuitului sau inculpatului în cazul în care există date că el va săvârși o altă infracțiune, va încerca să influențeze martorii sau să distrugă mijloacele de probă, să se ascundă de organele de urmărire penală, de procuror sau, după caz, de instanța de judecată. Curtea constată că temeiurile pentru aplicarea liberării provizorii sub control judiciar sunt reglementate în mod divergent de două prevederi ale aceluiași act normativ. Atât justițiabilii, cât și subiectele care posedă competența aplicării Codului de procedură penală se află în dificultate, fiind puși în situația de a alege între mai multe variante posibile”⁴⁸³.

Iar potrivit par. 59 al aceleiași hotărâri menționate *supra*, Curtea a statuat : „Chiar făcându-se apel la consultanța de specialitate, persoana nu ar putea stabili, fără echivoc, în baza cărei norme – articolul 176 alin. (1) sau articolul 191 alin. (2) din Codul de procedură penală – ar trebui să fie incidentă liberarea provizorie sub control judiciar. În situația în care s-ar aplica articolul 191 alin. (2) din Codul de procedură penală, persoana nu ar putea fi liberată sub control judiciar nici atunci când riscul comiterii unei infracțiuni, al influențării martorilor, al distrugerii mijloacelor de probă sau al eschivării ar fi incert sau de o intensitate redusă și, în consecință, ar fi disproporționată aplicarea arestării la domiciliu sau a arestării preventive”⁴⁸⁴.

În aceeași hotărâre, Curtea Constituțională a conchis că „există o incoerență între prevederile articolului 176 alin. (1) din Codul de procedură penală (care stabilesc temeiurile de aplicare pentru toate măsurile preventive) și prevederile articolului 191 alin. (2) din același Cod

---

⁴⁸⁰ HCC nr. 15 din 28.05.2020 privind excepția de neconstituționalitate a art. 191 alin. (2) din Codul de procedură penală (liberarea provizorie sub control judiciar). [online] [accesat 25.06.2023]. Disponibil:

<https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=736&l=ro>

⁴⁸¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁴⁸² Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁴⁸³ HCC nr. 15 din 28.05.2020 privind excepția de neconstituționalitate a art. 191 alin. (2) din Codul de procedură penală (liberarea provizorie sub control judiciar). [online] [accesat 25.06.2023]. Disponibil:

<https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=736&l=ro>

⁴⁸⁴ HCC nr. 15 din 28.05.2020 privind excepția de neconstituționalitate a art. 191 alin. (2) din Codul de procedură penală (liberarea provizorie sub control judiciar). [online] [accesat 25.06.2023]. Disponibil:

<https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=736&l=ro>

(care se referă la condițiile în care liberarea provizorie sub control judiciar nu poate fi aplicată). Această incoerență normativă creează o incertitudine juridică și este de natură să afecteze dreptul la libertate individuală și siguranța persoanei”⁴⁸⁵.

Potrivit par. 63 – 64, „articolului 175 alin. (5) CPP, liberarea provizorie sub control judiciar și liberarea provizorie pe cauțiune sunt măsuri preventive de alternativă arestării și pot fi aplicate numai față de persoana în privința căreia s-a înaintat un demers pentru arestare sau față de învinuitul, inculpatul care sunt deja arestați. Astfel, Curtea menționează că la aplicarea liberării provizorii sub control judiciar instanța de judecată trebuie să aprecieze după intima convingere dacă există sau persistă condițiile pentru care a fost cerută aplicarea arestului”⁴⁸⁶.

În context, în cauza *Nasrulloev contra Rusiei*, par. 71 – 77, CtEDO a statuat: „Curtea Europeană a Drepturilor Omului a menționat că, în cazul unor măsuri privative de libertate, este deosebit de important să fie respectat principiul certitudinii juridice și orice privare de libertate trebuie efectuată „în conformitate cu o procedură prevăzută de lege”. Dispozițiile care pot genera interpretări contradictorii din partea autorităților sau care se exclud reciproc nu îndeplinesc cerința „calității legii” impusă de Convenție”⁴⁸⁷.

În concluzie, la aplicarea liberării provizorii sub control judiciar și pe cauțiune, instanța de judecată trebuie să aprecieze după intima convingere dacă există sau persistă condițiile pentru care a fost cerută aplicarea arestului (art. 176 alin. (1) din Codul de procedură penală care stabilește temeiurile de aplicare pentru toate măsurile preventive).

În cauza *Boicenco vs. Moldova* (11 iulie 2006, nr. 41088/05, par. 134-137)⁴⁸⁸, Curtea a notat că anterior s-a pronunțat asupra faptului că legislația engleză nu acorda unei anumite categorii de persoane acuzate dreptul de a fi eliberate pe cauțiune. Curtea, la epoca faptelor, a constatat că legislația Republicii Moldova interzicea liberarea provizorie pe cauțiune a unei persoane învinuite în comiterea unei infracțiuni intenționate pentru care legea prevede pedeapsă mai mare de 10 ani. Curtea a menționat că din jurisprudența anterioară rezultă un principiu, potrivit căruia dreptul de liberare provizorie, în principiu, nu poate fi dinainte exclus de legiuitor.

În cauza *Muşuc vs. Moldova*, Curtea a remarcat că „în ceea ce privește cauțiunea, ea poate fi necesară doar dacă prevalează motivele care justifică detenția. Atunci când astfel de motive prevalează, mărimea cauțiunii trebuie „evaluată, în principal, în funcție de persoana în cauză, de bunurile acesteia...”, cu alte cuvinte, de nivelul de încredere că posibilitatea pierderii siguranței, în

---

⁴⁸⁵ HCC nr. 15 din 28.05.2020 privind excepția de neconstituționalitate a art. 191 alin. (2) din Codul de procedură penală (liberarea provizorie sub control judiciar). [online] [accesat 25.06.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=736&l=ro>

⁴⁸⁶ HCC nr. 15 din 28.05.2020 privind excepția de neconstituționalitate a art. 191 alin. (2) din Codul de procedură penală (liberarea provizorie sub control judiciar). [online] [accesat 25.06.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=736&l=ro>

⁴⁸⁷ Cauza *Nasrulloev contra Rusiei*, 11 octombrie 2007, §§ 71, 77

⁴⁸⁸ Hotărârea CtEDO în cauza *Boicenco vs. Moldova*, din 11 iulie 2006, nr. 41088/05, par. 134-137.

caz de neprezentare la proces, va constitui o descurajare suficientă pentru a exclude orice dorință din partea acesteia de a se ascunde”⁴⁸⁹.

În continuare, vom consemna că libertatea individuală este una dintre valorile fundamentale protejate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului, impunând, din cauza importanței sale, un control riguros din partea CtEDO cu privire la oricare măsură ce ar putea aduce atingere acestei valori.

Internarea persoanei în instituția medicală este un subiect sensibil de procedură, care poate afecta dreptul la viață privată și la libertate, în virtutea art. 5 și art. 8 CEDO⁴⁹⁰.

În cauza *Worwa vs. Polonia*, din 27 noiembrie 2003, nr. 26624/95, par. 82-84⁴⁹¹, Curtea subliniază că „dispunerea întocmirii unui raport psihiatric pentru determinarea stării mintale a unei persoane acuzate de comiterea unei infracțiuni rămâne a fi o măsură necesară, care protejează indivizii capabili de comiterea infracțiunilor, nefiind în posesia deplină a facultăților lor mintale. Oricum, autoritățile de stat trebuie să se asigure ca aplicarea unei astfel de măsuri să nu deranjeze echilibrul echitabil care trebuie menținut între drepturile individului, în special dreptul la respectarea vieții private, și necesitatea asigurării bunei administrări a justiției”⁴⁹².

În speță, Curtea a constatat că „echilibrul a fost menținut. Totuși autoritățile judiciare, în cadrul jurisdicției teritoriale a unui tribunal, au citat reclamanta în repetate rânduri și la intervale scurte de timp, pentru a urma examene psihiatrice. Suplimentar, ea a fost trimisă acasă cu câteva ocazii după deplasarea la locul specificat, unde era informată că nu avea nicio programare pentru zilele indicate în citații. Astfel, Curtea a considerat că autoritățile judiciare nu au fost capabile să acționeze cu atenția necesară. Ingerința în exercițiul dreptului reclamantei la respectarea vieții private nu a fost, în consecință, justificată”⁴⁹³.

Dacă în „procesul urmăririi penale, bănuitul, învinuitul prezintă semne că este bolnav de o *boală psihică*, în conformitate cu art. 143 pct. 3 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, este obligatorie efectuarea expertizei psihiatrice. De regulă, efectuarea acesteia necesită internarea bănuitului, învinuitului pentru supraveghere într-o instituție medicală, procedură care este reglementată de art. 152 Cod de procedură penală al Republicii Moldova și este de competența judecătorului de instrucție. Potrivit alin. (2) al acestei norme, judecătorul de instrucție, printr-o încheiere, la demersul procurorului, autorizează internarea bănuitului, învinuitului în instituția medicală respectivă. În cazul când acesta este arestat și este necesară constatarea faptului de îmbolnăvire, judecătorul de instrucție procedează în conformitate cu art. 490 alin. (1) Cod de procedură penală al Republicii Moldova. În caz de necesitate, la demersul motivat al expertului

---

⁴⁸⁹ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 879-880.

⁴⁹⁰ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*. Op.cit., p. 38.

⁴⁹¹ Hotărârea CtEDO în cauza *Worwa vs. Polonia*, din 27 noiembrie 2003, nr. 26624/95, par. 82-84.

⁴⁹² Hotărârea CtEDO în cauza *Worwa vs. Polonia*, din 27 noiembrie 2003, nr. 26624/95, par. 82-84.

⁴⁹³ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 1240.

(experților), termenul poate fi prelungit de către judecătorul de instrucție pe o durată de 30 de zile”⁴⁹⁴.

În Hotărârea Plenului CSJ *cu privire la respectarea legislației în cazurile despre aplicarea, schimbarea, prelungirea și revocarea măsurilor de constrângere cu caracter medical (par. 4, 5)*⁴⁹⁵, se menționează că „persoana în cauză poate fi supusă unei expertize psihiatrice judiciare, numai dacă există suficiente date care arată că anume această persoană a săvârșit fapta, în privința căreia se efectuează urmărirea penală. Dispunerea acestei expertize se face, la cererea părților, de către organul de urmărire penală, precum și din oficiu de către organul de urmărire penală. În cazul constatării faptului că persoana în privința căreia se efectuează urmărirea penală și care se află în stare de arest este bolnavă psihic, la demersul procurorului, judecătorul de instrucție dispune internarea ei în instituția psihiatrică adaptată pentru deținerea persoanelor arestate”⁴⁹⁶.

Deci în cadrul urmăririi penale, hotărârea judecătorească este emisă de către judecătorul de instrucție, care este abilitat prin lege să dispună internarea forțată. Acest deziderat este reglementat în art. 41 pct. 4) Cod de procedură penală al Republicii Moldova : Judecătorul de instrucție asigură controlul judecătoresc în cursul urmăririi penale prin dispunerea internării persoanei în instituția medicală⁴⁹⁷.

În ceea ce privește efectuarea ei, expertiza medico-legală psihiatrică poate fi calificată dintr-o dublă perspectivă: 1) prin raportare la poziția celui supus evaluării – poate fi o expertiză voluntară sau nevoluntară; 2) prin raportare la modul de efectuare – poate fi o expertiză cu limitare a libertății fizice sau cu persoana în stare de libertate.

Regula este că expertiza psihiatrică se efectuează cu consimțământul persoanei și cu prezentarea sa benevolă la instituția medico-legală, în termenul stabilit de autoritatea judiciară; este vorba deci de o expertiză voluntară și fără a exista o privare de libertate⁴⁹⁸.

Totodată, dispunerea și efectuarea expertizei psihiatrice înregistrează anumite abateri de la prevederile legii, în special din partea reprezentanților grupului apărării, în special, în ceea ce ține de contestarea încheierii emise în acest sens. Exemplificăm prin următorul caz:

„Prin încheierea Judecătoriei Drochia, sediul Rîșcani, din 09.03.2021, a fost admis demersul procurorului în Procuratura raionului Rîșcani, L. D. cu privire la numirea expertizei medico-legale psihiatrice în condiții de ambulator în privința inculpatului S. V., fiind dispusă efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice în condiții de ambulator în privința acestuia. (...) Încheierea instanței de fond a fost contestată cu recurs de către avocatul V. V. în interesele inculpatului S. V.,

⁴⁹⁴ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 198.

⁴⁹⁵ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la respectarea legislației în cauzele despre aplicarea, schimbarea, prelungirea și revocarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, nr. 23 din 12 decembrie 2005. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2006, nr. 9.

⁴⁹⁶ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 1241-1242.

⁴⁹⁷ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*. Op.cit., p. 38-39.

⁴⁹⁸ Slăvoiu, R. *Protecția penală a vieții private*. București: Ed. Universul Juridic, 2016, p. 457-458.

invocând în motivare ilegalitatea încheierii din următoarele considerente: nu a fost necesar a fi dispusă expertiza medico-legală psihiatrică pentru stabilirea stării psihice a inculpatului S. V., deoarece în această cauză, anterior, pe parcursul cercetării judecătorești, demersul analogic a fost înaintat instanței de către procurorul L. D., care, respectiv, a fost admis și, conform raportului de expertiză judiciară nr.201936S0133 din 28.02.2022, experții au stabilit că inculpatul S. V., la data comiterii faptei, conform stării psihice nu avea format/păstrat discernământul faptelor sale și al consecințelor acestora, nu avea capacitatea de a prevedea acțiunile sale și, implicit, rezultatul acestora. La fel, experții au relatat că, în cazul dacă în instanța de judecată va fi probată vinovăția inculpatului, comisia de experți judiciari psihiatrici pledează ca S. V. să fie recunoscut iresponsabil”⁴⁹⁹.

În cadrul acestei expertize s-a stabilit că „la moment, S. V. suferea de maladie psihică cronică: Schizofrenie paranoidă, sindrom halucinator-paranoid, însă starea lui psihică s-a ameliorat, este stabilă, nu prezintă pericol social, nu necesită internarea prin constrângere la tratament cu caracter medical, nu necesită internare prin constrângere la tratament într-o instituție psihiatrică. (...), s-a considerat că în situația dată instanța de judecată nu a fost obiectivă, deoarece procurorul nu a prezentat instanței de judecată actele procesuale care confirmă faptul comiterii unui șir de infracțiuni de către inculpat (ordonanțele de punere sub învinuire sau informația despre expedierea cauzei penale cu rechizitoriu în instanța de judecată), procurorul nu a solicitat conexarea la cauza dată a altor cauze penale examinate de către instanțele judecătorești, în care lipsesc concluziile experților în privința stării psihice a inculpatului S. V. În aceste circumstanțe, s-a solicitat anularea încheierii Judecătoriei Drochia sediul Rîșcani, din 09.03.2021 (dosarul nr. 1-20/2021) privind numirea expertizei medico-legale psihiatrice de ambulator în privința inculpatului S. V., ca fiind ilegală și neîntemeiată. (...) Colegiul penal a ajuns la concluzia că recursul declarat de avocat urmează a fi respins ca inadmisibil, din următoarele considerente: la caz, se reține că încheierea instanței de judecată, care judecă fondul cauzei, privind numirea expertizei medico-legale psihiatrice în condiții de ambulator în privința inculpatului, potrivit legii, nu poate fi atacată separat cu recurs, pentru astfel de încheiere nefiind prevăzută de legislator atacarea separată a încheierii, încheierea fiind nesusceptibilă de recurs și fiind supusă atacului doar odată cu fondul cauzei, care, în cazul respectiv, nu a fost judecat, în legătură cu aceasta, Colegiul penal consideră că recursul declarat urmează a fi respins ca inadmisibil”⁵⁰⁰.

Internarea nevoluntară în vederea efectuării expertizei medico-legale nu constituie, *per se*, o încălcare a dispozițiilor Convenției. Astfel, într-o cauză, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că, înainte de a fi dispusă internarea forțată a reclamantului, s-a încercat efectuarea expertizei psihiatrice în mod voluntar, instanțele citând-ul de două ori pe reclamant, în vederea

---

⁴⁹⁹ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 06 aprilie 2021, Dosarul nr. 6r-1/2021.

⁵⁰⁰ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 06 aprilie 2021, Dosarul nr. 6r-1/2021.

prezentării pentru evaluare, și avertizându-l că poate fi luată o măsură de internare nevoluntară în cazul în care nu se conformează de bunăvoie⁵⁰¹.

Internarea nevoluntară se dispune întotdeauna de judecător, întrucât ea constituie o privare de libertate, în sensul art. 5 din Convenție. Într-o cauză, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că plasarea într-o clinică psihiatrică a reclamantei, fără acordul acesteia, în lipsa unei dispoziții a judecătorului și fără a exista niciun control din partea autorităților statului, constituie o privare de libertate contrară Convenției. S-a considerat că privarea de libertate este demonstrată prin coroborarea următoarelor aspecte: nu a existat niciun acord explicit sau implicit cu privire la plasarea în clinica de psihiatrie; reclamanta a încercat de mai multe ori să evadeze și, într-o ocazie, a fost adusă înapoi de ofițerii de poliție; a fost ținută închisă timp de 20 de luni într-o secție, sub control și supraveghere permanentă, fără a avea posibilitatea de a pleca și fără a putea menține contactul cu lumea exterioară⁵⁰².

De asemenea, următoarele atribuții ce țin de competența judecătorului de instrucție în problema vizată sunt cele prevăzute de pct. 13) alin. (1) art. 469 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, și anume de prelungire, schimbare sau încetare a măsurii de constrângere cu caracter medical persoanelor asupra cărora aceste măsuri au fost aplicate și dănele se află la tratament în instituția psihiatrică respectivă.

Procedura schimbării sau prelungirii termenului de aplicare a măsurii de constrângere cu caracter medical, precum și încetarea acesteia, în cazul când persoana s-a însănătoșit sau au survenit schimbări ale caracterului bolii, este reglementată de art. 101 alin. (2) și (3) Cod penal al Republicii Moldova și de art. 501 Cod de procedură penală al Republicii Moldova.

Conform art. 501 Cod de procedură penală al Republicii Moldova, instanța de judecată, periodic, dar nu mai rar de o dată la 6 luni, printr-un demers adresat instituției medicale, verifică necesitatea continuării aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical față de persoana deținută în instituție. La rândul său, o comisie a instituției medicale examinează alienatul aflat în staționar, întocmește raportul privind starea sănătății persoanei și, în caz că este necesară prelungirea, schimbarea sau încetarea aplicării măsurii de constrângere cu caracter medical, medicul-șef adresează instanței de judecată avizul respectiv⁵⁰³.

În cauza *Winterwerp vs. Olanda*, din 24 octombrie 1979, nr. 6301/73, par. 60⁵⁰⁴, Curtea a menționat că este esențial ca persoana vizată să aibă acces la o instanță și posibilitatea de a fi ascultată, fie în persoană, fie, dacă este necesar, prin intermediul unei forme de reprezentare. Dacă

---

⁵⁰¹ Hotărârea CtEDO în cauza *Matter vs. Slovacia* din 5 iulie 1999, par. 71-72; Slăvoiu, R. *Protecția penală a vieții private*. Op.cit., p. 463.

⁵⁰² Hotărârea CtEDO în cauza *Shopov vs. Bulgaria* din 2 septembrie 2020; Slăvoiu, R. *Protecția penală a vieții private*. Op.cit., p. 465-466.

⁵⁰³ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 199.

⁵⁰⁴ Hotărârea CtEDO în cauza *Winterwerp vs. Olanda*, din 24 octombrie 1979, nr. 6301/73, par. 60.

aceste condiții nu sunt respectate, garanțiile fundamentale ale procedurii aplicabile în materia privării de libertate nu pot fi considerate îndeplinite. Bolile mintale pot ridica problema restricționării sau modificării modului de exercitare a acestor drepturi, dar nu pot justifica afectarea drepturilor în esența lor, garanții procedurale speciale putând fi introduse astfel, încât să se protejeze interesele persoanelor care, datorită bolii sau tulburării lor mintale, nu sunt capabile să acționeze ele însele⁵⁰⁵.

Potrivit Hotărârii Plenului CSJ *cu privire la respectarea legislației în cazurile despre aplicarea, schimbarea, prelungirea și revocarea măsurilor de constrângere cu caracter medical* (par. 26-27)⁵⁰⁶, la judecarea chestiunii privind *revocarea și schimbarea* măsurii de constrângere cu caracter medical, instanțele judecătorești verifică nemijlocit temeinicia prezentării depuse de către medicul-șef al organului de ocrotire a sănătății, unde este deținută persoana. Pentru aceasta, instanțele judecătorești urmează să clarifice efectele tratamentului acordat, condițiile în care această persoană se va afla după revocarea măsurii de constrângere cu caracter medical, precum și necesitatea supravegherii tratamentului medical ulterior, ce i se va acorda. În acest scop, e necesar să fie citați în ședința de judecată reprezentanții instituțiilor medicale curative, rudele apropiate sau alți reprezentanți legali.

Prelungirea tratamentului se efectuează de către instanța de judecată fără citarea reprezentanților instituțiilor medicale. Instanțele țin cont de faptul că, referitor la persoanele aflate într-o instituție psihiatrică cu supraveghere riguroasă față de care au fost aplicate anterior măsuri de constrângere cu caracter medical, având motive pentru aceasta, instanța poate revoca măsura de constrângere cu caracter medical, fără internarea acestei persoane în instituție psihiatrică cu supraveghere obișnuită.

La judecarea cauzelor privind persoanele în privința cărora se soluționează chestiunea despre aplicarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, este necesar de a constata împrejurările ce au înlesnit și au dus la săvârșirea faptei prejudiciabile prevăzute de legea penală și de a sesiza organele competente, în vederea luării măsurilor pentru înlăturarea și lichidarea lor⁵⁰⁷.

Reține atenția și împrejurarea că, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, prelungirea internării nevoluntare trebuie verificată și dispusă doar în cazul în care tulburarea psihică este în continuare prezentă și gravă⁵⁰⁸.

Potrivit Hotărârii Plenului CSJ *cu privire la practica aplicării unor prevederi ce reglementează punerea în executare a hotărârilor judecătorești cu caracter penal* (Nr. 6 din 14

---

⁵⁰⁵ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 1254.

⁵⁰⁶ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la respectarea legislației în cauzele despre aplicarea, schimbarea, prelungirea și revocarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, nr. 23 din 12 decembrie 2005. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2006, nr. 9.

⁵⁰⁷ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 1255.

⁵⁰⁸ Hotărârea CtEDO în cauza *Winterwerp vs. Olanda*, din 24 octombrie 1979, par. 37; Slăvoiu, R. *Protecția penală a vieții private*. Op.cit., p. 471.

noiembrie 2008, par. 19-24)⁵⁰⁹, prelungirea, schimbarea ori încetarea (revocarea) măsurilor de constrângere cu caracter medical se examinează, ținând seama de prevederile art. 101 alin. (2)-(4) CPP RM și art. 501 CPP RM, la propunerea (demersul) medicului-șef al instituției medicale psihiatrice unde se deține alienatul, în baza avizului unei comisii medicale, de către judecătorul de instrucție al judecătoriei din raza instituției psihiatrice, cu prezența obligatorie a reprezentantului comisiei, în lipsa alienatului, dar cu asigurarea participării apărătorului. În cazul în care cererile de prelungire, schimbare ori încetare a măsurilor de constrângere cu caracter medical s-au inițiat de persoanele indicate la alin. (4) art.501 CPP RM, acestea urmează a fi citate, comunicându-li-se data și timpul examinării demersului, însă prezența lor în ședință nu este obligatorie. La admiterea demersului de prelungire a aplicării măsurii de constrângere cu caracter medical, instanța în încheiere nu trebuie să arate durata termenului de aplicare a acestei măsuri. Conform art. 20 alin. (2) și art. 22 alin. (4) din Legea privind sănătatea mentală, stabilirea diagnosticului afecțiunii psihice, concluzia privitor la necesitatea prelungirii, schimbării, încetării aplicării măsurilor de constrângere cu caracter medical, cu întocmirea avizelor în această problemă, constituie dreptul exclusiv al medicului psihiatru sau al comisiei de medici psihiatri⁵¹⁰.

În cazurile când, la soluționarea chestiunii ridicate în demersul instituției medicale psihiatrice privitoare la măsura de constrângere cu caracter medical, judecătorul de instrucție, în procedura de cercetare a materialelor prezentate, consideră că concluziile comisiei medicale nu sunt suficient de clare sau nu sunt întemeiate, existând anumite îndoieli în privința lor, până la adoptarea soluției, trebuie să procedeze conform normei corespunzătoare din Codul de procedură penală⁵¹¹.

La examinarea propunerilor, demersurilor, instanța de judecată trebuie să verifice ca avizul comisiei să conțină o argumentare în sens că, în conformitate cu examenul psihiatric, s-au constatat ori nu la bolnav tulburări psihice grave care condiționează:

- a) pericolul nemijlocit pentru sine sau pentru cei din jur;
- b) prejudiciul grav sănătății sale, dacă nu i se va acorda asistență psihiatrică;

și datele examenului psihiatric privind sănătatea mentală a persoanei examinate, conform documentației medicale a acestuia. Verificând temeinicia avizului respectiv al comisiei medicale, în caz că acesta nu este suficient de clar sau complet sau trezește anumite îndoieli, instanța de judecată este în drept să dispună examinarea repetată a alienatului de către o altă comisie de medici psihiatri, motivându-și concluzia, ca, în final, să se pronunțe concret numai asupra esenței demersului înaintat. La soluționarea chestiunii de încetare a aplicării măsurilor de constrângere cu

---

⁵⁰⁹ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la aplicarea unor prevederi ce reglementează punerea în executare a hotărârilor judecătorești cu caracter penal”, nr. 6 din 14.11.2008. În: *Hotărâri Explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție*. Chișinău, 2018.

⁵¹⁰ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 1256.

⁵¹¹ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*., p. 203-204.

caracter medical se va ține seama de faptul că încetarea poate avea loc atunci când alienatul s-a însănătoșit sau a survenit o ameliorare considerabilă și stabilă a stării psihice a bolnavului, concluzii care trebuie să se conțină în avizul comisiei medicale, avându-se în vedere că s-a constatat lipsa circumstanțelor enumerate în alin. (4) art. 22 din Legea privind sănătatea mentală⁵¹². Totodată, avizul trebuie să conțină recomandarea că în continuare asistența psihiatrică bolnavului i se va acorda sub formă consultativă la locul domiciliului acestuia. Concluzia respectivă urmează a fi acceptată și de instanța de judecată și invocată în dispozitivul încheierii, care, la rândul său, se va trimite instituției medicale din raza localității unde este domiciliul bolnavului⁵¹³.

În Hotărârea Plenului CSJ *cu privire la practica judiciară, referitor la liberarea de la executarea pedepsei a persoanelor grav bolnave* (Nr. 9 din 15 mai 2017, pct. 9)⁵¹⁴ se menționează că „în cazul în care condamnatul, în privința căruia s-au aplicat măsuri de constrângere cu caracter medical, s-a însănătoșit, instanța de judecată, care le-a aplicat, poate dispune încetarea aplicării acestor măsuri, în temeiul alin. (4) art. 95 Cod penal, în baza avizului instituției medicale, dacă nu au expirat termenele prescripției, prevăzute la art. 60 și 97 Cod penal și dacă nu există alte motive pentru liberarea ei de pedeapsă, va hotărî reluarea executării pedepsei de către condamnat. Asemenea soluție, după caz, poate fi adoptată și față de condamnatul liberat pe motiv de boală gravă, care, la fel, s-a însănătoșit. Timpul în care condamnatul a urmat tratament spitalicesc, în cursul ispășirii pedepsei cu închisoarea, se include în termenul executării pedepsei (art. 88 alin. (6) Cod penal).”⁵¹⁵

La capitolul acesta, este relevant de a analiza măsura procesuală de constrângere sub formă de sechestru, care, la faza de urmărire penală, se aplică de către judecătorul de instrucție.

Potrivit art. 41 pct. (3) CPP⁵¹⁶, judecătorul de instrucție asigură controlul judecătoresc în cursul urmăririi penale prin punerea sub sechestru a bunurilor, în condițiile legii.

În acord, art. 197 CPP reglementează că, „în scopul asigurării ordinii stabilite de prezentul cod privind urmărirea penală, judecarea cauzei și executarea sentinței, organul de urmărire penală, procurorul, judecătorul de instrucție sau instanța, conform competenței, sunt în drept să aplice față de bănuit, învinuit, inculpat alte măsuri procesuale de constrângere, printre care se enumeră și

---

⁵¹² Legea RM cu privire la sănătatea mentală, nr. 1402-XIII din 16.12.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 44-46/310 din 21.05.1998.

⁵¹³ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 1256-1257.

⁵¹⁴ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară referitor la liberarea de la executarea pedepsei a persoanelor grav bolnave”, nr. 9 din 15.05.2017. În: *Hotărâri Explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție*. INJ. Chișinău, 2018

⁵¹⁵ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 1258; Codul penal al Republicii Moldova: Legea Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129. În vigoare din 12 iunie 2003.

⁵¹⁶ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#

măsurii asigurătorii, în vederea garantării executării pedepsei amenzii, precum și în vederea reparării prejudiciului cauzat de infracțiune”⁵¹⁷.

În acest sens, „măsurile asigurătorii pentru repararea prejudiciului cauzat de infracțiune, pentru eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor, precum și pentru garantarea executării pedepsei amenzii, constau în sechestrarea bunurilor mobile și imobile”⁵¹⁸.

Legiuitorul a definit punerea sub sechestru a bunurilor ca fiind „o măsură procesuală de constrângere, care constă în inventarierea bunurilor și interzicerea proprietarului sau posesorului de a dispune de ele, iar în caz de necesitate, de a se folosi de aceste bunuri. După punerea sub sechestru a conturilor și a depozitelor bancare, sunt încetate orice operațiuni în privința acestora”⁵¹⁹.

Astfel, pentru a asigura repararea prejudiciului cauzat de infracțiune, acțiunea civilă sau eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor ori a contravalorii bunurilor, se efectuează punerea sub sechestru a acestora.

Potrivit unor autori, „sechestrul se ia pentru a evita ascunderea, distrugerea, înstrăinarea sau sustragerea de la urmărirea bunurilor”⁵²⁰.

Scopul concret al măsurii de punere sub sechestru rezultă expres din art. 203 alin. (2) CPP : „(...) a asigura repararea prejudiciului cauzat de infracțiune, acțiunea civilă sau eventuala confiscare specială sau confiscare extinsă a bunurilor ori a contravalorii bunurilor”⁵²¹.

În doctrină se menționează că „scopul măsurilor asigurătorii este acela de a garanta posibilitatea executării confiscării speciale sau a confiscării extinse, a pedepsei amenzii și a cheltuielilor judiciare și acordarea despăgubirilor civile”⁵²².

Este esențial a expune temeiurile de punere sub sechestru a bunurilor, astfel, „punerea sub sechestru a bunurilor poate fi aplicată de către organul de urmărire penală sau de către instanță, numai în cazurile în care există o bănuială rezonabilă că bunurile urmărite vor fi tănuite, deteriorate sau cheltuite”⁵²³.

---

⁵¹⁷ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁵¹⁸ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁵¹⁹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁵²⁰ Ababei, E. *Teoria și practica ocrotirii procesual-penale a proprietății*. Chișinău: Edit Lexon, 2022. ISBN 978-9975-163-27-9, pag. 54.

⁵²¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁵²² Ababei, E. *Teoria și practica ocrotirii procesual-penale a proprietății*. Op.cit., pag. 56.

⁵²³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

De fiecare dată, punerea sub sechestru a bunurilor se va aplica în baza ordonanței organului de urmărire penală și doar cu autorizația judecătorului de instrucție sau, după caz, a încheierii instanței de judecată.

Există excepție de la regula generală prenotată, potrivit căreia organul de urmărire penală este în drept de a pune bunurile sub sechestru în baza ordonanței proprii, fără a avea autorizația judecătorului de instrucție. Asemenea situație este determinată de existența unui caz de delict flagrant sau de caz ce nu suferă amânare. Totodată, ulterior, organul de urmărire penală este obligat să comunice despre aceasta judecătorului de instrucție imediat, însă nu mai târziu de 24 de ore din momentul efectuării acestei acțiuni procedurale.

Ulterior primirii unei asemenea informații, judecătorul de instrucție verifică legalitatea acțiunii de punere sub sechestru, confirmă rezultatele ei sau declară nevalabilitatea acesteia.

În cazul în care judecătorul de instrucție va constata că sechestrarea bunurilor de către organul de urmărire penală este ilegală sau neîntemeiată, el dispune scoaterea, totală sau parțială, a bunurilor de sub sechestru.

Procurorul „din oficiu sau la cererea părții civile, înaintează judecătorului de instrucție demers, însoțit de ordonanța organului de urmărire penale, privind punerea bunurilor sub sechestru”⁵²⁴.

Judecătorul de instrucție, examinând demersul procurorului, nu examinează „probarea bănuielii, învinuirii, acțiunii civile înaintate, nu se axează pe aprecierea materialului probator, nu examinează chestiunea referitoare la vinovăția persoanei în comiterea faptei incriminate. Instanța de judecată nu examinează nemijlocit probele, ci faptele stabilite în baza acestora, verifică dacă sunt respectate cerințele legale formale și prevederile procesuale generale”⁵²⁵.

Un element de noutate important este că, în redacția actuală a art. 209 CPP⁵²⁶, legiuitorul a extins lista persoanelor care pot contesta punerea bunurilor sub sechestru. De astfel, conform art. 209 alin. (1) CPP, „Punerea bunurilor sub sechestru poate fi contestată în modul stabilit de prezentul cod de către bănuțit, învinuit, inculpat sau persoanele care consideră că aplicarea sechestrului asupra bunurilor lor este nejustificată. Plângerea sau recursul înaintat nu suspendă executarea acestei măsuri”⁵²⁷.

Anterior, până la modificările prenotate, art. 209 alin. (2) CPP avea următorul conținut : „Alte persoane, decât bănuțitul, învinuitul, inculpatul, care consideră că punerea sub sechestru a bunurilor lor este efectuată ilegal sau neîntemeiat sunt în drept să ceară organului de urmărire

---

⁵²⁴ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*, Op.cit., pag. 32

⁵²⁵ Ababei, E. *Teoria și practica ocrotirii procesual-penale a proprietății*. Op.cit., pag. 56.

⁵²⁶ Au fost operate modificări în CPP prin Legea cu privire la modificarea unor acte normative (Codul de procedură penală și Codul Contravențional). [online] [accesat 22.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138674&lang=ro

⁵²⁷ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

penală sau instanței să scoată bunurile de sub sechestru. În cazul în care acestea refuză să satisfacă rugămintea sau nu au comunicat persoanei respective despre soluționarea cererii timp de 10 zile din momentul primirii ei, persoana este în drept să solicite scoaterea bunurilor de sub sechestru în ordinea procedurii civile”⁵²⁸.

Astfel, având în vedere modificările actuale, sunt reglementate aspecte ce țin de ridicarea sechestrului și anularea acestuia în procedura penală, fără implicarea instanței în materie civilă. În acest sens, nu trebuie neapărat ca persoana să aibă calitate procesuală, pentru ca aceasta să poată participa la examinarea cauzei penale în cadrul căreia bunurile sale au fost puse sub sechestru.

În același timp, este prevăzută și posibilitatea de contestare a sechestrului aplicat, prin depunerea unei plângeri, în ordinea art. 298 din CPP⁵²⁹, sau prin declararea recursului, fapt ce rezultă nemijlocit din conținutul art. 209 alin. (1) CPP⁵³⁰.

Demersul procurorului referitor la aplicarea măsurilor procesuale de constrângere se examinează de către judecătorul de instrucție în ședință închisă, cu participarea procurorului.

În opinia CC, „examinarea demersului privind autorizarea aplicării sechestrului fără participarea învinuitului nu este de natură să afecteze dreptul la apărare sau drepturile lor la un proces echitabil, de vreme ce există garanții și remedii procesuale compensatorii în acest sens : dreptul de a contesta încheierea de autorizare a aplicării sechestrului, al actului de punere a bunurilor sub sechestru, precum și de a solicita scoaterea bunurilor de sub sechestru”⁵³¹.

Această modificare rezultă din faptul că, deși legiuitorul a instituit anumite garanții compensatorii, precum dreptul de a contesta încheierea de autorizare a aplicării sechestrului, a actului de punere a bunurilor sub sechestru, precum și de a solicita scoaterea bunurilor de sub sechestru, considerăm că încălcarea dreptului la proprietate, garantat de Protocolul 1 al CoEDO, pe un termen oricât de mic, aduce o ingerință în drepturile și libertățile persoanei. Or, într-un stat de drept și democratic, dreptul la proprietate privată este un drept garantat, iar durata încălcării dreptului nu este un indice care ar justifica statul de a prejudicia și leza dreptul oricărei persoane la proprietate privată.

Într-o speță, examinând cererea de recurs înaintată împotriva încheierii judecătorului de instrucție cu privire la autorizarea punerii sub sechestru a bunurilor, Colegiul penal al Curții de Apel Bălți a decis a admite cererea de recurs și a casa încheierea judecătorului de instrucție, și a respinge demersul procurorului privind aplicarea sechestrului asupra bunurilor petiționarei. În susținerea poziției, Colegiul a remarcat că, „la momntul aplicării sechestrului asupra

---

⁵²⁸ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁵²⁹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁵³⁰ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁵³¹ Osoianu, T., Ostaveciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*, Op.cit. pag. 34

apartmentului, Țurcanu Vasile era pus sub urmărire penală în baza art. 329 alin. (2) lit. b) CP RM, pe parcursul examinării cauzei privind autorizarea punerii sub sechestru al bunurilor, acesta a fost scos de sub urmărire penală”⁵³².

Și din contra, în altă cauză, instanța de recurs a admis cererea părților vătămate privind aplicarea sechestrului asupra imobilului, în scopul asigurării acțiunii civile în cauza inculpatei⁵³³.

2.6. Alte atribuții ale judecătorului de instrucție

Judecătorul de instrucție are atribuite în competența sa efectuarea controlului judiciar și asupra altor măsuri, care urmează a fi examinate *infra*.

Suspendarea provizorie din funcție. Această măsură procesuală de constrângere, conform art. 200 alin. (1) CPP, „constă în interzicerea provizorie motivată bănuțului, învinutului, inculpatului de a exercita atribuțiile sale de serviciu sau de a realiza activități în interesul serviciului public”⁵³⁴.

Această măsură procesuală de constrângere poate fi aplicată, doar dacă bănuțul, învinutul sau inculpatul este învinuit de comiterea unei infracțiuni săvârșite „în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu și există suficiente temeiuri rezonabile pentru a presupune că menținerea acestuia în funcție ar putea încălca ordinea stabilită de prezentul cod sau ar împiedica examinarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei”⁵³⁵.

Măsura *suspendarea provizorie din funcție* se aplica de către judecătorul de instrucție sau de instanța de judecată, doar la demersul procurorului, iar încheierea judecătorului de instrucție poate fi contestată în termen de 3 zile de la data emiterii.

Termenul pentru care poate fi aplicată această măsură în cursul urmăririi penale este de 6 luni, cu posibilitatea prelungirii până la 24 luni.

Legiuitorul a instituit însă o excepție de la termenul notat *supra* : astfel, potrivit art. 200 alin.(4) CPP, „pentru motive care justifică existența riscului de împiedicare a desfășurării normale a urmăririi penale, având în vedere complexitatea investigațiilor necesare cauzei și administrării probelor, prelungirea suspendării provizorii din funcție poate fi dispusă pentru o perioadă care nu poate depăși 48 de luni calculate cumulativ în cursul urmăririi penale. Prelungirea se dispune prin încheierea judecătorului de instrucție, la demersul motivat al procurorului, pentru fiecare 6 luni”⁵³⁶.

---

⁵³² Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți, din 26 noiembrie 2014, dosar nr. 1r-510/14

⁵³³ Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți, din 10 noiembrie 2014, dosar nr. 1a-666/14

⁵³⁴ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁵³⁵ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁵³⁶ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

Constatăm din analiza normelor citate că, deși legiuitorul a instituit un termen de aplicare a acestei măsuri, totuși termenul de 24 de luni și de 48 de luni, prevăzut de art. 200 alin. (3), (4) CPP, se calculează cumulativ în cursul urmăririi penale, însă nu se cumulează cu faza de judecare a cauzei, atestându-se o lacună, or măsura procesuală de constrângere *suspendarea provizorie din funcție* se aplică și inculpatului.

Considerăm că termenul de 24 de luni și de 48 de luni urmează a fi aplicat cumulativ, atât la urmărirea penală, cât și la judecarea cauzei, în contextul în care măsura se aplică și persoanelor care au statut procesual de inculpat.

Astfel, este oportună modificarea art. 200 alin. (3), și (4) CPP, după cum urmează :

„(3) În cursul cauzei penale suspendarea provizorie din funcție se aplică prin încheierea judecătorului de instrucție, la demersul procurorului, pe un termen de 6 luni, cu posibilitatea prelungirii termenului până la 24 de luni, în condițiile prevăzute la alin. (2). Încheierea judecătorului de instrucție poate fi contestată în termen de 3 zile de la data emiterii.

(4) Pentru motive care justifică existența riscului de împiedicare a desfășurării normale a urmăririi penale, având în vedere complexitatea investigațiilor necesare cauzei și administrării probelor, prelungirea suspendării provizorii din funcție poate fi dispusă pentru o perioadă care nu poate depăși 48 de luni, calculate cumulativ în cursul urmăririi penale și judecării cauzei. Prelungirea se dispune prin încheierea judecătorului de instrucție sau a instanței de judecată, la demersul motivat al procurorului, pentru fiecare 6 luni”.

Și, pe cale de consecință, abrogarea alin. (5) art. 200 CPP, care statuează : *„(5) În cursul judecării cauzei, la demersul procurorului, inculpatul poate fi suspendat provizoriu din funcție până la rămânerea definitivă a hotărârii, ținându-se cont de temeiurile de la alin. (2). Încheierea instanței de judecată poate fi contestată separat în termen de 3 zile”.*

Accelerarea urmăririi penale. În sfera controlului judiciar, efectuat de judecătorul de instrucție, se cuprinde și examinarea cererilor privind accelerarea urmăririi penale.

În general, potrivit unor autori, „accelerarea urmăririi penale este un subiect sensibil și este strâns legată de termenul examinării cauzei penale, în general, și de termenul urmăririi penale, în mod special. Nerespectarea termenului rezonabil sau, mai bine zis, încălcarea acestui termen afectează dreptul părților la un proces echitabil în virtutea art. 6 CEDO”⁵³⁷.

Art. 6 par. 1 din CoEDO statuează : „Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale...Acest drept se referă nu doar la termenul judecării cauzei. El decurge din momentul începerii urmăririi penale, și chiar mai mult, din momentul depunerii sesizării organului de urmărire penală”⁵³⁸.

⁵³⁷ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*, Op.cit., pag. 69

⁵³⁸ Osoianu, T., Ostavciuc, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*, Op.cit., pag. 69

Atunci când o parte în proces consideră că i se încalcă termenul rezonabil la soluționarea efectivă a cauzei sale, este în drept de a solicita, printr-o cerere, accelerarea urmăririi penale sau a judecării cauzei. Prin urmare, art. 20 alin. (4) din CPP RM acordă pârghii de asigurare și respectare a termenului rezonabil.

Astfel, soluții de ordin procesual pentru revendicarea respectării termenului rezonabil îl reprezintă cererea privind accelerarea urmăririi penale.

Conform art. 259¹ alin. (1) CPP, „în situația în care într-o cauză penală concretă există pericolul încălcării termenului rezonabil al urmăririi penale, părțile în proces pot adresa judecătorului de instrucție de la locul efectuării urmăririi penale o cerere privind accelerarea urmăririi penale”⁵³⁹.

O asemenea cerere privind accelerarea urmăririi penale, prevăzută de art. 259¹ alin. (1) CPP, poate fi depusă în scris după cel puțin 6 luni de la începerea urmăririi penale.

Practica judiciară demonstrează că, atunci când s-a depus cererea privind accelerarea urmăririi penale, judecătorul de instrucție solicită procurorului o notă informativă privitor la cauza penală în care se solicită accelerarea. Notă informativă cuprinde acțiunile ce au fost efectuate pe marginea cauzei, măsurile ce urmează să fie îndeplinite în cauza și motivul tergiversării urmăririi penale.

Astfel, o asemenea practică a fost considerată vicioasă, dat fiind faptul că judecătorul de instrucție examinează cererea de accelerare în baza notei informative a procurorului, fără a avea acces la materialele cauzei penale în fapt și fără a da o apreciere corespunzătoare dacă cele relatate în nota informativă corespund realității factologice.

În acest sens, conform reglementărilor actuale, nu se mai solicită o notă informativă, or legiuitorul a instituit expres că, pentru soluționarea unei asemenea cereri de accelerare, judecătorul de instrucție „dispune de următoarele măsuri:

1) solicită ca procurorul, în termen de cel mult 3 zile:

a) să prezinte informația referitoare la acțiunile de urmărire penală efectuate în cauza penală, însoțită de copiile certificate ale actelor care le confirmă;

b) să prezinte referința cu privire la cele invocate în cererea privind accelerarea urmăririi penale;

2) să informeze celelalte părți din proces cu referire la cererea privind accelerarea urmăririi penale depusă și la dreptul de a depune referință cu privire la cele invocate în cerere în termen de cel mult 3 zile”⁵⁴⁰.

---

⁵³⁹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁵⁴⁰ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

Cererea de accelerare a urmăririi penale se examinează într-un termen de cel mult 10 zile lucrătoare de către judecătorul de instrucție, fără prezența părților, iar asupra cererii privind accelerarea urmăririi penale se decide prin emiterea unei încheieri motivate, care nu se supune niciunei căi de atac și prin care judecătorul de instrucție :

- fie obligă organul de urmărire penală să întreprindă o acțiune procesuală sau să emită un act procedural, stabilind, după caz, un anumit termen pentru accelerarea procedurii ;
- fie respinge cererea.

Deși examinarea cererii de accelerare are loc în lipsa părților, există posibilitatea ca participanții la proces, inclusiv judecătorul și procurorul, să-și expună un punct de vedere pe marginea cererii, la fel, în formă scrisă, prin prezentarea unei referințe și a altor informații.

O nouă cerere repetată privind accelerarea urmăririi penale poate fi înaintată de părți după 6 luni de la rămânerea definitivă a încheierii judecătorului de instrucție emise. Pentru depunerea unei asemenea cereri repetate, considerăm că termenul de 6 luni este un termen prea mare și poate duce la lezarea dreptului persoanei de a se efectua urmărirea penală într-un termen rezonabil, garantat de art. 6 din CEDO.

Astfel, opinăm că alin. (6) art. 2591 CPP trebuie modificat, după cum urmează : „*O cerere repetată privind accelerarea urmăririi penale poate fi înaintată în cazul existenței unor noi circumstanțe*”.

Autorizarea finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului. Prin adoptarea Legii nr.189 din 17.07.2022⁵⁴¹, au fost operate modificări la Codul de procedură penală, în sensul introducerii reglementării procedurii de finalizare a urmăririi penale în lipsa persoanei.

Rațiunea adoptării mecanismului enunțat se datorează necesității contracarării tergiversării procesului de examinare a cauzelor penale prin sustragerea acuzatului.

Conform art. 41 pct. 6⁵) CPP, „judecătorul de instrucție asigură controlul judecătoresc în cursul urmăririi penale prin: autorizarea finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului, în condițiile art. 291^{1,542}”.

În aceeași ordine de idei, art. 282 CPP RM, care reglementează punerea sub învinuire, stabilește, la art. (5) : „În cazul în care învinuitul se sustrage de la urmărirea penală sau locul aflării lui nu este stabilit în urma investigațiilor de căutare, copia ordonanței de punere sub învinuire se prezintă, contra semnătură, apărătorului, până la înaintarea, în condițiile art. 291¹, a demersului la judecătorul de instrucție, iar acuzarea se consideră înaintată”⁵⁴³.

---

⁵⁴¹ Legea nr. 189 din 14-07-2022 pentru modificarea unor acte normative. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132365&lang=ro

⁵⁴² Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁵⁴³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

Prevederile art. 291¹ CPP RM statuează: „În cazul în care învinuitul se sustrage de la urmărirea penală sau locul aflării lui nu este stabilit în urma investigațiilor de căutare ori nu a fost posibilă înaintarea acușării în conformitate cu prevederile art. 282¹, procurorul, prin ordonanță motivată, din oficiu sau la solicitarea organului de urmărire penală, dispune finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului, cu informarea apărătorului ales sau a avocatului care acordă asistență juridică garantată de stat, și înaintează un demers judecătorului de instrucție, prin care solicită acordul pentru finalizarea urmăririi penale”⁵⁴⁴.

La examinarea unei asemenea cereri, judecătorul de instrucție va verifica dacă sunt întrunite cumulativ condițiile impuse de legiuitor, și anume :

a) „în privința persoanei a fost emisă o ordonanță de punere sub învinuire pentru comiterea unei sau mai multor infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, potrivit Codului penal;

b) învinuitul se sustrage de la urmărirea penală sau locul aflării lui nu este stabilit și nu a fost posibilă asigurarea prezenței acestuia în fața organului de urmărire penală;

c) în privința învinuitului au fost dispuse investigații de căutare;

d) persoana pusă sub învinuire nu este minoră”⁵⁴⁵.

Pentru alte categorii de infracțiuni decât grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, nu este permisă finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului. Regula expusă nu este aplicabilă „în cazul în care infracțiunile sunt comise de aceeași persoană care se sustrage de la urmărirea penală sau al cărei loc de aflare nu a fost stabilit și în privința căreia au fost dispuse investigații de căutare, iar disjungerea va afecta negativ efectuarea deplină și obiectivă a urmăririi penale și a cercetării judecătorești”⁵⁴⁶.

Termenul de examinare a demersului privind autorizarea finalizării urmăririi penale în lipsa învinuitului se stabilește de judecătorul de instrucție în ședință închisă în termen de 5 zile. La ședință vor participa obligatoriu procurorul și apărătorul ales sau desemnat din oficiu.

Pentru ca judecătorul de instrucție să ia o decizie legală și întemeiată pe marginea demersului înaintat, legiuitorul i-a conferit mai multe drepturi, care pot fi exercitate din oficiu sau la cerere. Astfel, acesta este în drept să audieze martori, să examineze cererile părților sau să examineze alte probe relevante, pentru a decide dacă au fost întreprinse toate măsurile necesare în vederea identificării locului aflării învinuitului și că acesta se sustrage de la urmărirea penală sau că locul aflării lui nu este stabilit.

---

⁵⁴⁴ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁵⁴⁵ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁵⁴⁶ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

Legislația procesual penală statuează : „În urma examinării demersului și a materialelor prezentate, judecătorul de instrucție adoptă o încheiere motivată privind respingerea demersului procurorului, în cazul în care nu sunt întrunite cerințele legale sau în cazul în care nu a fost demonstrat că învinuitul se sustrage de la urmărirea penală și acesta a fost anunțat în căutare, sau privind admiterea demersului procurorului. În încheierea judecătorului de instrucție se indică motivele de fapt și de drept invocate la respingerea sau admiterea demersului procurorului”⁵⁴⁷.

La examinarea demersului, judecătorul de instrucție va examina dacă au fost respectate drepturile persoanei, dacă au fost întreprinse toate măsurile necesare în vederea identificării locului aflării învinuitului și dacă au fost prezentate suficiente probe care confirmă eschivarea acestuia de la urmărirea penală. Dacă au fost respectate cerințele enunțate, judecătorul de instrucție va autoriza finalizarea urmăririi penale și cauza va putea fi transmisă în instanța de judecată.

Judecătorul de instrucție, la examinarea demersului, nu se va expune pe fondul cauzei și nu se va expune asupra vinovăției sau nevinovăției învinuitului ori asupra încadrării juridice a faptei ce i se impută.

Rolul judecătorului de instrucție în acest proces este de a verifica dacă locul aflării învinuitului nu poate fi stabilit și, fără a recurge la mecanismul de înaintare a acuzării și de finalizare a cauzei în absența învinuitului, urmărirea penală se tergiversează în mod nejustificat.

Într-o decizie a Curții Constituționale par. 26, se relevă „...că scopul și obiectul articolului 6 din Convenție demonstrează că o persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni este îndreptățită să ia parte la procesul său. Totuși, nici litera, nici spiritul articolului 6 din Convenție nu împiedică o persoană să renunțe, expres sau tacit, la garanțiile procesului echitabil. Renunțarea trebuie stabilită de o manieră lipsită de echivoc și trebuie însoțită de garanții minime comensurabile cu importanța sa. Renunțarea nu poate contraveni vreunui interes public”⁵⁴⁸.

Curtea Constituțională mai menționează că, „... în realitate, problema pe care o abordează acest capăt al sesizării ține de interpretarea și de aplicarea condițiilor care trebuie întrunite pentru finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului, în special, a condiției renunțării la dreptul persoanei de a participa la proces. În acest context, Curtea notează că persoana acuzată de comiterea unei infracțiuni nu trebuie să ducă întreaga sarcină a probării faptului că nu a urmărit să se sustragă de la judecarea procesului sau că absența sa a fost provocată de o forță majoră. Le revine autorităților naționale să analizeze dacă persoana acuzată a demonstrat un motiv întemeiat pentru lipsa ei sau dacă în dosarul cauzei a existat un detaliu care constată lipsa ei din motive care

---

⁵⁴⁷ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁵⁴⁸ Decizia nr. 138 din 29.09.2022 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 2911 alineatele (1) și (2) și a articolului 3051 alineatele (2), (4) și (5) din Codul de procedură penală (finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului)

îi depășesc controlul”⁵⁴⁹ Într-un final, Curtea observă că „articolul 291¹, alineatele (1) și (2), din Codul de procedură penală respectă condițiile impuse de jurisprudența Curții Europene. Prin urmare, Curtea constată că acestea nu afectează exercițiul drepturilor garantate de articolele 20 și 26 din Constituție”⁵⁵⁰.

Sub aspect comparat, în România, legislația procesual penală prevede că orice infractor a cărui vinovăție este demonstrată va fi condamnat, indiferent de faptul dacă a luat cunoștință despre procesul penal. În cazul în care se constată că există probe din care rezultă că o persoană a săvârșit o infracțiune și nu există niciun impediment legal, procurorul va pune în mișcare acțiunea penală, despre care fapt va informa inculpatul în cadrul audierii (a se citi *învinuit*, după legislația națională).

În același timp, legiuitorul a stabilit că organul de urmărire penală continuă urmărirea și fără a-l audia pe inculpat, atunci când acesta lipsește nejustificat, se sustrage sau este dispărut. Astfel, „prevederile art. 309 alin. (5) CPP al României permit continuarea urmăririi penale și în lipsa acțiunilor de urmărire penală efectuate cu participarea inculpatului, precum și în lipsa audierii inculpatului. Cu toate că acțiunea penală, spre deosebire de începerea urmăririi penale, este un act procesual *in personam*, lipsa inculpatului nu va împiedica continuarea urmăririi penale și deferirea justiției. Mai mult, Codul de procedură penală român nu prevede ca temei de suspendare a urmăririi penale imposibilitatea localizării inculpatului sau sustragerea acestuia de la urmărire penală sau de la judecată”⁵⁵¹.

În practica României, inculpatul este citat la organul de urmărire penală/procuror, pentru a i se aduce la cunoștință punerea în mișcare a acțiunii penale. Faptul că inculpatul nu a fost citat la proces, în sensul că nu există confirmare scrisă despre recepționarea citației, nu împiedică efectuarea acțiunilor de urmărire penală, necesare pentru acumularea probatoriului, și expedierea cauzei penale în instanța de judecată.

În contextul în care fiecare stat semnatar al CoEDO are obligația pozitivă de a garanta respectarea dreptului la un proces echitabil, legislația procesual penală prevede o cale extraordinară de atac a hotărârilor pronunțate în lipsa inculpatului. Persoana condamnată definitiv, care a fost judecată în lipsă, poate solicita redeschiderea procesului penal în termen de o lună din ziua în care a luat cunoștință, prin orice notificare oficială, că s-a desfășurat un proces penal împotriva sa.

---

⁵⁴⁹ Decizia nr. 138 din 29.09.2022 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 291 alineatele (1) și (2) și a articolului 3051 alineatele (2), (4) și (5) din Codul de procedură penală (finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului)

⁵⁵⁰ Decizia nr. 138 din 29.09.2022 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 291 alineatele (1) și (2) și a articolului 3051 alineatele (2), (4) și (5) din Codul de procedură penală (finalizarea urmăririi penale în lipsa învinuitului)

⁵⁵¹ Notă informativă la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (urmărirea penală și judecarea cauzei în lipsa persoanei). [online] [accesat 10.02.2023]. Disponibil: https://www.justice.gov.md/public/files/arij/22/Nota_informativa11.pdf

Audierea martorului minor de către judecătorul de instrucție. Recomandările și principiile internaționale care reglementează audierea copiilor constituie esența analizei practicilor privind desfășurarea audierii copiilor victime sau martori ai infracțiunilor. Astfel, Republica Moldova și-a asumat mai multe angajamente pentru a dezvolta un sistem de justiție, care vine să respecte, să asigure și să garanteze drepturile și libertățile fundamentale tuturor copiilor victime sau martori ai infracțiunilor.

Însăși audierea în condiții speciale a copiilor minori, martori ai infracțiunilor, urmărește scopul obținerii unor declarații exclusiv prin evitarea traumatizării în cadrul unei justiții prietenoase copilului, or modalitatea de audiere specială a copiilor contribuie la evitarea revictimizării copilului atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecare a cauzei penale.

În context, art. 101¹ alin. (1) statuează : „Audierea martorului minor în cauzele penale privind infracțiuni cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie, precum și în alte cazuri în care interesele justiției sau ale minorului o cer, se va efectua de către judecătorul de instrucție în spații special amenajate, dotate cu mijloace de înregistrare audio și video, prin intermediul unui intervievator. Audierea minorului se va efectua în termene restrânse”⁵⁵².

Legiuitorul a specificat că audierea martorului minor nu poate dura mai mult de:

- a) 1 oră fără întrerupere, iar în total nu poate depăși 2 ore pe zi, în cazul minorului care nu a împlinit vârsta de 14 ani;
- b) 2 ore fără întrerupere, iar în total nu poate depăși 4 ore pe zi, în cazul minorului cu vârsta mai mare de 14 ani.

Astfel, prin intervențiile legiuitorului prenotate *supra*, s-a trasat o linie de demarcare între minorii de până la 14 ani și cei care au împlinit deja vârsta de 14 ani, și anume în partea ce ține de durata permisă a audierii.

Anterior, martorul minor nu putea fi audiat mai mult de 2 ore fără întrerupere, iar în total audierea nu putea depăși 4 ore pe zi.

Din punct de vedere procedural, legiuitorul a reglementat că „în camera de vizualizare se vor afla judecătorul de instrucție, procurorul, apărătorul bănuیتului sau al învinuitului, psihologul, grefierul, reprezentantul legal al minorului supus audierii, reprezentantul legal al părții vătămate și, după caz, alte persoane în condițiile legii, cu excepția bănuیتului, învinuitului, inculpatului sau a părții civilmente responsabile. Participanții la audiere vor adresa întrebări judecătorului de instrucție, care le va transmite intervievatorului în mod verbal, prin intermediul dispozitivelor tehnice sau în scris, în timpul unei pauze”⁵⁵³.

---

⁵⁵² Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

⁵⁵³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro#

2.7. Concluzii la Capitolul 2

Instituția controlului judiciar în procesul penal reprezintă nu atât o inovație a procesului penal, cât o renaștere a tradițiilor procesual-penale. Din acest considerent, în cadrul prezentului studiu ne-am focusat atenția asupra descrierii evoluției istorice a acestei instituții în spațiul geografic al Republicii Moldova.

Evoluția legislației procesual-penale a Republicii Moldova în conformitate cu prevederile Constituției și cu reglementările internaționale la care a aderat țara noastră se caracterizează, mai întâi de toate, prin atenția sporită față de garantarea drepturilor persoanei, prin lărgirea împuternicirilor instanței de judecată la efectuarea controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

Asupra puterii judecătorești în procesul efectuării controlului judiciar este plasată obligațiunea asigurării respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului pe durata efectuării urmăririi penale. Acest lucru este determinat de faptul că puterea judecătorească este independentă în sistemul separării funcțiilor statale și, în virtutea statutului său, a competenței, a autorității și a independenței, a activității strict determinate de lege, ea este obligată să garanteze asigurarea drepturilor constituționale și a intereselor legitime ale persoanei în cadrul procesului penal.

Apărarea pe cale judecătorească a drepturilor, libertăților și intereselor omului și cetățeanului presupune, în esență, un control judiciar (verificare, supraveghere), realizat prin examinarea și soluționarea chestiunilor ce țin de competența instanței de judecată, inclusiv a plângerilor în privința acțiunilor ilegale din partea organelor de drept.

La etapa actuală, este necesară o îmbinare armonioasă și rațională a diferitor forme de control judiciar în procesul penal – cel al judecătorului de instrucție și al procurorului. Or, aceste forme de control sunt capabile, în mod eficient și reciproc, să apere corespunzător drepturile și libertățile omului și cetățeanului, asigurând, concomitent, și apărarea statului și a societății.

Defectele controlului exercitat de procuror în privința asigurării legalității procedurii prejudiciare pot fi compensate și suplinite prin metodele controlului judiciar, în conformitate cu legislația procesual penală, context în care controlul judiciar vine să asigure garantarea drepturilor și libertăților persoanei.

La obiectul controlului judiciar al procedurii prejudiciare urmează a fi atribuite acele acțiuni și hotărâri luate în cadrul cauzelor penale, în urma cărora au fost încălcate drepturile și libertățile constituționale ale omului și cetățeanului, inclusiv cele care creează impedimente pentru derularea de mai departe a cercetărilor în cadrul cauzelor penale.

Limitele controlului judiciar al procedurii prejudiciare sunt determinate în dependență de împuternicirile acordate instanței de judecată, precum și de prezența și deținerea mijloacelor juridice specifice, necesare pentru verificarea legalității și temeiniciei hotărârilor și acțiunilor organelor de urmărire penală.

Controlul judiciar al procedurii prejudiciare reprezintă o formă specifică de realizare a puterii judecătorești prin prisma examinării și soluționării chestiunilor referitoare la temeinicia și legalitatea aplicării măsurilor de constrângere procesual-penală, de îngrădire a drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei pe durata efectuării urmăririi penale și a activității speciale de investigații, la plângerile împotriva acțiunilor și hotărârilor persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul organelor de drept, finalizată cu adoptarea unei hotărâri corespunzătoare în vederea apărării drepturilor și libertăților constituționale ale omului și cetățeanului și pentru soluționarea sarcinilor procesului penal.

Activitatea instanței de judecată are un caracter preventiv și de restabilire a drepturilor încălcate. Scopul de bază al controlului judiciar al procedurii prejudiciare ține de asigurarea legalității și temeiniciei acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală, ale organului care efectuează activitatea specială de investigații și ale procurorului, care îngrădesc drepturile și libertățile persoanei.

Controlul judiciar al procedurii prejudiciare înglobează: a) controlul judiciar asupra legalității și temeiniciei aplicării măsurilor de constrângere procesual-penale (în special, a măsurii de arest preventiv și a prelungirii ei); b) controlul judiciar asupra legalității și temeiniciei efectuării acțiunilor de urmărire penală, care îngrădesc drepturile și libertățile constituționale ale omului și cetățeanului; c) controlul judiciar asupra activității speciale de investigații, ale cărei măsuri limitează drepturile și interesele constituționale ale omului și cetățeanului; d) controlul judiciar în privința temeiurilor și caracterului legal al acțiunilor și hotărârilor organelor de urmărire penală.

Controlul judiciar asupra legalității și temeiniciei acțiunilor și hotărârilor persoanelor care efectuează urmărirea penală se realizează prin două forme: în primul rând, prin autorizarea de către judecător a aplicării măsurii de arest preventiv, a efectuării anumitor acțiuni de urmărire penală și măsuri speciale de investigații, care limitează drepturile și libertățile constituționale ale omului și cetățeanului; în al doilea rând, prin verificarea de către judecător a temeiurilor și legalității prelungirii măsurii de arest preventiv, a acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigații în proces de realizare sau deja efectuate, precum și a hotărârilor luate în cadrul urmăririi penale.

Controlul judiciar al procedurii prejudiciare verifică acele acțiuni și hotărâri care îngrădesc substanțial drepturile și libertățile constituționale ale omului și cetățeanului. Este lipsită de sens o eventuală reglementare a posibilității de a ataca la judecătorul de instrucție toate acțiunile și hotărârile organului de urmărire penală. Or, este necesar să consolidăm și să exploatăm la maximum și posibilitatea de a contesta acțiunile și hotărârile organelor de urmărire penală la organele procuraturii, stabilind, în acest fel, variantele alternative de contestare.

Judecătorul de instrucție își exercită împuternicirile de fiecare dată când este vorba despre necesitatea îngrădirii drepturilor și libertăților constituționale ale omului, în legătură cu efectuarea

cercetărilor prejudiciare, despre necesitatea soluționării disputelor juridice și asigurarea contradictorialității pe durata investigațiilor prejudiciare. În sarcina judecătorului de instrucție sunt puse anumite obligațiuni referitoare la apărarea drepturilor omului în procesul penal.

Judecătorul de instrucție este un subiect al probatoriului în procesul penal, căruia îi este immanent spiritul activ „de situație” în privința cercetării, a examinării circumstanțelor faptei penale. Împuternicirile discreționare ale judecătorului de instrucție la soluționarea chestiunilor ce sunt de competența acestuia sunt stabilite strict prin lege, specificându-se că el soluționează doar acele chestiuni care sunt solicitate de părți și, respectiv, care țin de competența lui.

Importanța temeiniciei încheierilor judecătorului de instrucție, emise în procesul controlului judiciar al procedurii prejudiciare, constă în asigurarea legalității îngrădirii drepturilor și libertăților constituționale ale participanților la procesul penal, în materializarea cerințelor față de hotărârile organelor de urmărire penală și ale procurorului, în realizarea dreptului privind depunerea plângerilor împotriva hotărârilor judecătorești.

Controlul judiciar al procedurii prejudiciare trebuie să răspundă următoarelor criterii :
a) rapiditate; b) eficacitate; c) inadmisibilitatea amestecului în competența exclusivă a organelor de urmărire penală.

Metoda controlului judiciar nu reprezintă unicul factor care determină forma procesuală de activitate a instanței de judecată, în virtutea cărui fapt controlul judiciar al procedurii prejudiciare poate fi interpretat ca o formă procesuală corespunzătoare cu un anumit grad de probabilitate.

3. CONTROLUL JUDICIAR AL PROCEDURII PREJUDICIARE ÎN PROCESUL PENAL AL ALTOR STATE

3.1. Cadrul juridic internațional al controlului judiciar al procedurii prejudiciare

Controlul judiciar privind asigurarea drepturilor și libertăților persoanei este dictat de normele de drept internațional. Aderarea Republicii Moldova la Consiliul Europei necesită recunoașterea unui set de acte juridice normative internaționale în domeniul drepturilor omului: Declarația Universală a Drepturilor Omului⁵⁵⁴; Convenția Europeană a Drepturilor Omului⁵⁵⁵; Convenția Europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante⁵⁵⁶; Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice⁵⁵⁷.

Tratatele internaționale din domeniul drepturilor omului menționate *supra* prevăd și reglementează apărarea pe cale judecătorească a drepturilor persoanei, ea constituind un mijloc de restabilire a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului în cazuri de ilegalitate.

Vom începe cu textul Convenției Europene a Drepturilor Omului, care prevede calea judecătorească de apărare a drepturilor persoanei, inclusiv la faza urmăririi penale. Unul dintre drepturile substanțiale apărute de Convenție este dreptul la libertate și siguranță. Astfel, art. 5, alin. 1 al Convenției Europene a Drepturilor Omului fixează următoarele : „Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa...”. În sfera procesului penal, arestul sau reținerea persoanei pot fi aplicate, „în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănui că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia” (art. 5, alin. 1, pct. c).

Întreaga doctrină consacrată analizei dispozițiilor art. 5 din Convenție subliniază importanța deosebită a dreptului fundamental pe care acest text îl consacără pentru orice persoană, și anume dreptul la libertate și la siguranță. Este vorba despre un drept inalienabil, la care nimeni nu poate renunța, iar garanțiile sale privesc toate persoanele, inclusiv cele ce se găsesc în stare de detenție⁵⁵⁸.

---

⁵⁵⁴ Declarația Universală a Drepturilor Omului. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 217 A (III) din 10.12.1948. În: *Tratate internaționale*. Vol. I. Chișinău, 2001. p. 11-18.

⁵⁵⁵ Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950. Semnată de către RM la 13 iulie 1995, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr.1298-XIII din 24 iulie 1999. În: *Monitorul Oficial al RM*, 1999, nr. 54-55/502.

⁵⁵⁶ Convenția Europeană pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau a Tratamentelor Inumane sau Degradante. Adoptată la Strasbourg, la 26 noiembrie 1987. În vigoare din 01.02.1989. Ratificată de Republica Moldova la 02.10.1997, în vigoare din 01.02.1998. [online] [accesat 31.04.2023]. Disponibil: <http://www.cpt.coe.int/lang/rom/rom-convention.pdf>

⁵⁵⁷ Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice. Adoptat prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 2200 A (XXI) din 16 decembrie 1966, art. 9 alin.4. În: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*. Vol. I. Chișinău, 1998. p. 30-50.

⁵⁵⁸ Bîrsan, C. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole*. / Ediția a 2-a. București: Ed. C. H. BECK, 2010, p. 225.

Recunoscând împuternicirea statului de a reține și aresta în caz de necesitate, în conformitate cu prevederile dreptului procesual-penal și, în același timp, cu scop de apărare a persoanei de la aplicarea arbitrară a acestor măsuri, sunt instituite condiții procedurale specifice, care urmează a fi respectate, dacă împuternicirile vizate mai sus sunt aplicare în conformitate cu legea. Astfel, alin. 2 din art. 5 al Convenției cere : „Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt și într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale și asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa”. Esența acestei cerințe este evidentă și clară, deoarece fiecare are dreptul să cunoască pentru ce este reținut sau arestat, de ce anume este bănuit sau învinuit. Or, acest lucru este necesar pentru a contesta legalitatea și temeinicia reținerii sau arestului, în cazul când cetățeanul nu a comis faptele de care este bănuit sau învinuit, precum și în baza temeiului că nu pentru orice abatere de la lege persoana poate fi reținută sau arestată.

În continuare, reținem că procedura de control asupra legalității arestului și reținerii, cunoscută sub denumirea de *Habeas corpus*, este prevăzută de alin. 3 și 4 din art. 5 al Convenției, unde se vorbește despre: necesitatea aducerii de îndată a persoanei înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare; dreptul de judecare într-un termen rezonabil sau de eliberare în cursul procedurii; dreptul la un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa, dacă deținerea este ilegală.

Esena acestei garanții constă în faptul că doar o persoană împuternicită să exercite funcții judiciare poate lua o hotărâre privind lipsirea de libertate a cetățeanului, din care considerent acesta trebuie adus cât mai repede posibil în fața judecătorului. În speță, în cauzele *Scoogrem vs. Suedia* (1984)⁵⁵⁹ și *Guber vs. Elveția* (1990)⁵⁶⁰, Curtea a constatat că persoana cu funcție de răspundere care îndeplinea, concomitent, și funcția de procuror și pe cea de organ de urmărire penală nu răspunde cerinței privind acel grad de independență care îi este caracteristic persoanei cu funcție de răspundere cu drept de a lua hotărâri privind lipsirea cetățeanului de libertate⁵⁶¹.

În ceea ce privește aducerea de îndată a celui bănuit (arestat) înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit cu exercitarea atribuțiilor judiciare, reieșind din prevederile mai multor hotărâri ale Curții, observăm că termenul maxim acceptabil este de 4 zile. De exemplu, în cauza *De Yong, Baliat și Van Den Brink vs Olanda* (1984)⁵⁶², Curtea a constatat că termenul de la 6 la 11 zile este unul prea lung, iar în cauza *Browgen vs. Marea Britanie* (1998)⁵⁶³, Curtea Europeană

---

⁵⁵⁹ Hotărârea CtEDO în cauza *Scoogrem vs. Suedia* (1984).

⁵⁶⁰ Hotărârea CtEDO în cauza *Guber vs. Elveția* (1990).

⁵⁶¹ Алексеева, Л. Б., Жуйков, В. М., Лукашук, И. И. *Международные нормы о правах человека и применение их судами Российской Федерации*. Практическое пособие. Москва, 1996, с. 151.

⁵⁶² Hotărârea CtEDO în cauza *De Yong, Baliat și Van Den Brink vs Olanda* (1984).

⁵⁶³ Hotărârea CtEDO în cauza *Browgen vs. Marea Britanie* (1998).

a decis că 4 zile și 6 ore reprezintă un termen prea lung pentru a corespunde prevederilor legale, cu toate dificultățile specifice legate de investigarea actelor de terorism⁵⁶⁴.

Curtea de la Strasbourg a atenționat și în privința faptului că nu doar adresarea în instanță, ci și însăși procedura trebuie să aibă limite în timp. Astfel, în cauza *E. A. vs. Norvegia* (1990)⁵⁶⁵, controlul judiciar s-a extins pe o durată de 8 săptămâni. Or, în aceste condiții, nu poate fi invocat argumentul Guvernului privind insuficiența de personal. Totodată, Curtea a decis că aceste argumente (perioada de concediu ș.a.) nu pot fi luate în calcul, mai ales, în cazul unei asemenea chestiuni cum este libertatea persoanei.

Cu toate că procedura de examinare a chestiunii privind legalitatea și temeinicia deținerii în arest nu poate fi similară cu procedura de examinare a cauzei penale în instanța de judecată, în vederea stabilirii vinovăției persoanei și aplicării măsurii de pedeapsă, Curtea Europeană a constatat că elementele justiției echitabile trebuie să se conțină și în cazul examinării prevăzute de alin. 4 art. 5 al Convenției, unde se vorbește anume despre dreptul la un tribunal. Astfel, în cauza *Sisser vs. Elveția*, Curtea a menționat că la examinarea chestiunii privind legalitatea și temeinicia măsurii de arest, judecătorul sau alt magistrat împuternicit cu exercitarea atribuțiilor judiciare trebuie să audieze (să asculte) nemijlocit persoana arestată. Or, aceasta trebuie să compare în fața organului competent, care trebuie să examineze toate aspectele cauzei, legate de arest, și să ia o hotărâre definitivă în baza criteriilor juridice obiective⁵⁶⁶.

În cauza *Lami vs. Belgia* (1989), Curtea a hotărât că inculpatul trebuie să aibă acces la materialele cauzei, care sunt folosite în vederea verificării hotărârii privind deținerea învinutului în stare de arest⁵⁶⁷. În altă cauză, *Buamer vs. Belgia* (1988)⁵⁶⁸, Curtea a declarat că, atunci când măsura de arest este contestată de o persoană minoră, ea poate beneficia de asistență juridică pentru a i se garanta respectarea drepturilor fundamentale, prevăzute în pct. 4) art. 5 al Convenției⁵⁶⁹.

Conform prevederilor pct. 4 din art. 5 al Convenției, „orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale...”. Această prevedere presupune nu doar existența unui control inițial, ci și a unei periodicități în materia controlului legalității și temeiniciei măsurii de arest. Or, o parte considerabilă a cererilor examinate de Curte se referă la lipsa unui control periodic al legalității deținerii în arest, ceea ce constituie o încălcare a acestei norme.

---

⁵⁶⁴ Алексеева, Л. Б. Право на свободу и личную неприкосновенность. В: *Проблемы теории и практики применения уголовного и уголовно-процессуального законодательства*. Москва, 1996, с. 78.

⁵⁶⁵ Hotărârea CtEDO în cauza *E. A. vs. Norvegia* (1990).

⁵⁶⁶ Энтин, М. Л. *Международные гарантии прав человека: опыт Совета Европы*. Москва, 1997, с. 216.

⁵⁶⁷ Hotărârea CtEDO în cauza *Lami vs. Belgia* (1989).

⁵⁶⁸ Hotărârea CtEDO în cauza *Buamer vs. Belgia* (1988).

⁵⁶⁹ Куусимяки, Р. О. О статьях пятой и шестой Европейской Конвенции о защите прав человека и основных свобод. В: *Московский Журнал Международного Права*, № 4/1997, с. 78.

Astfel, în cauza *Vittenvert vs. Olanda* (1979)⁵⁷⁰, Curtea Europeană a decis că persoana deținută în arest are dreptul de a interveni cu recurs, solicitând revizuirea legalității detenției la anumite intervale rezonabile de timp. În cauza *Bezikeri vs. Italia* (1989)⁵⁷¹, Curtea a precizat că intervalele rezonabile de timp presupun un termen, pe cât se poate, de scurtă durată⁵⁷².

Conform pct. 3 din art. 5 din Convenție, statul nu poate deține persoana în arest fără limitare în timp. Legea trebuie să prevadă termenul de deținere în arest până la soluționarea finală de către instanța de judecată a chestiunii privind vinovăția persoanei. Acest termen nu poate fi prea lung. În limitele lui, învinuitul urmează a fi eliberat, dacă vor dispărea temeiurile de deținere în arest, prevăzute de lege.

Cu referire la termenul de deținere în arest în legislația unor state, vom menționa că el depășește substanțial termenele de arest considerate de Convenție ca fiind rezonabile. Astfel, în Scoția, persoana poate fi arestată pentru o durată de 110 zile, în SUA – pentru 120 de zile.

Ca o idee atotcuprinzătoare a Convenției este postulatul că orice atentat la libertatea persoanei poate fi efectuat reieșind doar din interesele statului și doar în baza temeiurilor legale. În primul rând, vom reține că această intervenție trebuie să aibă o justificare strictă conform legii și să se deruleze în ordinea stabilită prin lege. Celelalte două prevederi ale art. 5 din Convenție subliniază necesitatea respectării stricte a legalității: pct. 4) din art. 5 al Convenției menționează că orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa, dacă deținerea este ilegală; în continuare, pct 5 din același articol stipulează că orice persoană care este victima unei arestări sau a unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol are dreptul la reparații.

Așadar, putem concluziona următoarele: Convenția pune accent pe necesitatea unui control judiciar minuțios asupra împuternicirii statului, la care se atribuie și cele privind îngrădirea libertății. Reieșind din aceste premise, justiția va tinde instinctiv spre a apăra libertatea persoanei și, unde va fi posibil, va interpreta normele legale în favoarea libertății personale. Justiția se va abține de la acceptarea reglementărilor care oferă împuterniciri largi puterii executive, ce oferă posibilitatea îngrădirii libertății individuale⁵⁷³.

Astfel, pornind de la principiile înscrise în Convenția Europeană a Drepturilor Omului și de la jurisprudența constantă a CtEDO, garanție judiciară constituie verificarea de către o instanță competentă, independentă și imparțială, sesizată în modul stabilit de lege, a acțiunilor organului de urmărire penală și a organului care efectuează activitatea specială de investigații, în scopul

---

⁵⁷⁰ Hotărârea CtEDO în cauza *Vittenvert vs. Olanda* (1979).

⁵⁷¹ Hotărârea CtEDO în cauza *Bezikeri vs. Italia* (1989).

⁵⁷² Гомиен, Д. *Путеводитель по Европейской Конвенции о защите Прав Человека*. Страсбург: Совет Европы, 1994, с. 27-28.

⁵⁷³ Устимов, М. А. *Судебный контроль на стадии предварительного расследования*. Ор.цит., с. 56-57.

depistării și înlăturării încălcării drepturilor și libertăților omului în faza de urmărire penală, precum și al asigurării respectării drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale participanților la proces și ale altor persoane. Orice măsură restrictivă sau privativă de drepturi și libertăți fundamentale, recunoscute de Convenție, luată în cursul urmăririi penale față de bănuit, învinuit sau față de un martor, necesită să fie autorizată în prealabil de către o instanță, care verifică legalitatea măsurii și modul în care au fost respectate principiile necesității și proporționalității acestor măsuri.

Această activitate trebuie să fie exercitată în fața unei instanțe care dispune de împuterniciri și garanții comparabile cu cele ale unei instanțe judiciare⁵⁷⁴.

Referitor la independența persoanei care examinează o chestiune legată de sfera controlului judiciar, spre exemplu, în cauza *Nikolova vs. Bulgaria*⁵⁷⁵ (25 martie 1999, nr. 31195/96, Par. 49, 50), Curtea menționează că, înainte să se afirme că un „ofițer” poate exercita „putere judiciară” în sensul articolului 5 (3), el sau ea trebuie să satisfacă anumite condiții, care conferă o garanție persoanei deținute împotriva privării arbitrare sau nejustificate de libertate.

Astfel, „ofițerul” trebuie să fie independent de puterea executivă sau de partide. În această privință, aparențele obiective la momentul emiterii deciziei privind detenția devin materiale: dacă se dovedește că la acea etapă „ofițerul” putea să intervină mai târziu în procedura penală din numele autorității de urmărire, independența și imparțialitatea lui pot fi puse la dubiu.

„Ofițerul” trebuie să audieze personal individul adus în fața lui și să examineze, în baza criteriilor juridice, dacă detenția este justificată sau nu. Dacă detenția nu este justificată, „ofițerul” trebuie să dispună de competența de a emite o ordonanță obligatorie de punere în libertate a deținutului. În speță, după arestul reclamantei din 24 octombrie 1995, ea a fost adusă în fața unui anchetator care nu dispunea de competența de a emite o decizie cu caracter obligatoriu privind detenția ei și nu era independent de procuror din punct de vedere procedural. Mai mult, nu exista niciun obstacol juridic ca acesta să acționeze în calitate de procuror la procesul reclamantului.

Anchetatorul, prin urmare, nu putea fi considerat „ofițer autorizat prin lege să exercite puterea judecătorească” în sensul articolului 5 § 3 din Convenție. Reclamanta nu a fost audiată de un procuror. În orice caz, procurorul, care ulterior putea acționa în calitate de parte la procedura penală împotriva d-nei Nikolova, nu a fost suficient de independent și imparțial în sensul articolului 5 § 3 din Convenție⁵⁷⁶.

În continuare, ne vom referi la Declarația Universală a Drepturilor Omului⁵⁷⁷ unde, în art. 8 se spune : „Orice persoana are dreptul la satisfacția efectivă din partea instanțelor juridice naționale

---

⁵⁷⁴ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 19.

⁵⁷⁵ Hotărârea CtEDO în cauza *Nikolova c. Bulgariei* din 25 martie 1999.

⁵⁷⁶ Dolea, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. Op.cit., p. 851-852.

⁵⁷⁷ Declarația Universală a Drepturilor Omului. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 217 A (III) din 10.12.1948. În: *Tratate internaționale*. Vol. I. Chișinău, 2001. p. 11-18.

competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce-i sunt recunoscute prin Constituție sau lege”.

Anume în sarcina puterii judiciare este pusă obligația de a apăra drepturile și libertățile omului și cetățeanului. Declarația Universală a Drepturilor Omului garantează fiecărei persoane dreptul la viață, la libertate și la inviolabilitate personală: „Nimeni nu trebuie să fie arestat, deținut sau exilat în mod arbitrar” (art. 9). Ea interzice, de asemenea, imixtiunile în viața personală, de familie, apără secretul corespondenței, inviolabilitatea domiciliului etc. : „Nimeni nu va fi supus la imixtiuni arbitrare în viața sa personală, în familia sa, în domiciliul sau în corespondența sa, nici la atingeri aduse onoarei și reputației sale. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixtiuni sau atingeri”(art. 12).

În continuare, în pct. 3 din art. 9 al Pactului Internațional cu privire la drepturile civile și politice⁵⁷⁸ se menționează : „Orice individ arestat sau deținut pentru comiterea unei infracțiuni penale va fi adus, în termenul cel mai scurt, în fața unui judecător sau a unei alte autorități împuternicite prin lege să exercite funcțiuni judiciare și va trebui să fie judecat într-un interval rezonabil sau să fie eliberat”. Esența acestei garanții constă în faptul că doar persoana împuternicită de a exercita funcții judecătorești poate lua hotărârea privind lipsirea cetățeanului de libertate, din care considerent acesta urmează a fi adus imediat în fața judecătorului. Or, plasarea în arest preventiv nu trebuie să fie o regulă generală pentru persoanele aflate în așteptarea procesului, eliberarea fiind posibilă în cazul prezentării garanțiilor rezonabile de a se prezenta în instanță la orice etapă a examinării cauzei penale.

Din aceasta reiese că plasarea în arest preventiv nu trebuie percepută ca o regulă generală, bazându-ne pe prezumția aflării învinutului în libertate, ea fiind apreciată conform regulilor generale de respingere a prezumțiilor legale. În legislația procesual-penală a unor state, această idee este exprimată destul de clar. În Codul de procedură penală al Franței⁵⁷⁹, de exemplu, se menționează că învinutul urmează să rămână în libertate în toate cazurile, cu excepția celor când, din necesitatea de efectuare a cercetării sau din motive de securitate, poate fi supus unei supravegheri prejudiciare sau, din motive excepționale, în privința acestuia poate fi dispusă plasarea în arest⁵⁸⁰.

În viziunea autorului S. Rossinski, analiza actelor juridice internaționale fundamentale ne arată că niciunul dintre acestea nu conține prescrieri directe, exprese privind necesitatea efectuării controlului judiciar asupra urmăririi penale și în privința acțiunilor de urmărire penală. De

---

⁵⁷⁸ Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice. Adoptat prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr.2200 A (XXI) din 16 decembrie 1966, art.9 alin.4. În: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*. Vol. I. Chișinău, 1998. p. 30-50.

⁵⁷⁹ Criminal procedure code of France. [online] [accesat 14.10.2022]. Disponibil: http://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1958/13719/version/3/file/Code_34.pdf.

⁵⁸⁰ Алексеева, Л. Б. Право на свободу и личную неприкосновенность. В: *Проблемы теории и практики применения уголовного и уголовно-процессуального законодательства*. Москва, 1996, с. 73-74.

exemplu, art. 12 din Declarația universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948, art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului din 4 noiembrie 1950 sau art. 17 al Pactului Internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966 reflectă doar cele mai generale și conceptuale prevederi care predetermină protecția drepturilor și libertăților persoanei, fără a se referi la mecanisme concrete privind îngrădirea lor, lăsând ca aceste chestiuni să fie clarificate, pe interior, de către statele membre. Or, în această privință nu se observă vreun grad de certitudine nici în practica Curții Europene a Drepturilor Omului⁵⁸¹.

3.2. Conceptul și sistemul controlului judiciar al procedurii prejudiciare în legea procesual-penală a statelor din sistemul de drept anglo-saxon

Definirea normativă a conceptului de control judiciar asupra activității prejudiciare în dreptul englez nu este atestată. Însuși termenul „controlul judiciar asupra fazei prejudiciare”, în Marea Britanie, este folosit convențional, deoarece aici activitatea instanței reprezintă o parte componentă a activităților prejudiciare. Și dacă împuternicirile organelor de poliție sunt cu mult mai vaste, apoi împuternicirile sistemului judiciar sunt mai autoritare și capabile nu doar să anuleze sau să corecteze acțiunile persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul poliției, dar și să adopte, în procesul efectuării cercetărilor prejudiciare, anumite hotărâri de care depinde soarta de mai departe a cauzei penale.

În procesul penal al Marii Britanii și al SUA, controlul judiciar al procedurii prejudiciare nu este examinat ca având scopuri și sarcini specifice sau separate de procedura de bază. Aici controlul judiciar se înscrie organic în procedura de bază, găsindu-și, preponderent, reflectare nu în sistemul procedurilor speciale, ci în cadrul fazelor procesului penal. Cu toate că anumite forme ale controlului judiciar sunt realizate izolat, separat, ele nu dispun de bază material-juridică de reglementare proprie și nici de anumite scopuri, care s-ar deosebi de cele generale, ale procesului penal. Respectiv, ele nu au caracter autonom. Astfel, aplicarea măsurilor de constrângere procesual-penală este legată, de fiecare dată, de înaintarea acușării (cazul Marii Britanii) sau de începerea urmăririi penale (cum este, de exemplu, în SUA), ele reprezentând faze independente ale procesului penal, conform sistemului procesual-penal al statelor vizate.

Specificul dreptului procesual-penal englez rezidă în faptul că lui nu-i sunt caracteristice două faze independente, care au aceeași importanță, cum ar fi urmărirea și judecata. De asemenea, dreptul englez nu cunoaște cercetarea penală și ancheta. Aceasta se explică și prin faptul că în Anglia structurile statale n-au cunoscut niciodată procesul inchizitorial ca formă a procesului. Nu s-a pus în proces problema stabilirii adevărului sau cea privind activitatea de cercetare sub toate aspectele a împrejurărilor cauzei, fără a se lua în considerație voința părților. Procesul penal englez

---

⁵⁸¹ Россинский, С. Б. Размышления об эффективности судебного контроля за производством следственных действий. В: *Вестник Томского Государственного Университета*, № 423/2017, с. 225-226.

este un litigiu între două părți. În cazul lui, se poate face o analogie cu procesul civil, unde mișcarea procesului rămâne o prerogativă la discreția reclamantului și reclamatului⁵⁸².

În Marea Britanie, din cauza unei serii de erori judiciare, modelul acuzator și-a pierdut din fiabilitate, încât se pune problema dacă ancheta nu ar trebui încredințată unui judecător de instrucție. Această situație a determinat guvernul englez să creeze o comisie specială, *Royal Commission on Criminal Justice*, care, în raportul său din 1993, a prezentat o serie de măsuri, considerate necesare, pentru a reduce riscul erorilor judiciare⁵⁸³.

Întreaga activitate a poliției competente să cerceteze cauza poate fi divizată în două părți: a) acțiuni efectuate cu permisiunea instanței de judecată; b) acțiuni pe care poliția le poate efectua fără permisiunea instanței⁵⁸⁴.

Controlul judiciar al activității prejudiciare se realizează în Marea Britanie în următoarele forme: 1) aplicarea măsurilor de constrângere procesuală în baza hotărârii judecătorești; 2) efectuarea acțiunilor de urmărire penală în temeiul hotărârii judecătorești; 3) procedura *Habeas Corpus*, adică acțiunea referitoare la detenția ilegală.

În linii generale, activitatea prejudiciară se desfășoară după următorul scenariu : organul de poliție, stabilind faptul infracțiunii, acumulează datele faptice în forme extraprocusuale, pentru a convinge instanța de judecată de necesitatea aplicării măsurilor de constrângere procesual-penală și a atragerii la răspundere penală a persoanei concrete. Conform regulilor judiciare, dacă organul de poliție nu are temeiuri de a bănui o anumită persoană, apoi chestionarea are loc fără preîntâmpinarea persoanei asupra faptului că rezultatele „discuției” vor fi utilizate pe viitor în calitate de probe. În cazul în care colaboratorul organului de poliție va informa persoana chestionată despre posibila învinuire, apoi el este obligat să intervină cu o preîntâmpinare corespunzătoare în sensul dat. În această parte a cercetărilor poate fi aplicat arestul și percheziția fără ordinul corespunzător, adică fără verificarea prealabilă a temeiurilor necesare în această privință.

Arestul în afara ordinului poate fi realizat atât de persoana privată, cât și de colaboratorul organului de poliție. În afară de aceasta, polițistul poate pătrunde în orice încăpere și să o percheziționeze, în vederea depistării bănuțului. În cazurile de arest, poate fi aplicată forța, în limite rezonabile, pentru a preveni infracțiunea sau a reține persoana arestată.

Persoana supusă arestului, fără eliberarea ordinului în această privință, este condusă la judecător sau la sectorul de poliție. Conform normelor de drept comun, la care fac trimitere adepții procesului englez, persoana reținută pe durata a 24 de ore urmează a fi adusă în fața judecătorești,

---

⁵⁸² Ursu, S. Contestarea și verificarea hotărârilor judecătorești de instrucție. Studiu comparat. În : *Revista de Științe penale*. Anul II, 2006, p. 193.

⁵⁸³ Baciu, S., Prelipceanu, T., Popescu, S. Judecătorul de instrucție. Studiu de legislație comparată. În: *Dreptul*, nr. 7/2002, p. 36.

⁵⁸⁴ Ursu, S. Contestarea și verificarea hotărârilor judecătorești de instrucție. *Op.cit.*, p. 193-194.

pentru a fi verificate temeiurile deținerii sub strajă. Totodată, constatăm că reglementările vizate cunosc anumite abateri. În conformitate cu prevederile art. 38 (1) din Legea cu privire la judecata magistraților din 1952, inspectorul sau ofițerul de poliție, căruia îi este transmisă persoana reținută, studiază circumstanțele cauzei și decide, dacă e cazul, să pună în libertate sub cauțiune pe cel reținut sau, dimpotrivă, să-l lase în continuare sub strajă. Totodată, legea, specificând că persoana arestată trebuie prezentată judecătorului, în vederea verificării temeiniciei arestului, nu fixează un termen determinat în acest sens. Norma legală (art. 38 (4) stipulează că persoana arestată urmează a fi prezentată judecătorului „pe cât este posibil de repede” (*a soon as practicable*). O astfel de formulare oferă organului de poliție posibilitatea de a deține persoana sub strajă atâta timp, cât va considera necesar, ceea ce creează premise pentru anumite abuzuri din partea persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul organelor de poliție.

Specificăm că, identificând persoana care a comis infracțiunea și ajungând la concluzia că există temeiuri suficiente pentru a justifica atragerea ei la răspundere penală, organul de poliție se adresează instanței magistraților cu o așa-zisă informație (*information*): un demers în formă scrisă, care, fiind adresat judecății magistraților, conține informații referitoare la faptul că o anumită persoană a comis infracțiunea, fabula succintă a acestei fapte și referirea la norma care prevede răspunderea, precum și solicitarea de a elibera citația judiciară sau ordinul corespunzător.

Din momentul adresării informației, începe procedura aplicării măsurilor de constrângere procesual-penală. Informația oferă judecătorului dreptul de a elibera citația privind prezentarea învinuitului în instanță (*summons*), unde trebuie să fie indicate: conținutul de bază al informației, locul și timpul desfășurării ședinței de judecată. Informația poate servi, de asemenea, și în calitate de temei pentru emiterea ordinului judiciar privind arestul, percheziția și aplicarea sechestrului asupra bunurilor.

Astfel, dacă judecătorul este de acord cu „informația”, emite un *Varant* – ordin judecătoresc, care conține sancțiunile de a aresta persoana, de a efectua percheziția sau alte măsuri procesuale de constrângere. În procesul penal englez, sunt cunoscute două tipuri de *Varant*: *special* și *general*. Cel special conține numele persoanei ce urmează a fi arestată sau indică localul unde trebuie efectuată percheziția. Forma generală a *Varantului* are un conținut general, deoarece permite schimbarea măsurilor procesuale de constrângere în raport cu oricare persoană implicată în cauză⁵⁸⁵.

Ordinul de arest este întocmit și semnat de judecător doar în baza informației scrise, confirmate prin jurământ. În el sunt indicate: datele referitoare la persoana supusă arestului, se descrie, în linii generale, conținutul infracțiunii comise și sunt expuse temeiurile aplicării arestului.

---

⁵⁸⁵ Ursu, S. Contestarea și verificarea hotărârilor judecătorești de instrucție. *Op.cit.*, p. 194; Лупинская, П. А. Уголовно-процессуальное право Российской Федерации. Москва: Изд. ЮРИСТЪ., 2001, p. 647.

Legea cu privire la judecata magistraților din 1952 prevede, de asemenea, și posibilitatea arestării martorului care se eschivează sau se poate eschiva de la prezența la ședința de judecată (art. 93 (2))⁵⁸⁶.

Ordinul în privința percheziției, eliberat de judecător permite de a pătrunde în încăperi, inclusiv cu aplicarea forței. De asemenea, tot în acest ordin mai poate fi stipulată și o clauză, conform căreia persoana ce efectuează percheziția poate aresta persoanele aflate în încăperea percheziționată. În temeiul normelor de drept comun, poate fi emis un ordin privind efectuarea perchezițiilor în orice încăperi unde pot fi depistate lucruri sau obiecte sustrase, precum și în privința arestului persoanelor care le dețin. Evident este că această ordine de efectuare a perchezițiilor oferă organelor de poliție posibilitatea de a se amesteca, fără o necesitate stringentă, în viața privată a cetățenilor. Însă legea, în ultima perioadă de timp, tot mai frecvent, se îndepărtează de garanțiile tradiționale împotriva perchezițiilor arbitrare. În conformitate cu un spectru larg de reglementări normative, persoane cu funcție de conducere din cadrul organelor de poliție (și nicidecum judecătorii) sunt abilitate cu dreptul de a dispune efectuarea perchezițiilor. În acest fel, controlul asupra efectuării perchezițiilor este retras, cu încetul, din competența judecătorilor, fiind transmis în mâinile celor care urmează a fi verificați de către ei.

În procesul penal englez, chiar dacă nu există o instituție separată a controlului judiciar în faza prejudiciară, această activitate este totuși aplicată eficient, în scopul apărării drepturilor și libertăților persoanelor⁵⁸⁷.

În Marea Britanie, controlul asupra activității speciale de investigații este asigurat de instituția Comisarului Special (*Commissioner*), ale cărei atribuții includ și eliberarea autorizațiilor pentru desfășurarea activităților investigative ce restrâng drepturile constituționale ale omului. Legea stabilește, de asemenea, unele proceduri simplificate pentru serviciile de informații și contrainformații, ceea ce face posibilă afirmarea faptului că nu există motive „uniforme”, clar definite, pentru desfășurarea activităților de investigații restrictive din punct de vedere legislativ. Fiecare formulare a Legii, care indică scopurile acestor evenimente, este destul de vagă și ambiguă, oferă o oportunitate amplă ministrului de Interne de a determina aceste obiective la propria discreție (în conformitate cu Legea, toate evenimentele sunt sancționate de Ministrul de Interne sau de o persoană desemnată de acesta, la cererea conducătorului serviciului respectiv sau a altui serviciu)⁵⁸⁸.

În Statele Unite ale Americii, cu excepția celor mai grave cazuri, care implică intervenția *Marelui Juriu*, procurorul este cel însărcinat cu angajarea urmăririi judiciare și cu întocmirea dosarului de acuzare, pentru care el stabilește capetele de acuzare și faptele reținute. Poliția

---

⁵⁸⁶ Гуценко, К. Ф. *Уголовный процесс основных капиталистических государств (Англия, США)*. Москва, 1969, p. 73-74.

⁵⁸⁷ Ursu, S. Contestarea și verificarea hotărârilor judecătorului de instrucție. *Op.cit.*, p. 195.

⁵⁸⁸ Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. *Op.cit.*, p. 59.

acționează în cooperare cu procurorul. Cât despre judecător, el nu intervine decât la începutul procedurii, în timpul primei examinări, destinate să determine dacă probele adunate justifică detenția suspectului, și în timpul instrucției, pentru a elibera mandate de arestare, de percheziție, de confiscare și de ascultare telefonică⁵⁸⁹.

Particularitatea distinctă a sistemului organelor de urmărire penală în SUA este descentralizarea funcției statale de urmărire penală, exercitarea ei de către diferite instituții ale puterii executive, care nu se află în raporturi de subordonare. Toate organele de stat, abilitate cu efectuarea urmăririi penale și a activității speciale de investigații, cu efectuarea acțiunilor de urmărire penală poartă denumirea de departamente de aplicare a normelor de drept (law enforcement agencies)⁵⁹⁰.

În procesul penal al SUA, arestul preventiv este perceput ca „o luare a persoanei sub strajă”, cu scopul de a o atrage la răspundere penală pentru comiterea faptelor ilegale. Reprezentanții organului de poliție pot aresta persoana, dacă au temeiuri suficiente de a presupune că aceasta a comis o infracțiune. Organul de poliție are obligația de a aduce imediat persoana în fața judecătorului magistrat. Totodată, organului de poliție i se permite să dețină persoana în stare de arest atâta timp de cât este nevoie pentru perfectarea tuturor procedurilor necesare, legate de înregistrarea arestului și de cercetarea infracțiunii⁵⁹¹.

Deci, în general, organele de poliție exercită urmărirea penală atât până, cât și după arestul făptuitorului, fără indicații sau implicări din partea procurorului. Totuși, organul de poliție urmează să justifice în fața procurorului măsurile de arest, până la trimiterea cauzei penale în instanța de judecată⁵⁹².

Referindu-ne la controlul judiciar al urmăririi penale, trebuie să specificăm că, potrivit regulii generale, înaintarea în instanța de judecată a demersurilor pentru aplicarea măsurilor preventive îndreptate spre limitarea drepturilor și libertăților constituționale ale persoanelor este de competența procurorului. În cazurile care nu suferă amânare, polițistul sau altă persoană care exercită urmărirea penală poate înainta direct instanței acest demers sau o poate informa ulterior efectuării percheziției sau reținerii, nefiind obligatorie intermedierea procurorului⁵⁹³.

Cercetările preliminare în SUA au sarcina administrării materialului probator care confirmă faptul infracțiunii și vinovăția persoanei care a comis-o. Depistarea și acumularea datelor care achită persoana sau îi reduc gradul de răspundere ține nemijlocit de însăși persoana bănuită sau de

---

⁵⁸⁹ Baciu, S., Prelipceanu, T., Popescu, S. Judecătorul de instrucție. Studiu de legislație comparată. *Op.cit.*, p. 37.

⁵⁹⁰ Rusu, V. Sistemul acțiunilor de urmărire penală în legislația SUA. În: *Revista Română de Criminalistică*, nr. 3/2022, p. 164.

⁵⁹¹ Пешков, М. А. Функции суда, прокурора и полиции при производстве арестов и обысков в уголовном процессе США. В: *Государство и право*, № 1/1998, с. 92-94.

⁵⁹² Rusu, V. Sistemul acțiunilor de urmărire penală în legislația SUA. *Op.cit.*, p. 164; Бернам, У. *Правовая система США*. Москва: Изд. Новая Юстиция, 2007, с. 452.

⁵⁹³ Ursu, S. Contestarea și verificarea hotărârilor judecătorului de instrucție. *Op.cit.*, p. 195; Багаутдинов, Ф. Состояние и перспектива судебного контроля. В: *Российская Юстиция*, 2001, №3, p. 24.

apărătorul acesteia. Organizată în baza principiului contradictorialității, cercetarea preliminară în SUA se axează pe: a) acumularea materialelor și informațiilor privind infracțiunea și persoana care a comis-o, pentru a le prezenta instanței, unde, în cadrul ședinței, urmează a fi soluționată chestiunea referitoare la recunoașterea lor în calitate de probe; b) strângerea informațiilor pentru justificarea mandatului de arest și de percheziție.

Totodată, este necesar de a fi luat în calcul momentul că informațiile privind infracțiunea și infractorul sunt acumulate, de obicei, în cadrul percheziției și arestului sau în legătură cu punerea în aplicare a acestor măsuri de constrângere (ca, de exemplu, în procesul audierii). În acest fel, și arestul, și percheziția reprezintă componenta de bază a cercetării preliminare. În SUA, practic, în fiecare cauză penală, inclusiv în cele neînsemnate, urmărirea penală începe odată cu arestul și percheziția⁵⁹⁴. Din acest considerent, în continuare, ne vom expune asupra temeiurilor aplicării arestului și a efectuării actului de percheziție.

În SUA organul de bază antrenat în efectuarea urmăririi penale și, respectiv, organul de bază care aplică arestul și efectuează percheziția este poliția. Consemnăm că, în marea majoritate a cazurilor, doar prin intermediul organelor de poliție sunt realizate garanțiile procesuale proclamate. Astfel, de exemplu, multiple hotărâri ale Curții Supreme a SUA și alte norme procesuale ce reglementează reținerea și arestul sunt puse în aplicare de poliție.

Examinând chestiunea referitoare la măsurile de constrângere procesuală, colaboratorul de poliție apreciază anumite fapte, evenimente și circumstanțe. Anume colaboratorul organului de poliție beneficiază de împuterniciri largi, care-i permit să îngrădească, în temeiul legii, drepturile constituționale ale cetățenilor în procesul aplicării arestului și efectuării percheziției.

Soluționarea chestiunii referitoare la aplicarea arestului sau la efectuarea percheziției este atribuită, de procesul penal al SUA, la competența judecătorilor, însă, în activitatea practică, aceasta nicidecum nu asigură respectarea reală a prevederilor legalității în procesul cercetărilor prealabile. Hotărârea judecătorului privind eliberarea mandatului de arest sau percheziție este predeterminată de opinia poliției și a procuraturii, care reprezintă interesele puterii executive. Din acest considerent, măsurile de constrângere procesuală, care limitează substanțial drepturile și libertățile cetățenilor în procesul penal, se aplică nu pe deplin corect și justificat.

În conformitate cu cel de-al IV-lea amendament la Constituția SUA, „dreptul poporului la protecția persoanei, a încăperii și a averii este garantat și nu trebuie încălcat, inclusiv prin acte nejustificate de arest și percheziții. Niciun mandat nu poate fi eliberat, în afara cazurilor când sunt prezente temeiuri suficiente, confirmate prin jurământ sau declarație oficială. De asemenea, mandatul trebuie să conțină descrierea detaliată a locului ce urmează a fi percheziționat și a

---

⁵⁹⁴ Karlen, D. *Criminal Law and Its process: The Law of Public Order*. Springfield, 1989, p. 113.

persoanei care urmează a fi arestată”. În acest fel, aplicarea măsurii de arest sau efectuarea percheziției este posibilă doar în temeiul unui mandat eliberat de către instanța de judecată.

De facto, practica a mers pe o altă cale. În realitate, judecătorii recunosc că percheziția nu poate fi efectuată de fiecare dată în temeiul mandatului judecătoresc (ca, de exemplu, dacă ea a fost efectuată simultan cu arestarea legală a persoanei; dacă obiectul percheziției se poate deplasa cu ușurință: automobilele, vasele maritime, aparatele de zbor etc. sau dacă persoana de bunăvoie își exprimă acordul în privința efectuării percheziției⁵⁹⁵).

Se consideră că hotărârea privind eliberarea mandatului de arest poate avea loc doar în condițiile prezenței temeiurilor suficiente de a bănui o anumită persoană în comiterea infracțiunii. În practică însă, după cum afirmă juriștii americani, „toate preocupările magistraților se limitează la faptul că ei confirmă hotărârea privind arestul sau percheziția, luată de organul de poliție, și nicidecum nu sunt predispuși de a examina substanțial și detaliat eliberarea mandatelor respective⁵⁹⁶”.

Una dintre modalitățile excluderii erorii organelor de poliție în procesul arestului sau percheziției este aplicarea de către instanța de judecată a regulilor privind inadmisibilitatea probelor obținute ilegal. Prin legalitatea luată în calcul la aprecierea admisibilității probelor obținute în timpul arestului sau percheziției, Curtea Supremă a SUA se conduce, în primul rând, de cerințele amendamentului IV la Constituția SUA. Apreciind admisibilitatea probelor obținute în procesul executării arestului sau percheziției de către poliție, instanța de judecată poate efectua controlul asupra activității ei.

În cazul prezenței temeiurilor suficiente pentru atragerea persoanei la răspundere penală, colaboratorul organului de poliție sau al altui organ de urmărire penală întocmește un demers în privința eliberării mandatului de arest sau a percheziționării încăperii. Acest demers, sub jurământ, se prezintă judecătorului magistrat, el urmând să verifice suficiența temeiurilor, după care eliberează mandatul de arest sau refuză de a-l elibera. Perfectarea mandatului reprezintă actul procesual care presupune, formal, începerea urmăririi penale, iar însuși mandatul de arest sau percheziție figurează ca act inițial sau final de acuzare, fiind, totodată, unicul document care fixează începerea oficială a cercetărilor.

Aprobarea mandatului de arest sau percheziție de către judecător trebuie să asigure supravegherea puterii judiciare asupra respectării cerințelor constituționale referitoare la „suficiența temeiurilor” începerii urmăririi penale, la legalitatea și temeinicia atragerii cetățenilor la răspundere penală. Se consideră că reprezentantul puterii judiciare apreciază temeinicia începerii urmăririi penale obiectiv și neutru, ceea ce nu poate realiza poliția, în virtutea caracterului

---

⁵⁹⁵ TALPA, Ion. Controlul judiciar în Legea procesual-penală a Marii Britanii și Statelor Unite ale Americii. Legea și viața. Nr. 11, Chișinău, 2017, p.50.

⁵⁹⁶ Karlen, D. *Criminal Law and Its process: The Law of Public Order*. Op.cit., p. 110.

acuzatorial al funcției pe care o îndeplinește. Instanțele de judecată au ocupat o poziție certă în ceea ce privește apartenența puterii și a competenței de a aproba mandatul de arest sau percheziție. Multiple hotărâri ale Curții Supreme a SUA au confirmat, consecutiv, că această putere este concentrată în mâinile magistraților. În statele unde legea admitea emiterea mandatelor de către acuzatori, această practică a fost recunoscută ca ilegală și contrară Constituției de către Curtea Supremă a SUA.

O măsură specifică aplicată în activitatea organelor de poliție din SUA este așa-numitul „frisk”. El reprezintă o procedură specifică polițienească, ce împuternicește ofițerii de poliție să oprească persoanele suspecte pentru interogare, iar în unele cazuri, și pentru percheziția persoanelor, pentru a verifica dacă nu au asupra lor obiecte interzise. Acest procedeu se deosebește substanțial de alte acțiuni polițienești, și anume de arest și percheziție, în scop de colectare a probelor pentru aplicarea măsurilor de constrângere procesual-penală⁵⁹⁷.

În continuare, ne vom referi și la controlul judiciar al autorizării măsurilor speciale de investigații în SUA. Conform prevederilor legislației americane, mandatul privind interceptarea comunicărilor este eliberat pe un termen de 30 zile. În cazurile excepționale, acesta poate fi prelungit, la demersul colaboratorului organului judiciar, însă pe un termen nu mai mare de 30 de zile⁵⁹⁸.

Mandatul privind interceptarea comunicărilor, eliberat de către instanța de judecată, trebuie transmis pentru păstrare în formă sigilată în cancelaria judecătorei. La finalizarea termenului interceptării autorizate, originalul acesteia se prezintă imediat judecătorului, unde este sigilat și păstrat conform indicațiilor acestuia. Acest lucru este întreprins pentru a garanta fiabilitatea și integritatea informațiilor interceptate, prin excluderea posibilității acuzării de a modifica conținutul informațiilor interceptate după obținerea lor. Originalul înregistrării nu poate fi distrus fără decizia judecătorului, urmând a fi păstrat, cel puțin, pe un termen de 10 ani⁵⁹⁹.

Dacă cercetarea unei cauze penale vizează interesele securității naționale, apoi legea permite, în caz de extremă necesitate și urgență excepțională, efectuarea interceptiei comunicărilor în absența mandatului corespunzător, acesta urmând a fi obținut ulterior, într-o perioadă de timp de 48 ore. De asemenea, se admite interceptarea comunicărilor în absența mandatului, dacă cel puțin unul dintre participanții la comunicare acceptă acest lucru. Or, în aceste cazuri, instanța de judecată nu doar că urmează a fi înștiințată despre efectuarea măsurilor speciale de investigații, care

---

⁵⁹⁷ Rusu, V. Sistemul acțiunilor de urmărire penală în legislația SUA. În: *Revista Română de Criminalistică*, nr. 3/2022, p. 164; La Fave, W. R. *Search and seizure. A treatise on the fourth amendment*. St. Paul, Minn.: West Pub. Co. Vol. 4.800, 1996, p. 3-4.

⁵⁹⁸ Пешков, М. Прослушивание и электронное наблюдение в уголовном процессе США. В: *Российская Юстиция*, №4/1997, с. 56.

⁵⁹⁹ Линдсей, А. Обзор норм федерального права об электронном наблюдении и прослушивании. В: *Программа правовых инициатив для стран Центральной и Восточной Европы Американской Ассоциации Юристов*. Москва, 1997, с. 41.

îngrădesc drepturile constituționale ale cetățeanului, dar trebuie să aibă și posibilitatea verificării legalității și temeiniciei efectuării lor. În urma acestei verificări, judecătorul emite o încheiere privind legalitatea sau ilegalitatea măsurii speciale de investigații efectuate. În cazul în care se va emite o încheiere privind ilegalitatea măsurii, datele obținute nu vor putea fi folosite în cadrul probatoriului în cauzele penale. Hotărârea judecătorului privind efectuarea măsurilor speciale de investigații, precum și acțiunile efectuate în baza acestei hotărâri pot fi contestate de persoanele cointeresate în instanța ierarhic superioară⁶⁰⁰.

Procesul penal american stabilește că toate persoanele nominalizate în demersul privind autorizarea interceptărilor urmează a fi înștiințate în privința faptului că numele lor a fost fixat în demersul respectiv. Tot astfel, persoanele ale căror comunicări au fost interceptate în temeiul executării hotărârii în această privință, însă ale căror nume nu au fost specificate în demers, trebuie informate despre faptul că au fost interceptate în procesul efectuării măsurii speciale de investigații. În ceea ce privește ultima categorie de persoane, chestiunea privind cine anume urmează a fi informat ține de discreția instanței. Necesitatea unei asemenea înștiințări are drept scop de a asigura societatea în privința caracterului rezonabil al interceptărilor efectuate.

Dacă demersul privind autorizarea interceptărilor este respins, apoi înștiințarea urmează a fi expediată timp de 90 de zile de la respingerea acestuia. Și dimpotrivă, dacă demersul se acceptă, apoi înștiințarea este amânată până la finalizarea interceptărilor sau până la momentul în care instanța, la propria discreție, va decide s-o amâne în interesul justiției⁶⁰¹.

În Statele Unite ale Americii, interceptarea convorbirilor telefonice poate începe fără permisiunea instanței, doar cu acordul procurorului general al SUA sau al unui avocat autorizat de acesta. În situația în care avocatul consideră că informațiile primite de la organismul care desfășoară activitate specială de investigații indică o amenințare la adresa securității naționale și că în viitor se va obține permisiunea de a intercepta convorbirile telefonice cu privire la aceste informații, este admisă începerea interceptării telefonice fără permisiunea judecătorului. În acest caz, organul care a început interceptările telefonice este obligat să trimită o cerere instanței, în termen de 48 de ore, pentru a obține permisiunea corespunzătoare. Dacă nu se obține permisiunea de a organiza evenimentul menționat, interceptarea convorbirilor telefonice trebuie încetată imediat⁶⁰².

Legislația americană reglementează și controlul judiciar al legalității interceptării și după arestul învinuitului sau aducerea învinuirii la cunoștință. Pentru a garanta respectarea drepturilor învinuitului, legea conține prevederi, conform cărora probele obținute în baza interceptărilor nu

---

⁶⁰⁰ Устимов, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. *Op.cit.*, c. 167-168; Пешков, М. Прослушивание и электронное наблюдение в уголовном процессе США. *Op.cit.*, c. 56.

⁶⁰¹ Устимов, М. А. Судебный контроль на стадии предварительного расследования. *Op.cit.*, c. 168.

⁶⁰² Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. *Op.cit.*, p. 53-54.

pot fi folosite în instanța de judecată, dacă, până la începerea ședinței, acestea nu i se pun la dispoziție copiile tuturor demersurilor și mandatelor, în baza cărora au avut loc interceptările⁶⁰³.

Învinuitul și apărătorul acestuia pot solicita inadmisibilitatea probelor obținute prin interceptare, invocând următoarele temeuri: 1) interceptarea a fost ilegală; 2) mandatul eliberat de instanța de judecată, în baza căruia s-a efectuat interceptarea, este evident incomplet; 3) interceptarea nu a fost efectuată în conformitate cu prevederile mandatului.

Posibilitatea de a pune la îndoială veridicitatea demersului privind autorizarea interceptării comunicărilor, prezentat în instanța de judecată se bazează pe cel de-al Patrulea amendament la Constituția SUA, care menționează că niciun mandat nu poate fi eliberat decât în cazul prezenței temeiurilor suficiente, întărit fiind prin jurământ sau declarație oficială⁶⁰⁴.

3.3. Conceptul și sistemul controlului judiciar al procedurii prejudiciare în legea procesual-penală a statelor din sistemul de drept romano-germanic

În majoritatea statelor europene controlul judiciar al urmăririi penale se desfășoară pe baze procesuale similare, deși cu anumite particularități în ceea ce privește competențele părților implicate în procesul penal în faza instrucției și modul în care statele aplică principiul legalității și oportunității.

Legislația continentală prevede desfășurarea acestei activități sub conducerea unui judecător sau a altui magistrat cu atribuții specifice judiciarului (judecătorul de instrucție, judecătorul libertăților și detenției, judecătorul cu atribuții în supravegherea instrucției), a cărui competență este delimitată prin legislația națională⁶⁰⁵.

În pofida a numeroase inițiative de reorganizare a justiției, a fost imposibil, până în prezent, să se ajungă la un consens referitor la structura procesului, iar dezbaterile privind reforma procedurală sunt divergente în ceea ce privește rolul judecătorului de instrucție.

Procedurile de instrucție nu sunt fundamental diferite, dar prezintă anumite particularități, mai ales în ceea ce privește competențele fiecăreia dintre părțile implicate în procesul instrucției. În plus, procedura diferă în funcție de modul în care statele aplică principiul legalității sau al oportunității urmăririi penale⁶⁰⁶.

Franța. Veriga de bază care asigură legalitatea procedurii prejudiciare în procesul penal francez îl reprezintă judecătorul de instrucție (*le juge d'instruction*). Acesta este un subiect al procesului penal, care nu adoptă acte judiciare unice de control, fiind „atașat” de cauza penală în

---

⁶⁰³ Линдсей, А. Обзор норм федерального права об электронном наблюдении и прослушивании. В: *Программа правовых инициатив для стран Центральной и Восточной Европы Американской Ассоциации Юристов*. Москва, 1997, с. 42.

⁶⁰⁴ Устинов, М. А. *Судебный контроль на стадии предварительного расследования*. Op.cit., с. 169.

⁶⁰⁵ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 19.

⁶⁰⁶ Țândăreanu, V., Baciu, S., Prelipceanu, T., Popescu, S. *Judecătorul de instrucție – studiu de legislație comparată*. În: *Dreptul*, nr. 7/2002, p. 35-36.

permanență, având posibilitatea să monitorizeze evoluția raporturilor juridice corespunzătoare în dinamică și fiind, în acest fel, informat suficient despre circumstanțele procesului penal, poate emite hotărâri autentice, cu adevărat legale și întemeiate privind efectuarea acțiunilor de urmărire penală⁶⁰⁷.

Instituția controlului judiciar a fost organizată și perfecționată în Franța pe durata unei perioade de peste două secole, reprezentând, actualmente, o structură destul de complexă și bine sistematizată. Procesul penal francez este constituit din trei faze: urmărirea penală, judecarea cauzei și punerea în executare a hotărârilor judecătorești. Procedura de examinare a cauzelor penale în ordine de apel și de recurs reprezintă o fază specifică a procesului penal.

Legea procesual-penală a statelor-membre la Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale are o tendință de unificare și generalizare a principiilor fundamentale ale procesului penal. Potrivit legislațiilor care prevăd instituția judecătorului de instrucție cu atribuții de urmărire, există posibilitatea atacării actelor lui în instanța de judecată. În statele în care procurorul supraveghează urmărirea, este prevăzută posibilitatea părților de a-i ataca hotărârile și acțiunile în fața unui judecător. Observăm, astfel, tendința generală de îndreptare a procesului penal spre un control riguros și imparțial din partea autorității judecătorești⁶⁰⁸.

În Franța, o atenție deosebită este acordată problemei apărării drepturilor persoanei. Astfel, se menționează că apărarea drepturilor cetățeanului reprezintă scopul de bază al Constituției și esența existenței ei. Ea pune la dispoziția individului mijloace eficiente de apărare contra abuzurilor din partea puterii de stat. În Codul de procedură penală francez⁶⁰⁹, umanismul este reflectat în mai multe articole, care, de asemenea, au atribuție și la subiectul controlului judiciar. În art. 137, de exemplu, se menționează că „persoana antrenată în procesul penal rămâne în libertate, în afara cazurilor când, în interesul urmăririi penale sau în calitate de măsură de siguranță, ea este supusă controlului judiciar sau, cu titlu de excepție, poate fi plasată în detenție provizorie⁶¹⁰”.

În Franța, urmărirea penală este efectuată de către o persoană cu funcție de răspundere, cu rang judiciar cu statut de judecător de instrucție. Poziția procesuală a acestuia este duală, duplicitară. Aflându-se în subordonarea judiciară a instanțelor de judecată, el, în procesul

---

⁶⁰⁷ Россинский, С. Б. Размышления об эффективности судебного контроля за производством следственных действий. В: *Вестник Томского Государственного Университета*, № 423/2017, с. 231.

⁶⁰⁸ Ursu, S. Contestarea și verificarea hotărârilor judecătorului de instrucție. *Op.cit.*, p. 199.

⁶⁰⁹ Criminal procedure code of France. [online] [accesat 14.03.2023]. Disponibil: http://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1958/13719/version/3/file/Code_34.pdf

⁶¹⁰ *Уголовно-процессуальный кодекс Франции*. Москва, 1996, с. 73-76.

exercitării funcțiilor sale, este dependent de procuror, nefiind însă obligat să execute indicațiile acestuia⁶¹¹.

Urmărirea penală poate începe fie la sesizarea din partea unor persoane, părți vătămate, martori, adresată judecătorului de instrucție, fie în urma înaintării unei încheieri din partea procurorului de pornire a urmăririi penale. Judecătorul de instrucție nu este ținut de volumul sau conținutul probelor acumulate de poliție. El este în drept să întreprindă acțiuni de urmărire penală pentru acumularea probelor, punerea sechestrului, cercetarea la fața locului etc. La fel, este în drept să aplice măsurile preventive: aducerea forțată, reținerea, mandatul de arest⁶¹².

Poliția judiciară din Franța este în drept să rețină persoanele bănuite de comiterea infracțiunilor fără autorizarea instanței de judecată pentru un termen de 24 ore. Acest termen poate fi prelungit de procuror cu încă 24 ore. Hotărârea privind aplicarea măsurii de arest preventiv, cunoscută cu denumirea de „detenție temporară”, este luată de către judecătorul de instrucție, împuternicit cu efectuarea urmăririi penale⁶¹³.

Renunțarea procurorului la urmărirea penală nu obligă judecătorul de instrucție să înceteze cercetarea cauzei. De asemenea, judecătorul de instrucție nu are nevoie de autorizarea procurorului Republicii pentru a aplica în privința învinutului măsura preventivă sub forma controlului judiciar sau a arestului. Judecătorul de instrucție, care intenționează să aplice detenția provizorie în calitate de măsură preventivă în privința inculpatului, este obligat să-l preîntâmpine pe acesta despre dreptul lui la apărător și la oferirea unui termen pentru pregătirea apărării. Cu titlu de schimb de opinii, judecătorul de instrucție ia act de solicitările procurorului Republicii, de obiecțiile învinutului și ale apărătorului acestuia⁶¹⁴. Urmare a acestui fapt, judecătorul de instrucție soluționează chestiunea referitoare la plasarea învinutului în arest preventiv. Totodată, schimbul de opinii urmează să se realizeze în condiții de contradictorialitate. În cazul în care schimbul de opinii nu a fost unul contradictorial, ordonanța judecătorului de instrucție privind aplicarea arestului preventiv urmează a fi anulată.

Conform Codului de procedură penală francez, judecătorul de instrucție poate aplica măsura de arest preventiv, doar cu condiția existenței temeiurilor suficiente, el având, totodată, dreptul, în interesul urmăririi penale, de a o prelungi pentru o perioadă nedeterminată de timp.

---

⁶¹¹ Фоков, А. П. Конституционные гарантии судебной защиты прав и свобод граждан в современном уголовно-процессуальном законодательстве Франции. В: *Государство и Право*. 2001, №2, с. 72.

⁶¹² Stefani, G., Levasseur, G., Bouluc, B. *Procédure pénale*. 18e édition. Paris: Ed. Dalloz, 2001, p. 719; Ursu, S. Contestarea și verificarea hotărârilor judecătorului de instrucție. *Op.cit.*, p. 196.

⁶¹³ Быкова, Е. Следственный судья во Франции. В: *Российская Юстиция*, № 6/1994, с. 59-69; Быкова, Е. *Судебный контроль за предварительным расследованием преступлений во Франции*. Автореф.дисс.канд. юрид. наук. Москва, 1996, с. 12-13.

⁶¹⁴ *Уголовно-процессуальный кодекс Франции*. *Op.cit.*, с. 76.

În calitatea sa de maestru al înfăptuirii fazei preparatorii a procesului, judecătorul de instrucție conduce investigațiile și rezolvă toate chestiunile jurisdicționale, îndeosebi atingerile libertății și ale deciziei în privința rezultatelor urmăririi la sfârșitul instrucției⁶¹⁵.

Dacă, la finalizarea urmăririi penale, judecătorul de instrucție constată că fapta comisă întrunește elementele componenței de infracțiune, cauza este transmisă în Camera de Instrucție, care activează în cadrul fiecărei instanțe de apel, cu statut de organ de urmărire penală de instanța a doua, având în componența sa un președinte și doi membri. Concomitent, ea efectuează și supravegherea asupra activității judecătorilor de instrucție, având dreptul de a aplica sancțiuni disciplinare în privința lor.

La categoria celor mai importante împuterniciri ale Camerei de Instrucție se atribuie: controlul asupra corectitudinii efectuării acțiunilor de urmărire penală (art. 206 Cod de procedură penală francez); controlul asupra activității persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul poliției judiciare și în privința funcționarilor militari (art. 224 Cod de procedură penală francez); dreptul de a da indicații în privința efectuării cercetărilor suplimentare (art. 201 Cod de procedură penală francez); dreptul de a lărgi cercul de persoane, atrase la răspunderea penală (art. 204 Cod de procedură penală francez); încetarea procesului penal în legătură cu lipsa elementelor componenței de infracțiune (art. 212 Cod de procedură penală) etc.

Ca instanță de supraveghere, Camera de Instrucție verifică, controlează ordonanțele și dispozițiile judecătorilor de instrucție, examinează plângerile participanților la proces referitoare la încălcarea normelor procesual-penale, admise de către judecătorul de instrucție, procuror sau de persoanele cu funcție de răspundere din cadrul poliției judiciare. Dreptul de a sesiza camera de acuzare îl are nu doar judecătorul de instrucție și procurorul, ci și învinuitul, partea civilă, partea vătămată și avocatul⁶¹⁶.

Camera de Instrucție este un organ ce funcționează și se întrunește regulat, cel puțin, o dată în săptămână. Inițiativa de convocare a Camerei de Instrucție în ședință aparține, în egală măsură, președintelui acesteia și Procurorului General din cadrul Curții de Apel. Principala atribuție a Camerei de Instrucție se referă la controlul asupra activității judecătorilor de instrucție din jurisdicția sa⁶¹⁷.

Apreciind crearea și funcționarea Camerei de Instrucție, unii doctrinari menționează că nu atât volumul de împuterniciri ce-i sunt atribuite, cât caracterul activității ei, este pătruns de spiritul contradictorialității.

Codul de procedură penală francez de la 1958 stabilește următoarele temeuri de înaintare a plângerilor împotriva acțiunilor organelor de urmărire penală:

---

⁶¹⁵ Mateuț, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Vol. I. București: Ed. C. H. BRCK, 2007, p. 371; Pradel, J. *Le juge d'instruction*. Paris: Ed. Dalooz, 1996, p. 382.

⁶¹⁶ Боботов, С. В. *Правосудие во Франции*. Москва, 1994, с. 159.

⁶¹⁷ Ursu, S. Contestarea și verificarea hotărârilor judecătorești de instrucție. *Op.cit.*, p. 196.

- prelungirea termenului arestului preventiv în conformitate cu art. 139, 141 și 186 Cod de procedură penală francez;

- refuzul efectuării expertizei judiciare primare, suplimentare sau repetate (art. 156, 167 și 159 Cod de procedură penală francez);

- refuzul de a restitui bunurile ridicate sau sechestrate.

Însă doar procurorul poate ataca ordonanța cu privire la amânarea sau prelungirea termenului urmăririi penale, cu privire la delegațiile organului de urmărire penală; referitor la efectuarea anumitor acțiuni de urmărire penală, precum și ordonanța cu privire la eliberarea provizorie a învinuitului. Spre deosebire de procuror, învinuitul nu are dreptul de a înainta plângeri în legătură cu neîndeplinirea de către procuror sau judecătorul de instrucție a cerințelor prevăzute de lege, care atrage după sine nulitatea actelor procesuale, conform art. 170 Cod de procedură penală francez⁶¹⁸.

În privința jurisdicțiilor de instrucție, în sens larg, controlul activității lor este asigurat printr-o jurisdicție superioară de instrucție⁶¹⁹. Astfel, în temeiul Legii din 10 decembrie 1985, în Franța a fost constituit un nou organ colegial, în vederea exercitării controlului asupra urmăririi penale – Camera de Instrucție (*chamber d' instruction*), ea începând să funcționeze din data de 1 martie 1988. Camerele de Instrucție activează în cadrul Tribunalurilor, având în componența sa trei judecători, dintre care doi cu experiență de muncă în domeniul urmăririi penale. Aceștia sunt desemnați de către Președintele Tribunalului pe un termen de trei ani, ei fiind atașați la Colegiul magistraților auxiliari.

Camera de Instrucție dispune de competență exclusivă în privința cauzelor penale intentate, verificând legalitatea și temeinicia urmăririi penale, competența organelor antrenate în urmărirea penală, temeinicia punerii persoanelor sub învinuire, raționalitatea conexării sau disjungerii cauzelor penale etc. Important este și următorul fapt: în cauzele penale de o complexitate deosebită, ei au dreptul de a antrena la efectuarea urmăririi penale și alți judecători de instrucție – unul sau mai mulți. Camera este chemată să efectueze controlul complex asupra fazei de urmărire penală. Tot ea poate emite ordonanțe în latura aplicării celor mai aspre măsuri de constrângere procesual-penală.

Camera are dreptul de a dispune încetarea urmăririi penale în următoarele două cazuri: când acesteia i-au fost delegați mai mulți ofițeri de urmărire penală pentru efectuarea urmăririi penale și când asupra acestui fapt insistă procurorul sau alți participanți la proces. În celelalte cazuri, judecătorul de instrucție de unul singur se poate pronunța fie în privința încetării procesului penal, fie referitor la transmiterea cauzei penale în instanța de judecată.

---

⁶¹⁸ Боботов, С. В. *Буржуазная юстиция. Состояние и перспективы развития*. Москва, 1989, с. 50-51.

⁶¹⁹ Pradel, J. *Droit pénal comparé*. Paris: Ed. Dalooz, 1995, p. 386.

De asemenea, Camera de Instrucție emite ordonanțe în privința măsurilor preventive, privative de libertate (arestul, reținerea) și controlează, în același timp, legalitatea arestului, reținerii, percheziției și a ridicării de bunuri și obiecte.

În Franța, în ceea ce privește restrângerea dreptului la inviolabilitatea convorbirilor, efectuată în cadrul procesului penal, este de menționat că, în materie penală și corecțională, dacă pedeapsa aplicată este egală sau mai mare de trei ani închisoare, judecătorul de instrucție poate, atunci când cerințele informațiilor o impun, să prescrie interceptarea, înregistrarea și transcrierea corespondenței transmise prin mijloace electronice de comunicații. Spre deosebire de legislația moldovenească, care instituie controlul măsurilor speciale de investigații de către procuror, legislația franceză atribuie această competență judecătorului de instrucție, decizia de interceptare având formă scrisă și neputând fi supusă niciunei căi de atac. La cererea victimei, interceptarea propriilor convorbiri poate fi autorizată și în cazul infracțiunilor de o gravitate mai joasă, dar pedepsite, cel puțin, cu închisoarea și dacă sunt săvârșite prin mijloace de comunicații electronice pe linia victimei (art.100 Codul de procedură penală al Franței)⁶²⁰.

Republica Federativă Germană, la fel ca și Franța, face parte din grupul de state pentru care este specifică forma mixtă a procesului penal: urmărirea penală este dominată de caracterul acuzatorial, iar contradictorialitatea reprezintă premisa examinării cauzei penale în instanța de judecată. Putem afirma, cu absolută certitudine, că urmărirea penală, în procesul penal german, are un caracter cu mult mai acuzatorial, în comparație cu procesul penal francez. Aceasta este legat de faptul că în procesul penal contemporan al RFG lipsește instituția judecătorului de instrucție și, ca urmare, lipsește și divizarea funcțiilor procesuale în urmărirea penală și judecată, moment care însă este tipic pentru procesul penal francez.

Germania cunoaște doar două feluri de infracțiuni și are, în consecință, doar două feluri de jurisdicție: tribunalul de instanță (*Anetsgericht*), pentru delictelor pasibile la, cel mult, trei ani de închisoare, și Marea Cameră penală (*Landsgericht*), un fel de curte de asesori, care cunoaște crimele⁶²¹. În calitate de jurisdicții supreme, în Germania funcționează Curtea Federală de Justiție, o Curte de casație (*Bundesgerichtshof*) și o Curte Constituțională (*Vergassungsgericht*)⁶²².

Urmărirea penală în procesul penal al Germaniei se desfășoară în două forme: cercetarea penală și ancheta penală preliminară. Urmărirea penală este pornită de către procuror în baza probelor acumulate de organele poliției. Spre deosebire de procesul penal francez, pornirea urmăririi penale nu trebuie să coincidă, în mod obligatoriu, cu înaintarea acuzării. Ca urmare a acestui fapt, procurorul dă indicații organelor de poliție sau anchetatorului din cadrul organelor

---

⁶²⁰ Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Op.cit., p. 62.

⁶²¹ Mateuț, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Vol. I. București: Ed. C. H. BECK, 2007, p. 371.

⁶²² Volk, K. *Strasprozess-recht*. 2 Auflage. Verlag. München: C. H. Beck, 2001, p. 4.

procuraturii de a efectua toate acțiunile necesare, în vederea acumulării probelor, adică de a efectua toate acțiunile de urmărire penală necesare.

Urmărirea penală în Germania este înfăptuită de către procuror și judecătorul de instrucție. Procurorul conduce urmărirea și o poate exercita complet până la transmiterea cauzei în judecată. În practica germană, procurorul exercită urmărirea personal doar în cazul unor infracțiuni grave. În celelalte cazuri, dar și atunci când intervine procurorul, urmărirea este efectuată de organele de poliție. Poliția transmite rezultatele activității sale procurorului⁶²³.

Efectuarea acțiunilor de urmărire penală este reglementată de Codul de procedură penală al Republicii Federative Germane⁶²⁴ în calitate de modalitate de administrare a materialului probator în cauzele penale, și nu ca activitate a organelor de drept. Codul de procedură penală al Republicii Federative Germane reprezintă unicul act normativ care stabilește ordinea de efectuare a anumitor acțiuni de urmărire penală, de aplicare a măsurilor de constrângere procesual-penală, precum și varietățile și formele controlului judiciar asupra procedurii prejudiciare. Reieșind din prevederile Codului de procedură penală al Republicii Federative Germane, putem evidenția următoarele varietăți ale controlului judiciar asupra procedurii prejudiciare: 1) controlul asupra plasării învinuitului într-o instituție medical-psihiatrică în baza hotărârii instanței de judecată; 2) controlul asupra examinării corporale a învinuitului, a altor persoane, precum și în privința colectării mostrelor pentru cercetare comparativă, realizate în baza hotărârii instanței de judecată; 3) controlul asupra ridicării și sechestrării de bunuri, efectuate în temeiul hotărârii instanței de judecată; 4) controlul în privința interceptării convorbirilor telefonice și a ridicării corespondenței poștale, autorizate de către instanța de judecată; 5) controlul asupra efectuării percheziției în temeiul hotărârii judecătorești; 6) controlul în privința măsurii arestului preventiv, aplicat în baza hotărârii judecătorești⁶²⁵.

În Germania, controlul judiciar în privința măsurii de arest preventiv are caracter public, deoarece se efectuează în toate cazurile de arest a învinuitului, independent de adresarea plângerilor sau cererilor în acest sens (art. 112-126). Doar judecătorul poate soluționa chestiunea privind admisibilitatea și durata arestului. Codul de procedură penală german prevede două varietăți ale arestului: la ordinul judecătorului și fără ordinul acestuia. Persoana reținută este adusă imediat înaintea judecătorului, care este obligat să-l audieze nu mai târziu de ziua următoare. Pentru verificarea temeiniciei arestului, judecătorul este în drept să efectueze acțiuni de urmărire

---

⁶²³ Ursu, S. Contestarea și verificarea hotărârilor judecătorului de instrucție. Studiu comparat. În: *Revista de Științe penale*. Anul II. 2006, p. 196; Лупинская, П. А. *Уголовно-процессуальное право Российской Федерации*. Москва: Изд. ЮРИСТЪ, 2001, с. 647.

⁶²⁴ Criminal procedure code of the federal Republic of Germany. [online] [accesat 14.10.2023]. Disponibil: http://www.Legislationline.org/download/action/download/id/3238/file/Germany_CPC_1950_amended_2008_en.pdf.

⁶²⁵ *Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германии*. С изменениями и дополнениями на 1 января 1993 г. Москва, 1994.

penală. Codul de procedură penală german admite, în cazuri excepționale, emiterea mandatului de arest de către procuror sau de inspectorul de poliție. În asemenea cazuri, este necesară obținerea unei confirmări judecătorești în această privință⁶²⁶.

În Germania, judecătorul poate proceda și la anumite investigații, în cazuri particulare, cumulând funcțiile de jurisdicție și de investigare, reprezentând un fel de minister public instructor⁶²⁷.

După cum observăm din cele specificate mai sus, sfera controlului judiciar asupra urmăririi penale este destul de largă. Însă nu are sens să ne oprim detaliat asupra descrierii specificului fiecărei varietăți a controlului judiciar, deoarece ele sunt realizate în baza unei proceduri judiciare identice. Totuși, cea mai importantă formă a controlului judiciar – controlul asupra arestului preventiv – urmează a fi descrisă și analizată mai detaliat⁶²⁸.

În acest context, evidențiem că din momentul emiterii ordinului privind arestul învinuitului, începe controlul judiciar asupra acestuia. În conformitate cu prevederile § 112 din Codul de procedură penală al RFG, măsura arestului nu este aplicată, dacă ea nu este proporțională cu importanța cauzei, cu măsura de pedeapsă care poate fi aplicată sau cu măsurile de siguranță și corectare. După cum explică Curtea Constituțională Federală a Germaniei, principiul proporționalității impune ca individul să fie protejat în privința posibilității intervenției puterii publice în sfera drepturilor lui. Dacă însă o astfel de intervenție este de neînlăturat, apoi, în conținutul hotărârii judecătorești urmează a fi expuse, clar și detaliat, temeiurile și scopurile aplicării măsurii arestului preventiv⁶²⁹.

Anume din acest considerent, § 114 din Codul de procedură penală al RFG cere ca în ordinul privind aplicarea arestului să fie indicate datele referitoare la învinuit, fapta care i se incriminează, calificarea ei juridică, temeiurile aplicării arestului, precum și faptele care confirmă bănuiala și temeiul arestului. Ordinul privind aplicarea arestului preventiv urmează a fi adus la cunoștința învinuitului (§ 114a din Codul de procedură penală al RFG). Despre arestul învinuitului și despre ulterioarele hotărâri judecătorești sunt informate rudele acestuia și reprezentanții lui legali (§ 114b din Codul de procedură penală al RFG).

Arestul învinuitului presupune urgentarea măsurilor ulterioare de verificare. În temeiul § 115 din Codul de procedură penală al RFG, cel arestat urmează a fi adus imediat în fața judecătorului care a emis ordinul de arest, pentru a fi audiat asupra obiectului învinuirii. Dacă după audierea învinuitului, ordinul privind arestarea acestuia rămâne în vigoare, apoi, în cazul dat, este examinată

---

⁶²⁶ Филимонов, А. Б. О теоретических основах предварительного расследования в уголовном процессе ФРГ. В: *Вестник МГУ*, Серия 11. Право, № 2/1993, с. 78-84.

⁶²⁷ Mateuț, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Op.cit., p. 371.

⁶²⁸ **TALPA, Ion**. Specificul controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Franței și Germaniei. *Legea și viața*. Nr. 10, Chișinău, 2017, p.27.

⁶²⁹ Филимонов Б. А. Судебный контроль за арестом в уголовном процессе ФРГ. // *Вестник Московского Университета*. Серия 11, Право. 1994, №3, с. 37.

chestiunea privind posibilitatea înlocuirii, de către judecător, a măsurii de arest preventiv cu o altă măsură preventivă mai puțin radicală, însă suficientă pentru a atinge scopul arestului, ca, de exemplu, obligarea învinuitului de a avea un anumit comportament și a îndeplini anumite obligațiuni (înregistrarea, interdicția de a-și schimba locul de trai), arestul la domiciliu sau cauțiunea (§ 116 din Codul de procedură penală al RFG). Dacă însă nu a avut loc înlocuirea măsurii arestului preventiv, apoi survine o altă etapă a activității de control, care poate fi realizată în două forme: înaintarea, în particular, a plângerii în privința măsurii arestului sau examinarea, într-o procedură specială, a chestiunii referitoare la legalitatea și temeinicia arestului și a termenului de deținere sub arest.

De obicei, instanța ierarhic superioară adoptă hotărâri asupra plângerilor individuale, fără a desfășura judecarea cauzei în condiții de oralitate, și, doar în caz de necesitate, este ascultat procurorul (§ 309 din Codul de procedură penală al RFG). Totodată însă, în cazul plângerii particulare în privința ordinului judecătoresc despre arestarea învinuitului, este obligatorie desfășurarea ședinței de judecată în condiții de oralitate, citarea în ședința de judecată a procurorului, învinuitului și a avocatului său și, de asemenea, audierea lor (§ 118 din Codul de procedură penală al RFG).

Procedura judecătorească specială, intitulată „Verificarea măsurii de arest preventiv”, instituie garanții procesuale importante în latura examinării operative și depline a cauzei penale (§ 117, 118, 118a, 118b din Codul de procedură penală al RFG.). Astfel, învinuitul este în drept să înainteze, în orice moment al procesului penal, un demers, în vederea revocării acestuia sau înlocuirii lui cu o altă măsură preventivă mai blândă. Controlul este efectuat, individual, de către judecătorul judecătoriei de circumscripție. El este în drept a dispune, până la începerea ședinței de judecată, efectuarea anumitor acțiuni procesuale, care au importanță în privința examinării depline a chestiunii referitoare la legalitatea arestului. Dacă învinuitul nu are apărător și se află sub strajă nu mai puțin de trei luni, apoi lui i se desemnează un apărător pentru întreaga durată de aflare în arest. În afară de aceasta, judecătorul este obligat, în virtutea obligațiilor sale de serviciu, să examineze cauza chiar și în situația în care învinuitul nu are apărător. În temeiul demersului învinuitului sau din propria sa inițiativă, judecătorul trebuie să purceadă cât mai curând posibil la desfășurarea ședinței de judecată în condiții de oralitate. Prezența învinuitului este, de regulă, obligatorie. La examinarea cauzei iau parte procurorul, învinuitul și apărătorul acestuia. Toți participanții la proces urmează a fi ascultați. Forma și volumul examinării probelor sunt determinate de instanța de judecată. Hotărârile sunt luate și pronunțate după finalizarea examinării cauzei, însă nu mai târziu de o săptămână. În cazul în care ordinul judecătoresc privind aplicarea măsurii arestului preventiv este menținut, învinuitul are dreptul de a solicita examinarea repetată a cauzei. De asemenea, învinuitului i se explică dreptul de a înainta plângere împotriva hotărârii luate.

Totodată, în ordine judiciară, se examinează și chestiunea referitoare la prelungirea termenului de aflare a învinutului în arest preventiv. În conformitate cu § 121 din Codul de procedură penală al RFG, învinutul urmează a fi eliberat de sub strajă la expirarea termenului de șase luni, dacă acest termen nu este prelungit. Prolungirea termenului de arest se admite în situațiile în care caracterul complex sau volumul dosarului nu permit a lua o hotărâre asupra cauzei, prelungirea termenului fiind, astfel, justificată. Chestiunea referitoare la prelungirea termenului de aflare a învinutului sub strajă este examinată, conform § 122 din Codul de procedură penală al RFG, de către instanța de judecată, la demersul procurorului. În cadrul ședinței de judecată sunt audiați învinutul și apărătorul acestuia. Instanța de judecată este în drept să prelungească termenul de arest preventiv prin hotărârea sa, pronunțată în temeiul judecării cauzei în condiții de oralitate, în conformitate cu regulile care se aplică în cadrul verificării măsurii de arest, adică în conformitate cu § 117-118b din Codul de procedură penală al RFG.

În procesul penal german, înaintarea plângerilor se admite în privința tuturor ordonanțelor, încheierilor, hotărârilor și a indicațiilor: 1) care se referă la aplicarea măsurii de arest preventiv, plasarea temporară într-o instituție corespunzătoare, plasarea sub supraveghere, în cazul ridicării, percheziției și a altor măsuri specificate la § 101, alin. (1); 2) prin care se încetează procesul penal în temeiul anumitor impedimente; 3) care privesc dispunerea examinării cauzelor penale în lipsa inculpatului (§ 231a) sau prin care se decide transmiterea cauzei spre examinare unei instanțe de rang inferior; 4) cele care se referă la luarea de cunoștință cu materialele cauzei penale; 5) care se referă la anularea condițiilor de amânare a executării pedepsei (§ 453 alin. (2), anularea eliberării de pedeapsă, eliberarea înainte de termen de executarea pedepsei și anularea acesteia (§ 454 alin. (3) și (4), reluarea procesului penal și confiscarea bunurilor obținute din fapte infracționale, ridicarea obiectelor și mijloacelor cu ajutorul cărora au fost comise faptele infracționale (§§ 440-441 alin. (2) și § 442)⁶³⁰.

În ceea ce privește efectuarea acțiunilor de urmărire penală sau a măsurilor speciale de investigații, ordonanță privind desfășurarea lor poate fi emisă numai de către instanța de judecată, iar în cazurile în care nu suferă amânare, o asemenea ordonanță poate fi emisă de către procuror sau de către persoanele care efectuează urmărirea penală la indicația procurorului. De exemplu, funcționarul care a efectuat ridicarea obiectului fără ordonanța instanței de judecată este obligat, în termen de 3 zile, să înainteze în instanța de judecată un demers privind confirmarea ridicării efectuate, dacă la efectuarea acesteia nu a participat persoana față de care a fost luată măsura sau un membru adult al familiei acestuia sau dacă aceste persoane au anumite obiecții în privința actului de ridicare a bunurilor, obiectelor sau documentelor. Persoana ale cărei bunuri au fost ridicate poate contesta această măsură în instanța de judecată.

---

⁶³⁰ Головенков, П., Спица, Н. *Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германия*. Научно-практический комментарий. Universitätsverlag Potsdam, 2012, с. 291.

Dacă ridicarea bunurilor, a obiectelor a fost efectuată de organul procuraturii sau de către o persoană care realizează urmărirea penală la indicația procurorului, după înaintarea acuzării, instanța de judecată urmează a fi înștiințată, în decurs de 3 zile, despre această acțiune, iar bunurile și obiectele ridicate urmează a fi transmise instanței de judecată⁶³¹.

De asemenea, vom reține că efectuarea perchezițiilor conform prevederilor legii procesual-penale germane este posibilă în scopul reținerii învinutului, al descoperirii urmelor infracțiunii sau pentru ridicarea anumitor obiecte, fiind admisibilă doar dacă există fapte în baza cărora se poate concluziona despre aceea că persoana care se ascunde sau obiectul necesar s-ar putea afla în încăperea ce urmează a fi percheziționată (§ 103). Ordonanța privind efectuarea perchezițiilor poate fi emisă numai de către judecător, iar în cazurile în care nu suferă amânare – și de către procuror sau persoana care efectuează urmărirea penală, la indicația procurorului. Dacă percheziția este efectuată în lipsa judecătorului sau a procurorului, la efectuarea ei pot fi antrenați reprezentanții autorității publice locale. De asemenea, dacă, inițial, efectuarea percheziției nu a fost autorizată de judecător, el urmează să decidă ulterior asupra legalității efectuării ei ((§ 105)⁶³².

Cu referire la reținerea, cercetarea, percheziționarea și ridicarea trimiterilor poștale, acestea pot avea loc, dacă trimiterile poștale sunt adresate învinutului sau dacă din circumstanțele cauzei rezultă că expeditorul sau adresatul acestora este persoana cu statut de învinuit și dacă ele sunt relevante pentru cercetarea cauzei penale. Ordonanța privind reținerea, cercetarea, percheziționarea și ridicarea trimiterilor poștale (§ 99) poate fi emisă doar de către instanța de judecată, iar în cazurile în care nu suferă amânare – și de către procuror. Ordonanța procurorului privind reținerea, cercetarea, percheziționarea și ridicarea trimiterilor poștale, dacă acestea încă nu au fost recepționate, își va pierde forța juridică, dacă timp de 3 zile nu va fi autorizată de către instanța de judecată. Hotărârea privind autorizarea ordonanței procurorului referitoare la reținerea, cercetarea, percheziționarea și ridicarea trimiterilor poștale este luată de către instanța de judecată, a cărei competență se determină în baza § 98. Hotărârea privind deschiderea corespondenței (trimiterilor) poștale o ia instanța de judecată, care a emis ordonanța privind autorizarea acestei acțiuni sau care a confirmat autorizarea procurorului în acest sens⁶³³.

În fine, acest mecanism de control judiciar este aproximativ similar pentru toate acțiunile de urmărire penală și măsurile speciale de investigații, efectuate în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală al RFG.

---

⁶³¹ Головенков, П., Спица, Н. *Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германия*. Op.cit., c. 143-144.

⁶³² Головенков, П., Спица, Н. *Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германия*. Op.cit., c. 173-175.

⁶³³ Головенков, П., Спица, Н. *Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германия*. Op.cit., c. 148.

De asemenea, în Germania, scopurile activității speciale de investigații determină ordinea în care sunt desfășurate măsurile speciale de investigații, adică există o separare a procedurii de aplicare a măsurilor restrictive de investigații în scopuri de informații și contrainformații, pe de o parte, și în scopul combaterii criminalității, pe de altă parte. Condițiile de desfășurare a activităților în scop de informații și contrainformații au fost simplificate semnificativ și, spre deosebire de măsurile de combatere a criminalității, în care se impune obținerea obligatorie a unei sancțiuni judecătorești, este posibilă desfășurarea acestora fără sancțiune judiciară.

Tendința de integrare a activității speciale de investigații și a procesului penal se observă și în sistemul de drept german, Codul de procedură penală al Germaniei fiind o dovadă a acestui fapt. Acesta reglementează direct măsurile și procedura de utilizare a informațiilor obținute de la agenții de poliție „sub acoperire” în procesul probator (§ 100a, § 100b etc.)⁶³⁴.

Procuratura din Germania acționează ca un organ în subordinea căruia se află poliția care efectuează măsuri speciale de investigații, care conferă procurorului dreptul de a efectua o anchetă prin dispunerea acțiunilor corespunzătoare poliției. Obținerea acordului instanței de a efectua o operațiune secretă a poliției, cu infiltrarea unui agent sub acoperire, este necesară numai dacă agentul va desfășura activități în legătură cu un anumit învinuit sau, în cursul activităților sale, va intra în spații private (alin. (1), (2), art. 110b din Codul de procedură penală german).

În plus, Codul de procedură penală german nu conține nicio cerință privind conținutul și nivelul de validitate al deciziilor procuraturii sau instanței de a desfășura o operațiune sub acoperire de către poliție, folosind agenți sub acoperire. În ciuda lipsei unei reglementări normative privind utilizarea agenților sub acoperire în faza premergătoare procesului, Codul de procedură penală german permite participarea egală a apărării la verificarea informațiilor obținute ca urmare a introducerii agenților sub acoperire atunci când cazul este examinat de instanță⁶³⁵.

În **Belgia**, judecătorul de instrucție își asumă responsabilitatea instrucției și are ca obiectiv să incrimineze sau să dezincrimineze suspectii. El este un judecător independent, membru al tribunalului de primă instanță, fiind numit de Coroană pentru o perioadă de trei ani, această perioadă putând fi prelungită cu încă cinci ani. El întreprinde, în conformitate cu legea, toate actele de investigație care sunt considerate utile pentru stabilirea adevărului⁶³⁶.

El veghează la legalitatea mijloacelor de probă și la corectitudinea cu care acestea sunt adunate. El personal poate să efectueze acte care țin de poliția judiciară, anchetă și instrucție. Judecătorul de instrucție are în exercițiul funcțiilor sale dreptul de a solicita direct forța juridică. El decide în legătură cu necesitatea de a utiliza constrângerea sau de a aduce atingere libertăților și drepturilor individuale. Judecătorul de instrucție are dreptul de a solicita serviciile poliției pentru

---

⁶³⁴ Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Op.cit., p. 66.

⁶³⁵ Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Op.cit., p. 68.

⁶³⁶ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 39; Chambon, P., Guéri, Ch. *Droit et pratique de l'instruction préparatoire. Juge d'instruction*. Dalloz, 2004, p. 39.

a aduce la îndeplinire, cu excepția restricțiilor stabilite prin lege, toate actele poliției judiciare considerate necesare instrucției⁶³⁷.

La baza procedurii penale din **Spania** este Codul de procedură penală, care datează din 1882 și este inspirat din Codul francez de instrucție criminală din 1808. Conform acestui cod, competențele în procedura de instrucție se împart între următoarele organe: poliția judiciară, Ministerul Public și judecătorul de instrucție.

Începând cu anul 1882, procedura penală spaniolă a păstrat pentru judecătorul de instrucție atribuțiile omologului său francez. Până în 1988, judecătorul de instrucție putea să judece în fond, după ce instrumentase cazul, dacă infracțiunea nu era pasibilă de o pedeapsă mai mare de șase luni închisoare. Legea organică nr. 7 din 28 decembrie 1988 s-a bazat pe o decizie a Tribunalului Constituțional, care, la rândul său, aplicase jurisprudența „De Cubber” a Curții Europene a Drepturilor Omului, suprimând această excepție de la principiul separării dintre instrucție și judecată⁶³⁸.

În noul Cod de procedură penală al **României** au fost introduse instituții noi. În noua configurație, tabloul judecătorilor din cadrul organelor judecătorești arată astfel:

1) judecătorul de drepturi și libertăți (judecătorul care, în cadrul instanței, soluționează, în cursul urmăririi penale, cererile, propunerile, plângerile, contestațiile sau orice alte sesizări privind măsurile preventive, măsurile asiguratorii, măsurile de siguranță cu caracter provizoriu, actele procurorului etc.);

2) judecătorul de cameră preliminară (judecătorul care, în cadrul instanței, potrivit competenței acesteia, verifică legalitatea trimiterii în judecată dispuse de procuror, verifică legalitatea administrării probelor și a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală, soluționează plângerile împotriva deciziilor de neurmărire sau de netrimiteră în judecată);

3) judecătorul care participă la soluționarea cauzelor penale și care pronunță hotărârea judecătorească, denumit în lege *instanța de judecată*; acesta nu se confundă cu instanța ca formă de organizare în sistemul judiciar⁶³⁹.

Judecătorul de drepturi și libertăți (judecătorul de instrucție – *n.n.*) este organul de jurisdicție care, exclusiv în cursul urmăririi penale, soluționează în primul și ultimul grad de jurisdicție ori, după caz, în dublu grad de jurisdicție – primă instanță și contestație – cererile, propunerile, plângerile, contestațiile sau orice alte sesizări privind:

1) măsurile procesuale, cum ar fi măsurile preventive, măsurile asiguratorii ori măsurile de siguranță cu caracter medical provizoriu;

---

⁶³⁷ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 39-40; Chambon, P., Guéri, Ch. *Droit et pratique de l'instruction préparatoire. Juge d'instruction*. Dalloz, 2004, p. 113.

⁶³⁸ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 41-42.

⁶³⁹ Neagu, I., Damaschin, M. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. / Ediția a III-a, revizuită și adăugită. București: Ed. Universul Juridic, 2020, p. 157.

- 2) actele procurorului, în cazurile expres prevăzute de lege;
- 3) încuviințarea unor procedee probatorii, cum ar fi percheziția domiciliară, folosirea metodelor și tehnicilor speciale de supraveghere sau de cercetare;
- 4) efectuarea procedurii audierii anticipate;
- 5) alte situații expres prevăzute de lege.

Judecătorul de drepturi și libertăți funcționează în cadrul instanței, ceea ce presupune identificarea competenței teritoriale, materiale ori după calitatea persoanei cu aceasta. Așadar, ori de câte ori legea prevede căruj judecător de drepturi și libertăți trebuie să i se adreseze procurorul, partea ori subiectul procesual (de pildă, este atribuția judecătorului de drepturi și libertăți să procedeze la audierea anticipată, însă legea nu-l individualizează după regulile de competență), va fi competent judecătorul din cadrul instanței căreia i-a revenit competența să judece cauza în prima instanță.

Așadar, judecătorul de drepturi și libertăți va soluționa, de pildă, cererea procurorului de emiteră a mandatului de supraveghere tehnică, cererea inculpatului de revocare sau înlocuire a măsurii preventive, propunerea procurorului de luare a măsurii arestului preventiv, plângerea inculpatului cu privire la luarea de către procuror a măsurii controlului judiciar, contestația formulată împotriva încheierii prin care judecătorul de drepturi și libertăți prelungește măsura arestului etc.⁶⁴⁰

Ceea ce trebuie reținut este faptul că judecătorul de drepturi și libertăți, ca oricare alt organ de jurisdicție, se exprimă judiciar exclusiv prin hotărâri judecătorești. Având în vedere că activitatea judecătorului de drepturi și libertăți se desfășoară în cvasitotalitatea cazurilor în faza de urmărire penală, hotărârile date de către judecător nu pot fi decât încheieri penale.

Totodată, mai reținem că judecătorul de drepturi și libertăți soluționează sesizările date în competența sa în ședință, oral, nemijlocit și în contradictoriu, în funcție de particularitățile fiecărui procedeu. Tot derivat din faza procesuală în cadrul căreia este chemat să se exprime judiciar, ca o consecință a caracterului nepublic al acestei faze, ședința nu poate fi decât tot nepublică, în camera de consiliu, asigurându-se în acest mod aflarea adevărului în cursul urmăririi penale. Or, întrucât dacă s-ar proceda la soluționarea în ședință publică a sesizărilor date în competența sa, subiecții procesuali (acuzății, eventual, martorii etc.) ar putea lua cunoștință despre activitatea desfășurată de procuror, încălcându-se prin aceasta nepublicitatea urmăririi penale și punându-se în pericol interesele urmăririi penale⁶⁴¹.

---

⁶⁴⁰ Theodoru, Gr., Gr., Chiș, I.-P. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 4-a. București: Ed. Hamangiu, 2020, p. 259.

⁶⁴¹ Theodoru, Gr., Gr., Chiș, I.-P. *Tratat de drept procesual penal*. Op.cit., p. 260.

De asemenea, legiuitorul român a dispus că măsurile care „presupun restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți fundamentale ale omului să se efectueze numai în situațiile în care:

- nu există alte posibilități ori sunt posibilități limitate pentru cunoașterea, prevenirea sau contracararea riscurilor ori amenințărilor la adresa securității naționale;
- acestea sunt necesare și proporționale, date fiind circumstanțele situației concrete;
- a fost obținută autorizația prevăzută de lege.

Nu poate să rămână neobservată procedura de emitere a mandatului pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații pentru cazurile privind securitatea națională, care este diferită față de cea stabilită pentru măsurile realizate în cadrul unui proces penal.

Astfel, organele de stat cu atribuții în domeniul securității naționale trebuie să formuleze către Procurorul General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție o propunere în scris de autorizare a unor activități specifice. Propunerea se examinează imediat, dar nu mai târziu de 24 de ore, după care se decide fie admiterea, fie respingerea solicitării. În cazuri de urgență, procurorul emite o ordonanță, în temeiul căreia sunt efectuate măsurile autorizate, dar rămâne obligat ca, în timp de 48 de ore, să obțină autorizarea judecătorului. În restul situațiilor neurgente, Procurorul General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sau înlocuitorul de drept al acestuia solicită în scris președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție autorizarea activităților propuse. Judecătorul desemnat să examineze solicitarea emite o încheiere, prin care fie dispune, fie refuză efectuarea măsurilor solicitate. Totuși, mijlocul prin intermediul căruia se pune în lucrare autorizarea nu este încheierea judecătorului, ci mandatul care reprezintă actul procedural specific, emis în baza încheierii judecătorului. Spre deosebire de încheierea judecătorului, mandatul are un conținut mai restrâns, care, de obicei, nu include datele reflectate în încheiere, ce au stat la baza justificării efectuării măsurilor solicitate⁶⁴².

Similar legislației moldovenești, legislația românească a stabilit, în funcție de gradul de ingerință în drepturile unei persoane, condiții legale și proceduri diferite de autorizare a măsurilor speciale de supraveghere sau cercetare, unele fiind de competența judecătorului de drepturi și libertăți, iar altele fiind lăsate la aprecierea procurorului⁶⁴³.

Deosebit de legislația Republicii Moldova este însă soluția judecătorului de drepturi și libertăți, legată de controlul judiciar al procedurii prejudiciare, și anume verificarea cauzelor de încetare a urmăririi penale, de scoatere a persoanei de sub urmărirea penală sau de refuz în pornirea urmăririi penale. Este necesar a menționa că, în urma verificării rezoluției sau ordonanței de neîncepere a urmăririi penale, fiind admisă plângerea, reține cauza spre judecare, în completul legal constituit, care însă nu este prevăzută în legislația națională.

---

⁶⁴² Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Op.cit., p. 71-72.

⁶⁴³ Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Op.cit., p. 74.

Conform prevederilor procesuale ale Republicii Moldova, legislatorul a prevăzut doar o singură soluție în cazul în care consideră plângerea întemeiată, și anume adoptă o încheiere prin care obligă procurorul să lichideze încălcările depistate ale drepturilor și libertăților omului sau ale persoanei juridice și, după caz, declară nulitatea actului sau acțiunii procesuale atacate.

În urma unei analize a practicii judiciare, se evidențiază o acțiune fără final a activității judecătorului de instrucție la acest capitol, din simplul motiv că acesta este limitat în dreptul de a adopta o soluție finală, după cum este reglementat în legislația statului vecin⁶⁴⁴.

În **Italia**, conform Codului de procedură penală, care a intrat în vigoare în 1989, competențele în procedura de instrucție sunt atribuite poliției judiciare, Ministerului Public și judecătorului care se ocupă de ancheta preliminară.

Judecătorul are ca atribuție să controleze legalitatea investigațiilor și a deciziilor ce aduc atingere drepturilor fundamentale (detenție provizorie, interceptare telefonică, prelungirea duratei anchetei preliminare etc.).

De asemenea, el este cel care conduce audierea „incidentelor probatorii”, procedură care permite suspectului sau Ministerului Public să obțină elemente de probă decisive, ce nu pot fi obținute pe căi normale, dar al căror conținut este stabilit ca fiind important (de exemplu, obținerea mărturiei direct de la o persoană infirmă amenințată sau de la un complice care acceptă să colaboreze).

Cu ocazia audierii care încheie ancheta preliminară, el este însărcinat să aprecieze deciziile de clasare fără urmări sau de trimitere în judecată, luate de către Ministerul Public. De asemenea, atunci când cazul urmează o procedură specială, o judecată sumară, aplicarea pedepsei la cererea părților (*patteggiamento*) și o ordonanță penală, judecătorul care se ocupă de ancheta preliminară efectuează el însuși judecata, fără să mai fie nevoie de audierea preliminară. În schimb, celelalte proceduri simplificate au loc direct în fața judecătorului de primă instanță fără intervenția judecătorului care se ocupă de ancheta preliminară⁶⁴⁵.

Conform reglementărilor procesual-penale din **Ucraina**, controlul judiciar al procedurii prejudiciare reprezintă o funcție de sine stătătoare a instanței de judecată, axată exclusiv pe apărarea drepturilor și libertăților constituționale ale omului și cetățeanului. Or, funcția controlului judiciar este activitatea procesual-penală a subiectului special împuternicit prin lege – a judecătorului de instrucție –, realizată prin examinarea și soluționarea cererilor, plângerilor și demersurilor participanților la procesul penal, în vederea apărării drepturilor și libertăților acestora, având atât caracter preventiv, cât și de restabilire a drepturilor încălcate⁶⁴⁶.

---

⁶⁴⁴ Încheierea Jud. Focșani din 07.08.2020 dosar. 2288/231/20, încheierea jud. Galați din 28.05.2021, dosar nr. 3999/233/2021.

⁶⁴⁵ Șterbeț, V., Avram, M., Popovici, T. ș.a. *Ghidul judecătorului de instrucție*. Op.cit., p. 49-50.

⁶⁴⁶ Гуманянц А. Р. Судебный контроль на стадии досудебного расследования в уголовном судопроизводстве Украины. В: Предварительное расследование, №1 (7)/2020, с. 34.

În Ucraina, controlul judiciar al procedurii prejudiciare se realizează în câteva direcții, care, în dependență de sarcinile concrete urmărite, se diferențiază după forma procesuală, după componența participanților la procesul judiciar de control, după mijloacele de probă și hotărârile luate de judecătorul de instrucție. Astfel, Codul de procedură penală al Ucrainei, la aceste domenii, atribuie:

a) examinarea demersurilor privind aplicarea măsurilor de asigurare a procesului penal (art. 132); efectuarea anumitor acțiuni de urmărire penală și operativ-investigative (cercetarea încăperilor, percheziția, ridicarea, experimentul etc. (art. 246, alin. (3); colectarea mostrelor biologice pentru cercetare comparativă (art. 245); folosirea rezultatelor activității speciale de investigații în procesul penal (art. 257); transmiterea și distrugerea corpurilor delictive (art. 100, alin. (7); confiscarea specială și soarta corpurilor delictive și a documentelor în caz de încetare a procesului penal de către organul de urmărire penală (art. 100, alin. (9); audierea martorului și a părții vătămate în cadrul cercetărilor prejudiciare (art. 255); stabilirea termenului de luare de cunoștință cu materialele cauzei penale; efectuarea anumitor cercetări prejudiciare speciale (art. 297-3); prelungirea termenului urmăririi penale (art. 295-1);

b) examinarea plângerilor în privința hotărârilor, acțiunilor și inacțiunilor organului de urmărire penală și a procurorului (art. 303-306);

c) examinarea cererilor privind recuzarea;

d) luarea hotărârilor pe marginea asistenței juridice internaționale în cadrul proceselor penale (Capitolul 9).

Controlul judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Ucrainei are un caracter pronunțat anume în ceea ce privește apărarea drepturilor persoanei. Această concluzie este întemeiată pe prevederile art. 206 Cod de procedură penală al Ucrainei, care determină obligațiunile judecătorului de instrucție în ceea ce privește apărarea drepturilor și libertăților omului. Astfel, judecătorul de instrucție, în limitele jurisdicției teritoriale unde activează, este în drept să emită o hotărâre prin care obligă orice organ de stat sau orice persoană cu funcție de răspundere să asigure respectarea drepturilor persoanelor aflate în arest preventiv⁶⁴⁷.

Dacă însă judecătorul de instrucție obține din orice surse informații care creează bănuieli rezonabile privind faptul că în jurisdicția teritorială au fost identificate persoane private de libertate în lipsa unei hotărâri judecătorești intrate în vigoare, fie că persoana nu a fost eliberată de sub arest, în caz de depunere a cautiunii în ordinea stabilită de Codul de procedură penală al Ucrainei, el este obligat să emită o încheiere, care obligă orice organ al puterii de stat și orice persoană cu funcție de răspundere, în a căror custodie se află persoana deținută, s-o aducă imediat la judecătorul de

---

⁶⁴⁷ Туманянц, А. Р. Судебный контроль на стадии досудебного расследования в уголовном судопроизводстве Украины. В: *Предварительное расследование*, №1 (7)/2020, с. 35.

instrucție, pentru a clarifica temeiurile lipirii de libertate (art. 206, alin. (2) Cod de procedură penală al Ucrainei)⁶⁴⁸.

Activitatea operativă de investigații, în concepția ucraineană, se bazează pe principiile statului de drept, ale legalității, ale respectării drepturilor și libertăților omului. În Legea Ucrainei privind activitatea operativă de investigații nu este folosit termenul de *măsură operativă de investigații*, dar în lista drepturilor subdiviziunilor care desfășoară activitatea operativă de investigații, indicată în art. 8, se regăsesc 13 acțiuni similare listei măsurilor operative de investigații. În linii generale, nomenclatorul măsurilor operative de investigații, indicat în legea ucraineană, corespunde cu cel indicat în legea moldovenească cu privire la activitatea specială de investigații. Regimul juridic al respectivelor măsuri în versiunea ucraineană se aseamănă mult cu cea moldovenească. Deosebirea esențială ar fi că legiuitorul ucrainean a pus mai mult accent pe prevenirea și curmarea infracțiunilor, aspect care merită a fi luat în considerație și introdus și în legislația moldovenească.

Realizarea acestor măsuri se face în baza deciziei judecătorului de instrucție, emisă la cererea conducătorului subdiviziunii specializate corespunzătoare sau a adjunctului acestuia, de comun acord cu procurorul (partea a treia a art.8 din Legea Ucrainei cu privire la activitatea operativă de investigații)⁶⁴⁹.

Conform legislației procesual-penale ucrainene, putem identifica trei categorii de judecători de instrucție: judecătorul de instrucție din cadrul instanței locale; judecătorul de instrucție din cadrul Curților de apel și judecătorii de instrucție din componența Curții Supreme Anticorupție⁶⁵⁰.

Codul de procedură penală al **Federației Ruse** din 2001 (art. 38) a acordat instanței de judecată împuterniciri în ceea ce privește efectuarea controlului judiciar asupra procedurii prejudiciare, ceea ce pune în evidență încercarea legislatorului rus de a prelua modelul european al instituției judecătorului de instrucție. Totodată însă, specificul efectuării controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Federației Ruse înregistrează anumite incoerențe, în special în ceea ce privește competența, conexiunea judecătorului care examinează cauza penală în instanța de fond cu încheierile adoptate în procesul controlului judiciar asupra procedurii prejudiciare⁶⁵¹.

Art. 165 din Codul de procedură penală al Federației Ruse prevede 3 varietăți ale controlului judiciar:

---

⁶⁴⁸ Туманянц, А. Р. Судебный контроль на стадии досудебного расследования в уголовном судопроизводстве Украины. *Op.cit.*, с. 35.

⁶⁴⁹ Glavan, V. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. *Op.cit.*, p. 78.

⁶⁵⁰ Туманянц, А. Р. Судебный контроль на стадии досудебного расследования в уголовном судопроизводстве Украины. *Op.cit.*, с. 36.

⁶⁵¹ Галимов, Э. Э. К вопросу судебного контроля за досудебным производством. В: *Юридический Вестник Самарского Университета*, Том 2, №4/2016, с. 38; Рябинина, Т. К. Необходим ли российскому уголовному процессу институт следственного судьи? В: *Lex Russica*, №12 (133)/2017, с. 204.

1) prima varietate a acestui control este reglementată în alin. (1-4) din art. 165 Cod de procedură penală al Federației Ruse. Acesta este un control curent (se efectuează la faza urmăririi penale), obligatoriu și preliminar (are lor până la efectuarea acțiunilor procesuale și de urmărire penală). În calitate de obiect al acestuia figurează legalitatea acțiunilor și a hotărârilor organelor de urmărire penală, a acțiunilor procesuale care pot fi efectuate numai cu autorizarea judecătorului;

2) a doua varietate a controlului judiciar se referă la efectuarea acțiunilor procesuale, care îngăduesc drepturile constituționale ale cetățenilor, și este prevăzută de alin. 3¹ din art. 165 Codul de procedură penală al Federației Ruse. În calitate de obiect al acestui control figurează legalitatea și temeinicia efectuării anumitor acțiuni procesuale (ca, de exemplu, cele privind utilizarea și distrugerea corpurilor delictive).

3) a treia varietate a controlului judiciar asupra efectuării acțiunilor procesuale care îngăduesc drepturile constituționale ale cetățenilor este prevăzută de alin. (5) art. 165 Cod de procedură penală al Federației Ruse. Obiectul acestui control judiciar îl reprezintă legalitatea și temeinicia efectuării de către organul de urmărire penală a acțiunilor procesuale și de urmărire penală care îngăduesc drepturile constituționale ale cetățenilor, fără a deține autorizarea instanței de judecată. Or, este vorba despre acțiuni procesuale și de urmărire penală, ca: cercetarea unei locuințe sau încăperi în lipsa acordului proprietarului sau al persoanelor care locuiesc în ele, percheziția, ridicarea etc. Or, această varietate de control este ulterioară, fiind realizată după efectuarea acțiunilor procesuale respective⁶⁵².

Referitor la autorizarea măsurilor operative de investigații, este de menționat faptul că în Federația Rusă, în ultimele două decenii, s-a considerat că instanța de judecată este principalul garant al drepturilor omului, prin urmare, este permisă restrângerea drepturilor omului în timpul activității operative de investigații numai pe baza unei hotărâri judecătorești. Această opinie este reflectată în actele legislative ale Federației Ruse și, în primul rând, în Constituția Federației Ruse⁶⁵³.

În **Georgia**, efectuarea măsurilor operative de investigații care restricționează dreptul la secretul corespondenței prin telefon și alte mijloace tehnice de comunicare este permisă numai cu sancțiunea judecătorului, emisă în baza deciziei motivate a unui funcționar autorizat sau în baza unei cereri scrise a unei persoane, care este victima acțiunilor ilicite, fie în prezența unor astfel de date privind faptele ilicite, pentru care legea penală prevede pedeapsa sub formă de închisoare pe o perioadă mai mare de doi ani. În cazuri urgente, aceste activități pot începe înainte de primirea încheierii judecătorului.

Măsurile speciale ale activității de contrainformație pe teritoriul Georgiei se pot desfășura împotriva persoanelor, indiferent de cetățenia, naționalitatea, sexul, funcția oficială, locul de

---

⁶⁵² Ласточкина, Р. Н., Язева, Е. Е., Кулев, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе*. Op.cit., c. 19-24.

⁶⁵³ Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Op.cit., p. 87.

reședință, apartenența la organizații publice, convingerile religioase și opiniile politice. Aceste măsuri, de regulă, se desfășoară în cadrul activităților de contraspionaj și nu necesită autorizarea unui judecător, excepție de la regulă fiind doar supravegherea electronică și controlul corespondenței poștale.

Rezultatele activităților operativ-investigative pot fi utilizate pentru pregătirea și desfășurarea acțiunilor de urmărire penală și alte acțiuni procedurale, precum și pentru realizarea măsurilor care vizează prevenirea, încetarea sau investigarea unei infracțiuni. Materialele obținute în urma activităților operativ-investigative nu servesc drept temei pentru restrângerea drepturilor și libertăților persoanelor fizice și juridice⁶⁵⁴.

Acțiunile de urmărire penală secrete sunt efectuate la discreția judecătorului, în baza unei cereri motivate a procurorului. Decizia judecătorului se emite pentru perioada necesară realizării scopului urmăririi penale, dar nu mai mult de o lună. În cazul în care termenul prevăzut se dovedește a fi insuficient, acesta poate fi prelungit cu, cel mult, 2 luni. Termenul mai poate fi prelungit încă o singură dată, cu cel mult 3 luni, pe baza unei cereri din partea procurorului general al Georgiei⁶⁵⁵.

3.4. Concluzii la Capitolul 3

Tratatele internaționale din domeniul drepturilor omului prevăd și reglementează apărarea pe cale judecătorească a drepturilor persoanei, ea constituind un mijloc de restabilire a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului în cazuri de ilegalitate.

Doctrina consacrată analizei dispozițiilor art. 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului subliniază importanța deosebită a dreptului fundamental pe care acest text îl consacără pentru orice persoană, și anume dreptul la libertate și la siguranță. Este vorba despre un drept inalienabil, la care nimeni nu poate renunța, iar garanțiile sale privesc toate persoanele, inclusiv cele ce se găsesc în stare de detenție.

Recunoscând împluternicirea statului de a reține și aresta în caz de necesitate, în conformitate cu prevederile dreptului procesual-penal și, în același timp, cu scop de apărare a persoanei de la aplicarea arbitrară a acestor măsuri, reglementările internaționale instituie condiții procedurale specifice care urmează a fi respectate.

Procedura de control asupra legalității arestului și reținerii, cunoscută sub denumirea de *Habeas corpus* constă în faptul că doar o persoană împuternicită să exercite funcții judiciare poate lua o hotărâre privind lipsirea de libertate a persoanei, din care considerent aceasta trebuie adusă cât mai repede posibil în fața judecătorului.

Ca o poziție atotcuprinzătoare a Convenției Europene a Drepturilor Omului este ideea că

---

⁶⁵⁴ Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Op.cit., p. 102.

⁶⁵⁵ Glavan, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Op.cit., p. 102.

orice atentat la libertatea persoanei poate fi efectuat reieșind doar din interesele statului și doar în baza temeiurilor legale. Or, această intervenție trebuie să aibă o justificare strictă conform legii și să se deruleze în ordinea stabilită prin lege.

Convenția Europeană a Drepturilor Omului pune accent pe necesitatea unui control judiciar minuțios asupra împuternicirii statului, la care se atribuie și cele privind îngrădirea libertății. Reieșind din aceste premise, justiția va tinde instinctiv spre a apăra libertatea persoanei și, unde va fi posibil, va interpreta normele legale în favoarea libertății personale. Justiția se va abține de la acceptarea reglementărilor care oferă împuterniciri largi puterii executive, ce dau posibilitatea îngrădirii libertății individuale.

Definirea normativă a conceptului de control judiciar asupra activității prejudiciare în dreptul englez nu este întâlnită. Însuși termenul „controlul judiciar asupra fazei prejudiciare” în Marea Britanie este folosit convențional, deoarece aici activitatea instanței reprezintă o parte componentă a activităților prejudiciare.

În procesul penal al sistemelelor de drept anglo-saxon, cum ar fi al Marii Britanii și al SUA, controlul judiciar al procedurii prejudiciare nu este examinat ca având scopuri și sarcini specifice sau separat de procedura de bază. Aici controlul judiciar se înscrie organic în procedura de bază, găsimu-și preponderent reflectare nu în sistemul procedurilor speciale, ci în cadrul fazelor procesului penal.

Controlul judiciar al activității prejudiciare se realizează în Marea Britanie în următoarele forme: 1) aplicarea măsurilor de constrângere procesuală în baza hotărârii judecătorului; 2) efectuarea acțiunilor de urmărire penală în temeiul hotărârii judecătorești; 3) procedura *Habeas Corpus*, adică acțiunea referitoare la detenția ilegală.

În Statele Unite ale Americii, cu excepția celor mai grave cazuri care implică intervenția *Marelui Juriu*, procurorul este cel însărcinat cu angajarea urmăririi judiciare și cu întocmirea dosarului de acuzare, pentru care el stabilește capetele de acuzare și faptele reținute. Poliția acționează în cooperare cu procurorul. Cât despre judecător, el nu intervine decât la începutul procedurii, în timpul primei examinări, destinate să determine dacă probele adunate justifică detenția suspectului, și în timpul instrucției, pentru a elibera mandate de arestare, de percheziție, de confiscare și de ascultare telefonică.

În sistemele de drept romano-germanice, cum ar fi majoritatea statelor europene, controlul judiciar al urmăririi penale se desfășoară cu anumite particularități în ceea ce privește competențele părților implicate în procesul penal în faza instrucției și modul în care statele aplică principiul legalității și oportunității. Legislația continentală prevede desfășurarea acestei activități sub conducerea unui judecător sau a altui magistrat cu atribuții specifice judiciarului (judecătorul de instrucție, judecătorul libertăților și detenției, judecătorul cu atribuții în supravegherea instrucției), a cărui competență este delimitată prin legislația națională.

În pofida a numeroase inițiative de reorganizare a justiției, a fost imposibil, până în prezent, să se ajungă la un consens referitor la structura procesului, iar dezbaterile privind reforma procedurală sunt divergente în ceea ce privește rolul judecătorului de instrucție. Procedurile de instrucție nu sunt fundamental diferite, dar prezintă anumite particularități, mai ales cele ce țin de competențele fiecăreia dintre părțile implicate în procesul instrucției. În plus, procedura diferă în funcție de modul în care statele aplică principiul legalității sau al oportunității urmăririi penale.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele științifice, obținute în urma investigației realizate în cadrul tezei de doctor cu genericul *Controlul judiciar al procedurii prejudiciare. Aspecte naționale și de drept comparat*, și-au găsit reflectarea corespunzătoare în următoarele aspecte: analiza materialelor științifice referitoare la controlul judiciar al procedurii prejudiciare; cercetarea elongației istorice a instituției controlului judiciar al procedurilor prejudiciare; abordarea conceptuală a controlului judiciar al procedurilor prejudiciare în cadrul procesului penal; determinarea importanței practice controlului judiciar al procedurilor prejudiciare; analiza condițiilor controlului judiciar asupra legalității acțiunilor procesuale realizate la faza de urmărire penală; determinarea particularităților controlului judiciar în procesul autorizării unor măsuri speciale de investigație; relevarea condițiilor controlului judiciar asupra aplicării arestului preventiv și a altor măsuri de constrângere cu caracter procesual penal; identificarea altor atribuții ale judecătorului de instrucție la efectuarea controlului judiciar; cercetarea practicii judiciare naționale și internaționale în domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare; analiza reglementărilor internaționale procesual-penale în domeniul controlului judiciar al procedurii prejudiciare; analiza comparată a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare în diferite sisteme de drept – anglo-saxon, romano-germanic; identificarea curenților legislative privitoare la controlul judiciar; formularea concluziilor și propunerilor *de lege ferenda*, menite să îmbunătățească actualul cadru legal de reglementare a controlului judiciar al procedurii prejudiciare.

Prin acest demers științific a fost soluționată și **problema științifică actuală de importanță majoră**, ea constituind cercetarea complexă a specificului controlului judiciar al procedurii prejudiciare, fapt care a contribuit la justificarea rolului ei în protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și cetățeanului în cadrul procesului penal, inclusiv prin concluziile și recomandările formulate, în vederea garantării și consolidării corespunzătoare a ordinii de drept și a efectuării eficiente și corecte a justiției în cauzele penale.

Din problema științifică de importanță majoră, de care ne-am ghidat pe întreg procesul de elaborare a acestui studiu în materia controlului judiciar al procedurii prejudiciare, rezultă și **concluziile lucrării**, elaborate în temeiul ipotezei de cercetare, la acestea referindu-se următoarele:

1. Evoluția legislației procesual-penale a Republicii Moldova în conformitate cu prevederile Constituției și a reglementărilor internaționale, la care a aderat țara noastră, se caracterizează, mai întâi de toate, prin atenția sporită față de garantarea drepturilor persoanei, prin lărgirea împuternicirilor instanței de judecată la efectuarea controlului judiciar al procedurii prejudiciare (A se vedea : Capitolul 1, Subcapitolul 1.1.).

2. Judecătorul de instrucție, autorizând efectuarea acțiunilor de urmărire penală, găsește nu numai standardele normative în practica Curții Europene, dar și sporește calitatea

deciziei adoptate, motivând propria poziție prin prisma concluziilor magistraților de la Strasbourg (A se vedea : Capitolul 1, Subcapitolul 1.1.).

3. Controlul judiciar în activitatea specială de investigații și în procesul penal autohton este considerat ca fiind una dintre funcțiile fundamentale ale instanței. Într-un stat de drept, instanța, în calitate de cel mai de încredere garant al drepturilor și libertăților individului, înzestrată cu o gamă largă de competențe procesuale relevante, controlează valabilitatea și legalitatea activității tuturor subiecților procesului penal (A se vedea : Capitolul 1, Subcapitolul 1.1.).

4. În Republica Moldova, evoluția și consolidarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare s-a desfășurat în trei etape: 1) perioada anilor 2003-2012 - legalizarea instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare și perfecționarea continuă a acestuia în baza experienței acumulate pe parcurs ; 2) a doua etapă – anii 2012-2016, în această perioadă fiind completată lista împuternicirilor judecătorului de instrucție în privința controlului judiciar al procedurii prejudiciare ; 3) în cea de a treia etapă, care a început în anul 2016, continuă perfecționarea reglementărilor în materia controlului judiciar preventiv și ulterior (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.1.).

5. Controlul judiciar al urmăririi penale, exercitat astăzi de către judecătorul de instrucție, a fost introdus în procedura penală națională în anul 1994, prin completarea Codului de procedură penală în redacția anului 1961 cu articolele 195¹ - 195², care prevedeau dreptul de a contesta în instanța de judecată legalitatea și temeinicia mandatului de arestare, eliberat de către procuror. Ulterior, în anul 1997, Codul de procedură penală a fost completat cu articolele 195³ - 195⁴, care prevedeau dreptul de a contesta în instanță legalitatea refuzului procurorului de a porni urmărirea penală. În anul 1998, CPP a fost completat cu articolele 78, 78¹, 78², 79, 79¹ și 79², care se refereau la procedura de examinare de către instanța de judecată a demersului de aplicare a arestului preventiv și modul de contestare a hotărârii judecătorești. Iar în 1998, „Codul de procedură penală a fost completat cu capitolul XX1, denumit *Controlul judiciar asupra procedurii prejudiciare*, care oferea posibilitatea de a contesta în instanța de judecată hotărârile și acțiunile organelor de urmărire penală și ale procurorului” (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.1.).

6. Din moment ce Republica Moldova s-a declarat interesată de aderarea la Convenția Europeană a Drepturilor Omului⁶⁵⁶, a fost necesar de a armoniza legislația în domeniu, pentru a corespunde rigorilor acesteia. Republica Moldova a ratificat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Convenție publicată în 30.12.1998 în *Tratate Internaționale*⁶⁵⁷, iar potrivit

---

⁶⁵⁶ Convenția Europeană a Drepturilor Omului Adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950. A intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. [online] [accesat 31.04.2023]. Disponibil:

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron

⁶⁵⁷ Convenție nr. 342 din 04-11-1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Publicat: 30-12-1998 în *Tratate Internaționale*, Nr. 1, art. 342. [online] [accesat 31.04.2023]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115582&lang=ro

angajamentelor asumate, înaltele părți contractante recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile persoanelor.

Astfel, în anul 2003, prin adoptarea unui nou Cod de Procedură Penală, în procesul penal autohton apare un nou subiect distinct, și anume judecătorul de instrucție, existând în fiecare judecătorie din Republica Moldova, cu excepția celor specializate, care dispun de atribuții speciale (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.1.).

7. Un aspect de noutate în contextul controlului judiciar asupra procedurilor prejudiciare rezultă nemijlocit din modificările aduse Codului de procedură penală prin Legea nr. 245 din 31-07-2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional) . În acest context, potrivit modificărilor aduse, „plângerea se examinează de către judecătorul de instrucție în termen de 30 de zile, fără prezența părților, cărora li se comunică data examinării plângerii. Judecătorul, printr-o încheiere motivată, poate dispune fixarea ședinței pentru prezentare la proces, cu citarea procurorului, a persoanei care a depus plângerea, precum și a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii. (...)”, anterior, „plângerea se examina de către judecătorul de instrucție în termen de 10 zile, cu participarea procurorului (...)” (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.1.).

8. Codul de procedură penală a fost modificat prin Legea nr. 286 din 05.10.2013, pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații). Potrivit modificărilor, deși anterior anumite măsuri speciale de investigații puteau fi realizate doar cu autorizarea judecătorului de instrucție, în prezent, legiuitorul a permis derogări de la această regulă, fiind posibil de a se realiza în temeiul ordonanței motivate a procurorului, cu legalizarea ulterioară (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.1.).

9. Importanța controlului judiciar derivă din faptul că controlul judiciar în procesul penal este o varietate specifică a activității procesual-penale adiacentă justiției. El este efectuat de către judecător, de unul singur, sub forma verificării legalității și temeiniciei acțiunilor și hotărârilor persoanelor cu funcție de răspundere a organelor de urmărire penală care îngădesc drepturile și libertățile cetățenilor (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.2.).

10. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare reprezintă o formă specifică de realizare a puterii judecătorești prin prisma examinării și soluționării chestiunilor referitoare la temeinicia și legalitatea aplicării măsurilor de constrângere procesual-penală, a îngădirii drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei pe durata efectuării urmăririi penale și a activității speciale de investigații, privind plângerile împotriva acțiunilor și hotărârilor persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul organelor de drept, finalizată cu adoptarea unei hotărâri corespunzătoare, în vederea apărării drepturilor și libertăților constituționale ale omului și cetățeanului și pentru soluționarea sarcinilor procesului penal (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.2.).

11. Limitele controlului judiciar al procedurii prejudiciare sunt determinate de împuternicirile acordate instanței de judecată, precum și de prezența și deținerea mijloacelor juridice specifice, necesare pentru verificarea legalității și temeiniciei hotărârilor și acțiunilor organelor de urmărire penală (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.2.).

12. Judecătorul de instrucție reprezintă un garant al respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor. De altfel, acest subiect este abilitat să vegheze legalitatea acțiunilor procesuale în cadrul procesului penal, deținând pârghiile necesare stabilirii necesității și proporționalității acțiunii inadmisibile în raport cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei concrete în cauza distinctă (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.3.).

13. Judecătorul de instrucție asigură controlul judecătoresc în cursul urmăririi penale prin punerea sub sechestru a bunurilor, în condițiile legii, existând și excepție de la regula generală prenotată, potrivit căreia organul de urmărire penală este în drept de a pune bunurile sub sechestru în baza ordonanței proprii, fără a avea autorizația judecătorului de instrucție. Asemenea situație este determinată de existența unui caz de delict flagrant sau de caz ce nu suferă amânare. Totodată, ulterior, organul de urmărire penală este obligat să comunice despre aceasta judecătorului de instrucție imediat, însă nu mai târziu de 24 de ore din momentul efectuării acestei acțiuni procedurale (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.5.).

14. Măsura *suspendarea provizorie din funcție* se aplică de către judecătorul de instrucție sau de instanța de judecată doar la demersul procurorului, iar încheierea judecătorului de instrucție poate fi contestată în termen de 3 zile de la data emiterii (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.6.).

15. Cererea privind accelerarea urmăririi penale, prevăzută de art. 259¹ alin. (1) CPP, poate fi depusă în scris după, cel puțin, 6 luni de la începerea urmăririi penale. O nouă cerere repetată privind accelerarea urmăririi penale poate fi înaintată de părți după 6 luni de la rămânerea definitivă a încheierii judecătorului de instrucție emise (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.6.).

16. Hotărârile luate de către judecătorul de instrucție cu ocazia controlului judiciar al procedurii prejudiciare sunt necesare pentru: a) aplicarea uneia dintre cele mai drastice măsuri preventive – arestul preventiv; b) efectuarea unui spectru de acțiuni de urmărire penală, determinate de legea procesual-penală; c) efectuarea unor categorii strict determinate de măsuri speciale de investigații; d) asigurarea legalității și temeiniciei hotărârilor luate în cadrul efectuării urmăririi penale (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.3.).

17. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare reprezintă o funcție independentă a instanței de judecată, efectuată de un subiect special împuternicit în acest sens – judecătorul de instrucție –, a cărui esență constă în efectuarea de către acesta a controlului asupra respectării

drepturilor, libertăților și intereselor participanților la procesul penal, în asigurarea lor cu protecție judecătorească urgentă, precum și a condițiilor corespunzătoare pentru realizarea prevederilor principiului contradictorialității la această etapă a procesului penal (A se vedea : Capitolul 3, Subcapitolul 3.1.).

18. Judecătorul de instrucție este un subiect al probatoriului în procesul penal, căruia îi este immanent spiritul activ „de situație” în privința cercetării, examinării circumstanțelor faptei penale. Împuternicirile discreționare ale judecătorului de instrucție la soluționarea chestiunilor ce sunt de competența acestuia sunt stabilite strict prin lege, specificându-se că el soluționează doar acele chestiuni care sunt solicitate de părți și, respectiv, care țin de competența lui (A se vedea : Capitolul 2, Subcapitolul 2.3.).

19. În procesul penal al Marii Britanii și al SUA, controlul judiciar al procedurii prejudiciare nu este examinat ca având scopuri și sarcini specifice sau separat de procedura de bază. Aici controlul judiciar se înscrie organic în procedura de bază, găsindu-și preponderent reflectare nu în sistemul procedurilor speciale, ci în cadrul fazelor procesului penal. (A se vedea : (Capitolul 3, Subcapitolul 3.2.).

20. În majoritatea statelor europene, controlul judiciar al urmăririi penale se desfășoară cu anumite particularități în ceea ce privește competențele părților implicate în procesul penal în faza instrucției și modul în care statele aplică principiul legalității și oportunității. Legislația continentală prevede desfășurarea acestei activități sub conducerea unui judecător sau a altui magistrat cu atribuții specifice judiciarului (judecătorul de instrucție, judecătorul libertăților și detenției, judecătorul cu atribuții în supravegherea instrucției), a cărui competență este delimitată prin legislația națională. (Capitolul 3, Subcapitolul 3.3.).

Descrierea contribuțiilor personale cu sublinierea semnificației teoretice și valorii practice a acestora. *Contribuțiile personale* rezidă în cercetarea detaliată și complexă a controlului judiciar al procedurii prejudiciare, inclusiv din perspectiva dreptului la un proces echitabil. Unei analize multiaspectuale sunt supuse particularitățile efectuării controlului judiciar, sfera controlului, limitele, importanța și rolul judecătorului de instrucție în garantarea drepturilor și libertăților persoanei. Concluziile la care ajunge autorul sunt bazate pe concepțiile doctrinare, pe practica judiciară și pe practica de judecător. Teza de doctorat conține concluzii și recomandări cu o evidentă noutate și originalitate științifică, în vederea îmbunătățirii cadrului de reglementare procesual-penală în sfera controlului judiciar. Autorul a fundamentat propunerile *de lege ferenda*, formulate în baza propriilor cercetări și concluzii teoretice, precum și propunerile în vederea îmbunătățirii activității procesual-penale. În conținutul tezei de doctorat sunt aduse argumente pertinente în susținerea opiniilor cercetătorilor în domeniu, altele, dimpotrivă, au fost supuse dezbaterilor.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării constă și în faptul că au fost examinate aspectele teoretice și științifico-practice ale controlului judiciar asupra procedurii prejudiciare, inclusiv sub aspect comparat. Considerăm că examinarea aspectelor acestui subiect, deocamdată insuficient studiate, a permis formularea anumitor concluzii, care poartă, în mare parte, un caracter de noutate și originalitate substanțială și care sunt importante pentru perfecționarea activității practice a organelor judiciare, precum și pentru îmbunătățirea legislației procesual penale. În acest fel, cercetarea întreprinsă corespunde criteriilor de noutate și originalitate științifică.

Baza legală și empirică a studiului este formată din: a) legislația procesual penală națională; b) hotărârile Curții Constituționale; c) practica judiciară în materia controlului judiciar; d) reglementările procesual penale din legislațiile unor state străine în materia controlului judiciar al procedurii prejudiciare; e) hotărârire CtEDO.

Baza științifică a studiului este constituită din lucrările autorilor autohtoni, precum și ale celor din alte state, precum Franța, Federația Rusă, Ucraina, România ș.a. În cadrul tezei de doctorat au fost folosite date empirice din practica judiciară, în special, a Curții de Apel Bălți.

Semnificația teoretică a tezei constă în faptul că rezultatele obținute sunt pertinente sub aspect teoretic în latura identificării particularităților controlului judiciar asupra procedurii prejudiciare, a sferei controlului și importanței lui în vederea garantării drepturilor și libertăților persoanei. Subiectele investigate sunt expuse complex și detaliat, cu reflectarea conținutului lor sub aspect juridico-organizațional, teoretic și metodologic; teza de doctorat extinde și amplifică cunoștințele în știința procesului penal cu referire la controlul judiciar al procedurii prejudiciare, rezultate care pot fi utilizate în cercetările ulterioare în domeniu.

Valoarea practică a tezei este determinată de faptul că rezultatele cercetării sunt orientate spre perfecționarea legislației procesual penale. Ele pot fi folosite atât în activitatea de cercetare științifică, cât și în procesul didactic. Valoarea aplicativă a studiului se mai manifestă și prin faptul că: 1) propunerile autorului în vederea perfecționării Codului de procedură penală pot fi implementate de către legiuitor în procesul de legiferare; 2) recomandările practice, argumentate în cadrul lucrării, sunt utile judecătorilor și justițiabililor; 3) conținutul tezei de doctorat poate fi utilizat de către studenți și corpul profesoral al instituțiilor de învățământ cu profil juridic în procesul de însușire a temelor corespunzătoare la diverse cursuri, precum Drept procesual penal.

Date privind aprobarea rezultatelor. Rezultatele științifice și concluziile de bază ale prezentei teze de doctorat au fost puse în discuție la ședințele Catedrei Drept Public, Facultatea de Drept, USEM. Rezultatele investigațiilor științifice au fost reflectate în publicații ale autorului în reviste de specialitate din țară și în rezumate ale comunicărilor prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale. Totodată, au fost expuse în cadrul activității de judecător și de Președinte al Curții de Apel Bălți.

Indicarea limitelor rezultatelor obținute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate.

Limitele rezultatelor obținute se rezumă la: cercetarea subiectului controlului judiciar al procedurii prejudiciare; analiza și cercetarea aprofundată a instituției controlului judiciar, în spațiul RM, precum și sub aspect comparat cu alte țări, dar și cu alte sisteme de drept, precum cel anglo-saxon.

Recomandări:

1. Modificarea alin. (6) art. 259¹ CPP RM, după cum urmează : „*O cerere repetată privind accelerarea urmăririi penale poate fi înaintată în cazul existenței unor noi circumstanțe întemeiate*”.
2. Modificarea art. 200 alin. (3) CPP RM, după cum urmează : „*(3) În cursul **cauzei penale**, suspendarea provizorie din funcție se aplică prin încheierea judecătorului de instrucție, sau a instanței de judecată, la demersul procurorului, pe un termen de 6 luni, cu posibilitatea prelungirii termenului până la 24 de luni, în condițiile prevăzute la alin. (2). Încheierea judecătorului de instrucție poate fi contestată în termen de 3 zile de la data emiterii.*”
3. Modificarea art. 200 alin. (3) CPP RM, după cum urmează : „*Pentru motive care justifică existența riscului de împiedicare a desfășurării normale a urmăririi penale, având în vedere complexitatea investigațiilor necesare cauzei și administrării probelor, prelungirea suspendării provizorii din funcție poate fi dispusă pentru o perioadă care nu poate depăși 48 de luni, calculate cumulativ în cursul urmăririi penale și judecării cauzei. Prelungirea se dispune prin încheierea judecătorului de instrucție sau a instanței de judecată, la demersul motivat al procurorului, pentru fiecare 6 luni.*”
4. Abrogarea alin. (5) art. 200 CPP care statuează : „*În cursul judecării cauzei, la demersul procurorului, inculpatul poate fi suspendat provizoriu din funcție până la rămânerea definitivă a hotărârii, ținându-se cont de temeiurile de la alin. (2). Încheierea instanței de judecată poate fi contestată separat în termen de 3 zile*”.

BIBLIOGRAFIE

1. ABABEI, E. *Teoria și practica ocrotirii procesual-penale a proprietății*. Chișinău: Ed. Lexon, 2022. 195 p. ISBN 978-9975-163-27-9.
2. AIRAPETEAN, A, ȚONCU, S. Aplicarea arestării preventive. Aspecte teoretico-practice. În: *Vector European*, nr. 1/2021. ISSN: 2345-1106.
3. ARAMĂ, E., COPTILEȚ, V. *Istoria dreptului românesc*. Chișinău: Cartea Juridică, 2012. 286 p. ISBN 978-9975-53-129-0.
4. BACIU, S., PRELIPCEANU, T., POPESCU, S. Judecătorul de instrucție. Studiu de legislație comparată. În: *Dreptul*, nr. 7/2002. ISSN: 1018-0435.
5. BÎRSAN, C. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole*. / Ediția a 2-a. București: Ed. C. H. BECK, 2010. 1920 p. ISBN: 978-973-115-676.
6. BOROI, Al., NEGRUȚ, G. *Drept procesual penal*. București: Editura Hamangiu, 2017. 760 p. ISBN: 978-606-27-0784-2.
7. BOTNARI, I. *Temeiurile și condițiile de efectuare a măsurilor speciale de investigații*. Rezumatul tezei de doctor în drept. Chișinău, 2022. 39 p.
8. CERNEA, Em., MOLCUȚ, Em. *Istoria statului și dreptului românesc*. București: Casa de Editură și Presă „ȘANSA” SRL, 1998. 280 p. ISBN: 973-9167-77-2.
9. CETERCHI, I. *Istoria dreptului românesc* / În trei volume. Partea a II-a. București: Editura Academiei RSR, 1987.
10. CHAMBON, P., GUÉRI, Ch. *Droit et pratique de l'instruction préparatoire. Juge d'instruction*. Dalloz, 2004-2005. 670 p. ISBN: 978-224-705-333-9.
11. CHIRTOACĂ, I. Analiza de drept comparat a reglementărilor privind ședința preliminară. În: *Codul de procedură penală al Republicii Moldova – 20 de ani de la intrarea în vigoare: Materialele conferinței științifice naționale, 09 noiembrie 2023*), Chișinău, 2024, p. 15-21. ISBN 978-9975-170-09-3. [online] [accesat 20.08.2023].
Disponibil: <http://dspace.academy.police.md:8080/xmlui/handle/123456789/940>
12. CIUNCAN, D. *Dicționar de procedură penală*. București: Universul Juridic, 2015. 472 p. ISBN: 978-606-673-630-5.
13. Codul de procedură penală al Republicii Moldova/ Cod nr.122. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141507&lang=ro#
14. Codul de procedură penală din 24.03.1961, Publicat: 24.04.1961 în B. Of. Nr. 010, Promulgat: 24.03.1961 [online] [accesat 21.09.2023]. Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=96347&lang=ro#

15. Codul penal al Republicii Moldova / Legea Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129. În vigoare din 12 iunie 2003. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903.
16. Constituția Republicii Moldova / Legea RM din 29 iulie 1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr.1. În vigoare din 27 august 1994, art. 15. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903.
17. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Publicată la 30-12-1998. În: *Tratate Internationales*, nr. 1, art. 342. [online] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115582&lang=ro [accesat: 24.03.2023].
18. Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950. A intrat în vigoare la 3 septembrie 1953. [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_roun
19. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950. Semnată de către RM la 13 iulie 1995, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului RM nr.1298-XIII din 24 iulie 1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr. 54-55/502. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903.
20. Convenția Europeană pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau a Tratatelor Inumane sau Degradante. Adoptată la Strasbourg, la 26 noiembrie 1987. În vigoare din 01.02.1989. Ratificată de Republica Moldova la 02.10.1997, în vigoare din 01.02.1998. [online] [accesat 31.04.2023]. Disponibil: <http://www.cpt.coe.int/lang/rom/rom-convention.pdf>
21. Convenție nr. 342 din 04-11-1950 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Publicat: 30-12-1998 în *Tratate Internationales*, Nr. 1, art. 342. [online] [accesat 31.04.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115582&lang=ro
22. COVALCIUC, I. Actualitatea și importanța activității speciale de investigații în contextul ultimelor modificări legislative. În: *Buletinul Științific al USC*, nr. 2 (4)/2016, p. 176-186. ISSN: 2345-1858.
23. COVALCIUC, I. *Măsurile speciale de investigații autorizate de procuror în procesul penal*. Autoref. tezei de doctor în drept. Chișinău, 2018.
24. Criminal procedure code of France. [online] [accesat 14.10.2022]. Disponibil: http://www.legifrance.gouv.fr/content/download/1958/13719/version/3/file/Code_34.pdf
25. Criminal procedure code of the federal Republic of Germany. [online] [accesat 14.10.2022]. Disponibil: http://www.Legislationline.org/download/action/download/id/3238/file/Germany_CPC_1950_amended_2008_en.pdf.
26. CRIȘU, A. *Drept procesual penal*. Partea specială. Conform noului Cod de procedură penală./ Ediția a 2-a, revizuită și actualizată. București: Ed. Hamangiu, 2020. 768 p.

27. CRIȘU, A. *Drept procesual penal*. Partea specială. Conform noului Cod de procedură penală. / Ediția a 3-a, revizuită și actualizată. București: Ed. Hamangiu, 2022. 614 p. ISBN: 978-606-27-2049-0.
28. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 02 martie 2021, Dosar nr. 10r-20/2021
29. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 06 aprilie 2021, Dosar nr. 6r-1/2021.
30. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07 februarie 2018, Dosar nr. 10r-28/2018
31. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07 martie 2023, Dosar nr. 11r-8/2023.
32. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 14 aprilie 2023, Dosar nr. 1m-110/2023.
33. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 14 aprilie 2014, Dosar nr. 1m-68/13
34. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 14 aprilie 2023, Dosar nr. 1m-113/2013.
35. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 18 martie 2015, Dosar nr. 1r-273/15
36. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 21 iunie 2022, Dosar nr. 10r-84/2022
37. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 22 august 2023, Dosar nr. 10r-157/2023 ;
38. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 22 februarie 2023, Dosar nr. 6r-1/2023.
39. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 23 septembrie 2015, Dosar nr. 1r-604/15
40. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 24 iunie 2022, Dosar nr. 10r-81/2022
41. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 28 august 2014, Dosar nr. 1r-334/2014.
42. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 10 noiembrie 2014, Dosar nr. 1a-666/14
43. Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți, din 26 noiembrie 2014, Dosar nr. 1r-510/14
44. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 01.10.2021, Dosar nr. 1re-165/2021. [online] [accesat 01.04.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19372.
45. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 01.10.2021, Dosar nr. 1re-165/2021. [online] [accesat 01.04.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=19372
46. [Decizia Curții Constituționale nr. 45 din 08.07.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 79g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 300 alin. \(4\) al Codului de procedură penală al Republicii Moldova, pct. 22.](#) [online] [accesat 11.04.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=228>
47. Decizia Curții de Apel Bălți din 12 aprilie 2022, Dosar nr. 10r-38/2022
48. Decizia Curții de Apel Bălți din 24 septembrie 2021 Dosar nr. 1m-234/21
49. Decizia nr. 138 din 29.09.2022 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 2911 alineatele (1) și (2) și a articolului 3051 alineatele (2), (4) și (5) din Codul de procedură penală (finalizarea urmăririi penale în lipsa învinutului) [online] [accesat 20.05.2022]. Disponibil: <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=1260&l=ro>

50. Decizia nr. 161 din 2.11.2021 de inadmisibilitate a sesizării nr. 113g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 151, alineatele (1) și (2) din Legea nr. 514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească (competența examinării de către judecătorul de instrucție a cauzelor contravenționale). [online] [accesat 20.05.2022]. Disponibil: <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=1082&l=ro>
51. Decizia penală nr. 464/A Curtea de Apel Galați din 10.04.2023. [online] [accesat 21.03.2022]. Disponibil: <https://www.iccj.ro/wp-content/uploads/2024/01/decizii-relevante-CA-Galati-trim.-III-2023.pdf>
52. Decizia penală nr. A/ 2023 Curtea de Apel Galați din 19.01.2023. [online] [accesat 21.03.2022]. Disponibil: <https://www.iccj.ro/wp-content/uploads/2024/01/decizii-relevante-CA-Galati-trim.-III-2023.pdf>
53. Declarația Universală a Drepturilor Omului. Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 217 A (III) din 10.12.1948. În: *Tratate internaționale*. Vol. I. Chișinău, 2001. p. 11-18.
54. Dispoziția Judecătoriei Chișinău, nr. 13 din 20 februarie 2024, Cu privire la aprobarea componenței nominale a judecătorilor din cadrul Judecătoriei Chișinău specializați în examinarea cauzelor de corupție și a celor conexe. [online] [accesat 20.05.2022]. Disponibil: <https://www.zdg.md/wp-content/uploads/2024/02/Dispozitia-nr.13-din-20.02.2024-modif-1.pdf>
55. DOLEA I., ROMAN D., SEDLEȚCHI Iu., VIZDOAGĂ T. ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Ed. Cartier Juridic., 2005. 948 p. ISBN: 997-579-343-6; 978-997-579-343-8.
56. DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Comentariu aplicativ*. / Ediția a 2-a. Chișinău: Cartea Juridică, 2020. 1408 p. ISBN: 978-997-534-180-6.
57. DOLEA, I. Principiul „egalității armelor” și dreptul apărării de a administra probe în procesul penal. În: *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova*. Scria „Științe socioumanistice”, 2004.
58. DOLEA, I., ROMAN, D., RUSU, V., CIUDIN, O., MUNTEANU, V. *Măsurile de detenție preventivă și alternativele acestora. Cercetare empirică*. Chișinău, 2021. ISBN 978-9975-56-869-2.
59. DOLEA, I., URSU, S., BJORN, L., ARCUȘA, D. *Arestarea preventivă în Republica Moldova și în țările europene*. Chișinău: Ed. Cartier Juridic, 2014, ISBN 978-9975-79-951-5. [online] [accesat 21.04.2023]. Disponibil: https://soros.md/wp-content/uploads/2022/07/Arestarea_preventiva.pdf
60. DONGOROZ V., KAHANE S., ANTONIU G., BULAI C. ș.a. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român. Partea generală*. Vol. V. Ediția a 2-a. Ed. Academiei. Ed. ALL BECK. București, 2003. 432 p. ISBN: 978-973-655-356-1.

61. DORAȘ, S. *Criminalistica*. Chișinău: Cartea Juridică, 2011. 632 p. ISBN 978-9975-53-015-6.
62. GHEORGHITĂ, M. *Tratat de criminalistică*. Chișinău : F. E.-P. „Tipografia Centrală”. Chișinău, 2017. ISBN: 9789975538343.
63. GLAVAN, B. *Activitatea specială de investigații și procesul penal: aspecte comune și delimitări*. Studiu monographic. Chișinău, 2022. 475 p. ISBN : 978-9975-135-63-4.
64. HCC nr. 15 din 28.05.2020 privind excepția de neconstituționalitate a art. 191 alin. (2) din Codul de procedură penală (liberarea provizorie sub control judiciar). [online] [accesat 25.06.2023]. Disponibil:
<https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=736&l=ro>
65. Hotărâre privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale articolului 186 din Codul de procedură penală (termenul arestului preventiv) (Sesizarea nr. 7g/2016) [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil:
<https://constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/ro-h323022016ro2aa9d.pdf>
66. Hotărârea CSM „Cu privire la aprobarea Instrucțiunii referitor la activitatea de evidență și documentare procesuală în judecătoria și curți de apel” (Nr. 142/4 din 4 februarie 2014, Pct. 103-130). [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=78586&lang=ro
67. Hotărârea CtEDO în cauza *Bellet vs. Franța*, din 4 decembrie 1995, nr. 23805/94, par. 36.
68. Hotărârea CtEDO în cauza *Bezikeri vs. Italia* (1989).
69. Hotărârea CtEDO în cauza *Blecic vs. Croația*, din 08 martie 2006, nr.59532/00.
70. Hotărârea CtEDO în cauza *Bocellari și Rizza vs. Italia* (13 noiembrie 2007, nr. 399/02, par. 38).
71. Hotărârea CtEDO în cauza *Boicenco vs. Moldova*, din 11 iulie 2006, nr. 41088/05, par. 134-137.
72. Hotărârea CtEDO în cauza *Brincat vs. Italia*, din 26 noiembrie 1992, nr. 13867/88.
73. Hotărârea CtEDO în cauza *Brogan ș.a. vs. Regatul Unit*, din 29 noiembrie 1988, nr. 11209/84, 11234/84, 11266/84, 11386/85;
74. Hotărârea CtEDO în cauza *Browgen vs. Marea Britanie* (1998).
75. Hotărârea CtEDO în cauza *Buamer vs. Belgia* (1988).
76. Hotărârea CtEDO în cauza *Buzadji contra Moldovei*, din 05 iulie 2016;
77. Hotărârea CtEDO în cauza *David vs. Moldova*, din 27 noiembrie 2007, nr. 41578/05.
78. Hotărârea CtEDO în cauza *De Yong, Baliel și Van Den Brink vs Olanda* (1984).
79. Hotărârea CtEDO în cauza *E. A. vs. Norvegia* (1990).
80. Hotărârea CtEDO în cauza *Gorobeț vs. Moldova*, din 11 octombrie 2011, nr. 30951/10
81. Hotărârea CtEDO în cauza *Huber vs. Elveția*, din 23 octombrie 1990, nr. 12794/87.

82. Hotărârea CtEDO în cauza *Ibrahim și alții vs. Regatul Unit* (13 septembrie 2016, nr. 50541/08, 50571/08, 50573/08 și 40351/09, par. 274).
83. Hotărârea CtEDO în cauza *Ignatenco contra Moldovei*, par. 59-60, din 08 februarie 2007.
84. Hotărârea CtEDO în cauza *Iordachi ș.a. vs. Moldova*, din 10 februarie 2009, nr. 25198/02.
85. Hotărârea CtEDO în cauza *Kostovski vs. Olanda*, din 20 noiembrie 1989, nr. 11454/85.
86. Hotărârea CtEDO în cauza *Labita vs. Italia*, din 06 aprilie 2000, nr. 26772/95.
87. Hotărârea CtEDO în cauza *Lami vs. Belgia* (1989).
88. Hotărârea CtEDO în cauza *Lisovaia contra Moldovei* nr. 16908/09 din 16 ianuarie 2018.
[online] [accesat 22.03.2023]. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-180287"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
89. Hotărârea CtEDO în cauza *Lüdi vs. Elveția*, din 15 iunie 1992, nr. 12433/86.
90. Hotărârea CtEDO în cauza *Malai vs. Moldova*, din 13 noiembrie 2008, nr. 7101/06.
91. Hotărârea CtEDO în cauza *Mamedova vs. Rusia*, din 1 iunie 2006, nr. 7064/05, par. 81.
92. Hotărârea CtEDO în cauza *Mancevschi contra Moldovei*, Cererea nr. 33066/04 din 07 octombrie 2008, definitivă din 07.01.2009. [online] [accesat 22.03.2023]. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"fulltext":\["Mancevschi"\],"languageisocode":\["RUM"\],"appno":\["33066/04"\],"itemid":\["001-112853"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)
93. Hotărârea CtEDO în cauza *Matter vs. Slovacia* din 5 iulie 1999, par. 71-72.
94. Hotărârea CtEDO în cauza *Mușuc vs. Moldova*, din 6 noiembrie 2007, nr. 42440/06.
95. Hotărârea CtEDO în cauza *Nasrulloev contra Rusiei*, 11 octombrie 2007, §§ 71, 77
96. Hotărârea CtEDO în cauza *Nikolova c. Bulgariei* din 25 martie 1999.
97. Hotărârea CtEDO în cauza *Ninescu contra Moldovei*, Cererea nr. 47306/07 din 15 iulie 2014
<https://www.agentguvernamental.md/wp-content/uploads/2015/03/NINESCU-RO.pdf>
98. Hotărârea CtEDO în cauza *Olsson vs. Suedia*, din 24 martie 1988, nr. 10465/83.
99. Hotărârea CtEDO în cauza *Panteleienko vs. Ucraina*, din 26 iunie 2006, nr. 11901/02.
100. Hotărârea CtEDO în cauza *Rotaru vs. România*, din 4 mai 2000, nr.28341/95.
101. Hotărârea CtEDO în cauza *Scoogrem vs. Suedia* (1984).
102. Hotărârea CtEDO în cauza *Shopov vs. Bulgaria* din 2 septembrie 2020;
103. Hotărârea CtEDO în cauza *Teixeira de Castro vs. Portugalia*, hotărârea din 09 iunie 1998, nr. 25829/94.
104. Hotărârea CtEDO în cauza *TW vs. Malta*, din 29 aprilie 1999, nr. 25644/94, par. 43.
105. Hotărârea CtEDO în cauza *Van Mechelen ș.a. vs. Olanda*, hotărârea din 23 aprilie 1997, nr. 21363/93.
106. Hotărârea CtEDO în cauza *Winterwerp vs. Olanda*, din 24 octombrie 1979, nr. 6301/73, par. 60.

- 107.** Hotărârea CtEDO în cauza *Worwa vs. Polonia*, din 27 noiembrie 2003, nr. 26624/95, par. 82-84.
- 108.** Hotărârea CtEDO în cauza *X. vs. Regatul Unit*, din 5 noiembrie 1981, nr. 7215/75, par. 47.
- 109.** Hotărârea CtEDO în cauza *Yagci și Sargin vs. Turcia*, din 8 iunie 1995, nr. 16419/90 16426/90.
- 110.** Hotărârea Curții Constituționale nr. 18 din 04.07.2013 privind controlul constituționalității unor prevederi din Codul penal nr.985-XV din 18 aprilie 2002 și Codul de executare nr.443-XV din 24 decembrie 2004, în redacția Legii nr.3 4 clin 24 mai 2012 pentru completarea unor acte legislative. [online] [accesat 12.06.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=459&l=ro?tip=hotariri&docid=459&l=ro>
- 111.** Hotărârea Curții Constituționale nr. 6 din 19 martie 20019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 265 alin. (2) din Codul de procedură penală (contestarea refuzului organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul privind comiterea unei infracțiuni). [online] [accesat 12.06.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=689&l=ro>
- 112.** Hotărârea Curții Constituționale nr.26 din 23.10.2007 pentru controlul constituționalității unor prevederi ale art.298, art.300 și art.3 13 din Codul de procedură penală, introduse prin Legea nr.264-XVI din 28 iulie 2006 „Pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova”. [online] [accesat 12.06.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=50381&lang=ro .
- 113.** Hotărârea Curții Constituționale nr.9 din 20.05.2008 asupra excepției de neconstituționalitate a prevederii pct.3) alin. (1) art. 401 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova, [online] [accesat 12.06.2023]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=83>
- 114.** Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr. 3 din 09.06.2014, „Cu privire la aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale”, pct. 12. [online] [accesat 12.06.2023]. Disponibil: <https://old.crjm.org/wp-content/uploads/2015/03/Raport-CSJ-2014.pdf>
- 115.** Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la respectarea legislației în cauzele despre aplicarea, schimbarea, prelungirea și revocarea măsurilor de constrângere cu caracter medical, nr. 23 din 12 decembrie 2005. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2006, nr. 9.
- 116.** Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 7 din 04.07.2005 „Cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție”.

În: *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție*. INJ. Chișinău, 2018.

- 117.** Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației de procedură penală privind arestarea preventive și arestarea la domiciliu, nr. 1 din 15.04.2013. În: *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție*. INJ. Chișinău, 2018.
- 118.** Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la aplicarea unor prevederi ce reglementează punerea în executare a hotărârilor judecătorești cu caracter penal”, nr. 6 din 14.11.2008. În: *Hotărâri Explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție*. Chișinău, 2018.
- 119.** Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară referitor la liberarea de la executarea pedepsei a persoanelor grav bolnave”, nr. 9 din 15.05.2017. În: *Hotărâri Explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție*. INJ. Chișinău, 2018
- 120.** Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul penal. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție*, 2005, nr. 11, p. 3.
- 121.** Încheierea Jud. Focșani din 07.08.2020 dosar. 2288/231/20 [online] [accesat 12.06.2023]. Disponibil: <https://portal.just.ro/231/sitepages/dosare.aspx>
- 122.** Încheierea jud. Galați din 28.05.2021, dosar nr. 3999/233/2021. [online] [accesat 12.06.2023]. Disponibil: <https://portal.just.ro/233/SitePages/dosare.aspx>
- 123.** Karlen, D. *Criminal Law and Its process: The Law of Public Order*. Springfield, 1989.
- 124.** La Fave, W. R. *Search and seizure. A treatise on the fourth amendment*. St. Paul. Minn.: West Pub. Co. Vol. 4.800, 1996.
- 125.** Legea cu privire la modificarea unor acte normative (Codul de procedură penală și a Codului Contravențional). [online] [accesat 22.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138674&lang=ro
- 126.** Legea nr. 189 din 14-07-2022 pentru modificarea unor acte normative. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132365&lang=ro
- 127.** Legea nr. 245 din 31-07-2023 pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional). [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138674&lang=ro
- 128.** Legea nr. 286 din 05.10.2013, pentru modificarea unor acte normative (privind activitatea specială de investigații), publicată la 28.11.2023, în Monitorul Oficial nr. 452 – 452 art. 772. [online] [accesat 20.09.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140184&lang=ro

129. Legea RM cu privire la sănătatea mentală, nr. 1402-XIII din 16.12.1997. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 44-46/310 din 21.05.1998. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903.
130. Legea RM privind activitatea specială de investigații, nr. 59 din 29.03.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 113-118/373 din 08.06.2012. ISSN: 2587-389XE / ISSN: 2587-3903.
131. MACRINICI, S., GRIBINCEA, V., GUZUN, I. *Reforma instituției judecătorului de instrucție în Republica Moldova / Raport*. Chișinău 2015. [online] [accesat 22.08.2023]. Disponibil: <https://crjm.org/wp-content/uploads/2015/01/CRJM-Raport-JI-28-01-2015.pdf>
132. MANIGLIER, T. *Réformer le Juge d'Instruction: historique et perspectives: De la Révolution française au projet de réforme de l'instruction pénale de 2010, l'histoire tourmentée du juge d'instruction en France* Broché. Paris, 2011, 164 p. ISBN: 978-6131579578.
133. MATEUȚ, Gh. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Vol. I. București: Ed. C. H. BECK, 2007. 800 p.
134. MOROZAN, N. Instituția judecătorului de drepturi și libertăți. În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica* - Volume 4. Issue 1/2015. [online] [accesat 20.05.2022]. Disponibil: <http://juridica.ugb.ro/> ISSN 2285-0171
135. NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. / Ediția a III-a, revizuită și adăugită. București: Ed. Universul Juridic, 2020. 790 p. ISBN/ISSN: 978-606-39-0600-8.
136. Notă informativă la proiectul de Lege cu privire la modificarea unor acte normative (Codul de procedură penală și a Codului Contravențional). [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138674&lang=ro
137. Notă informativă la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (urmărirea penală și judecarea cauzei în lipsa persoanei). [online] [accesat 10.02.2023]. Disponibil: https://www.justice.gov.md/public/files/arij/22/Nota_informativa11.pdf
138. OGANESEAN, A. Rezolvarea chestiunilor de control judiciar prin apelare la practica Curții Europene a Drepturilor Omului. In: *Revista Națională de Drept*. 2020, nr. 7-9 (237-239). ISSN 1811-0770. [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/116879#.
139. OPREA, I., PAMFIL, C. -G., RADU, R., ZĂSTROIU, V. *Noul Dicționar universal al limbii române*. / Ediția a doua. București: Ed. Litera Internațional, 2006. 1676 p. ISBN: 973-675-30-77, 978-973-675-30-77.
140. OSOIANU, T., OSTAVCIUC, D. Controlul judiciar al urmăririi penale în al doilea grad de jurisdicție – controversă și oportunități de reglementare. În: *Revista Institutului Național al*

Justiției, Nr. 1 (64), 2023. [online] [accesat 20.08.2023]. Disponibil:

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/37-41_64.pdf

141. OSOIANU, T., OSTAVCIUC, D. *Controlul judiciar al urmăririi penale*. / Monografie. București: Ed. Pro Universitaria, 2023. 249 p. ISBN: 978-606-26-1706-6.
142. OSOIANU, T., OSTAVCIUC, D. *Urmărirea penală*. Chișinău: Ed. Cartea Militară, 2021. 410 p. ISBN: 978-606-26-1715-8.
143. OSOIANU, T., OSTAVCIUC, D., ODAGIU, IU., RUSNAC, C. *Tactica acțiunilor de urmărire penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2020. 338 p. ISBN: 978-9975-3366-0-4.
144. OSOIANU, T. Controlul judiciar al măsurilor speciale de investigații în procesul penal. În: *Studii naționale de securitate*. 2020, nr. 2(2). [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/136614#
145. Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice. Adoptat prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 2200 A (XXI) din 16 decembrie 1966, art. 9 alin.4. În: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*. Vol. I. Chișinău, 1998. p. 30-50.
146. PĂVĂLEANU, V. *Drept procesual penal*. București: Ed. PRO UNIVERSITARIA, 2016. 714 p. ISBN: 978-606-26-0589-6.
147. POALELUNGI, M., AIRAPETEAN, A., COBZAC, E. ș.a. *Modele de acte judecătorești în procesul penal pentru judecătorii de instrucție*. Chișinău: FEP Tipografia centrală, 2018. 940 p. ISBN: 978-9975-146-14-2.
148. POSTICĂ, A. Limitele judecării în procedura examinării plângerilor în ordinea prevederilor art. 313 Cod de procedură penală. În: *Realități și perspective ale învățământului juridic național / Conferința științifică națională cu participare internațională, 01-02 octombrie 2009*. Vol. II. [online] [accesat 02.04.2023]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/665-674.pdf
149. PRADEL, J. *Droit pénal comparé*. Paris: Ed. Dalooz, 1995. 1114 p. ISBN: 9782247130214.
150. PRADEL, J. *Le juge d'instruction*. Paris: Ed. Dalooz, 1996. 97 p. ISBN: 2247024084, 9782247024087.
151. Présentation du Code d'instruction criminelle par R. Garraud. In: «Traité d'instruction criminelle et de procédure pénale». Paris 1907, T.I, p. 89 et ssq., n° 58 et 59. [online] [accesat 01.09.2023]. Disponibil: https://ledroitcriminel.fr/la_legislation_criminelle/anciens_textes/code_instruction_criminelle_1808.htm
152. Recomandarea nr. 38 a Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la acțiunile procesuale care pot fi efectuate din momentul sesizării sau autosesizării organului competent până la declanșarea urmăririi penale [online] [accesat 28.03.2023]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=60.

- 153.** Recomandarea Rec (2006) 2 a Comitetului de Miniștri ai statelor membre referitoare la Regulile Penitenciare Europene, adoptată de către Comitetul de Miniștri la 11 ianuarie 2006. [online] [accesat 28.03.2023]. Disponibil: <https://rm.coe.int/16806f40e3>
- 154.** ROȘCA, I. Controlul judiciar al procedurii prejudiciare – garanție în realizarea principiului contradictorialității. În: *Revista Națională de Drept*, nr. 5, 2008. ISSN 1811-0770.
- 155.** RUSU, L. *Principiul contradictorialității în procesul penal – reglementări naționale și de drept comparat*. Autoref. tezei de doctor în drept. Chișinău, 2016.
- 156.** RUSU, V. Sistemul acțiunilor de urmărire penală în legislația SUA. În: *Revista Română de Criminalistică*, nr. 3/2022. ISSN: 1454-3117.
- 157.** RUSU, V., TALPĂ, I. Unele reflecții asupra apariției și evoluției istorice a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Republicii Moldova. În: *Jurisprudența – componenta fundamentală a proceselor integraționale și a comportamentului legal contemporan / Materialele Conferinței internaționale științifico-practice*. Chișinău, 3-4 noiembrie 2017, pp. 268-272, ISBN 978-9975-133-79-1.
- 158.** Sentința penală nr. 1481/2022 Judecătoria Galați din 27.10.2022. [online] [accesat 28.09.2023]. Disponibil: <https://portal.just.ro/233/SitePages/dosare.aspx>
- 159.** Sentința penală nr.199 /2022 Judecătoria Focșani din 18.02.2022. [online] [accesat 28.09.2023]. Disponibil: <https://portal.just.ro/231/sitepages/dosare.aspx>
- 160.** SLĂVOIU, R. *Protecția penală a vieții private*. București: Ed. Universul Juridic, 2016. 598 p. ISBN: 978-606-673-774-9.
- 161.** STANCIU, M.-A. *Arestul la domiciliu*. București: Ed. Universul Juridic, 2020. 280 p. ISBN: 9786063906206.
- 162.** STEFANI, G., LEVASSEUR, G., BOULUC, B. *Procédure pénale*. 18e edition. Paris: Ed. Dalloz, 2001. 770 p. ISBN: 9782247043477.
- 163.** ȘTERBEȚ, V., AVRAM, M., POPOVICI, T., GURSCHI, C., TOMULEȚ, C. *Ghidul judecătorului de instrucție*, Chișinău: Cartier Juridic, 2007. ISBN 978-9975-79-452-7.
- 164.** TALPA, Ion, ȚONCU, Sanda. *Controlul judiciar al procedurii prejudiciare și probatoriul penal: probleme și soluții*. Acta Universitatis George Bacovia. Juridica, Bacău, România, Vol. 12, Nr. 2/2023, pp. 471-489, 0,7 c.a., ISSN 2285-0171
- 165.** TALPA, Ion, ȚONCU, Sanda. *Controlul judiciar asupra aplicării arestului și a măsurilor de constrângere cu caracter medical*. Anuarul Universității „Petre Andrei” din Iași. Lumen, Iași, România, Vol. 32, 2023, 0,6 c.a., ISSN 2248-1079
- 166.** TALPA, Ion, CORSEI, Andreea, ȚONCU, Sanda. *Uniunea Europeană și drepturile fundamentale ale omului*. Buletinul AGIR din București. AGIR, București, România, Nr. 4/ octombrie-decembrie, 2023, pp. 52-60, 0,6 c.a., ISSN L1224-7928

- 167. TALPA, Ion.** Specificul controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Franței și Germaniei. *Legea și viața*. Nr. 10, Chișinău, 2017, pp. 25-29, 0,35 c.a., ISSN 1810-309X, Categoria C
- 168. TALPA, Ion.** Controlul judiciar în Legea procesual-penală a Marii Britanii și Statelor Unite ale Americii. *Legea și viața*. Nr. 11, Chișinău, 2017, pap. 47-50, 0,35 c.a., ISSN 1810-309X, Categoria C
- 169. TALPA, Ion.** Cadrul juridic internațional a controlului judiciar. Simpozionul Internațional „Universul Științelor”, Ed. a X-a, Volumul 10, (Decembrie 15), Iași, România, 2019, p. 270-274, 0,4 c.a., ISSN 2285-8407
- 170. TALPA, Ion, RUSU, Vitalie.** Unele reflecții asupra apariției istorice a instituției controlului judiciar al procedurii prejudiciare în procesul penal al Republicii Moldova. Materialele conferinței internaționale „Jurisprudența – componenta fundamentală a proceselor integraționale și a comportamentului legal contemporan”, 3-4 noiembrie, Chișinău, 2017, pp. 268-272, 0,4 c.a., ISBN 978-9975-133-79-1
- 171. TALPA, Ion, COVALCIUC Ion.** Controlul prejudiciar ca garanție a inviolabilității domiciliului în procesul penal. Materialele conferinței internaționale „Cercetarea calitativă a locului săvârșirii faptei – factor important în efectuarea expertizelor judiciare ulterioare”, 14 aprilie, Chișinău, 2023, pp. 98-102, 0,35 c.a., CZU: 343.82, în: *Legea și viața*. Ediție specială, Chișinău, 2023, ISSN 2587-4365
- 172. TALPA, Ion.** Esența și particularitățile controlului judiciar asupra fazei de urmărire penală. Prezentat spre publicare în: Materialele conferinței interuniversitare cu participare internațională „Prevenire și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective”, 18 mai, Chișinău, 2023, pp. 254-259, 0,45 c.a., CZU: 343.1, în: *Legea și viața*. Ediție specială, Chișinău, 2023, ISSN 2587-4365
- 173. THEODORU, Gr., Gr., CHIȘ, I.-P.** *Tratat de drept procesual penal*. /Ediția a 4-a. București: Ed. Hamangiu, 2020. 1192 p. ISBN: 978-606-27-1671-4.
- 174. TOADER, T., SAFTA, M., POPA, R.A.** Judecătorul de drepturi și libertăți - aspecte teoretice și practice. În: *Dreptul*, nr. 8/2014. ISSN: 1018-0435.
- 175. ȚĂNDĂREANU, V., BACIU, S., PRELIPCEANU, T., POPESCU, S.** Judecătorul de instrucție – studiu de legislație comparată. În: *Dreptul*, nr. 7/2002. ISSN: 1018-0435.
- 176. UDROIU, M.** *Procedura penală, partea specială*. / ediția 6. București: Editura C. H. Beck, 2019. 1093 p. ISBN 978-606-18-0884-7.
- 177. URSU, S.** Contestarea și verificarea hotărârilor judecătorești de instrucție. Studiu comparat. În : *Revista de Științe penale*. Anul II, 2006. ISSN : 1812-3392.

178. VOLK, K. Strasprozess-recht. 2 Auflage. Verlag. München: C. H. Beck, 2001.
179. VOLONCIU, N. (coord.), VASILIU, A., GHEORGHE, R. *Noul cod de procedură penală adnotat. Partea specială*. București: Universul Juridic, 2016. 500 p. ISBN/ISSN: 978-606-673-365-6.
180. VOLONCIU, N., UZLĂU, A. ș.a. *Noul Cod de procedură penală comentat*. București: Ed. Hamangiu, 2014. 1488 p. ISBN/ISSN: 978-606-27-0002-7.
181. АЛЕКСЕЕВА, Л. Б. Право на свободу и личную неприкосновенность. В: *Проблемы теории и практики применения уголовного и уголовно-процессуального законодательства*. Москва, 1996.
182. АЛЕКСЕЕВА, Л. Б., ЖУЙКОВ, В. М., ЛУКАШУК, И. И. *Международные нормы о правах человека и применение их судами Российской Федерации*. Практическое пособие. Москва, 1996. 426 с. ISBN: 5771200239, 9785771200231.
183. БАБЕНКО, А., ЯБЛОКОВ, В. Судебный контроль за предварительным расследованием необходимо расширить. В: *Российская Юстиция*, №6, 2000. ISSN: 0131-6761.
184. БАГАУТДИНОВ, Ф. Состояние и перспектива судебного контроля. В: *Российская Юстиция*, 2001, №3. ISSN: 0131-6761.
185. БЕЛОЗЕРОВ, Ю. Н., МАРФИЦИН, Г. П. *Обеспечение прав и законных интересов личности в стадии возбуждения уголовного дела*. / Учебное пособие. Москва, 1994. 76 с.
186. БЕРНАМ, У. *Правовая система США*. Москва: Изд. Новая Юстиция, 2007. 1216 с.
187. БОБОТОВ, С. В. *Буржуазная юстиция. Состояние и перспективы развития*. Москва, 1989. 253 с. ISBN: 5020129070, 978-5020-129-078.
188. БОБОТОВ, С. В. *Правосудие во Франции*. Москва, 1994. 198 с.
189. БЫКОВА, Е. Следственный судья во Франции. В: *Российская Юстиция*, № 6/1994, с. 59-69. ISSN: 0131-6761.
190. БЫКОВА, Е. *Судебный контроль за предварительным расследованием преступлений во Франции*. Автореф.дисс.канд. юрид. наук. Москва, 1996.
191. ВАХИТОВ, Ш. Х. Место следственного аппарата в системе государственных органов. В: *Советское государство и право*, №2/1988, с. 70-77;
192. ВЕРЕЩАГИНА, А. В. Проект реформы предварительного следствия, подготовленный комиссией Н. В. Муравьева. В: *Территория новых возможностей*. / Вестник Владивостокского Университета Экономики и Сервиса, №. 2 (6)/2010, с. 52-62.
193. ВЕРЕЩАГИНА, А. В., КУМАНЬКОВА, Д. А. Эволюция института судебного контроля за досудебным производством в Республике Молдова. В: *Актуальные*

проблемы российского права. Том 17, №4 (137), апрель, 2022, с. 157-161. ISSN 1994-1471.

- 194.** ВЕРИН, В. П. Судебная проверка законности и обоснованности ареста или продления срока содержания под стражей. Москва, 1994.
- 195.** ВИНИЦКИЙ, Л. В., РУСМАН, Г. С. *Судебный контроль за избранием мер пресечения в виде заключения под стражу, домашнего ареста*. Москва, 2008. 192 с.
- 196.** ГАЛИМОВ, Э. Э. К вопросу судебного контроля за досудебным производством. В: *Юридический Вестник Самарского Университета*, Том 2, №4/2016. ISSN: 2542-047X.
- 197.** ГАЛУЗО, В. Н. *Судебный контроль за законностью и обоснованностью содержания под стражей подозреваемых и обвиняемых на стадии предварительного расследования*. / Автореф. дисс. канд. юрид. наук. Москва, 1995.
- 198.** ГОЛОВЕНКОВ, П., СПИЦА, Н. *Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германия*. Научно-практический комментарий. Universitätsverlag Potsdam, 2012. ISBN: 978-3-86956-208-7.
- 199.** ГОМИЕН, Д. *Путеводитель по Европейской конвенции о защите прав человека*. Страсбург: Совет Европы, 1994. 136 с.
- 200.** ГУСЬКОВА, А. П. К вопросу об уголовно-процессуальной форме и ее значение в реализации демократических начал российского судопроизводства. В: *Ученые записки: Сборник научных трудов Института Государства и Права*. Выпуск 3. Тюмень: Изд-во Тюменского Государственного Университета, 2002.
- 201.** ГУЦЕНКО, К. Ф. *Уголовный процесс основных капиталистических государств (Англия, США)*. Москва, 1969. 207 с.
- 202.** ДОЛЯ, Е. Закон об оперативно-розыскной деятельности. В: *Российская Юстиция*, №2/1996, с. 35-37. ISSN: 0131-6761.
- 203.** ЕНИКЕЕВ, З. Д. Спорные вопросы компетенции прокурора по санкционированию арестов. В: *Компетенция Прокуратуры СССР*. / Под редакцией А. Ф. Козлова. Свердловск, 1982.
- 204.** ЗАЙЦЕВА, Е. А., КОСТЕРИНА, Н. В. *Полномочия суда на стадии предварительного расследования*. Волгоград, 2007.
- 205.** ИЗОТОВА, О. В. *Проблемы судебного контроля при возбуждении и предварительном расследовании уголовных дел*. Автореф. дисс. канд. юрид. наук. Москва, 1996, с. 11-12.
- 206.** КАШЕПОВ, В. Н. Институт судебной защиты прав и свобод граждан и средства ее реализации. В: *Государство и Право*, № 2/1998. ISSN: 1026-9452.
- 207.** КОВТУН, Н. Н. *Судебный контроль в уголовном судопроизводстве России*. Дисс. докт. юрид. наук. Нижний-Новгород: Нижегородская Академия МВД РФ, 2002.

- 208.** КОВТУН, Н. Н. *Судебный контроль в уголовном судопроизводстве России*. Нижний-Новгород, 2002. 332 с.
- 209.** КОЗУСЕВ, А. Надзор за исполнением законов в оперативно-розыскной деятельности. В: *Законность*, №2/1997, с. 19-22. ISSN: 0869-4486.
- 210.** КОЗЫРЕВ, Г. Н. *Судебная проверка законности и обоснованности ареста*. Нижний Новгород, 1994.
- 211.** КОЗЫРЕВ, Г. Н. Участие прокурора и следователя в судебном контроле за арестами и продлением срока содержания под стражей. В: *Законность*, №6/1994, с. 39-44. ISSN: 0869-4486.
- 212.** КОЛОКОЛОВ, Н. А. *Методика проведения основных судебно-контрольных действий в стадии предварительного расследования*. Москва, 2004. ISBN: 5-93295-120-6.
- 213.** КОЛОКОЛОВ, Н. А. *Судебный контроль в стадии предварительного расследования*. Москва: Юнити, 2004. 303 с. ISBN: 5-238-00776-0.
- 214.** КОРНУКОВ, В. М. *Конституционные основы положения личности в уголовном судопроизводстве*. Саратов, 1987. 179 с.
- 215.** КУУСИМЯКИ, Р. О. О статьях пятой и шестой Европейской Конвенции о защите прав человека и основных свобод. В: *Московский Журнал Международного Права*, № 4/1997. ISSN: 0869-0049.
- 216.** КУЦОВА, Э. Ф. *Уголовно-процессуальные гарантии прав и законных интересов личности*. Автореф. дисс. докт. юрид. наук. Москва, 1986.
- 217.** ЛАЗАРЕВА, В. *Теория и практика судебной защиты в уголовном процессе*. Самара, 2000. 232 с. ISBN 5-230-06217-7.
- 218.** ЛАРИН, А. М. *Расследование по уголовному делу: процессуальные функции*. Москва: Изд-во Юридическая Литература, 1986. 160 с.
- 219.** ЛАСТОЧКИНА, Р. Н., ЯЗЕВА, Е. Е., КУЛЕВ, А. Г. *Судебный контроль в уголовном процессе./ Учебно-методическое пособие*. Ярославль: Ярославский Государственный Университет им. «П. Г. Демидова», 2017. 48 с.
- 220.** ЛИНДСЕЙ, А. Обзор норм федерального права об электронном наблюдении и прослушивании. В: *Программа правовых инициатив для стран Центральной и Восточной Европы Американской Ассоциации Юристов*. Москва, 1997.
- 221.** ЛОПАТКИНА, Н. А. *Институт судебного контроля на досудебных стадиях уголовного процесса России*. Автореф. дисс. канд. юрид. наук. Краснодар, 2002.
- 222.** ЛУПИНСКАЯ, П. А. Решения в уголовном судопроизводстве. Их виды, содержание и форма. Москва, 1976. 168 с.
- 223.** ЛУПИНСКАЯ, П. А. *Уголовно-процессуальное право Российской Федерации*. Москва: Изд. ЮРИСТЪ., 2001. ISBN: 5-7975-0590-8.

- 224.** МАКАРКИН, А. И. *Состязательность на предварительном следствии*. СПб: Юридический Центр Пресс, 2004. 340 с. ISBN: 5-94201-286-5.
- 225.** МАСЛЕННИКОВА Л. Судебный контроль: от Конституции до УПК. В: *Российская Юстиция*, №8/1995. ISSN: 0131-6761.
- 226.** МАСЛЕННИКОВА, Л. Н. Изучение законодательных новелл, регламентирующих судебный контроль в стадии предварительного расследования. В: *Проблемы совершенствования уголовного и уголовно-процессуального законодательства России*. Москва, 1993.
- 227.** МАСЛЕННИКОВА, Л. Н. Обжалование и судебная проверка законности и обоснованности ареста. В: *Законность*, №2/1993. ISSN: 0869-4486.
- 228.** МАСЛЕННИКОВА, Л. Н. *Судебный контроль за законностью процессуальной деятельности органов дознания и предварительного следствия*. Москва, 1994.
- 229.** МИРЗА, Л. С. Соотношение правосудия и судебного контроля. В: *Статьи аспирантов и стажеров Института Государства и Права Российской Академии Наук*. / Отв.ред. Шульженко Ю. Л. Москва: ИГП РАН, 2004.
- 230.** МИТРОХИН, Н. П. *Законность и демократия предварительного следствия*. Минск, 1979.
- 231.** МУРАТОВА, Н. Г., ПОДОЛЬСКИЙ, М. А. *Судебные решения в досудебном производстве по уголовным делам*. Казань, 2007.
- 232.** НАЗАРОВ А. Д. *Влияние следственных ошибок на ошибки суда*. СПб: Юридический Центр Пресс, 2003. 323 с.
- 233.** НИКАНДРОВ, В. И., ПОНОМАРЕВ, Г. Е. Судебная проверка правомерности ареста и продления срока содержания под стражей. В: *Проблемы совершенствования уголовного и уголовно-процессуального законодательства России*. Москва, 1993.
- 234.** ПАШИН, С. Практика обжалования в суд арестов. В: *Законность*, №7/1994. ISSN: 0869-4486.
- 235.** ПЕТРУХИН, И. Л. Свобода личности и уголовно-процессуальное принуждение. Москва, 1985. 239 с.
- 236.** ПЕТРУХИН, И. Л. *Личная жизнь: пределы вмешательства*. Москва, 1989. 189 с. ISBN : 5726001788, 9785726001784.
- 237.** ПЕТРУХИН, И. Л. Неприкосновенность жилища. В: *Российская Юстиция*, №7/1994. ISSN: 0131-6761.
- 238.** ПЕТРУХИН, И. Л. *Неприкосновенность личности и принуждение в уголовном процессе*. Москва, 1989. 252 с. ISBN: 5020128074, 9785020128071.
- 239.** ПЕТРУХИН, И. Л. Частная жизнь (правовые аспекты). В: *Государство и право*, №1/1999. ISSN: 1026-9452.

240. ПЕТРУХИН, И. Прокурорский надзор и судебный контроль за следствием. В: *Российская Юстиция*, № 9/1998. ISSN: 0131-6761.
241. ПЕШКОВ, М. А. Особенности проведения обыска в уголовном процессе США. В: *Следователь*, №5/1997. ISSN: 1812-3783.
242. ПЕШКОВ, М. А. Функции суда, прокурора и полиции при производстве арестов и обысков в уголовном процессе США. В: *Государство и право*, № 1/1998, с. 92-94. ISSN: 1026-9452.
243. ПЕШКОВ, М. Прослушивание и электронное наблюдение в уголовном процессе США. В: *Российская Юстиция*, №4/1997. ISSN: 0131-6761.
244. ПОЛЮХОВИЧ, О. И. *Судовий контроль при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій*. Дисс.канд.юрид. наук. Харків, 2017.
245. *Реформы Александра II* / Авторы предисловия и составители Чистяков О.И., Новицкая Т.Е. Москва: Изд-во Юридическая Литература, 1998, 464 с. ISBN: 5-7260-0902-9.
246. РЕШНЯК, М. Г. Прослушивание телефонных переговоров как элемент розыска скрывшегося обвиняемого. В: *Юрист*, №12/1997. ISSN: 2500-0349.
247. РОССИНСКИЙ, С. Б. Размышления об эффективности судебного контроля за производством следственных действий. В: *Вестник Томского Государственного Университета*, № 423/2017. ISSN: 1561-7793.
248. РЫЖАКОВ, А. П. *Следственные действия*. Москва : Издательский Дом «ИНФРА-М», 2001.
249. РЫЖИХ, А. Н. *Полномочия суда на досудебных стадиях уголовного процесса*. Дисс.канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2006.
250. РЯБИНИНА, Т. К. Необходим ли российскому уголовному процессу институт следственного судьи? В: *Lex Russica*, №12 (133)/2017. ISSN: 1729-5920.
251. РЯБЦЕВА, Е. В. *Судебное санкционирование в уголовном процессе России*. Москва: Изд. Юрлитинформ, 2010. 280 с.
252. СБОЕВ, А. С. Объект судебного контроля в досудебном судопроизводстве. В: *Вестник ОГУ*, №3/2005. ISSN: 1814-6457.
253. СЕЛЕЗНЕВ, М. Процессуальные вопросы судебной проверки законности и обоснованности ареста. В: *Законность*, №7/1993. ISSN: 0869-4486.
254. *Следственные действия. Криминалистический рекомендации. Типовые образцы документов.* / Под редакцией В. А. Образцова. Москва: Юристъ, 2001. 501с.
255. СМИРНОВ, А. Нужен суд правый и милостивый, решительный и скорый. В: *Российская Юстиция*, № 10/1995. ISSN: 0131-6761.

- 256.** СТЕЦОВСКИЙ, Ю. И. Содержание под стражей: право и прокурорская практика. В: *Российская Юстиция*, №2/1994. ISSN: 0131-6761.
- 257.** ГУМАНЯНЦ, А. Р. Судебный контроль на стадии досудебного расследования в уголовном судопроизводстве Украины. В: *Предварительное расследование*, №1 (7)/2020.
- 258.** *Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германии. С изменениями и дополнениями на 1 января 1993 г.* Москва: Манускрипт, 1994. 204 с.
- 259.** *Уголовно-процессуальный кодекс Франции.* Москва, 1996. 326 с. ISBN: 5-7251-0104-5.
- 260.** *Уголовный процесс.* / Под редакцией К. Ф. Гуценко./ 4-е издание. Для студентов юридических вузов и факультетов. Москва: Изд. Зерцало, 2005. 736 с.
- 261.** УМЯРОВА, Р.Р. Генезис судебного контроля за законностью и обоснованностью производства следственных действий в уголовном процессе России. В: *Вестник Воронежского института МВД России*, № 3 / 2021. ISSN: 2071-3584.
- 262.** УСТИМОВ, М. А. *Судебный контроль на стадии предварительного расследования.* Дисс.канд.юрид.наук. Саранск, 1999.
- 263.** *Учебник уголовного процесса.* / Под редакцией А. С. Кобликова. Москва: Изд. СПАРК, 1995. 382 с.
- 264.** ФИЛИМОНОВ Б. А. Судебный контроль за арестом в уголовном процессе ФРГ. В: *Вестник Московского Университета.* Серия 11, Право. 1994, №3. ISSN: 0130-0113.
- 265.** ФИЛИМОНОВ, А. Б. О теоретических основах предварительного расследования в уголовном процессе ФРГ. В: *Вестник Московского Университета*, Серия 11. Право, № 2/1993, с. 78-84. ISSN: 0130-0113.
- 266.** ФОЙНИЦКИЙ, И. Я. *Курс уголовного судопроизводства.* Том. 2. Санкт-Петербург: Альфа, 1996. 607 с.
- 267.** ФОКОВ, А. П. Конституционные гарантии судебной защиты прав и свобод граждан в современном уголовно-процессуальном законодательстве Франции. В: *Государство и Право.* 2001, №2. ISSN: 1026-9452.
- 268.** ФОКОВ, А. Судебный контроль в проекте УПК РФ. В: *Российская Юстиция*, №9/2000. ISSN: 0131-6761.
- 269.** ХИМИЧЕВА, П. *Досудебное производство по уголовным делам: Концепция совершенствования уголовно-процессуальной деятельности.* Москва: Экзамен, 2003. 352 с. ISBN: 5-94692-587-3.
- 270.** ЦУРЛУЙ, О. Ю. Судебный контроль в досудебном производстве: краткий историко-правовой анализ. / Материалы Международной научно-практической конференции «Уголовное судопроизводство: история и современность», посвященной 150-летию

Устава уголовного судопроизводства Российской Империи. В: *Актуальные проблемы российского права*, №1 (50)/2015. ISSN: 1994-1471.

- 271.** ЧЕЛЫЦОВ-БЕБУТОВ, М. А. *Курс уголовно-процессуального права. Очерки по истории суда и уголовного процесса в рабовладельческих, феодальных и буржуазных государствах.* СПб: Изд. Альфа, 1995. 846 с.
- 272.** ЧЕЛЫЦОВ-БЕБУТОВ, М.А. *Курс советского уголовно-процессуального права.* Москва: Изд-во юридической литературы, 1957. 839 с.
- 273.** ЧУВИЛЕВ, А. А. *Правомерность, содержание и пределы принуждения при производстве следственных действий.* В: *Правовое принуждение в борьбе с преступностью*, Москва, 1989.
- 274.** ЧУВИЛЕВ, А., ЛОБАНОВ, А. Судебный контроль за законностью и обоснованностью ареста и продлением срока содержания под стражей. В: *Советская Юстиция*, №6/1993. ISSN: 0131-6761.
- 275.** ЧУЧАЕВ, А. И., ЛУКЬЯНОВА, Л. М. *Судебная проверка законности и обоснованности ареста.* Ульяновск, 1997.
- 276.** ШЕЙФЕР, С. А. *Следственные действия. Система и процессуальная форма.* Москва, 1981. 128 с.
- 277.** ШИЛО, О. Г. Завдання й функції суду в кримінальному судочинстві України. В: *Проблеми законності: Республіканський міжвідомчий збірник.* Вип. 94, 2008. ISSN: 0201-7245.
- 278.** ЩЕРБА, С., ЦОКОЛОВА, О. Исследование доказательств обвинения при проверке законности и обоснованности ареста. В: *Российская Юстиция*, №12/1994. ISSN: 0131-6761
- 279.** ЩЕРБИНСКИЙ, Е. О. О месте следственного аппарата. В: *Социалистическая законность*, №11/1988.
- 280.** ЭНТИН, М. Л. *Международные гарантии прав человека: опыт Совета Европы.* Москва, 1997. 294 с. ISBN 5-88720-016-2.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, TALPA Ion, studentul-doctorand al Școlii Doctorale Științe Juridice și Relații Internaționale de la Universitatea de Studii Europene din Moldova, declar pe răspundere personală că teza de doctorat este elaborată doar de mine, pe baza efortului personal de cercetare și redactare. În cadrul lucrării precizez sursa tuturor ideilor, datelor și formulărilor care nu îmi aparțin, conform normelor de citare a surselor și a respectării legislației privind drepturile de autor. Declar că toate afirmațiile din lucrare referitoare la datele și informațiile analizate, la metodele prin care acestea au fost obținute și la sursele din care le-am obținut sunt adevărate.

Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

TALPA Ion _____

Data _____

CV-ul AUTORULUI

<i>Curriculum Vitae</i>	
INFORMAȚII PERSONALE	
Nume Prenume	TALPA Ion
Data nașterii	17 martie 1975
Starea civilă	Căsătorit
Telefon	069228877
EXPERIENȚA PROFESIONALĂ	
Instituția Funcția/ Perioada	Judecătoria Bălți Executor judecătoresc / 1994 - 2002
Instituția Funcția/ Perioada	Direcția Bălți a DEDJ Vicedirector / 2002 - 2005
Instituția Funcția/ Perioada	Judecătoria Bălți Judecător / 2005 - 2013
Instituția Funcția/ Perioada	Judecătoria Bălți Judecător / 2011 - 2013
Instituția Funcția/ Perioada	Curtea de Apel Bălți Judecător / 2013 - prezent
Instituția Funcția/ Perioada	Curtea de Apel Bălți Vicepreședinte / iunie 2020 - iulie 2020
Instituția Funcția/ Perioada	Curtea de Apel Bălți Președinte interimar / iulie 2020 - decembrie 2021
Instituția Funcția/ Perioada	Curtea de Apel Bălți Președinte / decembrie 2021 - prezent
EDUCAȚIE ȘI FORMARE (studii)	
Instituția Perioada/ Statut	Universitatea de Stat din Moldova 1997 – 2001 / Student, Studii superioare de licență
Instituția Perioada/ Statut	Universitatea de Studii Europene din Moldova 2015 – 2019 / Doctorand, Studii superioare de doctorat
APTITUDINI ȘI COMPETENȚE PROFESIONALE	<i>Lucru cu informația, de organizare, de elaborare a documentelor, de prezentare, de instruire, motivare, mobilizare de sine, soluționare de probleme, spirit de inițiativă, diplomație, creativitate, flexibilitate, disciplină, responsabilitate, rezistentă la efort și stres, tendință spre dezvoltare profesională continuă</i>
LIMBA MATERNĂ	Română
LIMBI STRĂINE CUNOSCUTE	Rusă, franceza
APTITUDINI ȘI COMPETENȚE SOCIALE	<i>Spirit de echipă, aplanare de conflicte, comunicare eficientă, respect față de oameni, disponibilitate pentru implicare în activități socio-culturale.</i>
APTITUDINI ȘI COMPETENȚE TEHNICE	Microsoft Office, PIGD